

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ
АДМІНІСТРАЦІЇ

ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ім. Ф. ПОТУШНЯКА

КАЛЕНДАР
КРАЄЗНАВЧИХ
ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
НА 2017 РІК

Рекомендаційний бібліографічний посібник

Ужгород . Видавництво В. Падяка . 2016

УДК 015
ББК 92
К17

Календар-щорічник є орієнтиром для громадськості краю у перебігу подій, ювілеїв та пам'ятних дат у 2017 році. Основу календаря складають ґрунтовні наукові розвідки про визначних діячів краю, підготовлені провідними карпатознавцями. Окремим розділом подано календар знаменних дат, які відзначатиме в 2017 році громадськість світу та України.

Представлені матеріали з успіхом можуть бути використані не лише в бібліотеках краю, але й у регіональній пресі, культурно-освітніх установах, навчальних закладах тощо.

Укладачі:

Л. О. Падяк, Г. М. Ростецька

за участі:

М. Б. Бадида, Є. Й. Слущька, І. Р. Фофлак, О. В. Шмайда

Відповідальна за випуск **О. А. Канюка**

Випусковий редактор **Л. О. Падяк**

В оформленні обкладинки використано
репродукцію картини
Ференца Семана “Хлопчик з півнем” (1992 р.).

© Закарпатська ОУНБ
ім. Ф. Потушняка, 2016
© Видавництво В. Падяка, 2016

ISBN 978-966-387-109-7

ВІД УКЛАДАЧІВ

Календар краєзнавчих пам'ятних дат видається Закарпатською обласною універсальною бібліотекою з 1977 року, в розширеному варіанті – з біографічними матеріалами – з 2003 року.

Видання покликане надати бібліотекарям та читачам довідковий матеріал про важливі події з історії області, ювілейі уродженців краю та видатних діячів, які життям і діяльністю пов'язані з Закарпаттям.

Цьогорічне видання відкривається переліком основних краєзнавчих знаменних та пам'ятних дат 2017 року. (Можливі неточності пояснюються тим, що друковані джерела, якими укладачі користувались при підготовці видання, не завжди розрізняють старий і новий стилі). Якщо у минулорічних випусках містилась довідка щодо цьогорічного ювіляра чи знаменної події, у переліку вміщено відповідне посилання ("Текстова довідка..."). Ювілейні статті вміщені в другій частині покажчика. Відбір літератури та документів закінчено в основному в червні 2017 р.

У підготовці рекомендаційного бібліографічного посібника брали участь:

Андрійцьо Василь, кандидат мистецтвознавства, культуролог, театрознавець, лауреат премії ім. Є. та Ю.-А. Шерегіїв;

Бедзір Василь, член Національної спілки журналістів України, голова Ужгородської організації ВПС "Незалежна медіа-профспілка України";

Біксей Людмила, мистецтвознавець, заступник директора з наукової роботи Закарпатського обласного художнього музею ім. Й. Бокшая, лауреат премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі;

Вакула Наталія, провідний бібліотекар Закарпатського обласного медичного інформаційно-аналітичного центру;

Гаврош Оксана, мистецтвознавець, викладач Закарпатської академії мистецтв;

Гаврош Олександр, журналіст, письменник, драматург, переможець конкурсу "Коронація слова", лауреат Всеукраїнського рейтингу "Книжка року" та премії ім. Ф. Потушняка;

- Зейкан Оксана**, *вчений секретар Закарпатського музею народної архітектури та побуту;*
- Кудрявцев Марк**, *магістр фізичного факультету УжНУ;*
- Падяк Валерій**, *кандидат філологічних наук, викладач Інституту русинської мови та культури Пряшівського університету (Словаччина);*
- Прохненко Ігор**, *доцент кафедри історії стародавнього світу і середніх віків історичного факультету УжНУ;*
- Сирохман Михайло**, *мистецтвознавець, доцент Закарпатської академії мистецтв, заслужений працівник культури України, лауреат обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі;*
- Смільгіна Наталія**, *бібліотекар I категорії відділу краєзнавства Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка;*
- Федака Сергій**, *доктор історичних наук, професор кафедри історії України УжНУ, член Національної спілки письменників України, лауреат премії ім. Ф. Потушняка та Всеукраїнської премії ім. Зореслава;*
- Фофлак Іванна**, *провідний бібліотекар відділу документів іноземними мовами Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка.*

КАЛЕНДАР КРАЄЗНАВЧИХ ЗНАМЕННИХ ТА ПАМ'ЯТНИХ ДАТ 2 0 1 7 РОКУ

Січень

- 1 – 110-річчя від дня народження Марії Кукурудзи-Король, відомої артистки закарпатських театрів 20-30-х рр. ХХ ст. Народилася в м. Ужгород (1907–1995)
 - 1 – 75-річчя від дня народження Дмитра Михайловича Бобонича, художника-монументаліста, графіка, аквареліста, пейзажиста. Жив у Тюмені. Народився в с. Стригальня Міжгірського р-ну (1942–2008)
 - 1 – 70-річчя від дня заснування газети “Голос Верховини” (мала назву “Світло Жовтня”). Видання було органом Воловецького райкому компартії України та районної ради народних депутатів. Виходила три рази на тиждень. У 1983 р. видання мало наклад – 3930 примірників. Перереєстрована у 1990 р. Воловецькою районною радою, райдержадміністрацією, редакцією газети під назвою “Голос Верховини” (1947)
 - 1 – 65-річчя від дня народження Надії Іванівни Мельник-Гудь, заслуженого працівника культури України, дослідника і популяризатора фольклору Закарпаття. Народилася в с. Великий Раковець Іршавського р-ну (1952)
 - 1 – 55-річчя від дня народження Антона Михайловича Ковача, живописця, члена Національної спілки художників України. Народився в с. Чумальово Тячівського р-ну (1962)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”*

- 2 – 125-річчя від дня народження Ярослава Пастернака, українського археолога. Вивчав археологічні матеріали Підкарпатської Русі із колекції музею Т. Легоцького в м. Мукачево. Народився в м. Торонто (Канада) (1892–1960)
- 2 – 105-річчя від дня народження Василя Юртина, поета. У збірнику “Зелений віночок, червоні квіточки” (упоряд. О. Рудловчак) опубліковано 20 віршів і 2 нариси В. Юртина. Окремої книжки поета поки що немає. Народився в с. Репинне Міжгірського р-ну (1912–1971)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”
- 2 – 80-річчя від дня народження Дарії Михайлівни Берчі, доктора фізико-математичних наук, професора, науковця УжНУ. Займалася вивченням шаруватих і ланцюгових кристалів. Народилася в м. Харків (1937)
- 2 – 75-річчя від дня народження Володимира Івановича Щура, художника декоративно-прикладного мистецтва, члена Національної спілки художників України. Народився в смт Міжгір’я (1942–2015)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 2 – 75-річчя від дня народження Степана Степановича Попа, науковця УжНУ. Опублікував понад 350 наукових робіт у спеціалізованих наукових журналах, збірниках, матеріалах конференцій, у т. ч. 6 винаходів і патентів, 3 монографії та 2 навчальні посібники. Включений у довідник видатних діячів науки ХХ століття Американським біографічним інститутом, відзначений почесним званням “Соросівський професор” та “Заслужений діяч науки і техніки України”. Народився в с. Рокосово Хустського р-ну (1942)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”
- 3 – 110-річчя від дня народження Миколаї Божук (Василини Миколаївни Божук-Штефуци), поетеси. Чимало її віршів покладено на музику. Народилася в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1907–1938)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 3 – 95-річчя від дня народження Василя Боржавина (Василя Андрійовича Сочки), поета, прозаїка. Народився в м. Берегово (1922–2010)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 3 – 95-річчя від дня народження Самуїла Давидовича Бергмана,

- доктора фізико-математичних наук, професора. Народився в містечку Сновськ (у 1935–2016 рр. місто Щорс Чернігівської області) (1922–1987)
- 3** – 80-річчя від дня народження Василя Дмитровича Калинюка, заслуженого працівника культури України, члена Національної Ліги українських композиторів. Народився в с. Кваси Рахівського р-ну (1937)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 4** – 55-річчя від дня народження Володимира Ілліча Басараба, історика, педагога. Народився в с. Старе Давидково Мукачівського р-ну (1962)
- 6** – 135-річчя від дня народження Івана Ольбрахта (справж. ім’я і прізвище Каміл Земан), прозаїка і громадського діяча. Народився у м. Семілі, р-ні Підкроношша у північній Чехії (1882–1952)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 6** – 100-річчя від дня народження Івана Прокіпчача, публіциста, українського письменника Чехословаччини. Народився в м. Межилабірці на Пряшівщині (1917–?)
- 6** – 70-річчя від дня народження Петра Петкі, художника-живописця, графіка, кераміста. Народився в м. Ужгород (1947)
- 7** – 120-річчя від дня народження Василя Івановича Розгонія, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в м. Виноградів (1897–1982)
- 7** – 95-річчя від дня народження Івана Кононовича Стецюри, прозаїка. Народився в с. Головеньки Немирівського р-ну Вінницької обл. (1922–2010)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 7-17** – 70 років тому в м. Ужгород проходив перший чемпіонат області з шахів серед учнівської молоді (1947)
- 8** – 65-річчя від дня народження Миколи Матоли (Дионізій-Микола Омелянович Матола), поета, літературознавця, перекладача. Народився в м. Мукачево (1952–1993)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”
- 10** – 75-річчя від дня народження Василя Станіславовича Шеби, директора Закарпатського обласного краєзнавчого музею, автора статей про музей та Ужгородський замок, співавтора путівника “Закарпатський краєзнавчий музей”. Народився в с. Люта Великоберезнянського р-ну (1942)

10 – 70-річчя від дня народження Василя Васильовича Сідака, художника декоративно-прикладного мистецтва, лауреата Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка. Народився в смт Жденієво Воловецького р-ну (1947)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

14 – 105-річчя від дня народження Філіпа Борисовича Дворчина, лікаря судово-медичної експертизи, кандидата медичних наук, доцента, організатора та завідувача курсу судової медицини, завідувача кафедри судової медицини, патологічної анатомії, неврології і психіатрії медичного факультету УжДУ (1963–1974), начальника бюро судово-медичної експертизи Закарпатської області (1953–1978); автора 61 наукової роботи. Народився у м. Малин на Житомирщині (1912–1988)

14 – 55-річчя від дня народження Василя Михайловича Романа, скульптора, члена Національної спілки письменників України. Народився в смт Міжгір’я (1962)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

15 – 100-річчя від дня народження Маргарити Іванівни Немеш (дів. прізви. Гранчак), музиканта, прозаїка. Народилася в с. Розтоцька Пастіль Великоберезнянського р-ну (1917–2010)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

15 – 85-річчя від дня народження Василя Івановича Олага, кандидата історичних наук, доцента УжНУ. Народився в с. Сасово Виноградівського р-ну (1932)

16 – 110-річчя від дня народження Юрія-Августина Мироновича Шерегія, засновника, режисера та актора першого українського професійного театру Закарпаття (1907–1980)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

16 – 75-річчя від дня народження Івана Федоровича Манайла, художника. Народився в м. Ужгород (1942–2010)

17 – 140-річчя від дня народження Олександра Леонідовича Загарова (справжнє прізвище Фессінг), видатного театрального діяча – актора і режисера, реформатора театру “Просвіти”, директором якого він був у 1923–1925 рр. Народився в м. Єлисаветград (нині Кропивницький) (1877–1941)

17 – 130-річчя від дня народження Юрія Івановича Ревтя, казкаря. Народився в с. Горінчово Хустського р-ну (1887–1967)

- 17 – 120-річчя від дня народження єпископа Олександра Корниловича Хіри, викладача духовної семінарії, радника єпископської Консисторії, папського капелана, каноніка, папського прелата і таємно висвяченого єпископа. Помер на засланні у Караганді. Народився в с. Вільхівці Тячівського р-ну (1897–1983)
- 17 – 60-річчя від дня народження Кароя Ласловича Балли, поета, перекладача, лауреата премій імені Бержені, імені Атілли Йозефа (Угорщина), обласних премій імені Дмитра Вакарова, імені Федора Потушняка, член Національної спілки письменників України. Народився в м. Ужгород (1957)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 17 – 95-річчя від дня народження Степана Миколайовича Вайди, славетного сина Карпат, Героя Радянського Союзу, Героя Чехословаччини. Народився в с. Дулово Тячівського р-ну (1922–1945)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 18 – 120-річчя від дня народження Юлії Шаланкі, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народилася в с. Матійово Виноградівського р-ну (1897–1973)
- 18 – 80-річчя від дня народження Надії Степанівни Машкаринець, кандидата медичних наук, доцента кафедри факультетської терапії медичного факультету УжНУ. Вона є автором понад 50 наукових робіт, більше 20 методичних розробок для студентів. Народилася в м. Ужгород (1937–2001)
- 19 – 120-річчя від дня народження Василя Семеновича Капітана, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Підгірне Іршавського р-ну (1897–1963)
- 20 – 270-річчя від дня народження Антала Сірмаї, краєзнавця, письменника, автора досліджень з минулого Земплінської, Угочанської, Сатмарської жуп. Народився в м. Пряшів (1747–1812)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 21 – 135-річчя від дня народження Івана Васильовича Плиски, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Велятино Хустського р-ну (1882–1953)
- 21 – 80-річчя від дня народження Нінель Павлівни Ляшенко (дів. прізвище. Майстрюкова), кандидата медичних наук, доцента, завідувачки курсу судової медицини кафедри загальної хірургії медичного факультету УжДУ (1987–2000), голови обласного

товариства судових медиків. Автор понад 60 наукових робіт, 38 раціоналізаторських пропозицій. Народилася на ст. Скуратово Тульської обл. (Росія) (1937)

- 21 – 70-річчя від дня народження Петра Михайловича Басараба, директора ТОВ “Едельвейс-Лего”, заслуженого працівника легкої промисловості України, президента Українсько-польської секції та члена Ради Закарпатської торгово-промислової палати. Народився в с. Клячаново Мукачівського р-ну (1947)
- 21 – 70-річчя від дня народження Яноша Віга, заслуженого архітектора УРСР. Значна частина розроблених ним об’єктів у м. Києві відзначена преміями, медалями. Я. Віг – шанована в м. Києві людина, член-кореспондент Академії архітектури України, лауреат Державної премії України за 1995 р., голова товариства угорців в м. Київ. Народився в м. Ужгород (1947)
- 22 – 105-річчя від дня народження Гафії Петрівни Візичканич, заслуженої майстрині народної творчості України, члена Національної спілки художників України. Народилася в с. Ганичі Тячівського р-ну (1912–1993)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 25 – 135-річчя від дня народження Яна Вондрачека, педагога, перекладача. Він досліджував русинський фольклор, друкував переклади народних пісень в чеських журналах “České slovo”, “Pražské poviny”. Народився в м. Пацав (Чехія) (1882–1953)
- 27 – 120-річчя від дня народження Мігалья Томаша, угорського письменника, інженера-будівельника, викладача. З 1936 р. – директор підприємства Neuchatel Asphalt Co. Із 1947 р. викладач Мельбурнського університету (Австралія). У 1933–1938 рр. – закарпатський редактор газети “Magyar Újság”. Працівник газет “Kassai Napló”, “Magyar Múzsá”. Директор видавництва “Tatra”. Народився в м. Берегово (1897–1967)
- 27 – 85-річчя від дня народження Констянтина Миколайовича Русинка, завідувача кафедри теоретичної механіки Львівського державного політехнічного університету, доктора технічних наук, професора. Народився у с. Олешник Виноградівського р-ну (1932)
- 28 – 125-річчя від дня народження Василя Васильовича Машіки, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Лалово Мукачівського р-ну (1892–1984)

29 – 75-річчя від дня народження Василя Васильовича Маринця, науковця УжНУ. Сфера наукових інтересів: наближені методи в теорії диференціально функціональних рівнянь. З даної наукової проблематики ним опубліковано близько 100 наукових робіт, серед яких один підручник “Теорія рівнянь математичної фізики”, сім методичних посібників та дві монографії. Має патенти та винаходи. Народився в м. Мукачево (1942)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

30 – 85-річчя від дня народження Івана Юрійовича Кривського, науковця УжНУ, громадського діяча, члена Нью-Йоркської академії наук. Він є автором монографії “Основи квантової електродинамики в термінах напруженностей”, понад 140 наукових публікацій. Народився в м. Хуст (1932)

30 – 15 років тому започаткувала свою діяльність Ужгородська Українська Богословська Академія ім. св. Кирила і Мефодія як вищий навчальний заклад Української Православної Церкви (2002)

у січні відзначається:

650-річчя від дня першої письмової згадки про с. Холмок Ужгородського р-ну (1367)

Лютий

1 – 110-річчя від дня народження Івана Федоровича Кемеша, громадсько-політичного діяча, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Душино Свалявського р-ну (1907–1957)

1 – 105-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Кунака, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Старе Давидково Мукачівського р-ну (1912–1990)

1 – 70-річчя від дня народження Андраша Бенедека, закарпатського угорського поета, письменника, літературознавця. Народився в м. Мукачево (1947–2009)

1 – 70-річчя від дня народження Василя Йосиповича Черепані, журналіста, прозаїка. Народився в с. Нове Давидково Мукачівського р-ну (1947)

2 – 110-річчя від дня народження Михайла Васильовича Шебели, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Горбок Іршавського р-ну (1907–1969)

- 2 – 85-річчя від дня народження Золтана Адальбертовича Пашкуя, кандидата історичних наук, заслуженого вчителя України. Народився в м. Мукачево (1932–1987)
- 4 – 105-річчя від дня народження Михайла Молнара, педагога, письменника, фольклориста. Народився в с. Голубине Свалявського р-ну (1912–1997)
- 4 – 60-річчя від дня народження Олександра Васильовича Фери, доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри соціальної медицини та гігієни медичного факультету УжДУ (2002–2015). Народився у м. Ужгород (1957)
- 5 – 140-річчя від дня народження Ендре Надя, угорського письменника, засновника угорського літературного кабаре. Народився в м. Севлюш (нині м. Виноградів) (1877–1938)
- 5 – 110-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Чейпеша, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в смт Королево Виноградівського р-ну (1902–1974)
- 5 – 70-річчя від дня народження Василя Андрійовича Маляра, доктора медичних наук, завідувача кафедри акушерства і гінекології медичного факультету УжДУ, академіка УАН. Член редколегії журналу “Науковий вісник УжНУ” та член Асоціації акушер-гінекологів України. Автор понад 120 наукових публікацій. Народився в с. Луг Рахівського р-ну (1947)
- 5 – 70-річчя від дня народження Олександра Миколайовича Малініна, професора квантової електроніки УжНУ. Має 145 наукових і навчально-методичних праць та десять патентів на винаходи. Народився в м. Хуст (1947)
- 7 – 115-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Боглі, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Дротинці Виноградівського р-ну (1902–1973)
- 8 – 75-річчя від дня народження Терезії Федорівни Чувалової, художниці декоративно-прикладного мистецтва, члена Національної спілки художників України. Народилася в м. Ужгород (1942)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 9 – 115-річчя від дня народження Йосипа Роглева, відомого овочівника, Героя Соціалістичної праці. Народився в с. Стрілець Великотирновського округу в Болгарії (1902–1984)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”

- 10** – 185-річчя від дня народження Лойоша Паулковіча, угорського письменника, лікаря, вчителя, співробітника газети “Máramaros”. Народився в м. Хуст (1832–1885)
- 10** – 80-річчя від дня народження Каміла Степановича Найпавера, вченого, педагога, історика, публіциста і перекладача. Народився в с. Тур’ї-Ремети Перечинського р-ну (1937–2007)
- 10** – 80-річчя від дня народження Зіновія Володимировича Перестюка, заслуженого майстра народної творчості України, лауреата премії ім. Д. Щербаківського, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Народився в с. Гнильче Тернопільської обл. (1937–2007)
- 12** – 95-річчя від дня народження Василя Молнара, педагога, письменника. Народився в с. Голубине Свалявського р-ну (1922)
- 13** – 90-річчя від дня народження Томаша Михайловича Сопка, історика. Народився в с. Лалово Мукачівського р-ну (1927–1991)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 14** – 285-річчя від дня народження Іоана Брадача, визначного громадського діяча Закарпаття, автора книги “Букварь или руководіе хотячим оучитися письмены рускославенскими”. Народився в с. Ториски Списького комітату (Східна Словаччина) (1732–1772)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 16** – 90-річчя від дня народження Івана Васильовича Смоланки, кандидата хімічних наук, науковця УжНУ. Тричі обирався деканом хімічного факультету УжНУ. Народився у с. Пасіка Свалявського р-ну (1927–2001)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”
- 16** – 85-річчя від дня народження Івана Івановича Скрябіна, спортивного діяча, першого майстра спорту СРСР із волейболу в західній Україні, тренера, виконавчого директора федерації волейболу Закарпаття. Народився в м. Прага (Чехія) (1932)
- 18** – 135-річчя від дня народження Єне Бенди, угорського письменника, журналіста. У 1913–1918 рр. працював юристом; працівником газет “Magyar Szó”, “Pesti Hírlap”, “Egyetértés”. Народився в м. Хуст (1882–1944)
- 18** – 65-річчя від дня народження Павла Івановича Білака, науковця, кандидата історичних наук, доцента УжНУ. Автор багатьох наукових і навчально-методичних праць. Займається науковим

дослідженням історії профспілок, міжнародного співробітництва у цій галузі. Народився в с. Підвиноградів Виноградівського р-ну (1952)

- 20 – 65-річчя від дня народження Лариси Леонідівни Беляєвої, кандидата медичних наук. З 1984 р. і по сьогодні працює лікарем-ординатором очного відділення обласного офтальмо-травматологічного центру обласної клінічної лікарні м. Ужгорода. Народилася в м. Львів (1952)
- 21 – 115-річчя від дня народження Федора Федоровича Куруца, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Бистриця Мукачівського р-ну (1902–1978)
- 22 – 65-річчя від дня народження Сергія Анатолійовича Вискварка, кандидата історичних наук, архівіста. У 1989–1990 рр. працював викладачем кафедри історії стародавнього світу, середніх віків та історіографії УжНУ. Народився в м. Можайськ Московської обл. (Росія) (1952)
- 23 – 110-річчя від дня народження Федора Миколайовича Фіріщака, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Требушани (нині с. Ділове) Рахівського р-ну (1907–1968)
- 23 – 90-річчя від дня народження Ольги Петрівни Кушнірової, кандидата медичних наук, доцента кафедри мікробіології УжНУ. Народилася в м. Ужгород (1927)
- 24 – 80-річчя від дня народження Івана Дмитровича Турияниці, науковця, заслуженого працівника науки і техніки України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1937–1993)
- 24 – 75-річчя від дня народження Олександра Олександровича Теметева, спортивного діяча, футбольного арбітра. Народився в м. Берегово (1942)
- 25 – 70-річчя від дня народження Ласла Дьерке, закарпатського угорського письменника, журналіста. Народився у с. Нове Село Берегівського р-ну (1947)
- 27 – 100-річчя від дня народження А. Солянкін (псевдонім Андрія Штиліхи), поета. Середню освіту здобув у Мукачівській гімназії, вищу – на медичному факультеті Братиславського університету. У другій половині 30-х на початку 40-х рр. писав нариси,

оповідання, одноактні п'єси, казки російською мовою або на маковицькій говірці. Вони друкувались у періодичній пресі та передавались по радіо в передачах для українського населення Східної Словаччини. Народився в м. Ужгород (1917–?)

- 27 – 80-річчя від дня народження Олександра Барана, старшого співробітника інституту колоїдної хімії та хімії води, доктора хімічних наук, професора. Опублікував 3 книги та понад 180 наукових статей, має 5 винаходів. Народився в с. Вари Берегівського р-ну (1937)
- 28 – 90-річчя від дня народження Василя Пантелеймоновича Калениченка, кандидата філософських наук, доцента. Народився в с. Завадівка Теплицького р-ну Вінницької обл. (1927 – 1999)
- 28 – 105-річчя від дня народження Юлія Юрійовича Костовича, військового діяча, генерал-майора. Народився в м. Ужгород (1912–1994)

у лютому відзначається:

560-річчя від дня першої письмової згадки про с. Репинне Міжгірського р-ну (1457)

Березень

1 – 95-річчя від дня народження Василя Васильовича Белея, відомого просвітянина, пластового сеньйора, громадського діяча. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1922)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”

1 – 95-річчя від дня народження о. Атанасія Пекаря, вченого, церковного діяча. Народився в м. Перечин (1922–2011)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”

2 – 130-річчя від дня прибуття в м. Мукачево М. Мункачі. 3 березня у залі презентації міської Ратуші художнику було вручено мером міста грамоту почесного громадянина міста і лавровий вінець із срібла з написами угорською і французькою мовами “Мукачево – Мункачі” (1887)

2 – 60-річчя від дня народження Ігоря Михайловича Панейка, художника. Народився у м. Стрий Львівської обл. (1957)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”

- 2 – 65-річчя від дня народження Василя Васильовича Філеша, живописця, члена Національної спілки художників України. Народився в с. Бронька Іршавського р-ну (1952)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”
- 3 – 115-річчя від дня народження ієромонаха Варнави (Василя Івановича Щербана), який розписав монастирську церкву Успіння Божої Матері у жіночому православному монастирі в с. Домбоки Мукачівського р-ну. Народився в с. Іза Хустського р-ну (1902–1967)
- 3 – 105-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Костюка, педагога, композитора, фольклориста-етномузикознавця. Народився в с. Дротинці Виноградівського р-ну (1912–1998)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 3 – 60-річчя від дня народження Олександра Євгеновича Пазуханича, живописця, члена Національної спілки художників України. Народився в м. Ужгород (1957)
- 5 – 95-річчя від дня народження Василя Михайловича Андрішка, почесного залізничника СРСР та УРСР, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Осій Іршавського р-ну (1922–1998)
- 5 – 75-річчя від дня народження Мігалья (Михайла) Балінтовича Іванча, художника декоративно-прикладного мистецтва. Народився в с. Дешковиця Іршавського р-ну (1942)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 5 – 70-річчя від дня народження Федора Івановича Зубанича, прозаїка, публіциста, члена Національної спілки письменників України. Народився в смт Великий Березний (1947–2004)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 6 – 80-річчя від дня народження Лідії Валентинівни Таран, докторки історичних наук. У 1965–1970 рр. працювала в УжНУ, в 1979–1998 рр. – професор права ЗакДУ. Народилася в м. Ніжин Чернігівської обл. (1937)
- 6 – 55-річчя від дня народження Оксани Петрівни Ільницької (у заміжжі Хархаліс), заслуженої артистки України. Народилася в с. Білки Іршавського р-ну (1962)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

- 7 – 120-річчя від дня народження Федора Івановича Рошка, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Рекіти Міжгірського р-ну (1897–1977)
- 8 – 90-річчя від дня народження Івана Кремпи, чеського і словацького історика. Народився в с. Пихня, округ Снина (Словаччина) (1927–1997)
- 8 – 70-річчя від дня народження Габрієли Василівни Андял, заслуженого працівника культури України, директора Закарпатського музею народної архітектури та побуту. Народилася в м. Ужгород (1947)
- 9 – 85-річчя від дня народження Віри Васовчик, доцента кафедри угорської філології УжНУ, кандидата філологічних наук. Опублікувала близько 90 праць. Вона одна із засновників Закарпатського Угорського Наукового Товариства. Народилася в м. Виноградів (1932)
- 10 – 120-річчя від дня народження Антона Михайловича Брацайка, лікаря-терапевта, громадського діяча Підкарпатської Русі. Народився у с. Нанково Хустського р-ну (1897–1938)
- 10 – 20 років тому поету Петру Скунцю за збірку поезій “Спитай себе” присуджено Державну премію України ім. Т. Г. Шевченка (1997)
- 11 – 120-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Строїна, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1897–1986)
- 11 – 100-річчя від дня народження Степана Васильовича Папа, священика, вченого-богослова, публіциста, видавця, драматурга та історика. Народився в с. Березово Хустського р-ну (1917–1990)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 11 – 65-річчя від дня народження Христини Іванівни Микити, кандидата біологічних наук, доцента кафедри соціальної медицини, гігієни УжНУ. Народилася в с. Колочава Міжгірського р-ну (1952)
- 12 – 115-річчя від дня народження Федора Андрійовича Свистака, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Неліпино Свалявського р-ну (1902–1970)

12 – 110-річчя від дня народження Леоніда Антоновича Коваленка, доктора історичних наук, професора УжНУ, одного з авторів “Очерков новой и новейшей истории Венгрии”. Народився с. Ступичне (нині Катеринопільського р-ну Черкаської обл.) (1907–1985)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

14 – 280-річчя від дня народження Арсенія (Олексія Федоровича) Коцака, вченого, мовознавця, педагога. Народився в с. Великий Буковець (нині Буковець) Свидницького р-ну Пряшівського краю (Словаччина) (1737–1800)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

15 – 78-річчя від дня проголошення Карпатської України (1939)

19 – 55-річчя від дня народження Івана Івановича Яремчука, півзахисника, заслуженого майстра спорту СРСР. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1962)

20 – 225-річчя від дня народження Йосипа Змія-Микловшика, художника. Народився в с. Словинки поблизу м. Кромни у Східній Словаччині (1792–1841)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

21 – 110-річчя від дня народження Йосипа Федоровича Ворчака, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Квасово Берегівського р-ну (1907–1987)

22 – 95 років тому відбулася розширена нарада представників політичних партій Закарпаття, в роботі якої брали участь А. Волошин (Руська народна партія), доктор М. Брашайко (Руська хліборобська партія) та ін. Це була перша й остання в історії Закарпаття партійна коаліція у такому представницькому складі. Її учасники обговорили “План програми уряду Чехословацької республіки відносно проблеми Підкарпатської Русі” (1922)

22 – 95-річчя від дня народження Григорія Леонтійовича Трона, голови управління курортами профспілок у Закарпатській області (1964–1977), будівничого закарпатських курортів, головного лікаря обласної станції переливання крові (1977–1983). Народився у с. Зуївка на Полтавщині (1922–2008)

22 – 85-річчя від дня народження Софії Іванівни Бобели, поетеси. Народилася в с. Копинівці Мукачівського р-ну (1932)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

- 23 – 95 років тому товариство “Просвіта” отримало дозвіл Міністерства внутрішніх справ Чехословацької республіки на збір коштів для будівництва Народного дому (1922)
- 23 – 25-річчя з дня заснування в Ужгороді видавництва “Intermix Kiadó” (1992)
- 24 – 70-річчя від дня народження Штефана Михайловича Решка, заслуженого майстра спорту СРСР. За роки виступів у великому футболі С. Решко став чотириразовим чемпіоном СРСР, володарем Кубка володарів кубків європейських країн та суперкубка УЕФА, бронзовим призером Олімпійських ігор-76. Народився в с. Ключарки Мукачівського р-ну (1947)
- 25 – 130-річчя від дня народження Михайла Івановича Габора, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Вільхівці Тячівського р-ну (1887–1980)
- 25 – 105-річчя від дня народження Івана Петровича Тороні, громадсько-політичного діяча, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Пузняківці Мукачівського р-ну (1912–1999)
- 27 – 80-річчя від дня народження Ференца Семана (OCSI), художника. Народився в м. Ужгород (1937–2004)
- 28 – 135-річчя від дня народження Олександра Івановича Пеленського, автора знаменитої книжки “Світова концертowana подорож Української Республіканської капели. Спомини сучасника” (Львів, 1933. – 166 с.). У десятому розділі книжки йдеться про перебування на Закарпатті частини Української Республіканської капели Олександра Кошиця під назвою “Кобзар” та роль керівників і учасників цього товариства у створенні на Закарпатті хорового, диригентського і театрального мистецтва у період 20–30-х рр. Народився в м. Комарне на Львівщині (1882–1936)
- 28 – 115-річчя від дня народження архімандрита Йосифа (Поповича), який створив багато ікон для жіночого православного монастиря в с. Домбоки на Мукачівщині. Народився в с. Кошельово Хустського р-ну (1902–?)
- 28 – 95-річчя від дня народження Василя Івановича Худанича, доктора історичних наук, педагога, професора УжНУ, громадського діяча. Народився в с. Сільце Іршавського р-ну (1922–2006)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”*

29 – 100-річчя від дня народження Андрія Михайловича Патруса-Карпатського, поета, прозаїка. Народився в с. Теремля Тячівського р-ну (1917–1980)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

30 – 70-річчя від дня народження Степана Юрійовича Чундака, кандидата хімічних наук, професора УжНУ. Опублікував понад 120 наукових праць, він є співавтором 3 винаходів, співавтором 2 навчальних посібників та понад 20 інших навчально-методичних посібників. Народився в с. Стрипа Ужгородського р-ну (1947)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

30 – 65-річчя від дня народження Мирослави Михайлівни Довганич (дів. прізви. Маргітич), кандидата фізико-математичних наук. Народилася в с. Загаття Іршавського р-ну (1952)

31 – 100-річчя від дня народження Маргарити Баботи, громадсько-культурного діяча. Народилася в с. Баранинці Ужгородського р-ну (1917–2009)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

31 – 70-річчя від дня народження Степана Юрійовича Бабича, професора кафедри вищої математики Київського національного економічного університету. С. Ю. Бабич – автор і співавтор 90 наукових і навчально-методичних робіт. Народився в с. Золотарьово Хустського р-ну (1947)

у березні відзначається:

600-річчя від дня першої письмової згадки про с. Глибоке Ужгородського р-ну (1417)

140 років тому у бібліотеці Мукачівського монастиря нараховувалося 1444 стародавні книги, значна частина яких була видана на Україні, зокрема, “Острозька біблія” 1581 р., “Апостол” 1758-го і 1783 рр., а також книги, видані в м. Почаїв у 1700, 1768 рр. Ці видання становлять велику історичну цінність як пам’ятки української друкарської справи (1877)

95-річчя заснування першого періодичного видання закарпатських студентів – журналу “Підкарпатський студент” (1922)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

Квітень

- 1 – 60-річчя від дня народження Павла Павловича Галди, кандидата історичних наук, доцента. Народився у смт Перечин Закарпатської області (1957)
- 2 – 160-річчя від дня народження Шимона Голлоші, художника і педагога. Народився в м. Мараморош-Сигет (1857–1918)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 2 – 80-річчя від дня народження Карла Федоровича Копинця, поета, члена Національної спілки письменників України, лікаря-хірурга Чопської РЛ. Народився в с. Широке Виноградівського р-ну (1937–2004)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 3 – 170 років з дня смерті Михайла Балудянського, економіста, педагога та політичного діяча. Народився у с. Вишна Олшава (нині Словаччина) (1769–1847)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2004 рік”
- 4 – 75-річчя від дня народження Розалії Яношівни Сливко, кандидата біологічних наук, провідного наукового співробітника лабораторії імунології і біохімії НПМЦ “Реабілітація”. Освоїла і впровадила в роботу лабораторії більше 60 методик дослідження. Автор 160 наукових праць та 108 раціоналізаторських пропозицій. Відмінник охорони здоров’я. У 2004 р. Р. Я. Сливко присвоєно звання “Заслужений винахідник України”. Народилася в с. Балашівці (пізніше включено у межі с. Копинівці) Мукачівського р-ну (1942)
- 5 – 150-річчя від дня народження Володимира Андрійовича Францева, вченого, літературознавця, дослідника історії та писемності Підкарпатської Русі. Народився в Новогеоргіївській фортеці в Польщі (1867–1942)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 5 – 80-річчя від дня народження Віри Степанівни Баганич, визначної співачки, провідної солістки Закарпатського народного хору. Народилася в смт Воловець (1937)
- 5 – 70-річчя від дня заснування Ужгородського училища культури (нині перейменовано у коледж) (1947)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

- 7 – 115-річчя від дня народження Івана Івановича Федорика, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Ганичі Тячівського р-ну (1902–1991)
- 7 – 110-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Романа, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Букове Виноградівського р-ну (1907–1980)
- 7 – 100-річчя від дня народження Юрія Михайловича Сака, вченого-педагога, видатного латиніста. Народився в с. Брід Іршавського р-ну (1917–1998)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 7 – 85-річчя від дня народження Тамари Яківни Байцури, науковця-карпатиста. Народилася в м. Ленінград (нині Санкт-Петербург) (Росія) (1932)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 8 – 135-річчя від дня народження Дмитра Івановича Дорошенка, історика, громадсько-політичного діяча, публіциста, літературознавця, бібліографа. Написав одну з перших аргументованих праць про Підкарпатську Русь після розвалу Австро-Угорської імперії “Угорська Україна”. Народився в м. Вільно (нині Вільнюс) (1882–1951)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 9 – 130-річчя від дня народження Дмитра Васильовича Бонкала, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Синевир Міжгірського р-ну (1887–1975)
- 9 – 115-річчя від дня народження Василя Михайловича Долинського, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України, Героя Соціалістичної Праці. Народився в с. Росвигово, передмісті Мукачеве (1902–1971)
- 9 – 110-річчя від дня народження Івана Степановича Шлепецького, громадсько-культурного діяча. Його перу належить понад 200 студій та науково-популярних статей переважно з проблем історії, літератури та культури карпатських українців. Народився в с. Буковець на Пряшівщині (1907–1976)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік”
- 9 – 95-річчя від дня народження Івана Мацинського, українського письменника Словаччини, дослідника культури історичного

Закарпаття. Народився в м. Межилабірці на Пряшівщині (1922–1987)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

10 – 50-річчя від дня народження Валентини Юріївни Коваль, кандидата медичних наук, доцента кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету УжНУ. Автор 32 наукових публікацій, 1 монографії, 15 методичних розробок. Народилася у м. Чоп (1967)

11 – 110-річчя від дня народження Михайла Миколайовича Спачинського, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Лохово Мукачівського р-ну (1907–1995)

11 – 65-річчя від дня народження Дьєрдя Дьєрдьовича Дупки, угорського поета, письменника, публіциста, перекладача, культуролога. Д. Дупка – засновник “Товариства угорської інтелігенції Закарпаття”, один із засновників “Товариства угорської культури”. Народився в с. Бобове Виноградівського р-ну (з 2000 р. – почесний громадянин рідного села) (1952)

12 – 95-річчя від дня народження Михайла Івановича Дурди, педагога, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Приборжавське Іршавського р-ну (1922–1993)

12 – 70-річчя від дня народження Тамари Іванівни Панаїт, кандидата фізико-математичних наук, доцента кафедри твердотільної електроніки УжНУ. Народилася в м. Ужгород (1947)

13 – 80-річчя від дня народження Василя Івановича Сабова, науковця УжНУ, члена Нью-Йоркської академії наук. Вніс помітний вклад у теорію сильної взаємодії, яка базується на квантовій хромодинаміці (КХД). Народився в с. Куштановиця Мукачівського р-ну (1937–2007)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

15 – 70-річчя від дня народження Михайла Михайловича Кічковського, громадсько-політичного діяча, заслуженого журналіста України, нагороджений орденом “За заслуги” III ст., відзнакою “За розвиток Єврорегіону”, з 2006 – 2010 голова Закарпатської облради. Народився в с. Студений Міжгірського р-ну (1947)

- 16 – 75-річчя від дня народження Василя Михайловича Андрійця, культуролога, дослідника українського професійного театру на Закарпатті, кандидата мистецтвознавства, лауреата обласної премії ім. братів Є. та Ю.-А. Шерегіїв. Народився у с. Нижнє Селище на Хустщині (1942)
- 16 – 85-річчя від дня народження Оксани Миколаївни Ганич, доктора медичних наук, професора УжНУ, директора НДІ фітотерапії, експерта ВАК України. Народилася в с. Вишні Ремети (нині с. Верхні Ремети) Берегівського р-ну (1932)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 18 – 110-річчя від дня народження Георгія Івановича Безика, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Пасіка Свалявського р-ну (1907–1976)
- 19 – 115-річчя від дня Юрія Івановича Палюха, педагога, організатора світських і церковних хорів. Народився в с. Малий Раковець Іршавського р-ну (1902–1971)
- 19 – 85-річчя від дня народження Отто Людвиговича Шобера, режисера, заслуженого працівника культури України, лауреата премії Ержебет (1992) та премії Сільванія. Народився в м. Ужгород (1932)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”
- 20 – 110-річчя від дня народження Михайла Степановича Копинця, громадсько-політичного діяча, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Імстичово Іршавського р-ну (1907–1994)
- 20 – 90-річчя від дня народження Івана Дмитровича Драгуського, прозаїка, журналіста. Народився в с. Нижнє Селище Хустського р-ну (1927–1959)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 21 – 85-річчя від дня народження Самуїла Онисимовича Карп’юка, хірурга, кандидата медичних наук, завідувача хірургічного відділення Відділкової клінічної лікарні ст. Ужгород Львівської залізниці (1976–2011), голови Християнської медичної асоціації України. Роки життя – 1932–2013
- 22 – 215-річчя від дня народження Юрія Івановича Гуци-Венеліна, історика, етнографа, фольклориста, одного із засновників росій-

ської славістичної науки. Народився в с. Тибава Свалявського р-ну (1802–1839)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2002 рік”

- 22 – 110-річчя від дня народження Юлія Михайловича Біцка, хірурга, доцента кафедри загальної і госпітальної хірургії медичного факультету УжДУ (1965), завідувача хірургічного відділення Ужгородської обласної клінічної лікарні (1944–1949). Народився у с. Загаття Іршавського р-ну (1907–1972)
- 23 – 120-річчя від дня народження Василя Степановича Гренджі-Донського, письменника і культурно-освітнього діяча. Народився в с. Волове (нині смт Міжгір’я) Міжгірського р-ну (1897–1974)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 23 – 80-річчя від дня народження Ірини Василівни Швалагін, кандидата фізико-математичних наук, доцента кафедри оптики УжНУ. Народилася в смт Кольчино Мукачівського р-ну (1937)
- 24 – 214-річчя від дня народження Олександра Васильовича Духновича, видатного громадсько-культурного діяча-будителя, поета, письменника, педагога, публіциста, збирача фольклору. Народився в с. Тополя під Бескидом (нині Східна Словаччина) (1803–1865)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2003 рік”
- 24 – 60-річчя від дня народження Зіти Іштванівни Баторі-Тарці, кандидата фізико-математичних наук. З 2003 р. працює викладачем кафедри соціальної роботи юридичного факультету УжНУ. Народилася в м. Ужгород (1957)
- 27 – 95-річчя від дня народження Юрія Івановича Трухлого, хірурга-ортопеда, професора ортопедичної хірургії медичної школи Нью-Йоркського університету, мецената українських науково-культурних і церковних установ у США, завідувача ортопедичного відділення при Ветеранському медичному центрі (1956-69), директора ортопедичного відділу Медичного центру Кабріні в Нью-Йорку, члена, голови головної управи УЛТПА, члена редколегії “Лікарського вісника”, члена ряду американських та міжнародних ортопедичних організацій. Його наукові праці присвячено переважно хірургії плеча та хребта. Народився у м. Ужгород (1922)
- 29 – 130-річчя від дня народження Юрія Івановича Тегзи-Попадюка, казкаря. Народився в с. Березово Хустського р-ну (1887–1975)

у квітні відзначається:

570-річчя від дня першої письмової згадки про с. Копинівці Мукачівського р-ну (1447)

105 років тому розпочалися серйозні роботи по реставрації церкви св. Анни (Горянська ротонда) і власне фресок. Були укріплені фундамент ротонди, закриті тріщини, очищені й сфотографовані фрески, що збереглися і, врешті-решт, споруджено нову шоломоподібну покрівлю (1912)

85-річчя заснування журналу закарпатських студентів “Поступ” (1932–1933)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

Травень

1 – 65-річчя від дня народження Андрія Андрійовича Горвата, заступника декана фізичного факультету УжНУ, кандидата фізико-математичних наук, доцента. Народився в м. Берегово (1952)

1 – 65-річчя від дня народження Марії Іванівни Митрик, живописця, члена Національної спілки художників України. Народилася в с. Дунковиця Іршавського р-ну (1952)

3 – 90-річчя від дня народження Юрія Степановича Сабова, громадського та релігійного діяча. Народився в с. Бедевля Тячівського р-ну (1927)

3 – 80-річчя від дня народження Дмитра Васильовича Гусака, доктора фізико-математичних наук, науковця УжНУ. Список наукових робіт Д. В. Гусака налічує 134 найменування. Народився в с. Велятино Хустського р-ну (1937)

3 – 65-річчя від дня народження Мирослава Степановича Кабація, керівника клініки патології суглобів у дітей та підлітків Інституту травматології та ортопедії Академії медичних наук України. Він є автором понад 70 наукових праць, має 5 авторських свідоцтв та 6 раціоналізаторських пропозицій. Народився в с. Нове Давидково Мукачівського р-ну (1952)

3 – 65-річчя від дня народження Магди Бертолонівни Фюзеші (дів. прізви. Мештер), поетеси, члена Національної спілки письменників України, Спілки письменників Угорщини. У 1992 р. стала засновником Закарпатського відділення Спілки письменників

- Угорщини. Народилася в с. Береги Берегівського р-ну (1952)
- 5** – 105-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Бурча, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Березово Хустського р-ну (1902–1992)
- 6** – 110-річчя від дня народження Юрія Васильовича Стеблюка, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в смт Ясіня Рахівського р-ну (1907–1996)
- 6** – 95-річчя від дня народження Катерини Дюлівни Антоник, заслуженої майстрині народної творчості України. Народилася в м. Берегово (1922)
- 6** – 80-річчя від дня народження Сергія Макари, українського письменника Словаччини. Народився в м. Міхаловце (Словаччина) (1937)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 9** – 60-річчя від дня народження Юрія Михайловича Бисаги, кандидата історичних, доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри конституційного права та порівняльного правознавства УжНУ. Народився у с. Страбичово Мукачівського р-ну (1957)
- 9** – 75-річчя від дня народження Любові Юліанівни Дмитришин-Часто, прозаїка, журналістки, члена Національної спілки письменників України. Тривалий час працювала в м. Ужгороді. Нині проживає у США. Народилася в с. Крушельниця Сколівського р-ну Львівської обл. (1942)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 10** – 60-річчя від дня народження Віктора Федоровича Теличка, композитора, піаніста, заслуженого діяча мистецтв України, голови Закарпатської організації НСКУ, лауреата обласної премії ім. Д. Задора. Народився в м. Хуст (1957)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 11** – 95-річчя від дня народження Марії Іванівни Сочки (дів. прізвище Лашкай), артистки Закарпатського українського обласного музично-драматичного театру. У 1944 р. обиралась членом управи Ужгорода та Народного комітету Ужгорода. Народилася в с. Страбичово Мукачівського р-ну (1922–1999)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік”
- 12** – 95-річчя від дня народження Івана Прохоровича Запісочного,

науковця УжНУ, заслуженого діяча науки України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, лауреата премії ім. К. Д. Синельникова НАН України. Народився в с. Митьки Іркліяєвського р-ну Черкаської обл. (1922–2001)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

- 12 – 90-річчя від дня народження Петра Федоровича Куртанича, казкаря. Від нього записано казки, легенди, перекази, пісні та інші фольклорні й етнографічні матеріали. Казки опубліковано окремою книжечкою “Усі скарби з лісу йдуть”. Народився в с. Смереково Великоберезнянського р-ну (1927)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

- 13 – 300-річчя від дня народження Марії-Терезії, австрійської імператриці. Народилася в м. Відень (Австрія) (1717–1780)

- 13 – 85-річчя від дня народження Юрія Бачі, педагога, письменника, літературознавця, громадсько-культурного діяча. Досліджує закарпатоукраїнську літературу ХІХ та ХХ ст. Народився в с. Кечківці округу Свидник (Словаччина) (1932)

- 13 – 60-річчя від дня народження Тетяни Федорівни Росоли, кандидата біологічних наук, доцента кафедри анатомії людини та гістології медичного факультету УжНУ. Народилася в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1957)

- 14 – 75-річчя від дня народження Івана Васильовича Романюка, живописця, члена Національної спілки художників України. Народився в с. Кутище Івано-Франківської обл. (1942)

- 15 – 100-річчя від дня народження Василя Михайловича Тиводара, громадсько-політичного діяча, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в м. Виноградів (1912–1991)

- 15 – 100-річчя від дня народження Івана Йосиповича Сарвадія, громадсько-культурного і політичного діяча. За заслуги перед рідним краєм був обраний почесним членом Закарпатського крайового товариства “Просвіта”. Народився в м. Хуст (1917–2002)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

- 16 – 85-річчя від дня народження Габора Вереша, радника начальника управління у справах національностей, міграцій та конфесій, кандидата педагогічних наук. Народився в смт Королево Виноградівського р-ну (1932)

- 17 – 115-річчя від дня народження Емануїла Кліми, одного з провідних діячів комуністичного і робітничого руху на Закарпатті. Народився в с. Напаєдла в Моравії (Чехословаччина) (1902–1941)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 17 – 105-річчя від дня народження Ернеста Рудольфовича Конратовича, народного художника України. Народився в с. Кальна Розтока (Словаччина) (1912–2009)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 18 – 110-річчя від дня народження Василя Федоровича Ганчича, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Лоза Іршавського р-ну (1907–1996)
- 18 – 90-річчя від дня народження Василя Хоми, українського письменника Словаччини. Народився в с. Микова Свидницького округу (1927)
- 18 – 85-річчя від дня народження Оксани Юріївни Мельник, мистецтвознавця, фольклориста. Народилася в с. Колодне Тячівського р-ну (1932)
- 19 – 55-річчя від дня народження Анни Федорівни Ландовської, живописця, члена Національної спілки художників України. Народилася в м. Ужгород (1962)
- 19 – 105-річчя від дня народження Гавриїла Мартиновича Глюка, художника-живописця, заслуженого діяча мистецтв України. Народився в м. Сігет (нині Румунія) (1912–1983)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 20 – 95-річчя від дня народження Івана Михайловича Чендея, відомого прозаїка, лауреата Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка, ім. В. К. Винниченка та премії ім. А. Головка. Народився в смт Дубове Тячівського р-ну (1922–2005)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 20 – 80-річчя від дня народження Петра Гули, українського письменника Словаччини. Народився в с. Видрань Гуменського округу (1937–1980)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 20 – 75-річчя від дня народження Петра Миколайовича Скунца, поета і перекладача, літературознавця. П. М. Скунець – лауреат Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка. Народився в смт Міжгір’я (1942–2007)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

- 25** – 85-річчя від дня народження Василя Степановича Басараба, письменника, лауреата обласних літературних премій ім. Д. Вакарова та ім. Ф. Потушняка. Народився в с. Жуково Мукачівського р-ну (1932–2003)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

- 25** – 60-річчя від дня народження Василя Васильовича Лазоришенця, дитячого кардіохірурга, доктора медичних наук, професора кафедри серцево-судинної хірургії Київської медичної академії післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика, члена-кореспондента АМН України, заслуженого лікаря України, секретаря Асоціації серцево-судинних хірургів України, дійсного члена європейської асоціації кардіоторакальних хірургів, Асоціації серцево-судинних хірургів США, члена-засновника Всесвітньої Асоціації дитячих кардіохірургів та кардіологів. Він один із піонерів створення та становлення школи кардіохірургії новонароджених в Україні; автор більше 380 наукових праць. Народився в с. Сокирниця Хустського р-ну(1957)

- 26** – 80-річчя від дня народження Івана Михайловича Сенька, літературознавця, фольклориста, завідувача кафедрою російської літератури УжНУ. Народився в с. Келечин Міжгірського р-ну (1937)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

- 27** – 75-річчя від дня народження Яреми Юрійовича Селянського, журналіста, провідного просвітянина Міжгірщини. Народився в с. Кути (поблизу Косова Івано-Франківської обл.) (1942)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

- 27** – 20 років тому літературно-пісенному ансамблю “Берегиня” Свалявської ЦБС присвоєно звання “Самодіяльний народний” (1997)

- 28** – 80-річчя від дня народження Івана Васильовича Сабова, доктора права, голови ради ветеранів Ужгородського районного відділу внутрішніх справ. Народився в с. Тур’я-Пасіка Перечинського р-ну (1937)

- 28** – 65-річчя від дня народження Олесі Михайлівни Горленко (дів. прізви. Галай), доктора медичних наук, професора УжНУ, завідувачки кафедри дитячих хвороб медичного факультету УжНУ.

Є автором та співавтором більше 20 монографій та методичних розробок і більше 100 наукових статей. Головний редактор фахового журналу “Проблеми клінічної педіатрії”. Народилася в с. Широке Виноградівського р-ну (1952)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

- 29 – 110-річчя від дня народження Павла Васильовича Добровського, публіциста, громадського діяча. Народився в с. Рокосово Хустського р-ну (1907–1984)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

- 29 – 110-річчя від дня народження Володимира Степановича Бевки, педагога, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в м. Хуст (1907–1967)

- 29 – 80-річчя від дня народження Михайла Івановича Сюська, доктора філологічних наук, професора УжНУ, академіка АН ВШ України, заслуженого працівника освіти України. Народився в с. Голятин Міжгірського р-ну (1937)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

- 29 – 50-річчя від дня народження Катерини Василівни Бори, лікаря-офтальмолога, кандидата медичних наук, доцента кафедри госпітальної хірургії медичного факультету УжНУ. Народилася у м. Виноградів (1967)

- 30 – 115-річчя від дня народження Федора Олексійовича Мешка, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Бистриця Мукачівського р-ну (1902–1981)

- 30 – 105-річчя від дня народження Юрія Гривняка, публіциста, письменника, історика, культурного діяча. Народився в смт Великий Березний (1912–1992)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

- 30 – 85-річчя від дня народження Івана Миколайовича Щобака, головного лікаря Закарпатського обласного дитячого санаторію “Малятко” (1978–19), завідувача сектором облздороввіділу, відмінника охорони здоров’я. Народився у с. Вільшани Хустського р-ну (1932–2011)

у травні відзначається:

- 85-річчя заснування карпатознавчого журналу “Живая мысль” (1932)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

75-річчя від дня народження Юрія Павловича, різьбяр. Закінчив Львівський інститут художньо-прикладного мистецтва. Самобутні й високохудожні вироби Ю. Павловича (тарелі, шкатулки, портрети відомих людей, хрести, підсвічники та ін.) придбані різними музеями України, приватними поціновувачами мистецтва в Україні, Словаччині, Німеччині, США, Канаді, Аргентині та інш. Народився в смт Чинадійово Мукачівського р-ну (1942)

Червень

1 – 205-річчя від дня народження Ізмаїла Івановича Срезневського, видатного російського вченого-славіста. Одним із перших серед російських вчених відвідав Закарпаття і познайомив своїх співвітчизників з історією і культурою русинів Закарпаття (1812–1880)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

1 – 105-річчя від дня смерті Юлія Фірцака, священника, педагога, церковного ієрарха, громадсько-політичного діяча на Підкарпатській Русі. Народився в с. Худльово Ужгородського р-ну (1836–1912)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2011 рік”

2 – 105-річчя від дня народження Івана Івановича Ковача, юриста, педагога, публіциста, політичного діяча. Народився в с. Заріччя Іршавського р-ну (1912–2002)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

3 – 90-річчя від дня народження Юлія Андрійовича Кондора, художника. Народився в м. Ужгород (1927)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

4 – 95-річчя від дня народження Карла Ернестовича Лустіга, журналіста, прозаїка, літературознавця, перекладача. Народився в м. Ужгород (1922)

5 – 105-річчя від дня народження Василя Михайловича Глуханича, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Вовкове Ужгородського р-ну (1912–1988)

5 – 90-річчя від дня народження Вілмоша Еміловича Ковача, письменника, перекладача, члена Національної спілки письменників України. Народився в с. Гать Берегівського р-ну (1927–1979)

- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”*
- 5 – 85 років тому в м. Хусті відкрито пам’ятник О. Духновичу (скульптор Олена Мондич) (1932)
 - 6 – 110-річчя від дня народження Івана Івановича Ткача, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1907–1990)
 - 6 – 100-річчя від дня народження Гаврила Михайловича Мухи, священника, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Верхня Визниця Мукачівського р-ну (1917–2000)
 - 7 – 120-річчя від дня народження Менґерта Шімона, письменника, журналіста. Народився в смт Батьово Березівського р-ну (1897–1952)
 - 7 – 120-річчя від дня народження Георгія Івановича Івашка, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Колочава Міжгірського р-ну (1897–1972)
 - 8 – 105-річчя від дня народження Івана Михайловича Кополовича, релігійного діяча, архієпископа, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України, члена Народної Ради. Народився в с. Олешник Виноградівського р-ну (1912–1990)
 - 9 – 90-річчя від дня народження Георгія Івановича Шманька, науковця-історика, громадсько-політичного діяча. Народився в с. Копинівці Мукачівського р-ну (1927–1998)
 - 10 – 25 років тому прийнято рішення про закриття Пістрялівської РЛС (1992)
 - 11 – 140-річчя від дня народження Антонія Бобульського, засновника журналу “Карпаторусский вестник”, прозаїк, драматург (літ. псевдоніми – Дід Микула, Давид Шрапнель, Іван Півчук). Народився в м. Краків (Польща) (1877–1950)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
 - 12 – 105-річчя від дня народження Хоми Івановича Чекана, громадсько-політичного діяча, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Лалово Мукачівського р-ну (1912–1983)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”
 - 13 – 120-річчя від дня народження Олександра Васильовича Фединця, хірурга, професора хірургії, завідувача кафедри госпітальної

хірургії (1955–1975) та клініки медичного факультету УжДУ, заслуженого лікаря України, заслуженого працівника вищої школи України. Народився в с. Малий Раковець Іршавського р-ну (1897–1987)

- 13 – 80-річчя від дня народження Дюли Шандоровича Ковача, завідувача лабораторії низькотемпературної оптики і калориметрії Науково-дослідного інституту фізики і хімії твердого тіла при УжНУ, кандидата фізико-математичних наук, старшого наукового співробітника. Народився у с. Малі Ратівці Ужгородського р-ну (1937)
- 13 – 70-річчя від дня народження Тиберія Йосиповича Сільваші, живописця, члена Національної спілки художників України. Народився в м. Мукачево (1947)
- 13 – 105-річчя від дня народження Івана Степановича Продана, педагога, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Горбки Виноградівського р-ну (1912–1972)
- 14 – 75-річчя від дня народження Михайла Івановича Копинця, музичного діяча, композитора. Народився в с. Білки Іршавського р-ну (1942)
- 14 – 70-річчя від дня народження Владислава Ганзела, архітектора, живописця, графіка. Народився у в с. Доманинці (нині – мікрорайон Ужгорода) (1947)
- 14 – 55-річчя від дня народження Калмана Калмановича Шовша, вченого-гунгаролога, кандидата історичних наук. Народився в с. Салівка Ужгородського району (1962 – 2011)
- 16 – 65-річчя від дня народження Олександра Анатолійовича Сабініна, лікаря-кардіолога, завідувача кардіореанімаційного відділення Ужгородської ЦМКЛ, заслуженого лікаря України, відмінника охорони здоров'я. Народився у м. Ужгород (1952)
- 17 – 25-річчя заснування газети “Діловий вісник”, з 1997 р. – інформаційно-рекламний бюлетень Закарпатської торгово-промислової палати (1992)
- 18 – 80-річчя від дня народження Людмили Дмитрівни Іванової, заслуженої артистки України, актриси Закарпатського українського обласного музично-драматичного театру. Народилася в с. Ворошилівка Дніпропетровської обл. (1937)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”

- 19 – 75-річчя від дня народження Петра Петровича Бобонича, кандидата фізико-математичних наук, старшого наукового співробітника УЖНУ. Ним опубліковано 150 наукових праць. Він є автором 22 авторських свідоцтв СРСР, 52 патентів України та 6 патентів Росії. Найголовнішими результатами його роботи є створення неінвазійних медичних приладів – глюкометрів, томографів для діагностики захворювань молочної залози та інші, захищених патентами. Ним виявлені нові два фото ефекти (що носять його ім'я), які відображають зміну знаку фотоелектрорушійної сили при дії на поверхню напівпровідників монохроматичним світлом. Народився в смт Міжгір'я (1942)
- 20 – 110-річчя від дня народження Василя Теренти, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Великий Раковець Іршавського р-ну (1907–1996)
- 21 – 120-річчя від дня народження Людвіга Степановича Голода, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Розівка Ужгородського р-ну (1897–1971)
- 21 – 85-річчя від дня народження Йосипа Олексійовича Баглая, театрознавця, лауреата премії ім. братів Ю.-А. та Є. Шерегіїв та лауреата просвітянської премії ім. А. Волошина. Народився в м. Комарне на Львівщині (1932–2006)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 22 – 95-річчя від дня народження Єлизара Овсійовича Котелянського, доктора медичних наук, професора, завідувача курсу офтальмології (1955–1991), завідувача кафедри загальної хірургії (1980–1987) медичного факультету УжДУ. Був головою Закарпатського офтальмологічного товариства, обласним офтальмологом, членом Правління Українського наукового товариства, членом редкології “Офтальмологічного журналу”. Автор 150 наукових статей. Народився у м. Житомир (1922–2002).
- 22 – 75-річчя від дня народження Емілії Йосипівни Архій, доктора медичних наук, професора, завідувачки кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету УжНУ, члена Товариства терапевтів України, члена Асоціації лікарів-гастроентерологів та лікарів-інтерністів України. Автор або співавтор понад 100 наукових праць, 1 монографії. Народилася в м. Ужгород (1947)

- 23 – 110-річчя від дня народження Івана Михайловича Желізка, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Невицьке Ужгородського р-ну (1907–1982)
- 24 – 100-річчя від дня народження Павла Даниловича Цибульського, прозаїка. Народився в м. Кам'янець-Подільський Хмельницької обл. (1917–1984)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 25 – 95-річчя від дня народження Петра Володимировича Углярєнка, прозаїка. Народився на хуторі Мила Святошинського р-ну Київської обл. (1922–1997)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 25 – 85-річчя від дня народження Івана Петровича Стецяка, освітіниня, кандидата педагогічних наук. Народився в с. Раково Перечинського р-ну (1932)
- 27 – 70-річчя від дня народження Кристини Емерихівни Данко-Шолтєс, лікаря-дерматолога, художника, відмінника охорони здоров'я, члена Української асоціації лікарів-дерматовенерологів, косметологів, члена Спільки незалежних художників “КЕТ” ім. А. Кашшя. Народилася у м. Ужгород (1947)

у червні відзначають:

- 25-річчя від дня заснування Товариства угорських бібліотекарів Закарпаття (1992) (зарєєстровано у 1994 р.)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік”

Липень

- 1 – 65-річчя від дня народження Бориса Васильовича Ященка, заслуженого енергетика України, кандидата економічних наук, голови правління – генерального директора “Київенерго”. Народився в м. Хуст (1952)
- 2(18) – 55-річчя від дня народження Ярослава Дмитровича Борецького, художника декоративно-прикладного мистецтва, члена Національної спілки художників України. Народився в м. Вінниця (1962)
- 3 – 20-річчя від дня заснування газети “Чорна гора” як громадсько-

- політичного видання. Згодом часопис було перереєстровано (20 трав. 1999 р.) як суспільно-релігійний тижневик (1997)
- 3 – 60-річчя від дня народження Олександра Васильовича Гомоная, доктора фізико-математичних наук, професора. Народився в м. Ужгород (1957)
- 4 – 65-річчя від дня народження Олега Івановича Гарагонича, живописця, члена Національної спілки художників України. Народився в м. Мукачево (1952)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”
- 5 – 105-річчя від дня народження Івана Михайловича Гельбича, громадського діяча, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Річка Міжгірського р-ну (1912–2000)
- 5 – 100-річчя від дня народження Миколи Миколайовича Данка, громадсько-політичного діяча, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Сасово Виноградівського р-ну (1917–1999)
- 6 – 275-річчя від дня народження Іоанікія Базиловича, філософа, одного із перших закарпатських істориків-краєзнавців. Народився в с. Гливище (нині Східна Словаччина) (1742–1821)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 6 – 70-річчя від дня народження Івана Івановича Неболи, науковця. Галузі наукових інтересів: фізика конденсованого стану, одночастинкові спектри складних кристалів, комп’ютерне моделювання динаміки ґратки складних багатокомпонентних сполук. Автор понад 100 наукових праць. Народився в м. Рахів (1947)
- 9 – 75-річчя від дня народження Мирослава Ілюка, педагога, довгорічного редактора альманаху “Дукля”, нині – редактор газети “Нове життя” (м. Пряшів, Словаччина). Народився в м. Хуст (1942)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”
- 9 – 55-річчя від дня народження Габрієлли Миколаївни Мезев-Крічфолуші, кандидата біологічних наук, доцента кафедри ботаніки УжНУ. Народилася в м. Берегово (1962).
- 10 – 110-річчя від дня народження Петра Ілліча Симулика, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Іза Хустського р-ну (1907–1966)

- 10 – 80-річчя від дня народження Марії Іванівни Андрашко, кандидата фізико-математичних наук, доцента кафедри обчислювальної техніки і прикладної математики Національного університету харчових технологій. З 1993 р. проживає в США. Народилася в м. Ужгород (1937)
- 10 – 50-річчя від дня народження Лариси Іванівни Капітан, доктора історичних наук, професора. Народилася в с. Нове Село Берегівського району (1967)
- 11 – 170 років тому відомий угорський поет Шандор Петефі зупинявся в готелі “Fekete Sas” (“Чорний орел”) в м. Ужгород. Про це свідчить меморіальна дошка на будинку № 20 на пл. Ш. Петефі (1847)
- 11 – 80-річчя від дня народження Івана Федоровича Короля, доктора історичних наук, професора кафедри країнознавства ЗақДУ. Народився в с. Кибляри Ужгородського р-ну (1937)
- 12 – 115-річчя від дня народження Івана Гавриловича Ділінки, казкаря. Народився в с. Горінчові Хустського р-ну (1902–1960)
- 12 – 110-річчя від дня народження Петра Юрійовича Пішковці, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Кальник Мукачівського р-ну (1907–1979)
- 13 – 150-річчя від дня виходу першого номеру газети “Свѣт”, яка виходила в Ужгороді. Її редактором був Юрій Ігнатков, а згодом – Кирило Сабов та Віктор Кимак (1867–1871)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 13 – 105-річчя від дня народження Степана Войтеховича Борецького, громадсько-політичного діяча, члена Народної Ради Закарпатської України. Народився в с. Убля Снинського округу в Східній Словаччині (1902–1996)
- 14 – 100-річчя від дня народження священика-мученика Петра Ороса. Народився в с. Біра (Угорщина) в сім’ї греко-католицького священика Івана Ороса. У 1937 р. вступив до Ужгородської духовної семінарії. 28 червня 1942 р. отримав ієрейські посвячення з рук владики Олександра Стойки. А в 1944 р. був таємно висвячений на єпископа Теодором Ромжею (1917)
- 15 – 140-річчя від дня народження Сергія Константиновича Маковського, художника, мистецтвознавця. Зацікавився народним мистецтвом русинів, став одним із організаторів першої великої

- виставки русинського народного мистецтва в Празі в 1924 р. “Искусство и народ Подкарпатской Руси”. В процесі її підготовки написав першу книгу про народне мистецтво краю (Народное искусство Подкарпатской Руси. – Прага, 1925). Народився в м. Санкт-Петербург (Росія) (1877–1962)
- 15** – 75-річчя від дня народження Йозефа Ігнаровича Головача, науковця УжНУ. З 1998 р. – завідувач кафедри інформатики Егерського інститут ім. Естергазі (Угорщина). Автор понад 60 наукових праць, методичних розробок, співавтор монографій. Народився в м. Мукачево (1942)
- 17** – 70-річчя від дня народження Сергія Семеновича Панька, публіциста, перекладача. Народився в м. Мукачево (1947)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 20** – 60-річчя від дня народження Ніни Романівни Гецько, голови федерації гандболу Закарпаття, члена президії Федерації гандболу України. Заслужений майстер спорту СРСР, олімпійська чемпіонка з гандболу. Народилася в м. Зестафоні (Грузія) (1957)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”
- 21** – 60-річчя від дня народження Леона Івановича Данка, лікаря-пульмонолога, кандидата медичних наук, головного лікаря обласної алергологічної лікарні у смт Солотвино (2003–2015). Автор більш 40 наукових робіт, багатьох раціоналізаторських пропозицій та пріоритетів. Доклав багато зусиль для розвитку, а згодом і для збереження методу спелеотерапії. Народився у с. Вільхівці Тячівського р-ну (1957–2015)
- 22** – 70-річчя від дня народження В’ячеслава Григоровича Котигорошка, доктора історичних наук, вченого-археолога, професора УжНУ. Народився в м. Самбір Львівської обл. (1947–2016)
- 23** – 105-річчя від дня народження Петра Петровича Янути, педагога, просвітянина. Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1912–1945)
- 23** – 90-річчя від дня народження Ласла Карловича Балли, поета, прозаїка, перекладача, заслуженого працівника культури України, члена Національної спілки письменників України. Народився в с. Павловце поблизу м. Ужгород (нині територія Словаччини) (1927–2010)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

- 23 – 65-річчя від дня народження Олександра Семеновича Ровта, президента компанії “ІВЕ Trade Corp” (Нью-Йорк, США), філантропа і мецената. У 2002 р. йому присвоєно звання “Почесний громадянин м. Мукачеве”. Народився в м. Мукачево (1952)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”
- 24 – 120-річчя від дня народження і 80-річчя виступу в руському театрі товариства “Просвіта” артистки Іванни Олексіївни Синенької-Іваницької. Народилася в с. Великі Чорнокінці, що поблизу смт Гусятин на Тернопільщині (1897–1988)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 25 – 75-річчя від дня народження Людмили Прокопівни Киртич, курортолога, доктора медичних наук, старшого наукового співробітника, завідувача відділення гастроентерології і бальнеології НПМЦ “Реабілітація” МОЗ України” (1993–2006), члена редакційної колегії фахового наукового журналу “Медична гідрологія та реабілітація”. Автор понад 200 наукових робіт. Народилася в м. Кам’янець-Подільський Хмельницької обл. (1942)
- 26 – 115-річчя від дня народження Михайла Франьовича Колодзінського, члена військового штабу Карпатської Січі, активного захисника Карпатської України. Народився в с. Поточище Городенківського повіту на Івано-Франківщині (1902–1939)
- 27 – 120-річчя від дня народження Дмитра Васильовича Ковача, громадсько-політичного діяча, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Шелестово (тепер об’єднане із с. Кольчино) Мукачівського р-ну (1897–1978)
- 27 – 110-річчя від дня народження Степана Юрійовича Погоріляка, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Великий Раковець Іршавського р-ну (1907–1981)
- 27 – 30-річчя від дня заснування культурно-просвітницького клубу ім. Гізели Дравої на базі ЗОУНБ (1987)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”
- 29 – 110-річчя від дня народження Ілька Михайловича Гурдзана, поета-коломиїкаря. Народився в с. Лісковець Міжгірського р-ну (1907–1954)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 29 – 110-річчя від дня народження Івана Васильовича Цупика, громадсько-політичного діяча, делегата першого з’їзду народних

комітетів Закарпатської України. Народився в с. Боржавське Виноградівського р-ну (1902–1979)

- 30 – 70-річчя від дня народження Михайла Плиски, вченого. Автор понад 40 наукових публікацій, в основному з питань захисту рослин та розведенню першої вітчизняної породи китайського дубового шовкопряда в Українських Карпатах. Працює в Київському національному аграрному університеті. Народився в с. Тарасівка Тячівського р-ну (1947)
- 31 – 70-річчя від дня народження Мирослава Ярославовича Остап'юка, кандидата економічних наук, професора кафедри обліку та аудиту УжНУ, за сумісництвом працює професором відділення Європейського університету в м. Тернополі. Сфера наукових інтересів: підприємництво малого бізнесу. Опублікував три монографії, 16 навчальних посібників, 124 наукові праці. Народився в м. Тернопіль (1947)

у липні відзначають:

105-річчя від дня народження Петра Михайловича Чижмара, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Копашново Хустського р-ну (1912–2002)

Серпень

- 1 – 130-річчя від дня народження Василя Петровича Леви, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Теребля Тячівського р-ну (1887–1980)
- 2 – 105-річчя від дня народження Іллі Петровича Соскиди, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Грабово Мукачівського р-ну (1912–1983)
- 4 – 115-річчя від дня народження Амброзія Івановича Романа, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Великий Раковець Іршавського р-ну (1902–1973)
- 4 – 115-річчя від дня народження Василя Васильовича Лінтура, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Горонда Мукачівського р-ну (1902–1988)
- 4 – 95-річчя від дня народження Степана Максимовича Кишка, кандидата фізико-математичних наук, доцента УжНУ, фундатора

нового наукового напрямку в галузі аналітичної хімії. На базі накопиченого досвіду та істотно вдосконаленої методики і техніки експерименту започатковані С. М. Кишком дослідження по збудженню молекул атмосферних газів електронним ударом були продовжені і розвинуті іншими вченими. Народився в с. Радванка (нині мікрорайон м. Ужгород) (1922–1988)

7 – 120-річчя від дня народження Василя Йосиповича Гримута, агронома, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Волове (нині смт Міжгір'я) Міжгірського р-ну (1897–1972)

7 – 65-річчя від дня народження Василя Івановича Пехня, доктора хімічних наук, професора. Є автором понад 150 наукових праць. Народився в смт Чинадійово Мукачівського р-ну (1952)

8 – 75-річчя від дня народження Людмили Теодорівни Сіксай, доктора медичних наук, професора кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету УжНУ. Є автором 130 наукових публікацій, присвячених вивченню патологій печінки, біліарної системи, крові. Народилася в м. Запоріжжя (1942)

10 – 70-річчя від дня народження Йосипа Степановича Балоба, науковця УжНУ. За вагомих особистий внесок у соціально-економічний і культурний розвиток області, високу професійну майстерність йому присвоєно звання “Заслужений винахідник України”. Він є членом редколегії “Угорського хімічного журналу”. Народився в с. Салівка Ужгородського р-ну (1947)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік”

10 – 70-річчя від дня народження Андраша Задора, вчителя вокалу, диригента, композитора, з 1989 р. доцента Реформатського педагогічного інституту ім. Ф. Келчеї в Угорщині. Народився в м. Ужгород (1947)

11 – 65-річчя від дня народження Габрієла Несторовича Булеци, живописця, члена Національної спілки художників України. Народився в м. Ужгород (1952)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік”

12 – 110-річчя від дня народження Степана Васильовича Анталовського, лікаря, публіциста, громадського та культурно-освітнього діяча, організатора студентського руху Підкарпатської Русі та

- Чехословаччини. Народився в с. Червеньово Мукачівського р-ну (1907–1992)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”
- 12** – 100-річчя від дня народження Шандора Ференцовича Петкі, художника, педагога. Народився в м. Ужгород (1917–2005)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 12** – 95-річчя від дня народження Йосипа Андрійовича Данка, вченого, благодійника і громадського діяча, почесного члена товариства “Просвіта”. Народився в с. Дротинці Виноградівського р-ну (1922)
- 14** – 110-річчя від дня народження Івана Юрійовича Личка, громадсько-політичного діяча, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Анталовці Ужгородського р-ну (1907–1996)
- 15** – 140-річчя від дня народження Костянтина Леонтиновича Грабара, греко-католицького священника, політичного діяча, третього і останнього губернатора Підкарпатської Русі. Народився в м. Ужгород (1877–1938)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 15** – 110-річчя від дня народження Степана Тимковича, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Канора Воловецького р-ну (1907–1980)
- 15** – 75-річчя від дня народження Марії Федорівни Іванчо, художниці декоративно-прикладного мистецтва, члена Національної спілки художників України. Народилася в м. Ужгород (1942)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 17** – 90-річчя від дня народження Миколи Галає, громадського та пластового діяча. Нині проживає в Торонто (США). Народився в м. Хуст (1927)
- 18** – 125-річчя від дня народження Романа Богдановича Кирчева, артиста закарпатських театрів 20–30-х рр. Народився в с. Довге Стрийського р-ну Львівської обл. (1892–1968)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2002 рік”
- 18** – 120-річчя від дня заснування першої греко-католицької читальні в с. Скотарське Воловецького р-ну (1897)
- 20** – 155-річчя від дня народження Іштвана Лаудона, вчителя гімназії,

засновника знаменитого дендропарку. Народився в м. Ужгород (1862–1924)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

- 20** – 70-річчя від дня народження Мирона Васильовича Микуляка, художника у галузі монументального живопису та станкової графіки. Народився в с. Дротинці Виноградівського р-ну (1947–1993)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

- 20** – 55-річчя від дня народження Павла Михайловича Керестея, живописця, члена Національної спілки художників України. Народився в м. Ужгород (1962)

- 21** – 55-річчя від дня народження Романа Івановича Шніцера, кандидата медичних наук, доцента, голови постійної комісії з питань охорони здоров’я Закарпатської облради, заслуженого лікаря України. Був головним лікарем Обласної клінічної лікарні (1999–2002), начальником управління охорони здоров’я Закарпатської ОДА (2002–2005; 2010–2014), завідувачем кафедри медицини катастроф та військової медицини УжНУ (2005–2010), головним лікарем ДУ НПМЦ “Реабілітація”. Народився у м. Перечин (1962)

- 22** – 65-річчя від дня народження Івана Степановича Лемка, доктора медичних наук, директора ДУ НПМЦ “Реабілітація” МОЗ України”, головного лікаря Республіканської алергологічної лікарні (1981–1994), члена редакційної колегії фахових медичних наукових журналів “Медична реабілітація, курортологія, фізіотерапія”, “Астма і алергія”, спеціалізованої вченої ради, проблемної комісії МОЗ та АМН України “Курортологія і фізіотерапія”, численних профільних громадських товариств. Стояв біля витоків організації, розвитку і становлення спелеотерапії та її штучних аналогів, розробив основні організаційні засади створення спелеостаціонарів на базі різних підземних об’єктів. Автор понад 400 наукових праць, співавтор 7 монографій, 25 інформаційно-методичних видань, 26 патентів. Народився у с. Верхні Ремети Берегівського р-ну (1952)

- 23** – 75-річчя від дня народження Андрія Відоровича Мункачі, музичного діяча та композитора. Народився в смт Тересва Тячівського р-ну (1942)

- 23** – 55-річчя від дня народження Тетяни Степанівни Сергієнко,

- кандидата історичних наук. З 2005 р. – старший науковий співробітник НДІ Карпатознавства при УжНУ. Народилася в м. Ужгород (1962)
- 24 – 120-річчя від дня народження Олексія Івановича Мікора, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Вишня Апша (нині с. Верхнє Водяне) Рахівського р-ну (1897–1994)
- 24 – 95-річчя від дня народження Дмитра Васильовича Лазара, поета. Народився в с. Шандрово (нині с. Олександрівка) Хустського р-ну (1922–1991)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”*
- 24 – 80-річчя від дня народження Зореслави Антонівни Шкіряк-Нижник, доктора медичних наук, професора кафедри акушерства, гінекології та перинатології Київської медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л.Шупика, керівника відділення медичних та психосоціальних проблем здоров'я сім'ї Інституту педіатрії, акушерства та гінекології АМН України, експерта від АМН Національної комісії по захисту суспільної моралі при Кабінеті міністрів України, представника, члена бюро керівного Комітету з біоетики Ради Європи, заступника голови Комітету з біоетики при Президії НАМН України, члена Європейського Комітету по запобіганню тортур, нелюдського чи принижуючого гідність поводження із в'язнями. Автор понад 350 наукових праць. Народилася у м. Ужгород (1937)
- 24 – 55-річчя від дня народження Світлани Степанівни Кучерук, педагога, філософа. З 2000 р. – старший викладач кафедри філософії УжНУ. Народилася в м. Батумі Аджарської АРСР (тепер в Республіці Грузія) (1962)
- 26 – 80-річчя від дня народження Анатолія Володимировича Обливача, кандидата медичних наук, доцента, декана медичного факультету УжДУ (1987–1992). Народився у с. Вовковинці Доратянського р-ну на Хмельниччині (1937)
- 27 – 80-річчя від дня народження Олега Сергійовича Мазурка, вченого-історика, педагога, члена редколегії “Українського історика”, члена Спеціалізованої ради по захисту кандидатських дисертацій з історії при УжНУ. Народився в с. Потуржин (нині Польща) (1937)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”*

29 – 90-річчя від дня народження Володимира Олександровича Шкоди-Ульянова, науковця УжНУ. Він був ініціатором заснування на Закарпатті першої академічної наукової установи – відділу фотоядерних процесів Інституту фізики АН України. Народився в м. Артемівськ Донецької обл. (1927–1975)

у серпні відзначається:

70-річчя від дня початку історії професійного Закарпатського обласного російського драматичного театру, який відкрився прем'єрою історично-документальної драми за п'єсою М. Бехтерева та А. Розумовського “Полководець Суворов” (1947)

Вересень

1 – 140-річчя від дня народження Олександра Івановича Кабалука, священнослужителя, діяча православного руху на Закарпатті (1877–1947)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”

1 – 110-річчя від дня народження Івана Івановича Гольчі, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Загаття Іршавського р-ну (1907–1976)

1 – 80 років тому при Василянському монастирі відкрито класичну гімназію з українською мовою навчання, головною метою якої було проголошення виховання нового покоління свідомих провідників, перейнятих Христовим і народним духом, які ніколи не зрадять своєї віри і свого народу. Монастир оо. Василян в м. Ужгород відіграв визначну роль у поширенні духовності й культури, розвитку науки, освіти, видавничої справи на Закарпатті (1937)

1 – 75-річчя від дня народження Лідії Костянтинівни Головінської (дів. прізви. Маух), кандидата медичних наук, доцента кафедри анатомії людини та гістології УжНУ. Народилася в м. Севастополь (1942)

3 – 125-річчя від дня народження Івана Івановича Чехмара, військового діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Підгород (нині – мікрорайон м. Мукачево) Мукачівського р-ну (1892–1974)

7 – 105-річчя від дня народження Михайла Михайловича Матяша, педагога, делегата першого з'їзду народних комітетів

- Закарпатської України. Народився в с. Новобарово Тячівського р-ну (1912–1993)
- 7** – 60-річчя від дня народження Любові Борисівни Микити, художниці, члена Національної спілки художників України. Народилася в м. Урінськ Іркутської обл. (Росія) (1957)
- 8** – 125-річчя від дня народження Василя Васильовича Печори, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Ромочевиця Мукачівського р-ну (1892–1978)
- 8** – 120-річчя від дня народження Михайла Андрійовича Обицького, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Негрово Іршавського р-ну (1897–1972)
- 8** – 90-річчя від дня народження Мотрі Василівни Братійчук, кандидата фізико-математичних наук, професора УжНУ, багаторічного керівника лабораторії космічних досліджень УжНУ, члена Міжнародної астрономічної спілки (з 1985 р.). Мала планета за № 3372 названа “Bratijchuk” (у 1996 р.). Народилася в с. Верба Дубенського р-ну Рівненської обл. (1927–2001)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 8** – 70-річчя від дня народження Василя Васильовича Рубіша, художника. Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1947)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 13** – 95-річчя від дня народження Івана Георгійовича Повхана, кандидата історичних наук, доцента УжНУ. Народився в м. Нью-Кенсінгтон (штат Пенсільванія, США) (1922–2000)
- 14** – 120-річчя від дня народження Андрія Андрійовича Данилича, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Округла Тячівського р-ну (1897–1969)
- 14** – 115 років тому Ужгородська греко-католицька жіноча вчительська семінарія урочисто відкрила свої двері і розпочала нову віху освітнього руху в краї (1902)
- 15** – 105-річчя від дня народження Олександра Михайловича Пайкоша, почесного члена крайового товариства “Просвіта”, педагога, громадсько-культурного діяча, учасника національно-визвольних змагань українців Закарпаття. Народився в с. Дравці поблизу м. Ужгород (1912–2001)
- 15** – 85-річчя від дня народження Михайла Івановича Фатули,

науковця УжНУ, лікаря-кардіолога, доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри факультетської терапії УжНУ (1979–2000), академіка Академії Вищої школи України, основоположника теорії “сольової гіпертонії”, відмінника охорони здоров’я, заслуженого лікаря України, кавалера ордена Леніна. Автор понад 150 публікацій, 28 навчально-методичних рекомендацій, 8 монографій та навчальних посібників, 11 патентів на винахід. Народився в с. Вовкове Ужгородського р-ну (1932)

15 – 85-річчя від дня народження Віктора Костюкова, заслуженого артиста України, який пов’язав свою творчу біографію із Закарпатським українським музично-драматичним театром. Упродовж багатьох десятиліть він виступав на сцені перед закарпатським глядачем, зігравши кілька десятків різнохарактерних ролей. Народився в м. Запоріжжя (1932–2006)

16 – 60-річчя від дня народження Шандора Калмановича Горвата, письменника, журналіста, політика, члена Національної спілки письменників України, спілки письменників Угорщини та члена Міжнародного ПЕН-клубу. Народився в м. Берегово (1957)

16 – 110-річчя від дня народження Івана Івановича Ловги, громадсько-політичного діяча, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Довге Іршавського р-ну (1907–1990)

17 – 80-річчя від дня народження Йосипа Васильовича Машкаринця, кандидата медичних наук, доцента, завідувача курсу отоларингології кафедри хірургічних дисциплін УжНУ, завідувача ЛОР-відділення Ужгородської ЦМКЛ (1970–2003), заслуженого лікаря України, відмінника охорони здоров’я. Основні напрями дослідницької діяльності: бальнеологія та актуальні питання мікрохірургії вуха і носа. Автор більше 20 наукових праць. Народився в м. Тячів (1937)

17 – 75-річчя від дня народження Івана Івановича Миговича, доктора філософських наук, науковця, педагога, народного депутата Верховної Ради України кількох скликань, члена Національної спілки журналістів України, Соціологічної асоціації України та інших громадських організацій. Народився в с. Мала Мартинка Свалявського р-ну (1942)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

- 17 – 65-річчя від дня народження преосвященного владыки Мілана Шашіка. У серпні 2000 р. повернувся в Україну і став парохом в м. Перечин. 12 листопада 2002 р. іменованій Апостольським Адміністратором Мукачівської єпархії. Архієрейську хіротонію отримав з рук Святійшого отця Павла II 6 січня 2003 р. в м. Рим в базиліці св. Петра. Народився в с. Легот (Словаччина) (1952)
- 17 – 50-річчя від дня народження Сергія Олексійовича Гануса, вченого-історика і педагога вищої школи. Народився в м. Ужгород (1967)
- 18 – 80-річчя від дня народження Надії Корніївни Червак (дів. прізви. Задерака), кандидата фізико-математичних наук, доцента кафедри кібернетики і прикладної математики УжНУ. Народилася в с. Ганноопалника Запорізької обл. (1937)
- 19 – 215-річчя від дня народження Лайоша Кошшута, вождя національно-визвольної боротьби угорського народу 1848–1849 рр. (1802–1894)
- 19 – 75-річчя від дня народження Євгена Федоровича Станковича, композитора, народного артиста України, лауреата Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка. Народився в м. Свалява (1942)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 20 – 110-річчя від дня народження Івана Васильовича Газія, громадсько-політичного діяча, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Жнятино Мукачівського р-ну (1907–1981)
- 21 – 115-річчя від дня народження Семіраміді Аркадіївни Хосроєвої-Щекіної, музиканта, концертної піаністки, педагога. Народилася в м. Санкт-Петербург (Росія) (1902–1986)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 22 – 175-річчя від дня народження Міхая Фінцицького, літератора, перекладача. Народився в с. Чепеї (нині переімія с. Великі Капушани, Словаччина) (1842–1916)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 24 – 90-річчя від дня народження Ласла Сабо, лікаря-дослідника, науковця, доцента УжНУ. Народився в м. Париж (Франція) (1927)

- 25 – 50-річчя від дня народження Йолани Карлівни Черкун, вченого-археолога, кандидата історичних наук. Народилася в с. Сасово Виноградівського р-ну (1967)
- 25 – 95-річчя від дня народження Володимира Леонідовича Гошовського, педагога, фольклориста, музикознавця. Народився в м. Ужгород (1922–1996)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 26 – 115-річчя від дня народження Олени Степанівни Мондич (Шіналі), скульптора, творчість якої в значній мірі пов’язана із Закарпаттям. Народилася в с. Дюлофолво Семиградського комітату (нині Румунія) (1902–1975)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2002 рік”
- 26 – 80-річчя від дня народження Івана Захаровича Корнійчука, кандидата історичних наук, доцента УжНУ. Народився в с. Княжики Монастирищенського р-ну Черкаської обл. (1937)
- 27 – 90-річчя від дня народження Марії Степанівни Молдавчук (Студеняк), педагога, громадсько-політичної діячки, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народилася в смт Ясіня Рахівського р-ну (1927)
- 27 – 90-річчя від дня народження Василя Олександровича Сабова, вітамінолога та дієтолога, кандидата медичних наук, доцента медичного факультету УжДУ, завідувача санітарно-гігієнічного відділу Ужгородського НДІ епідеміології, мікробіології та гігієни (1961), завідувача санітарно-гігієнічної лабораторії Закарпатської обласної санітарно-протиепідемічної станції (1967). Автор більше 250 наукових робіт. Народився у м. Париж, Франція (1927–2007)
- 27 – 80-річчя від дня народження Василя Васильовича Дурдинця, громадсько-політичного діяча, обирався народним депутатом України; головою постійної Комісії Верховної Ради з питань оборони і державної безпеки; міністром України з питань надзвичайних ситуацій. Указом Президента України від 18 черв. 1996 р. В. В. Дурдинець був призначений першим віце-прем’єром України, а Указом від 14 лют. 1997 р. – головою Координаційного комітету по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президентові України. Зараз знаходиться на заслуженому відпочинку. Має звання генерала

- внутрішньої служби України. Народився в с. Ромочевиця Мукачівського р-ну (1937)
- 28** – 60-річчя Василя Івановича Нитки, заслуженого журналіста України. Народився у с. Керецьки Свалявського р-ну (1957)
- 29** – 90-річчя від дня народження Степана Івановича Пеняка, кандидата історичних наук, вченого-археолога, педагога, громадського діяча. Народився в м. Ужгород (1927)
- 29** – 60-річчя від дня народження Віталія Костянтиновича Григор'єва, живописця, члена Національної спілки художників України. Народився в м. Кишинів (Молдова) (1957)
- 30** – 80-річчя від дня народження Іллі Михайловича Горвата, вченого-гунгаролога, кандидата історичних наук, доцента. Народився в с. Макарьово Мукачівського р-ну (1937 – 1994)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 30 – 110 років** тому в м. Ужгород було повністю скасовано мостове мито. До 1886 р. казна брала мито з усіх, хто переходив міст, незалежно від того, чи був це місцевий житель (1907)

Жовтень

Перша неділя жовтня – святкування Дня м. Ужгорода

- 3** – 105-річчя від дня народження Михайла Івановича Пелехача, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Підгород (нині – мікрорайон м. Мукачево) Мукачівського р-ну (1912–1981)
- 3** – 75-річчя від дня народження Михайла Дробняка, українського письменника Словаччини. Народився в с. Збудський Рокитів Гуменського округу (1942)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 4** – 120-річчя від дня народження Дмитра Семеновича Німчука, політичного і громадсько-культурного діяча, просвітянина, особистого радника президента Гуцульської республіки (1918–1919 рр.). Народився в смт Ясіня Рахівського р-ну (1897–1944)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 4** – 80-річчя від дня народження Емми Романівни Левадської (дів. прізвище Гойденко), художниці, педагога, члена Спілки народних

майстрів України. Народилася в смт Лозно-Олександрівка на Луганщині (1937)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

5 – 110-річчя від дня народження Василя Васильовича Мишка, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Княгиня Великоберезнянського р-ну (1907–1983)

5 – 70-річчя від дня народження Івана Івановича Юрика, кандидата фізико-математичних наук, доцента, професора Національного університету харчових технологій (м. Київ). Автор понад 90 наукових праць. Він також автор популярного серед студентів підручника “Вища математика” (К. : Вища шк., 1993). Народився в с. Вучкове Міжгірського р-ну (1947)

6 – 130-річчя від дня народження Івана Артемовича Панькевича, педагога, лінгвіста, літературознавця, фольклориста, культурного діяча. Вивчав фольклор та етнографію Закарпаття. Народився в с. Цеперів на Львівщині. (1887–1958)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

7 – 90-річчя від дня народження Івана Михайловича Гранчака, доктора історичних наук, професора УжНУ, заслуженого працівника народної освіти України. Народився в с. Нове Давидково Мукачівського р-ну (1927–2000)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

9 – 70-річчя від дня народження Івана Івановича Білака, театрального діяча Закарпаття, заслуженого працівника культури України. Народився в мікрорайоні м. Ужгород – Радванці (1947)

10 – 225-річчя від дня народження Михайла фон Висаника, визначного ученого-медика та громадського діяча. Він – один із засновників наукової психіатрії в Європі. Родина походить із Саболч-Сатмарського комітату (нині Угорщина) (1792–1872)

10 – 60-річчя від дня народження Миколи Васильовича Олашина, кандидата історичних наук, доктора філософії (Ph.D.), краєзнавця. Народився в с. Нижній Бистрий Хустського р-ну (1957)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

12 – 110-річчя від дня народження Вікентія Івановича Шандора, відомого культурно-громадського діяча серед української діаспори США. Народився в с. Баранинці Ужгородського р-ну (1907–2003)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

- 12 – 20 років тому відкрито пам’ятник закарпатському будителю Олександру Духновичу (скульптор – Михайло Белень) (1997)
- 13 – 125-річчя від дня народження Степана Андрійовича Фенцика, композитора, диригента, педагога. Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1892–1945)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 14 – 115-річчя від дня народження Івана Дмитровича Петрущака, громадсько-політичного діяча, публіциста. Народився в м. Ужгород (1902–1961)
- 16 – 180-річчя від дня народження Олександра Андрійовича Митрака, письменника, журналіста, мовознавця-лексиколога, етнографа. Народився в с. Плоске Свалявського р-ну (1837–1913)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 16 – 125-річчя від дня народження Зігмунда Едуардовича Лендела, одного із засновників фортепіанного відділення Ужгородського державного музичного училища ім. Д. Задора, піаніста, музикознавця, композитора, педагога. Народився в м. Броди на Львівщині (1892–1970)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 16 – 105-річчя від дня народження Миколи Івановича Куцина, культурного діяча, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Був членом Закарпатського обласного осередку композиторів. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1912–1997)
- 16 – 90-річчя від дня народження Михайла Андрійовича Мазюти, кандидата історичних наук, науковця, етнографа і музеєзнавця. Народився в с. Кальник Мукачівського р-ну (1927)
- 17 – 80-річчя з дня проведення Всепросвітянського з’їзду в Ужгороді (1937)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 18 – 130-річчя від дня народження Олекси Кіндратовича Приходька, диригента, педагога, організатора хорового життя на Закарпатті. Народився у с. Княжпіль на Поділлі (1887–1979)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 18 – 115-річчя від дня народження Михайла Михайловича Мадяра, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської

України. Народився в с. Великі Ком'яти Виноградівського р-ну (1902–1986)

- 18 – 105-річчя від дня народження Михайла Федоровича Кіштулінця, учасника державотворчих змагань Карпатської України. Народився в с. Кузьмино Мукачівського р-ну (1912–1986)
- 19 – 110-річчя від дня народження Петра Івановича Сливки, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Угля Тячівського р-ну (1907–1996)
- 19 – 100-річчя від дня народження Віктора Євменовича Дулішко-вича, священика, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Негрово Іршавського р-ну (1917–1954)
- 20 – 105-річчя від дня народження Дезидерія Євгеновича Задора, музикознавця, фольклориста, заслуженого діяча мистецтв України. Народився в м. Ужгород (1912–1985)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 20 – 100-річчя від дня народження Івана Андрійовича Тернушака, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Верхнє Водяне Рахівського р-ну (1917–1973)
- 20 – 90-річчя від дня народження Неоніли Михайлівни Міляєвої, кандидата хімічних наук, доцента кафедри аналітичної хімії УжНУ. Народилася в с. Нікольське Воронежської обл. (Росія) (1927)
- 22 – 105-річчя від дня народження Михайла Івановича Варги, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Зняцьово Мукачівського р-ну (1902–1980)
- 22 – 85-річчя від дня народження Едіти Федорівни Медвецької, художниці, члена Національної спілки художників України. Народилася в м. Мукачево (1932)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 22 – 85-річчя від дня народження Василя Миколайовича Рішка, лікаря-хірурга, завідуючого відділу охорони здоров'я Закарпатської облради (1976–1994), заслуженого лікаря УРСР, відмінника охорони здоров'я. Народився у с. Драгово Хустського р-ну (1932)
- 22 – 75-річчя від дня народження Михайла Андрійовича Лендела,

доктора економічних наук, заслуженого економіста України, професора кафедри економіки, менеджменту і маркетингу УжНУ. Народився в с. Ракошино Мукачівського р-ну (1942)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік”

- 24 – 75-річчя від дня народження Євгена Юлійовича Переша, науковця, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Він опублікував понад 250 наукових праць у найрізноманітніших вітчизняних та зарубіжних виданнях. С. Ю. Переш – експерт ВАК України, член Наукової ради з проблем “Неорганічна хімія” при НАН України та експертної комісії УжНУ з присвоєння вчених звань. Народився в с. Осій Іршавського р-ну (1942)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік”

- 25 – 60-річчя від дня народження Михайла Івановича Капралія, лінгвіста, журналіста, вченого-карпатознавця. Народився в с. Чеськи Новини Рівненської обл. (1957)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”

- 26 – 70-річчя від дня народження Тамари Павлівни Деяк, заслуженого працівника культури України. Вона все своє життя присвятила чарівному світові музики. Народилася в м. Тячів (1947)

- 27 – 120-річчя від дня народження Михайла Михайловича Пупчака, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в м. Ужгород (1897–1983)

- 27 – 90-річчя від дня народження Михайла Степановича Зайця, живописця, художника кіно. Народився в с. Раково Перечинського р-ну (1927–2015)

- 27 – 115-річчя від дня народження Николая (Михаїла) Дудаша, церковного діяча, єпископа гайдудорозького (1902–1972)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”

- 31 – 160 років тому здійснено перепис населення в Австро-Угорській імперії. На Закарпатті проживало 330 тисяч чоловік (1857)

у жовтні відзначається:

420 років від дня першої письмової згадки про с. Плоске Свалявського р-ну (1597)

25-річчя заснування газети “Срібна Земля” як громадсько-політичного видання. Мова видання – українська. Тираж 2006 р. – 4000 прим. (1992)

Листопад

2 – 110-річчя від дня народження Степана Степановича Фодора, науковця, дослідника рослинності Закарпаття. Народився в с. Нижня Грабівниця (нині увійшло до с. Чинадійово) на Свалявщині (1907–2000)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

2 – 70-річчя від дня народження Василя Якимовича Бахна, поета, публіциста. Завідував відділом у районній газеті “Ленінська правда” в м. Хусті, керував районною літстудією ім. Д. Вакарова, а також був кореспондентом “Закарпатської правди”. Народився в с. Кричильськ Сарненського р-ну Рівненської обл. (1947)

3 – 65-річчя від дня народження Ольги Федорівни Мочар (дів. прізви. Криштоп), кандидата філологічних наук, доцента кафедри англійської філології УжНУ. Народилася в с. Луки Полтавської обл. (1952)

5 – 250-річчя від дня смерті Михаїла Мануїла Ольшавського, видатного церковного та культурного діяча, єпископа Мукачівської греко-католицької єпархії, автора підручника латинської мови “Начало письмен ... на латинском языке” для учнів мукачівської богословської школи. Народився у с. Ольшавіца (Угорське королівство) (1700–1767)

6 – 60-річчя від дня народження Мирослави Михайлівни Каламуняк, голови правління ЗАТ “Ужгородська швейна фабрика”, громадсько-політичного діяча, нагороджена орденом княгині Ольги III ст., заслужений працівник промисловості України. Народилася в с. Оселя Львівської обл. (1957)

6 – 65-річчя від дня народження Міхаела Дмитровича Пейтера, художника-графіка, члена Національної спілки художників України. Народився в смт Буштино Тячівського р-ну (1952)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

7 – 120-річчя від дня народження Дмитра Івановича Климпуша, головного команданта Карпатської Січі 1938–1939 рр., одного із лідерів “Просвіти” в Карпатському краї. Народився в смт Ясіня Рахівського р-ну (1897–1959)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

7 – 95-річчя від дня народження Дмитра Івановича Плоскини,

- інженера-економіста, директора Ужгородського механічного заводу. Народився в с. Неліпино Свалявського р-ну (1922–2006)
- 8** – 20 років тому в с. Черник Свалявського р-ну відкрито Свято-Дмитрієвський храм Української православної церкви (1997)
- 9** – 120-річчя від дня народження Бейли Йосиповича Штремпеля, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Майдан Міжгірського р-ну (1897–1953)
- 9** – 115-річчя від дня народження Миколи Михайловича Лацанича, громадського діяча, юриста, патріота свого краю. Народився в смт Великий Березний (1902–1971)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”*
- 12** – 80-річчя від дня народження Віталія Олександровича Чубара, онкохірурга, колишнього головного лікаря Закарпатського обласного клінічного онкологічного диспансеру, позаштатного онколога управління охорони здоров'я Закарпатської області, голови обласного товариства онкологів. Народився у с. Яковець Переяслав-Хмельницького р-ну на Київщині (1937–1998)
- 14** – 285-річчя від дня народження Андрія Федоровича Бачинського, єпископа Мукачівської греко-католицької єпархії, просвітителя, публіциста. Народився в с. Бенятіно Міхаловецького округу (Східна Словаччина) (1732–1809)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”*
- 16** – 80-річчя від дня народження Єви Дезидерівни Галипар (Торма), доцента кафедри органічної та неорганічної хімії Львівської академії ветеринарної медицини, кандидата хімічних наук. Народилася в м. Берегово (1937)
- 17** – 150-річчя від дня народження Антонія Паппа, єпископа Мукачівського у 1912–1924 рр. Народився в Нодькалло (Саболч, Угорщина) (1867–1945)
- Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”*
- 17** – 85-річчя від дня народження Михайла Даниловича Бабича, доктора фізико-математичних наук, з 1994 р. – провідний науковий співробітник ІК ім. Глушкова НАН України. Народився в с. Заріччя Іршавського р-ну (1932)
- 18** – 120-річчя від дня народження Василя Івановича Короля, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1897–1964)

- 19 – 50-річчя від дня народження Михайла Васильовича Приймича, мистецтвознавця, художника декоративно-прикладного мистецтва, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі, члена Національної спілки художників України. Народився в с. Бистрий (зараз присілок с. Котельниця) Воловецького р-ну (1967)
- 20 – 125-річчя від дня народження Еміліана Романовича Грабовського, художника-живописця, графіка. Народився в м. Ужгород (1892–1955)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 20 – 120-річчя від дня народження Михайла Федоровича Сможаника, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Лисичово Іршавського р-ну (1897–1969)
- 20 – 105-річчя від дня народження Михайла Федоровича Попадича, фольклориста, педагога, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Росішка Рахівського р-ну (1912–1972)
- 21 – 105-річчя від дня народження Михайла Степановича Гандери, священика, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Липча Хустського р-ну (1912–1989)
- 25 – 85-річчя від дня народження Василя Степановича Шевера, доцента кафедри квантової електроніки УжНУ, кандидата фізико-математичних наук. Народився у с. Королево Виноградівського р-ну (1932–2002)
- 25 – 75-річчя від дня народження Йосипа Андрійовича Турака, хірурга, організатора та керівника служби допомоги потерпілим від опіків; один із засновників та виконавчий директор Української асоціації пластичних хірургів-комбустіологів, був завідувачем відділення опікової та пластичної хірургії Закарпатської обласної клінічної лікарні. Народився у смт Великий Березний (1942)
- 25 – 70-річчя від дня народження Василя Івановича Яреми, науковця УжНУ. Він є автором і співавтором близько 100 наукових і методичних праць. Професор В. І. Ярема є одним з ініціаторів створення та першим директором науково-дослідного інституту Державного управління та регіонального розвитку. За його ініціативи на юридичному факультеті УжНУ була організована кафедра

господарського права, яку він і очолює. Народився в с. Вільшани Хустського р-ну (1947)

- 27 – 105-річчя від дня народження Марії Людвиківни Пільцер, заслуженої артистки України, артистки Закарпатського обласного українського музично-драматичного театру. Народилася в с. Нижня Грабівниця (нині увійшло до с. Чинадійово) на Свалявщині (1912–1976)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

- 28 – 65-річчя від дня народження Богдана Васильовича Коржа, скульптора, члена Національної спілки художників України. Народився в м. Яблонець над Нісою (Чехія) (1952)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

- 28 – 160-річчя від дня народження Емілія Кубека, письменника, лексикографа, автора першого у карпатських русинів роману “Марко Шолтыс”. Народився у с. Штефуров (нині Словаччина) (1857–1940)

- 28 – 55-річчя від дня народження Миколи Миколайовича Вегеша, доктора історичних наук, ректора УжНУ, лауреата премій ім. В. С. Гренджі-Донського та академіка І. П. Крип’якевича. Народився в смт Міжгір’я (1962)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

- 29 – 95-річчя від дня народження Василя Михайловича Іваня, фольклориста, прозаїка, члена Національної спілки журналістів України. Народився в с. Дунковиця Іршавського р-ну (1922–1995)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

- 29 – 90-річчя від дня народження Ельвіни Омелянівни Афанасенко, кандидата педагогічних наук. Працювала викладачем на кафедрі педагогіки УжНУ. Народилася в м. Гомель (Білорусія) (1927)

- 30 – 85-річчя від дня народження Сергія Бисаги, педагога, громадського діяча. Народився в с. Лалово Мукачівського р-ну (1932)

у листопаді відзначається:

- 570-річчя від дня першої письмової згадки про с. Дубрівка Іршавського р-ну (1447)

- 15 років тому Карпатський університет ім. А. Волошина зареєстрований у Міністерстві освіти і науки України як вищий навчальний заклад і в подальшому ліцензований з правом підготовки спеціалістів з вищою освітою (2002)

Грудень

- 1 – 85-річчя від дня народження Сергія Степановича Іванчева, доктора хімічних наук. С. С. Іванчев – автор та співавтор 4 монографій, а також ним опубліковано понад 300 статей та оглядів у наукових журналах, є автором 200 винаходів, володарем патентів багатьох країн світу. Народився в м. Мукачево (1932)
- 1 – 60-річчя від дня народження Наталії Юріївни Кубіній, кандидата економічних наук, доцента кафедри економіки, менеджменту та маркетингу УжНУ. Народилася в м. Таганрог (Росія) (1957)
- 3 – 140-річчя від дня народження Степана Львовича Рудницького, вченого-географа. Брав активну участь у роботі товариства “Прогрес” в Підкарпатській Русі, досліджував географію Карпат та географію краю. Народився в м. Перемишль (нині Польща) (1877–1937)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 4 – 125-річчя від дня народження Василя Васильовича Лара, просвітянина, члена “Учительської Громади”, активного збирача коштів на будівництво Народного Дому в м. Ужгороді, учасника просвітянських з’їздів, священника. Емігрував до Праги, невдовзі у США. Народився в с. Золотарьово Хустського р-ну (1892–1983)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”
- 6 – 105-річчя від дня народження Василя Олексійовича Кирлика, громадсько-політичного діяча, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Смереково Великоберезнянського р-ну (1912–1979)
- 6 – 75-річчя від дня народження Міклоша Міклошовича Тара, доцента кафедри математичного аналізу УжНУ, кандидата математичних наук. Народився у с. Ракошино Мукачівського р-ну (1942–2002)
- 7 – 110-річчя від дня народження Степана Івановича Деркача, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Ракошино Мукачівського р-ну (1907–1970)
- 7 – 85-річчя від дня народження Йосипа Йосиповича Сікури, вченого, доктора біологічних наук. Він створив школу ботаніків-інтродукторів в Україні. Опублікував понад 150 наукових праць, у тому числі 5 монографій (із них 2 у співавторстві). Основні напрями роботи – збереження біологічного розмаїття світової

- флори шляхом створення банку насіння з тривалим строком зберігання, живого генетичного банку рослин на Мукачівській експериментальній базі інституту та створення комп'ютерної бази даних про ці рослини, наукового гербарію. Народився в м. Мукачево (1932)
- 7** – 75-річчя від дня народження Андрія Васильовича Дудаши, педагога, члена Національної спілки журналістів України. Народився в с. Старе Давидково Мукачівського р-ну (1942)
- 8** – 105-річчя від дня народження Степана Васильовича Добоши, вченого, славіста-літературознавця, першого ректора УжНУ. Народився в с. Обава Мукачівського р-ну (1912–1978)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 8** – 105-річчя від дня народження Івана Михайловича Кедюлича, громадського діяча та учасника товариства “Карпатська Січ”. Народився в м. Перечин (1912–1945)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік”
- 8** – 85-річчя від дня народження Івана Івановича Гудивока, хірурга, анестезіолога-реаніматолога і акушера-гінеколога, доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри акушерства і гінекології Івано-Франківського медичного університету, дійсного члена АННП та УАН. Автор 270 наукових робіт, співавтор 2-х підручників, 2 монографій. Народився у с. Лавки Мукачівського р-ну (1932)
- 11** – 100-річчя від дня народження Василя Олексійовича Сабалоши, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Сокирниця Хустського р-ну (1917–1997)
- 13** – 285-річчя від дня народження Іштвана Катони, одного з фундаторів угорської історіографії, автора латиномовної праці з історії Угорщини та її регіонів у 42 томах під назвою “Historia critica regum Hungariae” (“Критична історія Угорщини”). Народився в м. Больк (1732–1811)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік”
- 14** – 65-річчя від дня народження Терезії Ласлівни Обертюх, директора ТОВ “Мукачівська швейна фабрика”. Народилася в м. Мукачево (1952)
- 15** – 130-річчя від дня народження Василя Юрійовича Поповича, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних

комітетів Закарпатської України. Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1887–1970)

15 – 100-річчя від дня народження Валентини Іванівни Пономарчук, кандидата біологічних наук, доцента кафедри зоології УжНУ. Народилася в м. Льгов Курської обл. (Росія) (1917–?)

16 – 80-річчя від дня народження Миколи Михайловича Горонгозо, самодіяльного художника. Народився в с. Шаланки Виноградівського р-ну (1937)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

17 – 120-річчя від дня народження Ганни Іванівни Бачо, громадсько-політичної діячки, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народилася в м. Левоч (Словаччина) (1897–1974)

17 – 105-річчя від дня народження Василя Івановчика, громадсько-політичного діяча. Родина Івановчиків у 1924 р. повернулася на рідне Закарпаття, де згодом В. Івановчик короткий час був окружним суддею в смт Великий Березний. Народився у м. Дукес-Галла, (штат Пенсильванія, США) (1912–1995)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

17 – 95-річчя від дня народження Василя Олексійовича Піпаша-Косівського, поета, публіциста, фольклориста. Народився в с. Косівська Поляна Рахівського р-ну (1922)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

17 – 60-річчя від дня народження Володимира Олександровича Сівача, кандидата медичних наук, доцента кафедри хірургічних спеціальностей ФПО УжНУ, завідувача відділення оториноларингології Закарпатської обласної клінічної лікарні, позаштатного отоларинголог УОЗ Закарпатської області. Автор більше 20 наукових праць. Народився у м. Іршава (1957)

18 – 85-річчя від дня народження Віталія Олександровича Душина, поета, байкаря за жанром. Публікувався у газетах “Закарпатська правда” та “Єдинство”. Дорічки його віршів побачили світ у колективних збірниках “Ранковий клич” (1981), “Дзвінке джерело” (1982), “Витоки” (1988). Автор книги байок “Лесной переполох” (1991). Народився в м. Ленінград (нині м. Санкт-Петербург, Росія) (1932)

19 – 200-річчя від дня народження Адольфа Івановича Добрянського,

визначного громадсько-політичного, культурно-освітнього діяча та вченого Закарпаття. Народився в с. Рудлов Земплинського комітату (нині Словаччина) (1817–1901)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

19 – 110-річчя від дня народження Миколи Михайловича Лелекача, кандидата історичних наук, педагога, доцента УжНУ, карпатознавця. Народився в с. Коритняни Ужгородського р-ну (1907–1975)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2002 рік”

20 – 70-річчя від дня народження Тетяни Василівни Голубки, кандидата медичних наук, доцента, завідувача курсу професійних хвороб кафедри госпітальної терапії медичного факультету УжНУ, консультанта з професійної патології в Закарпатській обласній клінічній лікарні. Автор 20 методично-навчальних розробок з різних розділів внутрішніх хвороб та професійної патології, 45 наукових праць. Народилася в м. Ужгород (1947)

22 – 85-річчя від дня народження Андрія Степановича Алмашія, кандидата філософських наук, доцента УжНУ. Народився в с. Гандеровиця Мукачівського р-ну (1932)

23 – 110-річчя від дня народження Василя Миколайовича Плиски, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Ганичі Тячівського р-ну (1907–1998)

24 – 95-річчя від дня народження Миколи Миколайовича Сидоряка, прозаїка, критика, публіциста, члена Національної спілки письменників України. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1922–1996)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”

24 – 75-річчя від дня народження Василя Васильовича Пекарюка, музичного діяча, художнього керівника і диригента, заслуженого працівника культури України. Народився в с. Ділове Рахівського р-ну (1942)

Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”

25 – 100-річчя від дня народження Василя Васильовича Добоша, поета, педагога. Народився в с. Дубино Мукачівського р-ну (1917–1977)

27 – 120-річчя від дня народження Федора Базилевича, актора, режисера, співака, директора першого у краї професійного

театру – руського театру товариства “Просвіта” в м. Ужгород (1897–1931)

- 27 – 95-річчя від дня народження Василя Васильовича Маркуся, політолога, публіциста, громадсько-політичного діяча української діаспори, делегата першого з’їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Бедевля Тячівського р-ну (1922–2012)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2007 рік”
- 27 – 65-річчя від дня народження Василя Олексійовича Зілгалова, кандидата історичних наук, доцента УжНУ. Народився в м. Гайсин Вінницької обл. (1952)
- 28 – 85-річчя від дня народження Балажа Богу, автора підручників, викладача угорської мови. Народився в смт Батьово Берегівського р-ну (1932–2011)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”
- 28 – 75-річчя від дня народження Катерини Михайлівни Прохоренко, кандидата економічних наук, доцента кафедри маркетингу Львівського торгово-економічного інституту. Народилася в м. Мукачево (1942)
- 29 – 55-річчя від дня народження Єви Йосипівни Берніцкі-Балли, письменниці, лауреата премії ім. Ф. Потушняка, ім. Т. Дері, ім. Ш. Мараї, ARTISJUS (Угорщина), члена Національної спілки письменників України. Народилася в м. Берегово (1962)

у грудні відзначається:

- 630-річчя від дня першої письмової згадки про с. Іза Хустського р-ну (1387)
- 85-річчя заснування товариства закарпатських студентів “Добрянський” в Братиславі (1932–1943, 1945–1949)
Текстова довідка: “Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2012 рік”
- 30-річчя з дня виходу у світ першої книги року “Kárpáti Kalendárium” (1957)

у 2017 році відзначається:

240 років з часу виходу книги “RATIO EDUCATIONIS”, що містила основні положення впроваджуваної шкільної реформи в Австрії, що суттєво та позитивно вплинула на розвиток шкільництва на Закарпатті (1777)

110-річчя від дня народження Наума Ісаковича Воловича, мікробіолога, доктора медичних наук, професора кафедри мікробіології, імунології вірусології медичного факультету УжДУ (1971–1981). Був заступником директора з наукової роботи Ужгородського санітарно-бактеріологічного інституту. Основні напрямки наукової діяльності: епідеміологія та профілактика інфекційного гепатиту, дизентерії, дифтерії, черевного тифу, дитячі інфекційні захворювання. Автор більше 200 наукових праць (1907–1994)

ЦЕ ЦІКАВО ЗНАТИ - 2017 рік -

- 70 років тому Василіанський монастир закрили, його будівлю і майно конфіскували і разом з дуже цінною бібліотекою передали Ужгородському національному університету (1947)
- 70 років тому Постановою Ради Міністрів СРСР за № 152 від 10 січня 1947 р. створено Закарпатський лісотехнічний технікум. Підготовка кадрів розпочалася з 1 вересня 1947 р. (1947)
- 75 років тому була видана „История подкарпатской литературы” російською мовою, у якій за тодішньою інтерпретацією розглянута література Закарпаття від найдавніших часів до XIV ст., від XVII ст. до 40-х рр. XIX ст. і від 40-х рр. XIX ст. до 40-х рр. XX ст. Варто згадати, що в ній розглядається творчість не лише письменників, які писали російською мовою, але й представлені ті, хто писав українською, зокрема В. Гренджа-Донський, Ю. Боршош-Кум’ятський, Зореслав (С. Сабол), М. Рішко (1942)
- 80 років тому театром „Нова сцена” поставлено народну оперету з гуцульського життя під назвою „Як сади зацвітуть” (муз. Є. Шерегія, сл. В. Гренджі-Донського), складовою частиною сюжету якої стали „Аркан” та інші гуцульські танці (1937)
- 85-річчя від дня народження Олени Дмитрівни Іллар, вишивальниці. Свої роботи виставляла в Закарпатському обласному краєзнавчому музеї. Багато з них знаходиться в закордонних приватних колекціях. Народилася на Міжгірщині (1932)
- 85 років тому об’єдналися два товариства – Мукачівське і Ужгородське в „Підкарпатське краєзнавче музейне товариство” (1932)
- 85-річчя заснування с. Затишне (Тошнад) Берегівського р-ну (1932)

- 85 років тому в Ужгороді у спеціально збудованому приміщенні відкрилась міська бібліотека з книжковим фондом кількома мовами загальною кількістю 9500 томів (1932)
- 90-річчя від дня народження Марії Веприк, носія народно-поетичної творчості. Її оповіді та коломийки друкувалися в тячівській газеті „Дружба”, журналі „Карпатський край”. Народилася в с. Нересниці Тячівського р-ну (1927)
- 90-річчя заснування с. Пушкіново Виноградівського р-ну вихідцями з верховинських сіл Волове, Синевир, Торунь (1927)
- 90-річчя заснування публічної школи малювання Й. Бокшаєм та А. Ерделі (1927)
- 95-річчя від дня народження Ганни Вагери. Від неї записано веснянки, родинно-побутові, колискові, рекрутські та солдатські, жартівливі пісні, балади, пісні січових стрільців, дитячі ігри, пестушки, забавлянки. Народилася у с. Невицькому Ужгородського р-ну (1922)
- 95 років тому літературно-науковий відділ „Просвіти” почав щороку видавати „Науковий збірник товариства „Просвіта”, 14 випусків якого стали великою підпорою у вивченні та обнародуванні матеріалів із життя та побуту краю. Збірник був одним із найбільш авторитетних видань Закарпаття міжвоєнного періоду, вміщував праці переважно краєзнавчого характеру (1922)
- 95 років тому в м. Ужгороді в будинку теперішнього Ужгородського комерційного технікуму був відкритий перший клас Державної руської торговельної академії. Торговельна академія, як фахова школа, підпорядковувалась безпосередньо Міністерству шкільництва і народної освіти в Празі. Діяла Торговельна академія в м. Ужгороді недовго – вже 1 вересня 1925 р. її переведено до м. Мукачева, де руське відділення об’єдналося з аналогічним угорським закладом, у результаті чого утворилася Мукачівська торговельна академія. Вона стала найпрестижнішим навчальним закладом на Закарпатті (1922)
- 105-річчя від дня народження Миколи Івановича Шімоні, учасника „Карпатської Січі”. Народився в с. Колочава-Лази на Міжгірщині (1912–1994)

- 105-річчя від дня народження Степана Петровича Бобинця, активно-го діяча просвітянського руху, довголітнього секретаря і голови „Просвіти” в с. Ізки, бібліотекаря „Просвіти” (1912–1992)
- 110-річчя від дня народження Адальберта Івановича Довбака, посла Сойму Карпатської України, учасника першого засідання Сойму Карпатської України 15 березня 1939 р., теолога. Народився в с. Веряця Виноградівського р-ну (1907–1988)
- 110-річчя від дня народження Петра Григоровича Калинюка, голови крайової виборчої комісії по виборах до Сойму Карпатської України (1939), старшого комісара політичної управи і Будинку Уряду Карпатської України, начальника відділу (Президії) Народної Ради Закарпатської України (1944–1945). Народився в с. Богдан Рахівського р-ну (1897–1945)
- 120-річчя від дня народження Івана Івановича Росула, активіста „Просвіти”, коменданта у Посли Сойму від залізничників. Народився в с. Невицькому Ужгородського р-ну (1897–1976)
- 120-річчя від дня народження Ірини Ладані, відомої піаністки, педагога. Освіту здобула у Будапештській консерваторії. Після закінчення консерваторії І. Ладані виступала як піаністка у різних куточках світу. Її концертами захоплювалися слухачі в Данії, Швейцарії, Австрії, Італії, Угорщині, Чехословаччині й, звичайно, Закарпатті. Будучи на вершині успіху і слави, І. Ладані повертається в м. Берегово й відкриває музичну школу, яку очолювала до 1946 р. Народилася в м. Дебрецен (Угорщина) (1897–1978)
- 120-річчя від дня виходу першої народної газети „Наука”. Газета була органом „Общества св. Василя Великого”. Першим редактором газети був Юлій Чучка, віце-ректор Ужгородської духовної семінарії. Коли в 1900 р. Ю. Чучка виїхав до Америки, редактором став Василь Гаджега, який в 1900 р. уступив редакторське крісло більш досвідченому у видавничій сфері Августину Волошину (1897)
- 120 років тому В. Гнатюк видав книгу „Етнографічні матеріали з Угорської Русі” (1897)
- 125-річчя від дня народження Золтана Гута, музичного діяча, засновника ужгородської скрипкової школи. Народився в Угорщині (1892–1968)

- 130-річчя від дня народження Кароля (Карела) Ізаї, художника. Навчався в Ужгородській вчительській семінарії та Будапештській Академії мистецтв. З 1921 р. жив і працював на Закарпатті (1887–1938)
- 130 років тому в м. Ужгороді було організовано перше на Закарпатті фехтувальне товариство, яке проводило свої заняття в клубному приміщенні пивзаводу (на пл. Поштовій) (1887)
- 145 років тому було прокладено перший залізничний міст (нині автомобільний) в м. Ужгороді через р. Уж (1872)
- 145 років тому до м. Мукачева прокладено залізницю, яка в 1887 р. була продовжена до Стрия, а згодом і до Львова (1872)
- 150-річчя угорсько-австрійського примирення (утворення Австро-Угорської дуалістичної монархії) (1867)
- 160-річчя від дня народження Михайла Балоба, священника-патріота, засновника української бурси в Сиготі (нині Румунія). Народився в с. Великі Лази Ужгородського р-ну (1857–1916)
- 170 років тому О. Духнович видав буквар „Книжниця читальня для починаючих”. Він набув поширення не лише в Закарпатті, Східній Словаччині, але також і в Галичині (1847)
- 170 років тому в Ужгородській окрузі у парохіях і філіях було 13 мурованих і 7 дерев’яних церков. Дотепер, на жаль, не дійшла жодна дерев’яна церква Ужгородщини (1847)
- 190 років тому граф Шенборн заснував с. Рудникова Гута (Ізвод Гута) Свалявського р-ну, переселивши сюди 38 сімей для роботи в лісі та на склофабриці. Прийшли вони з-під Міхаловець і Вранова (Словаччина) (1827)
- 230 років тому в м. Ужгород переведено вищу богословську школу з м. Мукачева (1787)
- 235-річчя від дня народження Івана Ромбауера, іконописця, автора численних ікон та іконостасів у храмах на території історичної Підкарпатської Русі. Народився в Левочі, на Спіші (1782–1849)
- 240-річчя від дня завершення будівництва церкви св. Василя Великого в с. Сіль Великоберезнянського р-ну – визначної пам’ятки дерев’яного зодчества України (1777)
- 240 років тому відкрилася духовна семінарія в м. Ужгороді (1777)

- 325-річчя від першої згадки про церкву в с. Куштановиця Мукачівського р-ну (1692)
- 335 років тому армія Імре Текелі визволила від Габсбургів значну частину словацьких та угорських земель (13 комітатів). Було створено незалежне від Угорщини та Трансільванії князівство (Парціум). Князівський двір у той час знаходився в м. Мукачеві (1682)
- 340 років тому міські протоколи уже згадують „будинок євреїв”, що вказує на існування в м. Ужгороді єврейської школи або синагоги (1677)
- 345 років тому с. Верхні Ворота (Вишні Верецьки) Воловецького р-ну спалили загони польського маршала Любомирського, який мстив Ракоці I за невдалий похід на Польщу (1657)
- 355-річчя від першої письмової згадки про с. Черногорова Великоберезнянського р-ну (1652)
- 405-річчя від першої письмової згадки про с. Щербовець Воловецького р-ну (1612)
- 410-річчя від першої письмової згадки про с. Скотарське Воловецького р-ну (1607)
- 415-річчя від першої письмової згадки про с. Стричава Великоберезнянського р-ну (1602)
- 415-річчя від першої письмової згадки про с. Вишка Великоберезнянського р-ну (1602)
- 435-річчя від першої письмової згадки про с. Смереково Великоберезнянського р-ну (1582)
- 435-річчя від першої письмової згадки про с. Верховина-Бистра Великоберезнянського р-ну (1582)
- 435-річчя від першої письмової згадки про с. Ужок Великоберезнянського р-ну (1582)
- 440-річчя від дня народження Балінта Другета, угорського поета, письменника. Брав участь в антигабсбурзькому повстанні Бочкаї. Власник Хустського замку. З 1608 р. працював державним суддею. Щоденник, який він написав у 1605 р., визначається як важливе історичне джерело. Народився в с. Гуменне (Словаччина) (1577–1609)
- 465-річчя від першої письмової згадки про с. Порошково Перечинського р-ну (1552)

- 465-річчя від першої письмової згадки про с. Ворочеве Перечинського р-ну (1552)
- 465-річчя від першої письмової згадки про с. Туриця Перечинського р-ну (1552)
- 465-річчя від першої письмової згадки про с. Турички Перечинського р-ну (1552)
- 465-річчя від першої письмової згадки про с. Сімерки Перечинського р-ну (1552)
- 465-річчя від першої письмової згадки про с. Вільшинки Перечинського р-ну (1552)
- 465-річчя від першої письмової згадки про с. Тур'я-Бистра Перечинського р-ну (1552)
- 465-річчя від першої письмової згадки про с. Тур'я-Пасіка Перечинського р-ну (1552)
- 465-річчя від першої письмової згадки про с. Тур'я-Поляна Перечинського р-ну (1552)
- 560-річчя від першої письмової згадки про с. Келечин Міжгірського р-ну (1457)
- 570-річчя від першої письмової згадки про м. Рахів, найбільше місто закарпатської Гуцульщини (1447)
- 580-річчя від першої письмової згадки про с. Малий Березний Великоберезнянського р-ну (1427)
- 580-річчя від першої письмової згадки про с. Дубриничі Перечинського р-ну (1427)
- 580-річчя від першої письмової згадки про с. Баранинці Ужгородського р-ну (1427)
- 600-річчя від першої письмової згадки про с. Дубрівка Ужгородського р-ну (1417)
- 600-річчя від першої письмової згадки про с. Лінці Ужгородського р-ну (1417)
- 605-річчя від першої письмової згадки про с. Кам'янське Іршавського р-ну (1412)
- 605-річчя від першої письмової згадки про с. Оноківці Ужгородського р-ну (1412)

- 625-річчя від першої письмової згадки про с. Присліп Міжгірського р-ну (1392)
- 630-річчя від першої письмової згадки про с. Діброва Тячівського р-ну (1387)
- 685-річчя від першої письмової згадки про с. Шаланки Виноградівського р-ну (1332)
- 685-річчя від першої письмової згадки про с. Соломоново Ужгородського р-ну (1332)
- 685-річчя від першої письмової згадки про с. Тарнівці Ужгородського р-ну (1332)
- 695-річчя від першої письмової згадки про с. Струмківка Ужгородського р-ну (1322)
- 755-річчя від першої письмової згадки про смт Королево Виноградівського р-ну (1262)
- 755-річчя від першої письмової згадки про м. Севлюш (нині м. Виноградів) (1262)
- 775-річчя від першої письмової згадки про с. Заріччя Іршавського р-ну (1242)

ЮВІЛЕЇ ВЕТЕРАНІВ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ - 2017 рік -

АКОПОВА ТАМАРА ПИЛИПІВНА

95-річчя від дня народження (нар. 1922)

Народилася 22 вересня 1922 р. в м. Лубни Полтавської обл. У 1951 р. закінчила Московський державний бібліотечний інститут. Працювала завідувачкою бібліотеки м. Темрюк Краснодарського краю, завідувала бібліографічним відділом фундаментальної бібліотеки Азербайджанського сільськогосподарського інституту, пізніше працювала бібліографом-редактором Київської кіностудії, старшим бібліографом Закарпатської обласної бібліотеки для дорослих. 5 серпня 1960 р. призначена директором Закарпатської обласної наукової медичної бібліотеки, яку очолювала до 8 вересня 1976 року. Була висококласним спеціалістом, користувалась великою повагою у медичної громадськості області. Її заслуга – нове приміщення бібліотеки по вул. Капушанській, де бібліотека розташована і нині, його обладнання, збільшення штату, підняття на належний рівень бібліографічної роботи, організації каталогів. Бібліотека за її керівництва була шанована читачами – медиками всього Закарпаття. Після виходу на заслужений відпочинок переїхала до м. Москви.

БАРДОШ ОЛЕНА АНТОНІВНА

85-річчя від дня народження (нар. 1932)

Народилась 20 вересня 1932 р. в м. Мукачево Закарпатської обл. У 1954 р. закінчила Хустський технікум культосвітніх працівників, а в 1971 році Київський державний інститут культури. З 1947 р. працювала в Мукачівській міській бібліотеці на посаді бібліотекаря, завідувала пересувним фондом, пізніше – абонементом. З 1965 р. і до виходу на пенсію в 1993 р. – в ЗОУНБ на посадах старшого

бібліотекаря читальної зали, завідувачки відділу міжбібліотечного абонементу, який встановив зв'язки з 280 бібліотеками СРСР, США, Канади, Франції, Угорщини та ін., що забезпечило високий рівень обслуговування читачів-спеціалістів. Відділ, очолюваний Оленою Антонівною, завжди домагався високих показників. Їй присвоєно звання „Відмінник культосвітньої роботи”, вона нагороджена медаллю „Ветеран праці”.

ВІСНЕВСЬКА ЛІДІЯ ІВАНІВНА

85-річчя від дня народження (1932–2003)

Народилася 1932 р. у с. Логвин Володарського р-ну Київської обл. Спеціальну освіту здобула у Хустському культосвітньому технікумі, який закінчила з відзнакою у 1950 р., та Харківському бібліотечному інституті (1954 р.). З 1950 до 1956 р. працювала в обласній бібліотеці для дорослих бібліотекарем, бібліографом, завідувачкою читального залу. У 1956 р. за призначенням чоловіка переїхала у м. Тячів, де спочатку завідувала читальним залом міської бібліотеки для дітей, а з 1963 р. до 1984 року очолювала Тячівську районну бібліотеку для дорослих. Під її керівництвом в районі успішно проводилась централізація районної бібліотечної мережі (1979 р.), значно поліпшився стан забезпечення книгою населення району, зріс авторитет бібліотеки. За сумлінну працю нагороджена медаллю “За доблесну працю”, Почесними грамотами управління культури.

ДАДИКО ДІАНА ВОЛОДИМИРІВНА

80-річчя від дня народження (нар. 1937)

Народилася 10 листопада 1937 р. в с. Топаль Клинцівського р-ну Брянської обл. (Росія). Спеціальну освіту здобула в Московському бібліотечному інституті (1965 р.). На бібліотечній роботі – з 1957 року. Свою бібліотечну діяльність на Закарпатті, куди переїхала за місцем служби чоловіка-військового, розпочала у 1971 р. з посади завідувачки відділу Іршавської районної бібліотеки для дорослих. Далі очолювала Іршавську районну бібліотеку для дітей. З 1978 р. керувала методичним відділом Виноградівської ЦБС, а з 1983 до 1991 р. була заступником директора з наукової роботи обласної профспілкової бібліотеки. З 1991 р. переведена в обласну бібліотеку для юнацтва, нині – для дітей та юнацтва, де працює на посадах –

завідувачки методичного відділу, заступником директора бібліотеки з наукової роботи, бібліографом. Д. В. Дади́ко – вдумливий, ініціативний, ерудований фахівець. Своїм багаторічним досвідом вона щиро ділиться з молодими колегами.

ДЗЯМКО МАГДАЛИНА ЮРІЇВНА

70-річчя від дня народження (нар. 1947)

Народилася 1 серпня 1947 р. в с. Руські Комарівці Ужгородського р-ну Закарпатської обл. В 1965 р. закінчила Руськокомарівську СШ, а з 1969 р. працювала на посаді завідувачки бібліотеки с. Руські Комарівці і заочно навчалась в Хустському культурно-освітньому училищі на бібліотечному відділенні. Потім працювала в бібліотеці с. Минай. В 1978 р. заочно закінчила Київський державний інститут культури ім. О. Корнійчука та одержала спеціальність бібліотекаря-бібліографа. Продовжувала трудовий шлях завідувачкою читальної зали, а згодом методистом в Ужгородській районній бібліотеці для дорослих (м. Чоп). З 1976 р., до виходу на пенсію, займала посади завідувачки абонементу, довідково-бібліографічного відділу, головного бібліографа Закарпатської ОУНБ. З 1979 до 1981 р. працювала інженером довідково-інформаційного фонду Закарпатського ВКЛ інституту “Укрсільсгосптехніка”.

КАЧУР ГАННА ДМИТРІВНА

80-річчя від дня народження (1937–2015)

Народилася 14 січня 1937 р. у с. Іванівці Мукачівського р-ну Закарпатської обл. У 1959 р. закінчила Хустський культосвітній технікум. У 1970 р. – Київський інститут культури. Трудову діяльність розпочала в бібліотеці присілку Аршиця Рахівського району. Пізніше – у бібліотеках сіл Березинка, Ключарки, Страбичово, Жнятино Мукачівського району та с. Ярок Ужгородського району, завідувала дитячим відділом, а згодом очолила Воловецьку зональну бібліотеку. З 1966 до 1993 р. працювала на різних посадах в Ужгородській районній бібліотеці, а з 1979 р. очолила її. Багато зробила для популяризації бібліотек району, підвищення їх авторитету. Здобула популярність і як пропагандист народної вишивки. За досягнуті успіхи в розвитку декоративно-прикладного мистецтва неодноразово нагороджувалась медалями лауреата виставок та Почесними грамотами.

КОВАЛЬЧУК (СТОКОЛОС) ОЛЬГА ОСТАПІВНА

95-річчя від дня народження (1922–1991)

Народилась 6 січня 1922 р. у с. Новоселиця Катеринопільського р-ну Черкаської обл. У 1940 р. почала працювати піонервожатою в рідному селі. Під час війни 1941–1946 рр. працювала на бавовняному заводі у Таджикистані. Після повернення з евакуації закінчила Львівський технікум підготовки культосвітніх працівників і за направленням працювала в Закарпатському обласному відділі культосвітніх установ інспектором по кадрах. У 1954 р. закінчила Харківський бібліотечний інститут. З 1949 р. – займала різні посади в обласній бібліотеці для дорослих (бібліотекаря, завідувачки сектору міжбібліотечного абонементу, завідувачки абонементу, директора). Певний час була директором Ужгородської міської централізованої бібліотечної системи. Енергія, працьовитість, відповідальне ставлення до обов'язків характеризує все трудове життя Ольги Остапівни і було відзначено медалями “За доблесний труд у Великій Вітчизняній війні 1941–1945рр.”, “Ветеран праці”, значком “Відмінник культосвітньої роботи”, Почесними грамотами.

КРИЧФАЛУШІЙ МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ

90-річчя від дня народження (1927–2002)

Народився 6 січня 1927 р. Завідувач бібліотекою-філіалом с. Кричово Тячівської централізованої бібліотечної системи. 50 років трудового стажу з єдиним записом у трудовій книжці. Доброволець Червоної Армії, хоробрий кричівський легінь, він брав участь у визволенні міст і сіл Польщі, Угорщини, у жорстоких боях за Берлін. Удостоєний двох орденів Слави, медалі “За відвагу”, “За бойові заслуги” та ін. Відданий своїй справі, Михайло Васильович 50 років щодня відкривав бібліотеку рідного села, острівця духовності, для всіх, хто прагне знань і вірить у майбутнє, був активним дописувачем в обласну пресу.

ЛЕФТЕР АНАСТАСІЯ СТЕПАНІВНА

75-річчя від дня народження (нар. 1942)

Народилась 5 жовтня 1942 р. у с. Опорець Сколівського р-ну Львівської обл. У Хустському училищі в 1961 р. здобула спеціальну

освіту. В 1970 р. закінчила Київський державний інститут культури ім. О. Корнійчука.

Бібліотечну діяльність розпочала у 1961 р. на посаді зав. бібліотекою с. Стройне Свалявського р-ну. З 1977 до 2012 р. очолювала Свалявську централізовану бібліотечну систему. Саме на цій посаді найяскравіше проявився її організаторський талант та творчі здібності. Анастасія Степанівна – ініціатор створення народного самодіяльного літературно-пісенного ансамблю “Берегиня”, учасником якого є бібліотечні працівники ЦБС. Колектив бере участь у різних пісенних конкурсах, районних та міських святах, літературно-мистецьких вечорах.

Громадськість Свалявщини знає Анастасію Степанівну і як учасницю народного театру, де впродовж багатьох років радувала глядачів неабиякою акторською майстерністю. Немало зусиль доклала А. С. Лефтер і до діяльності літературного об’єднання “Живий струмочок”.

У вересні 1990 р. А. С. Лефтер присвоєно звання “Заслужений працівник культури України”.

ЛЮТА МАРІЯ-ІВАННА (ОКСАНА) ГРИГОРІВНА

80-річчя від дня народження (нар. 1937)

Народилася 3 серпня 1937 р. в с. Верхнє Синьовиднє Сколівського р-ну Львівської обл. В Ужгород потрапила за призначенням після завершення навчання у Київському книгороторговому технікумі у 1957 р. Книжковий магазин “Кобзар”, якому вона віддала 10 років праці, став для ужгородців справжнім осередком культури.

У 1970 р., після закінчення філологічного факультету Ужгородського державного університету Оксана Григорівна почала працювати бібліографом в Університетській науковій бібліотеці. За кілька десятиліть роботи бібліограф О. Люта стала автором, співавтором та укладачем майже двох десятків вагомих бібліографічних видань, а також цілої низки статей у наукових збірниках, рецензій, дописів у пресу, спогадів. Окрім того, вона вела активну громадську роботу у Товаристві “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка, Союзі Українок, церковній Раді української греко-католицької громади.

Знаний бібліограф, відома громадська діячка Оксана Люта – володар численних нагород, зокрема, Ордену княгині Ольги, багатьох

відзнак громадських організацій, Почесних грамот від державних структур різних рівнів.

МАЛИНОВСЬКА ГАЛИНА ПАВЛІВНА

85-річчя від дня народження (1932–2008)

Народилась у 14 березня 1932 р. Після закінчення Харківського державного бібліотечного інституту була направлена в Закарпаття – спочатку на посаду завідувачки Ужгородської міської бібліотеки для дітей та юнацтва, а з 1956 до 1988 р. – директором Закарпатської обласної бібліотеки для дітей. Незважаючи на те, що в рік призначення на цю посаду Галина Павлівна була наймолодшим директором обласної бібліотеки в республіці (їй було лише 24 роки), за короткий час показала талановитим керівником, організатором бібліотечної справи. З її ініціативи та за досягнення бібліотеки в популяризації літератури про край бібліотеці було присвоєно ім'я закарпатського поета-патріота Дмитра Вакарова. За час її роботи на посаді директора обласна бібліотека для дітей стала справжнім методичним центром організації виховної роботи серед юних читачів, творчою лабораторією для впровадження багатьох нових форм і методів роботи з дітьми, виховання здібних бібліотечних кадрів. Багато керівників бібліотек області саме Галині Павлівні завдячують своїми знаннями, вмінням організовувати колективи на добрі справи. Після виходу на пенсію тривалий час працювала методистом обласних курсів підвищення кваліфікації культосвітніх працівників, користувалася великим авторитетом серед бібліотечних працівників області, активно працювала в раді ветеранів.

НЕМЕШ МАРГАРИТА ІВАНІВНА

85-річчя від дня народження (1932–2007)

Народилась 18 жовтня 1932 р. у м. Свалява Закарпатської обл. Спеціальну освіту здобула у Хустському культосвітньому технікумі (1956 р.) та Харківському інституті культури (1969 р.). На бібліотечній роботі з 1951 року. Працювала на різних посадах у Свалявській, Рахівській, Хустській районних бібліотеках для дорослих. У 1976 р. була призначена директором Хустської районної централізованої бібліотечної системи. На цій посаді проявила себе ініціативним

керівником, вмілим популяризатором книги, завоювала авторитет і повагу бібліотечних працівників та населення міста. ЦБС під її керівництвом вийшла у число кращих в області.

ПОХИЛЯК МАРІЯ ІВАНІВНА

95-річчя від дня народження (1922–2006)

Народилася 1922 р. у с. Балаклея Смілянського р-ну Черкаської обл. в родині робітників. Працювала в школі с. Вільбовна Острозького р-ну Рівненської обл. З листопада 1948 р. потрапила на Закарпатті. Почала працювати у бібліотеці Ужгородського державного університету бібліотекарем, ст. бібліотекарем, завідувала відділом обслуговування, а протягом останніх 35 років – відділом книгозберігання. Працю в бібліотеці успішно поєднувала з навчанням на історичному факультеті УжДУ. Своїми знаннями і багатим досвідом практичної роботи щиро ділилася з молодими працівниками бібліотеки та студентською молоддю. Майже все життя Марія Іванівна присвятила улюбленій справі – роботі з книгою. Вона користувалася повагою серед читачів та колег по роботі. Людина з добрим серцем, і після виходу на пенсію навідувалася до бібліотеки, допомагала працівникам порадами. Вона любила говорити: “Бібліотека – це мій дім. Книжки – мої діти”.

ПРИЙМАК ГАЛИНА ВАСИЛІВНА

65-річчя від дня народження (нар. 1952)

Директор Рахівської централізованої бібліотечної системи Г. В. Приймак народилася 30 вересня 1952 р. у смт. Ясіня Рахівського р-ну Закарпатської обл.

У 1979 р. закінчила Рівненський державний інститут культури. З 1969 р. працювала бібліотекарем, методистом, з 1999 р. – директор Рахівської ЦБС.

Одна з відмітних граней діяльності Рахівської центральної районної бібліотеки – краєзнавство. Сектор краєзнавчої літератури, що діє тут, фактично виконує функції народного музею Рахівщини. На його базі проводиться цікава робота по збереженню скарбів народної культури Закарпатської Гуцульщини. З ініціативи Галини Василівни

Рахівська ЦБС бере участь у проектній діяльності, спрямованій на впровадження новітніх технологій, активна в соціальних мережах, використовує можливості мережі Інтернет для більш ефективного обслуговування користувачів та підвищення авторитету бібліотеки серед населення як сучасного просвітницького та інформаційного центру громади. Галина Василівна користується заслуженим авторитетом серед колег та громадськості.

САБО ЕРВІН

140-річчя від дня народження (1877–1918)

Видатний угорський бібліотекар, соціолог, своїм життям та діяльністю пов'язаний з нашим краєм – середню освіту він здобував в Ужгородській Королівській католицькій гімназії. Заслуга Ервіна Сабо в тому, що він увів у користування десяткову класифікацію та розпочав створення бібліотек-філій. Народився Ервін Сабо в с. Сланиця (нині Словаччина). Його ім'я нині носить столична бібліотека Угорщини.

СТОРОЖУК ГАЛИНА СТЕПАНІВНА

85-річчя від дня народження (нар. 1932)

Народилася 19.07.1932 р. у с. Парипси Попільнянського р-ну Житомирської обл. У 1952 р. закінчила Київський технікум підготовки культосвітніх працівників і за призначенням поїхала працювати в Закарпатську область. Працювала бібліотекарем та завідувачкою читальної зали Великоберезнянської окружної бібліотеки, бібліотекарем та старшим бібліотекарем Закарпатської обласної бібліотеки для дітей. У 1963 р. закінчила Харківський бібліотечний інститут. З 1966 до 1977 р. займала посаду заступника директора з наукової роботи обласної бібліотеки для дорослих, а з 1977 до 1987 р. – директор обласної медичної наукової бібліотеки. На цій посаді проявила себе активним, кваліфікованим фахівцем і керівником. В області була здійснена централізація медичних бібліотек, налагоджена робота 44 груп науково-медичної інформації. В 1986 р. колективу, який очолювала Галина Степанівна, було присвоєно звання “Колектив високої культури”. Нагороджена медаллю “За доблесний труд”.

ФРОЛОВА АЛЛА ОЛЕКСАНДРІВНА

65-річчя від дня народження (1952–2010)

Народилася 31 березня 1952 р. в м. Свободний Амурської обл. (Росія) у сім'ї військовослужбовця. В Україні проживала з 1963 року. Вищу освіту здобувала в Івано-Франківському державному педагогічному інституті ім. В. Стефаника, який закінчила у 1973 році. За фахом працювала 5 років, а надалі, пов'язавши свою долю з військовослужбовцем, часто переїжджала, міняла місце роботи: працювала редактором газети Центральної групи військ (Чехословаччина), бібліотекарем Івано-Франківського відділення Львівської залізниці, старшим контрольним редактором Ужгородського відділення Всесоюзного науково-дослідного інституту патентної інформації.

В обласній бібліотеці для дітей та юнацтва працювала з 1993 року. За цей час займала посади, безпосередньо пов'язані з обслуговуванням читачів-дітей: бібліотекаря, завідувачки відділу обслуговування учнів 5-9 класів, пізніше – відділу читальної зали учнів 1-9 класів, з 1999 р. – на посаді заступника директора.

Алла Олександрівна була досвідченим сучасним фахівцем і талановитим організатором. Постійно співпрацюючи з навчальними закладами міста, очолювала просвітницьку діяльність, організувала забезпечення інформаційно-бібліотечного мультисервісу, пошук та апробацію нових форм обслуговування користувачів, зокрема з використанням новітніх інформаційних технологій. Вивчала та впроваджувала передовий досвід кращих бібліотек країни у практику роботи бібліотек області.

Зробила вагомий внесок у підвищення рівня видавничої діяльності, координацію роботи бібліотеки з державними та громадськими організаціями міста, що працюють з дітьми, підлітками та молоддю. Завдяки її зусиллям на високому організаційному рівні на базі Закарпатської обласної бібліотеки для дітей та юнацтва у 2007 р. пройшла всеукраїнська науково-практична конференція директорів обласних бібліотек для дітей. Її творча професійна діяльність неодноразово була відзначена почесними грамотами Закарпатської обласної ради, обласної державної адміністрації та управління культури. Вона користувалася величезним авторитетом і повагою в колективі та серед бібліотечних працівників області.

ШВЕД ВІРА АРМІНІВНА

75-річчя від дня народження (нар. 1942)

Народилася 4 листопада 1942 р. у м. Еппінг (Великобританія). У 1964 р. закінчила Хустське культосвітнє училище. Працювала на посадах бібліотекаря, завідувачки читальної зали, абонементу Берегівської міської бібліотеки для дорослих, а потім – завідувачки відділу комплектування Берегівської районної ЦБС. З січня 2003 р. переведена на посаду завідувачки Берегівської міської бібліотеки. З 2010 до 2016 р. – директор Берегівської міської ЦБС.

Нагороджена медаллю “Ветеран труда” та багатьма грамотами Міністерства культури України, обласної ради та облдержадміністрації, управління культури ОДА та відділу культури м. Берегово.

КРАЄЗНАВЧІ ЗНАМЕННІ ДАТИ

СІЧЕНЬ: 1

ДМИТРО МИХАЙЛОВИЧ БОБОНИЧ

75-річчя від дня народження художника, члена Спілки
художників СРСР (1942–2008)

Дмитро Михайлович Бобонич народився 1 січня 1942 р. в селі Стригальня Міжгірського району Закарпатської області.

У 1949 р. поступив у Міжгірську середню школу, яку закінчив в 1959 році.

У 1963 р. Бобонич Д. М. вступив до Ужгородського училища декоративно-прикладного мистецтва, де навчався під керівництвом народного художника України Ф. Ф. Манайла. Училище закінчив у 1968 році. Після закінчення училища працював у шляхово-будівельному управлінні.

Навчаючись в училищі, він познайомився з художником Михайлом Гардубеєм. Там почалася їх дружба. Дмитро Михайлович взяв молодого майстра М. Гардубея під своє крило та став допомагати йому, давав поради. Пізніше, в 1968 році, відразу після закінчення училища, Михайло Михайлович Гардубей їде в місто на Турі. Зачарований пейзажами сибірської столиці, М. М. Гардубей їде на Україну за своїм другом та пропонує працювати в Тюмені.

У 1969 р. Д. М. Бобонич приїхав у Тюмень. Тут він стає художником по суті, автором численних монументальних робіт: декоративних розписів, рельєфів по бетону, панно. У ранніх роботах майстра

проявилось прагнення до просторової побудови композицій. Його малюнки конструктивно чіткі. Ранні акварельні роботи Д. М. Бобонича “Нове і старе”, “Важкі віхи” дивують глибиною простору, ясністю ритмічного ладу.

У Тюмені в кафе “Геолог” він виконав величезне панно, яке назвав “Першовідкривачам сибірських надр присвячується”. Ці ж мотиви присутні й у станковому живописі Д. М. Бобонича.

З часом Д. М. Бобонич як художник дорослішав, ріс творчо, змінювався його світогляд. У роботах художника з’явилася абсолютно чужа соціалістичному духу стилізація, умовність, алегоричність і багатоплановість.

В одному із інтерв’ю Д. М. Бобонич сказав: “Останнім часом я відчуваю дуже сильний потік інформації про карму, про долю. Мене мучать так звані прокляті, вічні питання про таємниці неба і землі. Про добро і зло”. Тому він свої нові роботи називав по-філософськи: “В краю Шаан”, “У п’ятому вимірі”, “Крижане царство”.

Картина “У крижаному царстві” безпосередньо ілюструє ставлення художника до тюменської Півночі. Тут воедино пов’язані і людські форми, і рослинний світ. Живе і неживе. Художник зіставляє часи і покоління, розповідає про родовий зв’язок, про вплив померлих предків на наші дії та вчинки.

“Я люблю дивитися на собори, писати їх. Я бачив собори і старої Ладogi, і Тюмені. Вони височіють над оточенням, а духовність переважає над змістом. Я завжди намагаюся об’єднати небо і землю в єдине нерозривне ціле. Навіть в роботі над “Хороводом беріз”, на перший погляд типовому пейзажі, я спробував звернутися до неба”.

Художника хвилювала тюменська природа. Але Д. М. Бобонич не забував і рідне Закарпаття, бо дуже багато пейзажів він присвятив своєму краю. Його красу і велич оспівав у своїх роботах. Але Д. М. Бобонич як кожна творча людина – створіння гнучке. І на чужій землі він побачить щось прекрасне. Його рідна Україна тепер з ним завжди – в його полотнах і серці, хоч жив і творив він у Тюмені.

З 1970 р. Д. М. Бобонич та М. М. Гардубей продовжують свою творчу діяльність у Тюмені. Дмитро Бобонич виступив ілюстратором книги Костянтина Лагунова “Сніданок на траві”. Перші його роботи в Тюмені – фрески в будівлі індустріального інституту, настінні розписи в обласній науковій бібліотеці, дитячому садку № 30, 2-й міській лікарні.

Маючи безсумнівний дар монументаліста, уміння надати масштабність і велич реальним формам, одночасно наділивши їх декоративністю і лаконічністю, Бобонич не обмежується технікою фрескового живопису, хоча саме в ній була виконана дипломна робота і перші роботи художника.

У Тюмені виходив альбом, присвячений творчості художника-монументаліста Дмитра Бобонича, та була організована презентація цього альбому. Друзі, колеги та шанувальники таланту були першими, хто познайомився з цим підсумковим виданням, що увиразнило доробок художника. Випуск альбому згуртував разом безліч цікавих людей. Серед них автор вступної статті – доктор філософських наук Тетяна Борко. На першій сторінці альбому Дмитра Бобонича сказано: присвячується дітям і вчителям. Більше 10 років Дмитро Михайлович їздив по школах Тюмені з персональними виставками. Дорослішаючи, вважав він, дехто забуває свіжість дитячого сприйняття, а художник пам'ятає. І вірить в паралельні світи, і в те, що дерева можуть ходити, і звичайно ж, журиться, що ще не все зробив і не встигає досягнути найважливіше.

Д. М. Бобонич часто приходив до Тюменської міської бібліотеки на зустрічі з читачами та юними художниками, які збиралися там. Відвідував презентації книг, літературні вечори.

Особливу увагу приділяв дітям. Діти любили Дмитра Михайловича, тягнулися до нього. І він ніколи не відмовляв їм у допомозі: художник був частим гостем в дитячих будинках області, дарував сиротам та інвалідам свої картини.

Його полотна, повні сонячного світла і яскравих фарб, робили життя цих хлопців трішки світлішим, затишнішим. Саме тому працівники Тюменської бібліотеки вирішили назвати виставку картин художника такими ж теплими словами – “Сполохи світла”. На відкриття виставки приходили найближчі друзі Бобонича.

15 картин Дмитра Бобонича тепер прикрашають стіни Тюменської міської бібліотеки. Це українські пейзажі: високі гори, густі ліси, крихітні будиночки і рожеві світанки...

Завжди в кінці зустрічі або після презентацій Д. М. Бобонич діставав з кишені піджака маленький інструмент і починав грати. Це була дрімба, з якою він ніколи не розлучався. Цей інструмент має підковоподібну форму, його затискають губами, щоб здобути звук. Він давав спробувати грати на дрімбі його гостям, але ніхто не міг повторити мелодію. Одного вечора на дрімбі зіграв Степан

Яндо, член ради громадської організації “Кедр”. Так само, як Дмитро Бобонич зміг об’єднати в своїх картинах Південь і Північ, сонячну Україну і морозний Сибір. Невимушена, дружня бесіда, пісні українською та російською мовами. І, звичайно, його улюблена мелодія – чарівна пісня дримби. Цікаво, що дримба (хтось називає цей інструмент варганом) об’єднує народи України і Крайньої Півночі. Пісня дримби звучала в селах Закарпаття – на ній вміли грати навіть маленькі діти. А у народів Півночі дримба була невід’ємною частиною шаманських обрядів. Вважалося, що цей невигадливий інструмент здатний передати будь-які людські почуття, імітувати звуки природи ...

Коли Бобонич приїхав до Тюмені, він побачив тут іншу красу і відразу ж полюбив ці місця. “Природа влаштована настільки гармонійно, красиво, потрібно лише вміти помічати таку красу, – говорив художник. – Я побачив незвичайне небо, іній. Мені, який виріс у теплого Закарпатті, все це здалося якимось дивом, одкровенням”.

Д. М. Бобонич – учасник міських, обласних, зональних, республіканських, всесоюзних виставок. Його твори знаходяться в Тюменському обласному музеї образотворчих мистецтв, в приватних зібраннях Росії і Канади. Часто виставлялися роботи Д.М. Бобонича в конференц-залі Тюменської центральної міської бібліотеки.

З 1980 р. – член Спілки художників СРСР.

З 1990-х рр. у творчості Д. М. Бобонича з’являється нова грань: символіка релігійного характеру, що надає роботам митця особливої глибини.

У 2007 р. було відкриття персональної виставки Дмитра Бобонича в виставковому залі Спілки художників Росії, яке в той час було схоже на продовження Днів української культури в Тюменській області: знову звучала українська мова, народні пісні.

Привітати з відкриттям виставки відомого живописця, графіка, монументаліста прийшли Генеральний консул України в Тюмені Євген Левицький та представники української діаспори. І це не випадково, адже Дмитро Бобонич народився в Закарпатті, спогади про батьківщину знаходять відображення в творчості художника. Майже щороку він бував у рідних місцях, де, як сам зізнавався, милувався кожною травичкою або камінцем. Красу, гармонію він завжди шукав у самій природі і передавав її в своїх картинах – відкритих, життєрадісних.

Роботи Дмитра Бобонича – несподіваний синтез, якість абсо-

лютно нове і оригінальне світобачення, народжене тісною взаємодією духовного і матеріального, язичницького і християнського світів. Через колір, через ритміку, через інформаційний план художник передає своє бачення всього суцього.

Д. М. Бобонич помер 16 вересня 2008 року. Похований у Тюмені.

У Тюмені Д. М. Бобонича пам'ятають досі. 7 лютого 2011 р. в Галереї традиційних промислів та ремесел Музею образотворчих мистецтв відбулась презентація фільму В. Орла “Жили два художника” (про Д. М. Бобонича та М. М. Гардубея).

ПЕТРО БОБОНИЧ

Джерельні приписи:

1. Бобонич, Дмитрий Михайлович. Живопись. Графика. Декоративно-монументальное искусство [Образотворче мистецтво] : альбом / Д. М. Бобонич ; вступ. ст. Т. И. Борко ; гл. ред. И. Захарова. – Екатеринбург : Баско, 2008. – 63 с. : ил. – Текст рос. мовою.
2. Художники Тюмени : юбил. альб. / авт. ст. А. А. Валов ; сост. биограф. справок Н. И. Сезева. – Тюмень : ТООСХР, 1994. – Текст рос. мовою. Зі змісту: [роботи Д. Бобонича]. – С. 76 : фот.

3. Лагунов, К. Я. Собрание сочинений : в 3 т. / К. Я. Лагунов ; ред. : Н. П. Дементьева, Г. В. Литвиненко ; худож. Д. М. Бобонич. – Тюмень : Изд-во Тюмен. ун-та, 1999. – Текст рос. мовою.
Т. 1 : Ордалия : роман. – 160 с. ;
Т. 2 : Красные петухи : роман в 2-х кн., кн. 1-2. – 245 с.

5. Горынина, П. Объединяя красками юг и север : [про худож. Д. Бобонича] / П. Горынина // Тюмен. курьер. – 2012. – 2 апр. – Текст рос. мовою.
6. Киселева, Л. География и графика Дмитрия Бобонича / Л. Киселева // Тюмен. изв. – 2007. – 15 нояб. – С. 24. – Текст рос. мовою.
7. Никитина, И. Оттого, что радостно : [про персон. вист. Д. Бобонича в Тюмені] / И. Никитина // Тюмен. обл. сегодня. – 2007. – 22 нояб. – С. 13. – Текст рос. мовою.
8. Пахомова, И. Жили два художника... : [рец. на док. фільм артиста В. В. Орла про Д. М. Бобонича та М. М. Гардубея] / И. Пахомова // Тюмен. обл. сегодня. – 2011. – 1 марта. – С. 6. – Текст рос. мовою.
9. Селянский, Ярема. Син Верховины / Я. Селянский // Трибуна. – 2009. – 18 лип. – С. 13.

ЯРОСЛАВ ІВАНОВИЧ ПАСТЕРНАК

125-річчя від дня народження українського
археолога-карпатознавця (1892–1969)

Ярослав Пастернак народився у містечку Хирів (тепер Старосамбірського району Львівської області) в сім'ї греко-католицького священика. Після закінчення початкової школи продовжив навчання у класичній гімназії в місті Перемишлі (нині Пшемисль, Республіка Польща), яку закінчив з відзнакою. У 1910–1914 рр. – студент філософського факультету Львівського університету, де вивчав археологію у Карла Гадачека. Опановував також класичну філологію, іноземні мови (грецьку, латинь), слухав лекції М. Грушевського. Тут остаточно визначилося коло його наукових інтересів – вивчення давнього минулого Карпатського регіону і сусідніх територій. Водночас у 1913–1914 рр. працював в Українському національному музеї у Львові. Крім цього, з 1913 р. проводив краєзнавчі експедиції на Львівщині. У 1914–1918 рр. служив у австрійському війську, де дослужився чину поручника в 41-му піхотному полку. Після Листопадового Чину в Галичині перейшов у ряди VII Стрийської бригади Української Галицької Армії (зокрема, 8 січня 1919 р. загин під його командуванням разом з іншими частинами УГА визволив Куликів, Жовкву, побував у Наддніпрянщині, влітку 1920 р. опинився в таборі інтернованих у Чехословаччині.

У 1922–1925 рр. продовжував археологічні студії в Карловому університеті Праги у Любора Нідерле, а разом з ним навчалися такі пізніше знамениті вчені, як Ян Філіп, Ян Хрбїч, Ярослав Бем. У 1922–1923 рр. Я. Пастернак був також асистентом Чеського народного музею в Празі. Із 1924 р. вів польові археологічні дослідження на Закарпатті. В околицях Перечина молодий учений виявив могильник енеолітичної доби. Це були ґрунтові тілопальні поховання, які не супроводжувалися могильними насипами. Завдяки проведеним невеликим розкопкам вдалося встановити, що урни, в яких знаходилися перепалені кістки, розміщалися правильними рядами на відстані 0,5–1 м одна від одної. 1925 р. Я. Пастернак підготував ґрунтовну працю, присвячену добі кам'яного віку Підкарпатської Русі – “Podkarpatská Rus v mladší době kamenné”, восени цього ж року захистив у стінах Карлового університету докторську дисертацію на

тему “Ruské Karpaty v archeologii”, яка 1928 р. побачила світ окремих виданням. У березні 1926 р. він отримав диплом доктора філософії. Того ж року обирається дійсним членом Чеського археологічного товариства. Після університету за сприяння Л. Нідерле стає науковим співробітником археологічного відділу Чеського народного музею в Празі, а потім працівником Державного археологічного інституту. Ще під час навчання Я. Пастернак включений до складу археологічної експедиції, що проводила розкопки на території колишнього королівського району старої Праги – Градчанах. На одному з подвір’їв замку, яке розглядалося державними інституціями як майбутня резиденція Т. Масарика, було виявлено фундаменти базилики на місці кафедри св. Віта і єпископські палати XI ст. Про важливість цих робіт свідчить той факт, що для їх проведення уряд щорічно виділяв півмільйона крон, а в розкопках щоденно брало участь до 100 працівників. Паралельно з цими роботами велись і пошуки на Страгові, де було зафіксовано фундаменти романського монастиря XII–XIII ст., декілька житлових і господарських споруд княжої доби.

За проведені дослідження Я. Пастернак одержав подяку особисто від Т. Масарика. Більше того, йому запропонували прийняти чеське громадянство і як перший крок до цього вшанували почесним громадянином міста Праги. Упродовж перебування в Чехії Ярослав Пастернак пробував свої сили і на викладацькій ниві, передаючи знання і вміння студентській молоді. Для цього роду діяльності існували всі передумови, оскільки з 1921 р. в Празі започатковано діяльність першого українського вищого навчального закладу в екзилі – Українського вільного університету (ВВУ). Він викладав на кафедрі археології, читаючи курс середньовічної археології. Тут також працювали вихідці з України: В. Щербаківський, І. Борковський, О. Кандиба, Л. Чикаленко, які сформували ядро “празької” школи української археології. Вчений підготував ряд статей, присвячених різночасовим старожитностям чеської археології, наприклад, “Unetické sídliště ve Vysočanech”.

1928 р. повертається до Львова, щоб, як сам казав, присвятити себе українській археології і насамперед вивченню пам’яток давньоруської доби. Очолив музей Наукового товариства ім. Т. Шевченка (з 1929 р. – дійсний член товариства). Протягом 1928–1939 р. видав ряд робіт про Закарпаття: “Слідами костобоків”, “Гальштатська

культура Закарпаття в його природних межах”, “Найстарші часи Карпатської України”, “Середньовічні міста на Закарпатті”, де називає Ужгородський і Мукачівський замки єдиними, що дійшли до нас у задовільному стані. Дослідник згадує також про городища в Горянах і Вишкові, Невицький, Хустський замки, замок у Королеві, руїни замку в селі Угля. На території сучасної Східної Словаччини йому відомі такі середньовічні замки-городища: Вранів, Винне, Ясинів, Гуменне, Стропків, Земплин, Капушани, Шариш та інші. 1930 р. одружився з Марією Стедик, учителькою Рідної Школи ім. Шевченка у Львові. Його дружина стала його необхідним товаришем життя і дорадником у його праці, бо й сама цікавилась українським культурним життям та брала в ньому активну участь.

1932 р. з'явилася ґрунтовна робота “Коротка археологія західноукраїнських земель”, де чільне місце відведено і Закарпаттю. Доводячи приналежність місцевого населення до українців ще з доби ранніх слов'ян, учений вносив тим самим вклад у політичну та культурну консолідацію української нації. Його статті, присвячені стародавній історії Закарпаття, визначили громадянську позицію в справі підтримки Карпатської України як нового державного утворення в центрі Європи. На території Галичини Я. Пастернак розпочав системне вивчення пам'яток давньоруської доби. Він провів розкопки літописних міст, таких як Белз, Звенигород, Перемишль, Пліснеськ, Теревовля. Із 1934 р. за фінансової підтримки митрополита А. Шептицького розкопував столицю Галицько-Волинського князівства – стародавній Галич, вивчення якого дозволило розв'язати дискусійну проблему локалізації літописного міста. 1936 р. відкрив Успенський кафедральний собор на Крилоському городищі, дослідив поховання мадярських воїнів, які пов'язуються з переходом угрів у Подунав'я. У соборі Я. Пастернак виявив і саркофаг Ярослава Осмомисла з останками князя. Результатом цієї копіткої роботи стала книга “Старий Галич”. У Братиславі 1936 р. вийшла монографія “Pravěké stýky Podkarpatské Rusi a Halicie”. У ній автор на основі наявної джерельної бази (писемних, археологічних, лінгвістичних даних), робить спробу прослідкувати культурно-історичні зв'язки двох сусідніх регіонів з найдавніших часів до середньовіччя.

Він відбував різні наукові поїздки. Із важливіших із них треба згадати Краків (1933 р.), Відень (1934 р.), Варшаву (1935 р.), Чернівці,

Бухарест, Будапешт, Братислава, Ужгород і Мукачево (1936 р.), Бреслау, Берлін, Дрезден, Луцьк, Пінськ і Давидгородок (1938 р.), окрім цілого ряду різних українських наукових конференцій, окремих доповідей тощо. Упродовж 1932–1935 рр. займав посаду доцента, у 1935–1939 рр. – надзвичайного професора Богословської академії у Львові, у 1939–1941 рр. був професором археології Львівського університету, водночас – старший науковий співробітник новоствореної Львівської філії Інституту археології АН УРСР. Я. Пастернак, займаючись в основному вивченням старожитностей Карпатського регіону, матеріальної і духовної культури місцевих мешканців, не зацікавився тільки на цих проблемах, а розглядав їх на фоні найдавніших європейських цивілізацій. Про це свідчать наукові відрядження до Будапешта, Варшави, Відня, Братислави, виступи на конференціях і симпозіумах. Так, наприклад, у 1933 р. був учасником VII міжнародного археологічного конгресу у Варшаві, на VIII археологічному конгресі в Берліні (1939) виголосив доповідь про пам'ятки культури карпатських курганів. 1940 р. запрошений на Всесоюзний Конгрес дослідників неоліту і бронзової доби в Києві з доповіддю “Культура лінійно-стрічкової кераміки в Галичині й на Волині та її відношення до трипільської культури”. Навесні 1941 р. запрошений на Всесоюзний Конгрес дослідників древньоруських міст у Ленінграді на тему “Княжий город Галич”. Я. Пастернак виголосив свою доповідь українською мовою і після цього дістав ще запрошення повторити її в Московському університеті. Після доповіді, один із присутніх там українців підійшов до проф. Пастернака і заявив: “Ярославе Івановичу, це перший раз, відколи ця зала існує, в ній залунало українське слово. Але, коли Вам доведеться ще раз сюди приїхати, Ви вже мабуть будете мусіти говорити російською мовою”.

У 1942–1944 рр. знову був професором греко-католицької Богословської Академії у Львові. Серед його студентів був майбутній єпископ Зидор Борецький, який згадував, що професор умів оживити свій предмет і мав дар передати своє знання іншим, повторюючи: “Розумійте землю і читайте в ній історію України”. 1944 р. емігрував до Німеччини, Уже в липні 1944 р. працював з рамени Інституту Опіки над пам'ятниками (Institut für Denkmalpflege) у Відні при археологічних розкопках у Лінцу над Дунаєм. Від січня 1945 р. він був науковим співпрацівником при Семінарі з праісторії в університеті в Геттінгені. 18 березня 1946 р. призначений професором археології

Українського Вільного Університету в Мюнхені. 25 червня 1947 р. філософічний факультет університету Фридриха-Вільгельма в Бонні вирішив прийняти його на працю на зимовий семестр 1947–1948 н/р на курсі Праісторії та Ранньої історії Східної Європи. Це призначення було потверджене міністром Культури Надренії-Вестфалії 22 жовтня 1947 р., а 2 березня 1948 р. декан філософічного факультету Боннського університету М. Бравбах відновив це призначення і на літній семестр.

У травні 1949 р. Я. Пастернак з дружиною прибув до м. Торонто, а на початку липня канадська англomовна преса принесла вістку, що “відомий археолог з України допомагає при розкопках у форті св. Марії, куди його порекомендував колишній його студент із Богословської Академії у Львові єпископ І. Борецький”. Але це вже була зовсім інша праця, базована на інших принципах і професор Пастернак, незважаючи на свої непересічні кваліфікації, був змушений піти на зовсім звичайного робітника, щоб заробити працею рук на прожиток. У Канаді Я. Пастернак продовжує займатися і археологічними студіями, активно співпрацює з одним із чотирьох закордонних відділень Наукового товариства ім. Т. Шевченка, центром якого був Торонто. Підсумком цього стала фундаментальна “Археологія України” Я. Пастернака – найповніший на той час звід з української археології. Автор передмови до неї М. Міллер прямо написав: “Вихід у світ монументальної праці проф. д-ра Я. Пастернака, мабуть, найвидатніше явище за останні десятиліття в розвитку української науки, зокрема історії”. Сам автор вбачав специфіку своєї праці в тому, що доти існували книги з праісторії лише окремих територій України, “єдиного, цілісного уявлення про первісну та ранню історію всіх українських земель вони не давали”. За наступні півстоліття студії української праісторії сягнули далеко вперед, проте книга Я. Пастернака і нині викликає далеко не тільки історіографічний інтерес – залишаються актуальними багато його концептуальних підходів.

На початку книги подано змістовний огляд археології на Україні, починаючи від перших спроб митрополита Петра Могили, Боплана, литовського гетьмана Радзивіла. Більш системний характер носили розкопки скіфських курганів 1763 р. Олексієм Мельгуновим. Відтак з’являються найперші археологічні музеї: Миколаїв (1809), Феодосія (1811), Львів (1823), Одеса (1825), Керч (1826), формуються три археологічні осередки – Львів, Одеса,

Київ. Подано портрети 21 українського археолога – від О. Поля до О. Ольжича. Праця поділяється на 10 розділів, у кожному окремий підрозділ присвячено Закарпаттю. Зокрема, Горянську ротонду автор датував XI–XII ст. і вважав її “єдиним зразком церковної княжої архітектури” в краї. Він вказував: “Закарпаття удержувало тоді живі зв’язки з Київською Руссю, а через те з Візантією та арабським Сходом. Вказують на це тепер знахідки срібних та бронзових предметів київського й візантійського походження, золоті візантійські монети та цілі скарби суфійських монет-дирхемів, знайдені біля Хуста і Мукачева”. Свою монографію Я. Пастернак увінчав таким висновком: “Українська держава була найбільшою державою в середньовічній Європі, вона вела перед також у ділянці її духовної й матеріальної культури”.

Він був постійним членом педагогічного складу Курсів Українознавства ім. Григорія Сковороди від 1950 до 1968 р., а також увесь час існування Курсів Українознавства ім. Ю. Липи від 1956 р., Курсів Українознавства при церкві св. Миколая від 1963 р. і від 1965 до 1968 рр. на літніх вакаційних Вищих Освітніх Курсах Осередку Української Культури й Освіти, що їх вела Крайова Екзекутива Українського Національного Об’єднання Канади, у яких брала участь молодь з різних міст Канади. Завдяки цим курсам понад тисяча українських школярів отримали ґрунтовні знання з археології України. 1963 р. Я. Пастернак обраний професором Українського католицького університету в Римі, 1965 р. – членом Українського історичного товариства. Помер 22 листопада 1969 р. в Торонто, де і похований. Хоч ім’я науковця-емігранта і замовчувалося в СРСР, але на початку грудня 1969 р. Львівське Відділення АН УРСР все-таки влаштувало вечір вшанування археолога.

Як археолог він робив розкопи в 40 місцевостях Галичини, у 20 місцевостях Чехословаччини, включаючи Закарпаття, та по одній місцевості в Австрії (Лінц) і Канаді (Мідленд, Онтаріо), усього у 62 місцевостях. Він автор сорока великих праць та понад 270 наукових і популярно-наукових статей в українській, чеській, польській, німецькій та американсько-канадській періодиці.

СЕРГІЙ ФЕДАКА

Джерельні приписи:

1. Пастернак, Я. Археологічні розкопи на терені катедри св. Юра у Львові / Я. Пастернак. – Львів, 1935.

2. Пастернак, Я. Археологія України / Я. Пастернак. – Торонто, 1961. – 791 с.
3. Пастернак, Я. Гальштатська культура Закарпаття / Я. Пастернак. – Львів, 1930.
4. Пастернак, Я. Коротка археологія західноукраїнських земель / Я. Пастернак. – Львів, 1932.
5. Пастернак, Я. Літописний город Пліснеськ і проблема варягів у Галичині / Я. Пастернак. – Мюнхен, 1948.
6. Пастернак, Я. Старий Галич / Я. Пастернак. – Краків; Львів, 1944 .

7. Пастернак, Я. Бучачина крізь серпанок тисячоліть / Я. Пастернак // Бучач і Бучачина : іст.-мемуар. зб. / редкол. : М. Островерха [та ін.]. – Нью Йорк ; Лондон ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1972. – С. 11-21.
8. Пастернак, Я. Ранні слов'яни в історичних, археологічних та лінгвістичних дослідженнях / Я. Пастернак // Записки Наукового Товариства ім. Т. Шевченка. – 1976. – Т. 189.
9. Пастернак, Я. Важливі проблеми етногенези українського народу в світлі археологічних досліджень / Я. Пастернак // Укр. історик. – 1970. – № 4. – С. 5-29.

10. Верига, В. Дослідник підземного архіву України : (пам'яті проф. д-ра Ярослава Пастернака) / В. Верига // Укр. історик. – 1970. – № 4. – С. 90-98.
11. Дольницький, М. Визначний археолог, професор др. Ярослав Пастернак / М. Дольницький // Терем : проблеми української культури. – Детройт, 1962. – № 1.
12. Коваль, І. Дослідник підземного архіву України : [про Я. Пастернака] / І. Коваль. – Галич ; Львів, 1999.
13. Пеняк, Степан Іванович. Археологія Закарпаття : історія дослідження / С. І. Пеняк, Павло Степанович Пеняк ; Закарпат. облдержадмін., Закарпат. обл. рада, ред. по підгот. і вип. зводу пам'яток історії та культури Закарпат. обл. – Ужгород : Красвиди Карпат, 2013. – 256 с. : іл.
14. Пеняк, П. Ярослав Пастернак допоміг нам з'ясувати, якою була наша стародавня сторія / П. Пеняк // Новини Закарпаття. – 2012. – 26 жовт. – С. 18.
15. Петегірич, В. Ярослав Пастернак і українська археологія / В. Петегірич, Д. Павлів, М. Филипчук // Studia Archaeologica. – 1993. – Ч. 4.

ОЛЕКСАНДР ЛЕОНІДОВИЧ ЗАГАРОВ

130-річчя від дня народження актора, режисера
та педагога (1887–1941)

З іменем Олександра Леонідовича Загарова, видатного українського актора, режисера та педагога, пов'язаний новий етап злету першого професіонального українського театру на Закарпатті, – Руського театру Товариства “Просвіта” в Ужгороді – від естетики сценічного реалізму, закладеної Миколою Карповичем Садовським впродовж 1921–1923 рр., до освоєння О. Загаровим принципів психологічного реалізму з досягненням ним рівня європейських верховин естетики модернізму.

Народився Олександр Загаров (справжнє прізвище – фон Фесінг) 17 січня 1887 р. в м. Єлисаветграді (тепер Кропивницький), де минули перші десять років його життя. Мати – Юлія Павлівна Похитонова (сестра українсько-російського художника Івана Похитонова (1850–1923)). Спочатку Олександр навчався в підготовчому класі Охтирської прогімназії (1887), звідки 1888 р. перейшов до другого класу Харківського реального училища. Театральну освіту здобув у музично-драматичній школі (з правами консерваторії) при московському філармонійному товаристві (1895–1898), драматичний клас В. Немировича-Данченка. Працював у московському художньому театрі (1898–1906) з перервами), у російській антрепризі Лебедева в Херсоні (1909–1910), Александринського театру в Петербурзі (1911–1915), очолював російський Військово-народний театр в Одесі (1917) та Херсоні (1918), заснував український Державний драматичний театр у Києві (1918–1919), перейменований у 1919 р. на Перший театр Української Радянської Республіки ім. Т. Шевченка (1919–1921); одночасно був професором музично-драматичного інституту ім. М. Лисенка в Києві. 3 жовтня 1921 року по червень 1923 р. О. Загаров очолював стаціонарний Український народний театр Товариства “Українська бесіда” у Львові.

Збагачений досвідом роботи в багатьох театрах, як режисер психологічно-реалістичного стилю, вироблену власну концепцію – школи технічної акторської гри, прискіпливий підбір репертуару О. Загаров переніс спочатку на галицький ґрунт, згодом із деякими змінами – на закарпатську сцену.

Відкриття нового театрального сезону під керівництвом О. Загарова в Руському театрі відбулося 22 вересня 1923 р. прем'єрою драми В. Винниченка “Гріх”, на що широко відгукнулися газети “Русин”, “Свобода”, “Руська Нива”.

На думку рецензента Ю. Сірого (Ю. Тищенка), у ролі жанрдармського підполковника Загаров – “це артист, що своєю уявою доповнив уяву самого автора й видвинув стільки нових елементів сатанізму, без чого драма була би бліда й безкровна і це вірно! Кожна роль – це є для артиста рамка, щоб виявити свою індивідуальну творчість. Світові європейські сцени можуть зазирати ужгородському Руському театрові, що має п. Загарова. Руку Загарова як режисера можна було зауважити на найдрібніших рухах всіх інших артистів”.

Творчий склад театру на цей час складався з тридцяти двох осіб – акторського складу та дванадцяти осіб оркестру.

Комплектувався насамперед за голосовими даними. До гуртових сцен залучали членів Руського національного хору (керівник Олекса Приходько), слухачів драматичної школи – курсу, що вів О. Загаров.

В Ужгороді О. Загаров презентував себе постановками української модерної драматургії – неореалістичними п'єсами В. Винниченка “Гріх”, “Панна Мара”, “Брехня”, “Між двох сил”, “Закон”; західноєвропейської класичної драматургії – “Мірандоліна” К. Гольдоні, “Тартюф” Ж.-Б. Мольєра; новочасної психологічної драми – “Тедда Габлер” Г. Ібсена, “Візник Геншель” Т. Гуптмана, “Батько” М. Стріндберга. На українській сцені Ужгорода йдуть у перекладах п'єси російських драматургів “Вовки та вівці” О. Островського, “Царевич Олексій” Д. Мережковського, “Золота книжка” О. Толстого.

Оперою “Продана наречена” Б. Сметани, оперетами “Циганський барон” Й. Штрауса, “Барон Кіммель” В. Колло, “Королева чардашу” Е. Кальмана О. Загарову вдалося закріпити в Руському театрі концептуально цілісну репертуарну політику співіснування драматичних й оперно- оперетково- драматичних світових постановок, на засадах принципів європейського модернізму.

Отож, з приходом О. Загарова побутова українська п'єса поступилася місцем творам світової драматургії, що дало змогу Руському

театрові витримувати конкуренцію з європейськими й угорськими театрами, які гастролювали в Ужгороді.

Проблемним виявилось художнє оформлення вистав, бо сцена міського театру не мала доброго обладнання. За таких обставин О. Загаров використовував сірі полотна, своєрідні конструкції та кольорове світло так, як це робили в театрі Леся Курбаса. Йому допомагала дружина Марія Морська – полька за національністю, чудова драматична актриса українського театру, перекладачка творів з польської та англійської мови, відома як талановита художниця. Її картини, ескізи декорацій, костюми під прізвищем Марія Кітчнер експонувалися на виставках у Києві та Львові.

На початку 1924 р. “Просвіта” за пропозицією О. Загарова оголосила конкурс на літературні твори, в тому числі й на “народну драму в 1-3 актах”.

З метою поповнення творчого складу Руського театру місцевими кадрами, було відкрито Драматичну школу.

У квітні 1924 р. Ужгород сколихнула незвичайна нова прем’єра. Вшановуючи пам’ять Т. Шевченка, Руський театр показує “Гайдамаки” за інсценізацією Л. Курбаса. А у травні цього ж року Руський театр успішно гастролує у Празі. Столична преса відмічала, “що під керівництвом Загарова театр освоїв різні сценічні жанри, зокрема сучасної європейської драматургії, і що ядро театру творять фахово освічені митці”.

За два сезони (1923–1925) мистецького керівництва Руським театром О. Загаровим було зіграно 329 вистав, у тому числі 67 прем’єр. Така їх значна кількість була викликана незадовільним фінансовим станом театру, при якому відбувалося постійне зниження акторам ставок із затримкою платні на два-три місяці. Творчий склад театру зважився (квітень 1925) на крайній захід – страйк, який очолив О. Загаров. Проте економічна криза, яка охопила Європу і Закарпаття, вносила свої корективи. Разом з тим, туга за Батьківщиною, підсилені зустріччю з Павлом Тичиною в Празі, листування з Марією Заньковецькою, офіційне запрошення на посаду режисера і актора до Державного драматичного театру ім. Марії Заньковецької за підписами Б. Романицького та В. Яременка спонукали О. Загарова до повернення на Батьківщину. В липні 1925 р. О. Загаров залишає Закарпаття.

ВАСИЛЬ АНДРІЙЦЬО

Джерельні приписи:

1. Нікєєв, Володимир. Олександр Загаров і український театр / В. Нікєєв. – К. : Мистецтво, 1969. – 88 с.

2. Андрійцьо, Василь. Августин Волошин і український театр на Закарпатті / В. Андрійцьо. – Ужгород : Карпати, 2014. – 64 с. : іл.
Зі змісту: [про О. Загарова]. – С. 26-28, 33, 37-39.
3. Андрійцьо, Василь. “Нова сцена” театр Карпатської України / В. Андрійцьо. – Ужгород : Гражда, 2006. – 128 с. : іл.
Зі змісту: [про О. Загарова]. – С. 10-13.
4. Андрійцьо, Василь. Руський театр Товариства “Просвіта” в Ужгороді (1921–1929) : перший укр. проф. театр на Закарпатті / В. Андрійцьо. – Ужгород : Гражда, 2012. – 232 с. : іл.
Зі змісту: [про О. Загарова]. – С. 109-148.
5. Андрійцьо, Василь. Український театр Закарпаття у творчій спадщині Василя Гренджі-Донського : (до 75-ї річниці Карпат. України) : монографія / В. Андрійцьо. – Ужгород : Карпати, 2014. – 208 с. : іл.
Зі змісту: [про О. Загарова]. – С. 62-78.
6. Баглай, Йосип. Із театром сорок років : (статті, рецензії, нариси) / Й. Баглай. – Ужгород, 1997. – 146 с.
Зі змісту: [про О. Загарова]. – С. 42-43.
7. Габорець, Василь Степанович. Служителі Мельпомени : статті, нариси / В. Габорець. – Ужгород : Гражда, 2015. – 140 с.
Зі змісту: [про О. Загарова]. – С. 44.
8. Зайцев, Олег Дмитрович. Режисери Закарпатського театру ХХ сторіччя / О. Д. Зайцев. – Ужгород, 2014. – 244 с. : іл.
Зі змісту: [про О. Загарова]. – С. 71-78.
9. Ігнатович, Гнат. Від гасниці до рампи : нариси з історії укр. театру на Закарпатті / Г. Ігнатович. – Ужгород : Поліграфцентр “Ліра”, 2008. – 344 с. : іл.
Зі змісту: [про О. Загарова]. – Див. імен. покажч.
10. Шерегій, Юрій. Нарис історії українських театрів Закарпатської України до 1945 року / Ю. Шерегій ; Записки наук. Т-ва ім. Т. Шевченка ; ред. і вступ. ст. : В. Маркус та В. Ревуцький. – Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто ; Пряшів ; Львів, 1993. – 414 с. – (Історико-Філософична Секція. Т. 218).
Зі змісту: [про О. Загарова]. – С. 109-139.

11. Андрійцьо, Василь. Корифеї театру Срібної Землі : (Микола Садовський, Олександр Загаров, Микола Аркас, Юрій Шерегій) // Укр. театр. – 2007. – С. 21-26.

1. 12. Баглай, Йосип. Олександр Загаров – один із директорів «Руського театру товариства “Просвіта” в Ужгороді”: [до 125-річчя від дня народж. актора і режисера] // Й. Баглай // Ужгород. – 2002. – 12 січ. – С. 11.

СІЧЕНЬ: 17

ОЛЕКСАНДР ХІРА

**120-річчя від дня народження церковно-релігійного діяча,
політичного в'язня (1897–1983)**

Олександр Хіра народився у с. Вільхівці на Тячівщині у священницькій родині Корнелія Хіри і Берти Табакович. Початкову освіту здобув у рідному селі, відтак закінчив Мараморош-Сигетську католицьку (піаристську) гімназію і 1915 р. вступив до Ужгородської духовної семінарії. Звідти був направлений на навчання в Будапештський католицький інститут ім. Петра Пазманя на теологічний факультет, де вчився з 1916 до 1920 року. 19 грудня 1920 р. рукоположений на священника владикою Мукачівської єпархії Антоном Паппом. У 1920–1922 рр. був капеланом єпископської резиденції, 1922–1923 рр. – священником у с. Вільхівці, 1923–1924 рр. – священником-помічником у с. Терново Тячівського району. Від 1924 р. – духівник, професор канонічного права та історії церкви в Ужгородській духовній семінарії. Водночас з 30 квітня 1925 р. очолює новостворене місійне товариство імені святого Йосафата. Регулярно їздив до французького містечка Гранд Комбе, де здійснював душпастирську діяльність серед наших заробітчан. Регулярно друкувався у газеті А. Волошина “Свобода”, “Місійному віснику” та інших виданнях під псевдонімами “Кріпковірый” і “Мараморошанин”. Наприкінці 1920-х був виконуючим обов'язки ректора Ужгородської духовної семінарії та радником єпархіального Трибуналу. З 1930 р. – радник єпископської Консисторії, папський капелан. 1933 р. титулований каноніком (“папським шамбеляном і радником єпископської Консисторії”). З 18 лютого 1934 до 1939 р. – ректор Ужгородської духовної семінарії. У зв'язку зі зміною влади 1939 р. знятий з посади, певний час був під домашнім арештом і наглядом поліції через підозру у зв'язках з українськими націоналістами. На початку 1940-х р. викладав моральне та пасторальне богослов'я в Ужгородській духовній семінарії. 1943 р. призначений папою Пієм

XII папським домашнім прелатом. 1944 р. єпископ Теодор Ромжа призначив його генеральним вікарієм Мукачівської єпархії.

Після того, як 27 жовтня 1944 р. Ужгород зайняла Радянська Армія, щойно висвячений в єпископи владика Теодор Ромжа призначив О. Хіру своїм генеральним вікарієм, а 30 грудня 1945 р. з благословення Пія XII таємно рукоположив його на єпископа. Владика Олександр не вагався, коли йшов на цей відважний крок, хоч добре знав, що скоро настануть важкі дні для греко-католицької Церкви. Він повністю присвятив себе справі захисту Мукачівської єпархії, її духовенства та вірників від переслідувань тодішньої тоталітарної безбожної системи. Працівники радянських спецслужб намагалися завербувати його до співпраці, але отримавши рішучу відмову, вирішили знешкодити непокірного.

На початку серпня 1946 р. священника шість годин допитували в ужгородському відділенні СМЕРШ, проте він рішуче відкинув пропозицію стати інформатором спецслужб і доносити на владика Т. Ромжу. 27 серпня під час відпусту в м. Мукачево О. Хіру відвідав Г. Костельник – один з формальних організаторів сумнозвісного Львівського собору 1946 р., за спиною якого стояли чекісти. Але і тепер О. Хіра категорично відмовився відступити від батьківської віри. Коли в жовтні 1947 р. Т. Ромжу намагалися вбити, О. Хіра відвідав його у мукачівській лікарні. А все ж за кілька днів владика отруїли, після чого саме на О. Хіру лягли турботи по перевезенню тіла до Ужгорода та організації там похорон. Після цього у Капітулі (управлінні єпархією) лишилося тільки троє: О. Хіра, В. Хома, Т. Когутич. Саме перший мав би очолити єпархію, але, маючи украй напружені взаємини із спецслужбами, він відмовився від цього, аби не спровокувати цим заборону властями самої єпархії. У результаті для керівництва єпархією обрали не члена капітули о. Миколу Муранія. Проте це тільки відстрочило неминучий фінал на якийсь рік.

10 лютого 1949 р. О. Хіру арештовано, 18 лютого переведено до Київської центральної тюрми МДБ УРСР на вул. Короленка. 12 червня йому оголошено звинувачення за трьома пунктами: 1) підтримання антикомуністичного духу серед вірників, 2) зв'язки з іноземними шпигунськими організаціями, 3) членство в ЦК Християнської Народної партії. 6 серпня 1949 р. владика засуджено згідно зі статтями 54-4 і 54-10 ч. 2 Карного Кодексу УРСР за антирадянську агітацію і пропаганду до 25 років ув'язнення з позбавленням громадських прав на 5 років і конфіскацією майна.

1949–1956 р. він відбуває покарання в таборах Тайшета і Кемерова, де працює на будівництвах і шахтах. У вересні 1956 р. звільнений з ув'язнення, він повертається на Закарпаття і 7 листопада 1956 р. вперше діє як єпископ, рукоположивши чотирьох богословів на священників. Під час Різдвяної відправи на початку 1957 р. затриманий і знову засуджений на 5 років примусових робіт із заборонаю надалі проживати на території Української РСР.

Так він потрапляє 27 січня 1957 р. до Караганди, де одразу включається до підпільної душпастирської роботи, офіційно працюючи на місцевих рудниках. Проживав там до самої смерті, душпастирював серед вірних в Казахстані. Понад 20 років організована ним католицька громада боролася за свою легалізацію, і в 1977 р. вона була офіційно зареєстрована як парафія. На Різдво 1978 р. він освятив католицький храм у Караганді. Проживаючи в Караганді, владика продовжує бути духовним наставником Мукачівської єпархії. Вже немолодим, він, коли виникала потреба, нелегально долав відстань понад 5 тисяч кілометрів від Караганди до Ужгорода. З 1956 до 1983 р. владика для підпільної Мукачівської єпархії висвятив на священників майже 30 богословів і рукоположив трьох єпископів. Помер 26 травня 1983 р. на 87-му році життя і на 63-му році душпастирства. 28 квітня 1989 реабілітований посмертно.

25 травня 2008 р. у Тячеві відкрито та освячено гранітне погруддя О. Хіри з нагоди 25-ліття з дня його смерті. Пам'ятник встановлено у центрі міста по вулиці Жовтневій поблизу дерев'яної греко-католицької каплиці, посвяченої Іконі Зарваницької Божої Матері. Автор – ужгородський скульптор Василь Роман. На пам'ятнику викарбувано слова “Владика Олександр Хіра любив Бога і Церкву більше, як своє життя”.

СЕРГІЙ ФЕДАКА

Джерельні приписи:

1. Хіра, О. Зі спогадів із заслання / О. Хіра // Бендас, С. Священники-мученики, сповідники віри / С. Бендас, Д. Бендас. – Ужгород : Закарпаття, 1999. – С. 318-332.
2. Хіра, О. Трагічні роки греко-католицької церкви Закарпаття, 1944–1947 р. / О. Хіра // Благовісник. – 1991. – № 4, 5, 6, 7, 8.

3. Бендас, С. Священники-мученики, сповідники віри / С. Бендас, Д. Бендас. – Ужгород : Закарпаття, 1999. – 412 с.
Зі змісту: [про О. Хіру]. – С. 258-265.

4. Вольф, Ю. Зустріч з отцем О. Хірою / Ю. Вольф // Карпат. Україна. – 1993. – 4 листоп. – С. 4 : фот.
5. Вольф, Ю. Спогади з заслання : [про О. Хіру] / Ю. Вольф // Закарпат. правда. – 1993. – 5 січ. – С. 3.
6. Думнич, Юрій. Спогади свідка: арешт єпископа О. Хіри / Ю. Думнич // Благовісник. – 2008. – № 4. – С. 15.
7. Манзулич, І. Нести свій хрест до кінця : [про О. Хіру] / І. Манзулич // Ужгород. – 2012. – 11 лют. – С. 7.
8. Подоляк, Лариса. Підпільний єпископ : [про О. Хіру] / Л. Подоляк // Старий Замок. – 2001. – 29 листоп. – С. 13.
9. Реабілітовані історією : Закарпатська обл. – Кн. 2 / обл. редкол. : І. М. Різак, О. Д. Довганич [та ін.]. – Ужгород : Закарпаття, 2005. – 780 с. Зі змісту: [про О. Хіру]. – Див. імен. покажч.
10. Рішко, М. Послання мучеництва єпископа Александера Хіри / М. Рішко // Русин. світ. – 2014. – № 10. – С. 5-6. – Текст рос. мовою.
11. Сабов, Ю. Пам'яті єпископа-сповідника : [про О. Хіру] / Ю. Сабов // Новини Закарпаття. – 1997. – 3 черв. – С. 7.
12. Турянця, Юрій. Олександр Хіра / Ю. Турянця // Ужгород. – 2008. – 12 січ. – С. 12.
13. Хланта, О. Єпископ О. Хіра / О. Хланта // Календар “Просвіти” на 1998 рік. – Ужгород, 1998. – С. 54-57.

БЕРЕЗЕНЬ: 8

ГАБРІЕЛА ВАСИЛІВНА АНДЯЛ

70-річчя від дня народження директора Закарпатського музею народної архітектури та побуту (нар. 1947)

Габріела Василівна народилася 8 березня 1947 р. в угорській родині. Закінчила історичний факультет Ужгородського національного університету. Свою трудову діяльність у галузі культури розпочала в 1967 р. музейним доглядачем Закарпатського художнього музею. У 1968 р. була переведена на посаду наукового співробітника. В 1971 р. переведена в Закарпатський музей народної архітектури та побуту на посаду завідуючої відділом науково-освітньої пропаганди. У нову роботу поринула з великим бажанням працювати, вести пошукову та наукову діяльність. Завідуючою відділом пропрацювала більше 20 років. У 1998 р. призначена на посаду заступника директора по науковій роботі. І в 1999 р., пройшовши шлях від

самих низів музейної справи, була затверджена на посаду директора Закарпатського музею народної архітектури та побуту.

За вагомий особистий внесок у розвиток музейної справи у 2003 р. Габріелі Василівні присвоєно почесне звання “Заслужений працівник культури України”. У 2008 р. за вагомий творчий внесок у збереження пам’яток історії та культури України, багаторічну сумлінну працю на ниві розвитку музейної справи нагороджено орденом Княгині Ольги III ступеня. У 2010 р. визнано успішною жінкою України в галузі культури. Завдяки спільним зусиллям упродовж кількох останніх років музей визнаний одним із кращих туристично – рекреаційних об’єктів області. Його нагороджено дипломами та почесними грамотами.

У період становлення незалежної України, коли гостро поставали питання виживання музеїв, Габріела Василівна, очоливши музейний заклад, зуміла зберегти кадровий потенціал, організувати роботу колективу так, що протягом багатьох років жодна пам’ятка матеріальної та духовної культури краю, яка зберігається в музеї, не була втрачена чи пошкоджена. У 2003 та 2007 рр. Г. В. Андял брала участь у стажуванні за програмою “Тромадські зв’язки” за темою “Адміністрування музею”, яке проходило в США і сприяло в повній мірі втіленню нових форм роботи в музейній справі.

Під її керівництвом значно активізувалася пошуково-дослідницька робота музею, розширилася географія виставкової діяльності, налагоджено більш тісну співпрацю з музеями України та міжнародне співробітництво.

Фонди музею щороку поповнюються сотнями одиниць зберігання (група текстиль, дерево, кераміка). Працівниками музею під керівництвом Г. В. Андял досліджено не одну із ділянок матеріальної культури ряду районів області. За результатами досліджень і наукових експедицій було розширено і доповнено інтер’єри пам’яток житлово-побутового будівництва краю кінця XIX – поч. XX ст., експозиція музею збагатилась унікальною гуцульською дзвіницею з с. Вільховате Рахівського р-ну.

Габріела Василівна Андял, добре розуміючи переваги інформаційного забезпечення діяльності закладу, постійно дбає про популяризацію музейної діяльності. Активно виступає у засобах інформації з питань популяризації науково-побутової звичаєвості краю, дбає і про збереження народних звичаїв і традицій краю. Габріела Василівна є одним з інтелектуальних натхненників всіх

позитивних перетворень у музеї, керівником, який утверджує принципи високого професіоналізму в роботі. Вона впевнена в собі жінка, з надзвичайним шармом, де поєднується лагідна жіночність із чоловічою рішучістю і твердістю. Своєю енергією, працездатністю, елегантністю, жіночою вродою чарує всіх. Вона є харизматичним лідером, а ще вона надзвичайно любить музей та колектив. Багатий життєвий досвід у поєднанні з чарівною жіночністю характеризують її, як взірць сучасної ділової жінки, адже статус лідера – це постійне вдосконалення та європейський підхід до роботи із забезпеченням достойних умов праці. Професійні якості та гостре відчуття часу Г. В. Андял сприяють позитивному іміджу музею, інтеграції у європейську музейну спільноту, розвитку міжнародного співробітництва з музеями Карпатського Єврорегіону. Головна мета колективу музею під керівництвом Г. В. Андял – утверджувати позитивний імідж, розвивати конкурентоспроможність закладу. Завдяки багажу напрацювань минулих років, перед музеєм постають хороші перспективи на подальшу інтеграцію в музейну спільноту краю, країни та світу в цілому. Сучасний стан економічного, суспільно-політичного, соціального та культурного розвитку суспільства зумовлює необхідність трансформаційних змін в моделях і технологіях діяльності закладу. В контексті цих процесів характерні зрушення спостерігаються в роботі музею, який все виразніше перетворюється із скарбниці суто мистецької, етнографічної, історичної та культурної спадщини людства на центр соціально-культурної, в тому числі освітньо-виховної діяльності.

Багаторічна міжнародна співпраця музею, зокрема з Повітовим музеєм Сату Маре, втілилась у Міжнародному грантовому проєкті “Проривна культура – європейські цінності та спільне майбутнє. HUSKROUA 1101/139”. Проєкт реалізується в рамках Міжнародної програми прикордонного співробітництва Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2007–2013. У рамках проєкту були проведені реставраційні та хіміко-консерваційні роботи на музейному об’єкті – хаті з с. Середнє Водяне Рахівського району, проведено два наукові семінари на тему “Методи дослідження та збереження культурної спадщини”, два свята традиційного народного ткацтва (“Мистецтво народного ткацтва: від нитки до сорочки” (Сату Маре), “Ткани скарби” (Ужгород)), створено мультимедійну кімнату та візуальний тур по музею для людей з обмеженими фізичними можливостями, підготовлено до друку каталог традиційних видовбаних та бондарних

виробів з фондової колекції Закарпатського музею народної архітектури та побуту. Ця книга нагороджена обласною премією ім. Йосипа Бокшая та Адальберта Ерделі в галузі декоративно-прикладного мистецтва в номінації мистецтвознавча праця.

У вересні-жовтні 2014 р. музей став учасником ще одного міжнародного грантового проекту “Карпатський туристичний шлях 2. HUSKROUA 1001/013”. У рамках реалізації проекту в музеї було запроваджено інноваційний підхід до обслуговування відвідувачів. У музеї запрацювала система Info Not-Spot, яка надає можливість кожному відвідувачу за допомогою власних гаджетів підключитися до інтернету (WI-FI) та, зчитавши QR-код, отримати інформацію про музейні об’єкти та народну культуру Закарпаття в цілому. Система була розроблена і втілена в життя “Агентством регіонального розвитку та транскордонного співробітництва Закарпаття”.

За досягнуті успіхи Г. В. Андял нагороджена грамотами міністерства культури, обласної державної адміністрації, обласної ради, управління культури, а також Архієрейською грамотою за відродження як діючого храму XVIII ст. Архангела Михаїла с. Шелестова в експозиції Закарпатського музею народної архітектури та побуту.

Закарпатський музей народної архітектури та побуту просто неба – це можливість сьогодні зазирнути в старовину. Тут чудово вписалися найкращі взірці народної архітектури краю. Інтер’єри хат відтворюють побут різних етнічних груп населення Закарпаття кінця XVIII – початку XX ст. В архітектурному ансамблі музейного села можна ознайомитися із пам’ятками монументальної храмової архітектури, технічними спорудами та з кращими взірцями народного декоративно-вжиткового мистецтва. Запрошуємо всіх зануритися у гармонійний у своїй простоті світ наших пращурів, дбайливо збережений музейними працівниками під мудрим керівництвом директора, аби повернутися з нього духовно збагаченими через вікові традиції наших пращурів, адже музей працює на культурній ниві Закарпаття, творить її сьогодні і майбутнє.

Віддаючи багато сил улюбленій роботі, Габрієла Василівна не полишає поза увагою і активний відпочинок. Сили і натхнення черпає у вічній земній красі та гармонії з природою. Народжена під знаком “Риби”, любить ловити рибу у водоймах рідного краю разом з чоловіком та сином. У музейному ставочку біля сільського млина також розводить рибу. Цей куточок живої природи скансену

традиційно викликає зацікавлення юних відвідувачів. Найбільше задоволення – жити в єднанні з природою, радіти свіжому повітрю. В цьому смак її життя.

ОКСАНА ЗЕЙКАН

Джерельні приписи:

1. Андял, Г. Відзначення 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка у Закарпатському музеї народної архітектури та побуту / Г. Андял // Трибуна. – 2014. – 7 берез. – С. 8.
2. Андял, Г. Жити без “музейної пилюки” – кредо директора музею Габрієлі Андял : [інтерв’ю / вів В. Бедзір] / Г. Андял // Калейдоскоп оголошень. – 2010. – 23 верес. – С. 1, 2 : фот.
3. Андял, Г. Закарпатський музей народної архітектури та побуту “дружитиме” з румунським скансеном : [у сфері наук.-метод. роботи] / Г. Андял, В. Коцан // Ужгород. – 2011. – 3 груд. – С. 12 : фот.
4. Андял, Г. “Сонце, вітер і ... згусток рідного краю : це все – закарпат. музей архітектури і побуту : [інтерв’ю / вів В. Зубач] / Г. Андял // Новини Закарпаття. – 2010. – 6 берез. – С. 20.
5. Андял, Г. “У вихідні марно шукати мене вдома – я на риболовлі!” : [розмова / вела Т. Літераті] / Г. Андял // Ужгород. – 2008. – 26 січ. – С. 13.
6. Андял, Г. “Хочемо підняти роль музею до рівня культурно-мистецького центру міста і краю” : [розмова / вів В. Мишанич] / Г. Андял // Ужгород. – 2012. – 24 берез. – С. 14 : фот.

7. Закарпатський музей народної архітектури та побуту : [фотоальбом] / кер. проекту Г. В. Андял ; текст Г. В. Андял, С. Полак. – Ужгород : Шарк, 2007. – 96 с. : фот. кольор.
8. Науковий збірник Закарпатського музею народної архітектури та побуту. Вип. 3 : Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. “Дослідж., збереж., відтворення та популяризація культурної спадщини” (Ужгород, 26-27 черв. 2015 р.) / Упр. культури Закарпат. ОДА, Закарпат. музей нар. архітектури та побуту ; редкол. : Г. В. Андял [та ін.] ; відп. за вип. Г. В. Андял. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2016. – 580 с.
9. Подорож музеями Закарпаття = Exploring the Museums of Transcarpathia : книга-фотоальбом / В. С. Шеба, Г. В. Андял [та ін.] ; голов. ред. О. Головчук ; фот.: І. Шелевер, П. Паровінчак [та ін.]. – Мукачево : ZORIANA, 2014. – 80 с. : кольор. іл. – (Закарпаття: філософія культури).
10. Традиційні деревообробні промисли на Закарпатті у XIX – першій половині XX ст. = Meșteșugurile traditionale de prelucrare a lemnului din Transcarpatia în perioada sec. XIX – prima jumătate a sec. XX = Traditional woodworking trades of Zakarpattya region in the XIX–XX centuries : кат. виводбаних і бондарних виробів з фондової колекції Закарпат. музею

нар. архітектури та побуту / Г. В. Андял [та ін.] ; пер. рум. Т. О. Дацьо ; пер. англ. М. Мельник ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Закарпат. музей нар. архітектури та побуту. – Ужгород : Вид-во Олександрії Гаркуші, 2014. – 108 с. : фот. кольор. – Текст укр., рум., англ. мовами.

11. Закарпатськи музей народної архітектури та побуту // Закарпаття : хто є хто : міжнар. довід. вид. – Вип. 1. – К., 2004. – С. 168-169.
Зі змісту: [про Г. Андял]. – С. 168 : фот.
12. Директору Закарпатського музею народної архітектури та побуту – орден княгині Ольги : [Г. Андял] // Едельвейс Закарпаття. – 2008. – 25 квіт. – С. 1.
13. ТОП-10 : успішні жінки Закарпаття : [в т. ч. Г. Андял] // Неділя. – 2009. – 7-13 берез. – С. 8а.

БЕРЕЗЕНЬ: 27

ФЕРЕНЦ СЕМАН

80-річчя від дня народження художника (1937–2004)

Ференц Семан – феєричний мореплавець закарпатського живопису. Його предки, австрійці з прізвищем Зеєман, походили, очевидно, з моряків, але в XIX ст. причалили до тихої пристані в морі Австро-Угорської імперії, до Ужгорода. Тут вони стали угорцями й зайнялися торгівлею, але їх вільний дух не вмер – він перетворився в нащадкові Ференцові на могутній творчий подих, що вщерть наповнив строкаті вітрила його мистецтва. Семан став найбільш волелюбним і незалежним художником Закарпаття. Артистизм і нонконформізм – дві вроджені й незмінні домінанти його характеру. Святкова феєричність і спонтанна легкість – дві визначальні риси його творчості.

Семан – це єдність життя і творчості. Це гра, що тривала все життя – гра комедійна, пародійна, весело епатажна, тонко жартівлива. Це швидкі легкі рухи, експромти та імпровізації, це живопис спілкування і етюди гостинності. Це тендітна струнка фігура, що заповнювала собою будь-який формат. Це любовно виліплена Творцем і потім повторена скульптором Іваном Маснюком голова з біблійними очима – голова вічного мореплавця, вічного пророка, вічного блукальця, вічного художника.

Семан увібрав у своє життя свою австро-угорську передісторію, що завершилася навчанням в католицькому “Гізелла-газі” в Ужгороді. Він прийняв свою сучасність – радянську епоху, що припала на основну і найважливішу частину його життя, хоча прийшла в Закарпаття пізніше, ніж народився Семан, і померла скоріше за нього. Семан був би художником за будь-якої системи і тому він впорався з радянською. Система не дозволила йому вести повне художнє життя, виставляти свої роботи, їздити на виставки в західні країни, а він не дозволив системі проникнути в його життя і мистецтво. Система не змогла використати талановитого і самодостатнього Семана, а він, навпаки, гротесково, сатирично, іронічно використав совкові реалії у своїх творах.

Він успадкував від своїх великих вчителів Ерделі й Манайла велику любов до рідного гірського краю і ніколи не зрадив цій любові. Інші Семани-мореплавці розійшлися по світу: донька опинилася в Кішварді (Угорщина), сестра, брат, а згодом і син – у Нью-Йорку, двоюрідні брати і сестри виїхали в Австрію й Німеччину, а він пішки обійшов Закарпаття і кілька років малював картини мов “пір’я птахів екзотичних” у гуцульському Рахові. Поруч була Угорщина, яка постійно опікувалася Семаном, як опікується всім угорським у всьому світі, та Семан їздив туди, переважно, на пленери. Він мав можливість виїхати в США, але поїхав туди, щоб побачити брата і оглянути мистецькі скарби музею “Метрополітен” та галереї Гугенгейма. Він одружився з полтавчанкою Надією, сина назвав Цезарем, а сам назавжди прописався в закарпатському мистецтві під іменем Őcsi – наймолодший брат з братства ужгородських авангардистів 1960-х років.

У ті роки Ужгород часом називали маленьким Парижем. Порівнювався звісно не урочистий імпазантний Париж, столиця світу. Йшлося про ауру міста, згущену, як правило, на увінчаних церквами пагорбах та вздовж річки, що відбиває світло неба. Але сотні міст мають пагорби й річки. Очевидно, найважливішою підставою для порівняння є творчі спалахи, що запалюють над містом невидиме простим оком сяйво.

Семан творив у період спалаху і значною мірою спричинив цей спалах і сам був спалахом. Актор від народження, для якого сценою служило все навколишнє життя, а глядачами – всі навколо. Сірість життя відступала, коли з’являвся актор. Міщанські радощі набували свого справжнього мізерного розміру під насмішкуватим поглядом

випуклих всевидячих очей. Зникали дрібні потуги показати свою значимість чи вправність. Смішними видавалися звичні беззмістовні формули ввічливого привітання чи багатослівного прощання.

Семан був справжнім. Діалог відбувався через доторки серцевинами душ, через сутності і через нескінченний потік фіглярства. Семана можна було обікрати чи обдурити, але не можна було обманути. Він бачив всередину. Його внутрішній слух відразу відчував фальш, дворушність. Його око давало безжальну оцінку прибульцю. Але коли впізнавалася споріднена душа, то вугілля його чорних очей відразу теплішало і від цього тепла не можна було відірватися. Дорогому гостеві віддавалося все: душевна увага і час, вся кава у гранчастих філіжанках на мозаїчному столику під вітражним абажуром, усі сигарети і всі пляшки із спиртним.

Осці був згустком людської гідності, яку ніколи не втрачав. Його готовність захищати свою правду чудово передав його товариш Маріон Ілку в шаржі, де Семан – найжачений півень, готовий до захисту і до нападу. Навіть вщерть наповнений алкоголем, він мав більше гідності, ніж дехто тверезий і прямостоячий. Саме завдяки гідності він був органічним у будь-якому інтер'єрі, невисокий і тоненький, тримав простір будь-якого масштабу. Неможливо повторити його політ у фраківі з квіткою в руці до жінки. Не вистачить вміння так цнотливо-елегантно і водночас еротично поцілувати жіночу руку або розчинитися в жінці під час танцю. Він завжди мав достатньо грошей, щоб купити квіти, пригостити друзів, поїхати на виставку в Москву, Таллінн чи Будапешт.

Семан не був інтелектуалом, якщо під інтелектуалізмом розуміти зануреність у потік інформації і знань. Він не був аналітиком і класифікатором життєвих явищ. Але хто розшифрує міради нейронних зв'язків, що пристрасно виливалися фарбами на полотна? Семан був “емоціоналом”, якого годі розшифрувати когортам інтелектуалів.

Семан був звичайним угорцем, тобто угорцем з рідною мовою, повагою до Угорщини, до угорських традицій. Як громадянин Всесвіту він шанував справедливість і всю різнокольорову різнонаціональність планети і не мав страху. Коли в кінці 1980-х почалося українське національне піднесення, він поїхав до батьків дружини на Полтавщину весь обвішаний ще забороненою тоді синьо-жовтою символікою. Коли закінчився термін ув'язнення його друга Сергія Параджанова, він єдиний зустрів його прямо біля воріт тюрми.

Коли під прес КГБ потрапив інший друг Павло Бедзір, якого змусили підписати написану штатними виконавцями покаянную статтю, де згадувалося про ворожого соціалістичному мистецтву “западника” Семана, останній відразу вилетів до Москви, щоб захистити свою честь, а з Бедзіром не розсварився на зло всім кагебістам.

Семан закінчив Ужгородське художнє училище, два роки вчився в Таллінні вільним студентом Академії мистецтв, але художником стає не той, хто багато вчився, а той, хто має високий дух і мале серцем. Він любив гори і живописну спадщину закарпатських художників, але не міг творити в рамках традиційної зображувальності. Йому пощастило бути між художниками, що творили нове закарпатське мистецтво і таким чином зберегли основу мистецтва – “вільний шукаючий дух”. Павло Бедзір, Ліза Кремницька, Ференц Семан – такі різні й такі об’єднані пошуками нових мистецьких горизонтів. Дмитро Кремінь був поетичним духом товариства:

“І чорним чортиком з реторти
Там Ференц Семан за столом,
І за мольбертом – Ічі Семан,
Мов птах з пораненим крилом...”

Полотна Семана – це великий щасливий світ радісних кольорів, витончених тональних поєднань, несподіваних ракурсів, заморожених ліній. Це велика пригода, велике свято, часом карнавал чи фестиваль, завжди м’який гумор та іронія. Це феєрія фантазій, форм, ідей, сюжетів, кольору, світла. Це теплий гуманний світ портретів – ніжних, завжди трохи здивованих своєю появою на світ, ніби новонароджених облич. Це рівна європейським мистецьким здобуткам потуга фігуративних і нефігуративних композицій, це пливучі тонко акцентовані акварелі й одухотворені естетично бездоганні абстрактні твори.

Життя звеселялося навколо Семана і віддячувало художникові: його не визнавали офіційно, але його роботи завжди купували. Він здобув своїх колекціонерів, серед яких найбільшими є українець Юрій Небесник, росіянин Віталій Делянов та німець Зігфрід Вайнцирл. У важкі часи доля подарувала майстрові добру фею і музу – Катя стала його другою дружиною, його затишком, його спокоєм, його ангелом-охоронцем.

Вже проминуло дванадцять років, як корабель Семана відплив за межі океану життя. Але його феєричний мистецький світ і світ

його чарівної особистості залишився з нами у вигляді потужного і водночас, якщо дозволите, ніжного і веселого енергетичного поля, що триває надалі. Тільки-но згадаєш про Їсї-я, як відразу відчуєш цю легку іскристу хмарку, а на обличчі мимоволі з'являється посмішка. Вільний дух мореплавця покликав Семана за обрій, до нових пригод, а над Ужгородом залишилася різнобарвна веселка, сяйво великого мистецького спалаху, що його залишив феєричний мореплавець закарпатського живопису Ференц Семан.

МИХАЙЛО СИРОХМАН

Джерельні приписи:

1. Семан, Ф. Ференц Семан : живопис як автобіографія [Образотворчий матеріал] / Ф. Семан ; передм. О. Петрової. – К. : Сталь, 2005. – 144 с. : іл. – Текст укр. та англ. мовами.
 2. Семан, Ф. Ференц Семан = Ferenc Seman : малярство [Образотворчий матеріал] : [каталог] / Ф. Семан ; передм. Л. Біксей. – Ужгород, 1996. – 24 с. : іл. – Текст укр. та англ. мовами.
 3. Семан, Ф. Ференц Семан = Їсї [Образотворчий матеріал] : кат. вист. творів / Ф. Семан ; Закарпат. обл. худож. музей ім. Й. Бокшая ; передм. : О. Приходько, Л. Біксей, С. Ліла. – Ужгород, 2009. – 52 с. : іл. – Текст укр. та англ. мовами.
 4. Семан Ференц Іванович = Ferenc Seman [Образотворчий матеріал] // Художники Закарпаття : [альбом-каталог] / ідея проекту та відп. за вип. Б. Кузьма ; передм. М. Сирохмана. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2011. – С. 133 : іл. – Текст укр. та англ. мовами
- ***
5. Бедзир, В. Виставка без перерви : закарпат. худож. Ф. Семан про себе і свій час / В. Бедзир // Старий Замок. – 2002. – 4 лип. – С. 1, 12.
 6. Бедзир, В. Ностальгія : [про худож. Ф. Семана] / В. Бедзир // Срібна Земля–фест. – 1997. – 6-12 листоп. – С. 15.
 7. Біксей, Людмила. Йому було б сімдесят : [про худож. Ф. Семана] / Л. Біксей // Дукля. – 2007. – № 1. – С. 91-92.
 8. Біксей, Людмила. Незабутній Ечі : [худож. Ф. Семан] / Л. Біксей // Образотв. мистецтво. – 2007. – № 1. – С. 76-77.
 9. Біксей, Людмила. Пам'яті Семана : [вист. мистец. праць із творч. спадщини худож. Ф. Семана в Закарпат. обл. худож. музеї ім. Й. Бокая] / Л. Біксей // Ужгород. – 2009. – 4 квіт. – С. 12. ; Старий Замок. Паланок. – 2009. – 9-15 квіт. – С. 3 : іл.
 10. Ечі – жінкам : [вист. худож. Ф. Семана] // Ужгород. – 2003. – 15 берез. – С. 13.
 11. Кешеля, Л. Пам'яті художника Ечі Семана / Л. Кешеля // Ужгород. – 2004. – 4 верес. – С. 1.

12. Кудрявська, Людмила. Оригінальне видання : [про кат. вист. худож. Ф. Семана] / Л. Кудрявська // Слово. – 2002. – 20 черв. – С. 3.
13. Нейметі, М. Останній погляд з “ужгородського метро”... : Семан вірив, що житиме тут довго : [про худож. Ф. Семана] / М. Нейметі // Новини Закарпаття. – 2005. – 10 верес. – С. 12.
14. Непредвиденый эпатажный “Ечі” Ференц Семан (1937–2004) = Meglepetéseket okozó és az empatikus „Őcsi” Szemán Ferenc 1937–2004 // Корифеї Подкарпатського малярства : [календар 2009–2010]. – Будапешт, 2008. – Паг. відсутня : кольор. іл. – Текст русин. та угор. мовами.
15. Петрова, Ольга. Живопись як автобіографія. Пам'яті Ечі Семана (1936–2004) / О. Петрова // Визнамні поставы русиньскої історії, літератури и культури / составитель и редактор : М. Лявинець ; Выдана Столичного Русиньского Самоуправления. – Будапешт, 2010. – С. 322-332. – Текст русин. мовою.
16. Пристая, І. Київ пізнав ужгородського парижанина Ференца Семана : [худож. вист.] / І. Пристая // Старий Замок. Паланок. – 2005. – 1-7 груд. – С. 16.
17. Тимофієва, О. Будь, Ічі : [вист. худож. Ф. Семана] / О. Тимофієва // Срібна Земля. – 2002. – 13 квіт. – С. 14.
18. Фединишинець, Володимир. Йчі відклонився і... пішов : [худож. Ф. Семан] / В. Фединишинець // Трибуна. – 2004. – 19 жовт. – С. 6.
19. Хаятова, А. Ейчі – трагікомедія : [худож. Ф. Семан] / А. Хаятова // Закарпат. правда. – 2003. – 25-31 груд. – С. 12.

КВІТЕНЬ:16

ВАСИЛЬ МИХАЙЛОВИЧ АНДРІЙЦЬО

**75-річчя від дня народження театрознавця
та культурного діяча (нар. 1942)**

Творчість театрознавця – річ рідкісна. Вона вимагає досконалих знань з історії та теорії театру, режисури, майстерності актора, музичного та художнього оформлення вистав, журналістської неупередженості та вправності.

На Закарпатті театрознавців усього декілька. Одним з них є знаний у мистецьких колах Срібної Землі, триразовий лауреат обласної премії ім. братів Є. та Ю.-А. Шерегіїв, кандидат мистецтвознавства – Василь Михайлович Андрійцьо, якому цього року виповнюється 75 років.

Народився ювіляр 16 квітня 1942 р. в с. Нижнє Селище Хустського району в селянській сім'ї. Батько не повернувся з війни, де під наглядом угорських військових будував фронтові укріплення. Пізніше разом з багатьма закарпатцями потрапив у полон до радянських військових таборів, захворів на тиф і помер. Виховання дітей Василини і Василя у важкі післявоєнні роки лягло на тендітні плечі матері – Марії Петрівни. Добра і роботяща жінка була знаною в селі шевкинею, вишивальницею, ткачихою, а ще неперевершеною куховаркою, тому односельці часто запрошували її готувати весільні страви. Оскільки малого хлопця ні на кого було залишити вдома, забирала його з собою. “Моя музична освіта, – згадує ювіляр – почалася десь у чотири роки, коли я годинами просиджував біля сільських музик, які супроводжували вінкоплети, весілля і т. д. Сприймаючи на слух чарівний світ народної пісні, мелодії, ритміку танців, багатство обрядів і ритуалів, на все життя записав їх до своєї пам'яті”.

“У Нижньому Селищі в 40-50-х роках минулого століття, – жартує ювіляр, – скрипалів було більше, ніж зараз в обласній філармонії”. Тільки на одній з вулиць проживала чимала кількість троїстих музик – представників родин Микульців, Ларів, Єремів, Шолів, Томишинів. А всього в селі було таких більше двадцяти. І це не випадково. Бо колись, повертаючись із заробітків, у предків був звичай привозити в дарунок своїм синам чи онукам скрипку. І сім'я оберігала цей музичний інструмент як найдорожчий скарб. А музики сім'ї Томишинів (в народі Пудйовшові) разом із скрипками привезли і контрабас, включили його до традиційних троїстів, щоб дивували земляків різною новизною. Отже, фестиваль “Селиська співанка” виник не на порожньому місці.

Уже в шкільні роки Василь бере активну участь у роботі драматичного гуртка, співає в шкільному хорі. Коли перед юнаком постав життєвий вибір, не вагаючись здав документи на режисерський відділ Хустського культосвітнього училища. Та ба! У списку зарахованих побачив своє прізвище серед студентів хорового відділу. Замість оміряної гри на скрипці йому вручають баян. Викладав гру на цьому інструменті на той час молодий викладач, нині академік Андрій Бокотей, ректор Львівської національної академії мистецтв. Навчаючись премудрості хорового диригента, Василь Андрійцю бере участь у підготовці студентських вистав режисерського відділу

під керівництвом педагога Анатолія Демченка, грає одну з провідних ролей у виставі “Нерівний бій” за п’єсою В.Розова.

По закінченню училища 1960 р. отримує направлення на посаду художнього керівника Хустського районного Будинку культури, де на той час набирає оберти драматичний колектив під керівництвом Всеволода Майданного. Поєднуючи роботу художнього керівника з участю у виставах драматичного колективу РБК, Василь Андрійцьо організовує в 1961–1963 рр. ансамбль пісні і танцю Хустського лісокомбінату, використовуючи надбання з фольклору та хорового співу, здобутих серед сільських музик та в культосвітньому училищі.

Та молодого фахівця на той час не обійшла військова служба. У горах Кавказу в 1963–1966 рр., окрім обов’язків шифрувальника, молодий вояк організовує гарнізонний чотириголосний мішаний хор, драмгурток, отримуючи від командування грамоти, дипломи та дві десятиденні відпустки на поїздки до рідного дому.

Демобілізувавшись, повертається до міста над Тисою, продовжує активну участь в роботі Хустського народного театру, вступає на театрознавчий факультет Київського державного інституту ім. І. Карпенка-Карого, де викладали кращі педагоги театрального бомонду України. Успішно закінчивши інститут, за рекомендацією Вченої ради вступає до аспірантури. Успішно склавши кандидатський мінімум, подає дисертацію, захистити яку так і не вдалося: несподівано помер науковий керівник Ю.Бобошко. Згодом матеріали написаного “втратили політичну доцільність”. Проте це не зупиняє активного творчого життя молодого театрознавця. Він виступає з рецензіями на театральні вистави, друкує вірші, нариси. Для Хустського народного театру пише п’єсу “Карпатський чардаш”, яку колектив зіграв на сцені понад шістдесят разів.

Упродовж сорока років Василь Андрійцьо обіймає різні посади у відділі культури та освіти, а саме: завідувача райвідділом культури, голови райкому профспілки працівників культури, викладача училища культури, заступника начальника управління культури, а з 1987 р. очолює Хустську школу-комплекс з естетичним вихованням, де першим в області і відкриває театральний відділ на базі школи мистецтв.

У квітні 2002 р. виходить на пенсію. Проте неспокойна натура митця знову в пошуках, переключившись на наукову роботу, спочатку на посаді старшого викладача, згодом доцента Карпатського інституту підприємництва, Міжнародного університету “Україна”, працює над темою: “Український театр на Закарпатті 20-х років

XX століття”, з якою успішно захищає дисертацію на звання “кандидата мистецтвознавства”.

За цей час В. М. Андрійцьо друкує свої розвідки у таких поважних виданнях: “Український театр” (2007), записки наукового товариства ім. Шевченка – праці Театрознавчої комісії (2007, 2011), історико-науковому та літературному журналі “Пам’ять століть”, наукових вісниках Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого (2010, 2012, 2014, 2016), наукових вісниках Ужгородського національного університету (2008, 2010).

Окрім того, виступає з доповідями та науковими повідомленнями на міжнародних симпозіумах та конгресах: “Українська діаспора в контексті державної мови та культурної політики” м.Київ (2002, 2006); “Діаспора як чинник утвердження держави Україна в міжнародній спільноті: сучасний вимір перспектив у майбутнє” м.Львів (2010, 2014); “Тарас Шевченко і світова україністика: історичні інтерпретації та сучасні рецепції (до 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка) м.Київ (2013).

Перу Василя Михайловича належать також проблемні статті з питань художньої культури та естетичного виховання молоді, частина яких увійшли у першу його книжку “Культурологічні мотиви Хустщини” (2004). Наступні окремі видання: “Нова Сцена – театр Карпатської України” (2006), “Доля світла, тополина” (Короткі нариси з історії Хустського народного театру ім.В.Майданного) (2009), “Руський театр Товариства “Просвіта” в Ужгороді (1921–1929)” (2012), “Августин Волошин і український театр на Закарпатті” (2014), “Український театр Закарпаття у творчій спадщині Василя Гренджі-Донського” (2014), “Микола Садовський і Закарпаття” (2015), “Олександр Загаров – директор і митецький керівник Руського театру” (2016).

У спадку ювіляра чимало заслуг і нагород. Незважаючи на поважний вік, Василь Михайлович завжди привітний, з вишуканим почуттям гумору, щирою посмішкою, завжди готовий поділитись життєвим досвідом та дати цінну пораду.

Він має надійну і вірну супутницю життя Оксану (педагога із сорокарічним стажем), сина Ярослава і доньку Наталку, четвірку внуків – Вікторію, Андріану, Оксану і Романа.

Василь Михайлович за натурою оптиміст. Вважає, що 75 років – зовсім не критичний вік, тому і надалі займається науковою

роботою. Наразі працює над монографією “Аматорський театр на Закарпатті”, пише театральні рецензії на вистави закарпатських театрів, які друкуються на шпальтах видань “Новини Закарпаття” та “Срібна Земля”, збагачуючи культурологічну ниву мистецького життя рідного краю.

ОЛЕКСАНДР ГАВРОШ

Джерельні приписи:

1. Андрійцьо, В. Августин Волошин і український театр на Закарпатті / В. Андрійцьо. – Ужгород : Карпати, 2014. – 64 с. : іл.
2. Андрійцьо, В. Доля світла, тополина... : короткі нариси з історії Хуст. нар. театру ім. В. Майданного / В. Андрійцьо. – Ужгород : Гражда, 2009. – 112 с. : іл.
3. Андрійцьо, В. Микола Садовський і Закарпаття : до 160-річчя з дня народж. М. Садовського / В. Андрійцьо. – Ужгород : Гражда, 2015. – 48 с.
4. Андрійцьо, В. “Нова сцена” – театр Карпатської України / В. Андрійцьо. – Ужгород : Гражда, 2006. – 128 с. : іл.
5. Андрійцьо, В. Руський театр Товариства “Просвіта” в Ужгороді (1921–1929) : перший укр. проф. театр на Закарпатті / В. Андрійцьо. – Ужгород : Гражда, 2012. – 232 с. : іл.
6. Андрійцьо, В. Український театр Закарпаття у творчій спадщині Василя Гренджі-Донського : (до 75-ї річниці Карпат. України) : монографія / В. Андрійцьо. – Ужгород : Карпати, 2014. – 208 с. : іл.

7. Андрійцьо, В. Августин Волошин і український театр на Закарпатті у 1919–1939 роках : 27 берез. – Міжнар. день театру / В. Андрійцьо // Вісник Хустщини. – 2009. – 28 берез. – С. 5.
8. Андрійцьо, В. Гуцули подарували Миколі Садовському топірець, сірий коц та букет із полонинських квітів : [інтерв’ю / вела М. Нейметі] / В. Андрійцьо // Новини Закарпаття. – 2011. – 12 лют. – С. 20.
9. Андрійцьо, В. Драматичні твори Володимира Винниченка на сцені українських театрів Закарпаття в 20-30-х роках ХХ століття / В. Андрійцьо // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 21. – Ужгород, 2009. – С. 50-54.
10. Андрійцьо, В. “Любов глядача” – новий поступ у театрознавстві : [вихід кн. “Любов глядача – найвище визнання” (авт.-упоряд. В. Кобаль ; Карпати, 2010)] / В. Андрійцьо // Фест. – 2011. – 10-16 листоп. – С. 14.
11. Андрійцьо, В. Марія Пільцер належить до корифеїв театру Срібної Землі : виповнилося 100 років від дня народж. засл. артистку УРСР : [про артистку Закарпат. ОУМДТ ім. братів Ю.-А. та Є. Шерегіїв] / В. Андрійцьо // Новини Закарпаття. – 2012. – 4 груд. – С. 6 : фот.
12. Андрійцьо, В. Сватання, кохання і... грошва : [про виставу “Сватання на Гончарівці” Г. Квітки-Основ’яненка на сцені Закарпат. облмуздрамтеатру

- ім. братів Шерегіїв] / В. Андрійцьо // Срібна Земля. – 2013. – 8 берез. – С. 6 : фот.
13. Андрійцьо, В. Твори Тараса Шевченка на сцені українських театрів Закарпаття / В. Андрійцьо // Срібна Земля. – 2013. – 25 жовт. – С. 6.
14. Андрійцьо, В. Як “Запорожець за Дунаєм” гастролював Закарпаттям : [до 200-річчя від дня народж. творця першої укр. нац. опери за одноімен. назвою С. Гулака-Артемовського та 150-річчя від дня першої вистави] / В. Андрійцьо // Новини Закарпаття. – 2013. – 12 лют. – С. 6, 7 : фот.
15. Андрійцьо, В. Як народжуються і чому не вмирають книги? : [про театрознавчі кн., які видавалися останнім часом на Закарпатті] / В. Андрійцьо // Срібна Земля. – 2015. – 12 листоп. – С. 6.
- ***
16. Клекнер, Б. Василь Андрійцьо – лауреат обласної премії театрального мистецтва / Б. Клекнер // Вісник Хустщини. – 2011. – 5 лют. – С. 1.
17. Падык, Валерій. Історія карпаторусинської літератури и культури: драматургія и національний театр на Підкарпатській Русі (1848–1989) : високошкольський учебник / В. Падык ; Пряшівський університет у Пряшеві, Інститут русинського языка и культури. – Пряшів, 2015. – 186 с. : фот.– Текст русин. мовою.
Зі змісту: [про В. Андрійця]. – С. 63, 176, 179.
18. Хланта, Іван. Культурологічні обрії Василя Андрійця : [діяч культури] / І. Хланта // Срібна Земля. – 2013. – 6 груд. – С. 7 : фот.
19. Чужа, Оксана. Руський театр заклав підвалини українського професійного театру на Закарпатті : [про вихід. кн. Андрійцьо, В. Руський театр Товариства “Просвіта” в Ужгороді (1921–1929) (Гражда, 2012)] / О. Чужа // Фест. – 2013. – 25-31 січ. – С. 14 : фот.

ТРАВЕНЬ: 1

МАРІЯ ІВАНІВНА МИТРИК

65-річчя від дня народження живописця, члена
Національної спілки художників України (нар. 1952)

Серед цікавих і оригінальних мистецьких особистостей постать члена Закарпатської організації Національної спілки художників України Марії Іванівни Митрик привертає увагу неординарністю творчого самоутвердження. Гідне подиву неочікуване з'явлення

на обрії професійного мистецтва нашого краю художниці Митрик Марії. Дружина відомого закарпатського графіка, живописця Михайла Митрика (1933–1999) впевнено заявила про себе на виставці претендентів у 2002 р. серією самостійних живописних творів. Саме з цього, етапного і значущого для художниці року розпочинається власна творча біографія.

У 2002 р. Марія Митрик стає членом Національної спілки художників України. Жіночий мистецький світ лірикою авторської манери оповіді – живописання – зачарував глядачів. Без сумніву, Марію веде життям та мистецтвом глибока віра та щира молитва, змалечку вкладена до її душі батьками, які були її янголами-охоронцями. Без їх допомоги важко не тільки творити, а й просто жити.

Сакральна спадщина кожного з батьків дітям – прізвище, ім'я та по батькові. Реалізація обдарованою художницею М. Митрик закладеного в прізвищі енергетичного потенціалу прадавнього дідівського кореня – не просто відгомін тотемного значення. Батьківське “Турияниця” – прізвище, що додає сили і від землі, і від родинного джерела.

Доля, скручена коконом часу, поступово розправила крильця чарівного метелика і злетіла догори. Марія Митрик (Турияниця) почала поступ в образотворчому мистецтві Закарпаття осмислено і твердо. Від часу свого творчого дебюту М. Митрик активно працює у різноманітних жанрах. Усі жанри – цікавий спосіб передати власні спостереження над проявами життя.

Споглядаючи крок за кроком становлення та розвиток художниці Марії Митрик, розумієш витoki та простір її широкої натури. Перед нами жінка, яка почала творити “із пустоти”. Саме так пофiлософськи мудро і просто одночасно влучно охарактеризувала свій емоційний стан після смерті принципового і, іноді, занадто вимогливого до своїх близьких чоловіка і товариша, батька двох дітей, обдарованого художника Михайла Митрика. Із пустелі втрати і осмислення необхідності знайти вихід Марію Іванівну виводить почуття любові: любов до дітей та мистецтва.

Любов є рушійною силою всіх думок і почувань, дій та вчинків Марії Іванівни Митрик. З впевненістю можна стверджувати, що у неї вона – не переходить, не закінчується, додає сили і снаги до творення, до життя.

Народилась М. Митрик 1 травня 1952 р. в с. Дунковиця Іршавського району на Закарпатті. Випускниця Ужгородського училища

прикладного мистецтва 1974 року. Після закінчення з “червоним дипломом” училища Марія Митрик хотіла продовжити навчання, втім, буденність сімейного життя не дала можливості реалізувати себе як особистість. Надзвичайно добру базу з фахових та загальних предметів надали учителі Вільгельм Берец, Шандор Петкі, Василь Петрецький, Віктор Демидюк. До щему в серці хотілося малювати. Іноді здається, що ці довгі роки рутини зринули її делікатне сердечко образами, бо шкода за сплунутим часом життя. Практичних навичок набувала в ужитковому мистецтві, пізніше – в Ужгородському художньому фонді та міській друкарні Ужгорода. Закоханість в математику з юності не здається дивною. Бажання бути впевненою в майбутньому якомсь підсвідомо підштовхувало її до філософії чисел, яку можна застосувати практично. Саме з цієї гостро відчуті необхідності злагоди і гармонії залишилося назавжди прагнення учитися старанно і наполегливо.

Чи не тому дивовижним дзеркалом у творчості Марії Митрик стають ужиткові речі та предмети побуту, які споглядала давно у батьківській хаті. Кухонне начиння, квіти в глечиках, чудесні овочі на грядках свідчать яскраво і переконливо про єднання дивосвіту природи і людини у казкових композиціях авторки. Живописні натюрморти Марії Митрик приваблюють сміливістю розташування смислових акцентів, багатобарв'ям, особливою плинною м'якістю, ритмічною хвилею композицій, статикою буденних і водночас загадкових предметів. Цей мовчазний світ довкола став для художниці еквівалентом поважності і поваги до світу. З уклінного ставлення до дрібниць зростає шана до цілого світу людей, тварин, природи. Так учить нас мудрість світу, так учить нас Книга Книг – Біблія. Образ людини-творця поданий через призму речей, через символ, через знаковість. Марія не сумнівається, що чарівний глечик уособлює людину, її життя. Це добре видно в кераміці, де ролі розподілені згідно із змістом предмета і його форми.

Художниця опоетизовує увесь світ, робить його приязним, добросусідським, милим серцю. Мінорної тональності, як правило, немає у ліричних краєвидах автора. Якщо гаряче літо, то по вінця жовтизни кольору. Якщо зима, то з радістю дзвінкого морозу і синього неба.

Вдосталь натішившись тихою, а часом і гучною бравадою навколишнього світу, Марія підійшла до створення ікон. Не випадково їх назвали віконцями у духовний світ. Образ ікони – позачасовий

вив Абсолюту віри і божественного безсмертя. В історії християнської церкви іконостас є не тільки експозицією ікон або прикрашанням храму. Стрункий порядок, гармонійний лад та виваженість концепцій і постулатів відображені в ньому. Ікони в іконостасі утворюють певний ансамбль просторових стосунків і проєкцій в храмі. У 2010 р. Марія Митрик декорує новозбудовану церкву Божого милосердя в Ужгороді. Церква постала в новому житловому масиві. Архітектор Медвецький спорудює церкви органічно з'єднав ландшафт. Трьохярусний іконостас, ікони для якого писала Марія Митрик, вивершує внутрішній простір храму, де моляться люди. Миряни звертаються до Божого милосердя. Бог є суддя праведний, але милосердний. Його суд пом'якшує мудрість, яка зростає із знань і розуміння людських слабих. Зміст усіх рядів іконостасу виражається образами апостолів і їх діянь та доль, празників або свят, які рівномірно розподілені між Христом і Богородицею, есхатологічних ікон, які закликають молитися, бо в цьому спасіння.

У 2013 р. виконані дві ікони “Богородиця з немовлям” та “Христос-учитель” для монастиря сестер Василіанок в Ужгороді.

2014 р. виконаний великий чотирирядний іконостас храму Святого Георгія Зміборця в селі Поляна на Свалявщині.

Марія Іванівна Митрик застосувала усі свої напрацювання у царині образотворчого мистецтва, усі свої здобутки у жанрі портрета для виконання ікон. Скромно тішиться зі своєї мистецької служби Богу, радіє, що догодила красі істини.

Художниця Марія Митрик живе так, як відчуває, дихає, радіє, малює. Світ майстрині сповнений любові і віри. Минуле здається кінострічкою, яку невідомий режисер порізав на кадри, а потім відпустив за водою часу. Людина володіє теперішнім, Господь – майбутнім, яке промовляє обличчям близьких людей, дітей, сім'ї, сусідів, стріхами будівель, музикою дзвонів.

За плечима майстрині – декілька персональних виставок, пленерів, групових виставок в Україні та за її межами. Твори художниці знаходяться в приватних колекціях в Угорщині, Словаччині, Канаді, Франції, Ізраїлі, в музеях Ужгорода та Запоріжжя.

Попереду у Марії Митрик – багате і плідне життя в мистецтві, успіхи в ньому – очікувані.

ЛЮДМИЛА БІКСЕЙ

Джерельні приписи:

1. Весняний пленер : Біласовиця–2006 [Образотворчий матеріал] / Закарпат. облдержадмін., Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Закарпат. орг. Нац. спілки художників Закарпаття ; відп. за вип. та вступ. слово Б. Кузьми. – 18 с. : іл.
Зі змісту: [роботи М. Митрик]. – С. 12.
2. Митрик Марія Іванівна = Мутрук Маріуа [Образотворчий матеріал] // Художники Закарпаття : [альбом-каталог] / ідея проекту та відп. за вип. Б. Кузьма ; передм. М. Сирохмана. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2011. – С. 97 : іл. – Текст укр. та англ. мовами.
3. Митрик, М. Марія Митрик [Образотворчий матеріал] : живопис / М. Митрик ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Закарпат. орг. Нац. спілки художників України ; передм. В. Зубача. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2012. – 24 с. : іл.
4. Митрик, М. Марія Митрик. Дині. Репродукції / М. Митрик // Образотв. мистецтво. – 2007. – № 1. – С. 58.
5. Митрик, М. Спасибі земле, за твої щедроти! [Образотворчий матеріал] / М. Митрик ; Упр. культури Закарпат. ОДА, Закарпат. орг. Нац. спілки художників України ; передм. Л. Біксей – Ужгород : Ужгород. міська друк. – 2007. – 16 с. : іл.

6. Митрик, Марія. Душевний сад квітує не завжди... : [розмова з нар. художницею / вів В. Зубач] / М. Митрик // Срібна Земля. – 2012. – 11 трав. – С. 6 : фот.

7. Гончарова, Н. Співзвучність душ : [про М. Митрик] / Н. Гончарова // Срібна земля. – 2003. – 2 серп. – С. 13 : фот.
8. Висіцька, Таміла. Три сходинки до самоствердження: освіта, трудова і громадська діяльність жінок Закарпаття / Т. Висіцька. – Ужгород : Поліграфцентр “Ліра”, 2006. – 644 с.
Зі змісту: [про М. Митрик]. – С. 344-345 : іл.
9. Зубач, Василь. Архімед справжнього живопису завітав до ужгородського кафе “Креденці” : [про худож. М. Митрик] / В. Зубач // Трибуна. – 2014. – 7 лют. – С. 4 : фот.
10. Зубач, Василь. Блаженство звичного життя в картинах Марії Митрик : [про члена НСХУ М. Митрик (Туряницю)] / В. Зубач // Фест. – 2012. – 24 лют.-1 берез. – С. 14 : фот.
11. Кухта, Василь. Перемагати любов’ю : [про худож. М. Митрик] / В. Кухта // Зелені Карпати. – 2007. – № 1-2. – С. 100-101 : фот.
12. Кухта, В. Перемагати любов’ю : [про худож. М. Митрик] / В. Кухта // Лотоси і лотоки. – Ужгород : Ужгород. міська друк., 2008. – С. 92-97.

МАРІЯ-ТЕРЕЗІЯ (династія ГАБСБУРГІВ)

300-річчя від дня народження імператриці-реформаторки
(1717–1780)

Марія Терезія Вальбурга Амалія Христина народилася як старша донька Карла VI Габсбурга та його дружини Єлизавети Христини Брауншвейг-Вольфенбюттельської. Оскільки подружжя не мало синів, саме їй судилося успадкувати престол. Отримала чоловіче виховання, яке підготувало її до управління імперією. З 14 років була присутня на засіданнях державної ради. 1736 р. вийшла заміж за герцога Лотаринзького Франца Стефана. 1740 р. вступила на престол і з перших же днів опинилась віч-на-віч з більшістю претендентів на “австрійську спадщину”, які не бажали поступатись їй своїми правами. Тільки Аахенський мир 1748 р. остаточно зняв це питання на користь Марії-Терезії.

Марія-Терезія коронована угорським королем (саме так – у чоловічому роді) 25 червня 1741 р. в готичному соборі святого Мартіна в м. Братислава (тоді – Пожонь, або нім. Пресбург). 1745 р. чоловік Марії-Терезії коронований імператором під іменем Франца I. У Семилітній війні (1756–1763) Марія-Терезія взяла участь з метою відвоювати Сілезію, але зазнала невдачі; Сілезія залишалась під владою Фрідріха II. 1765 р. помер імператор Франц I, і овдовіла Марія-Терезія призначила своїм співправителем свого сина (імператор Йозеф II), обмеживши, зрештою, його діяльність придворними, фінансовими та військовими справами, але й тут не даючи йому повної самостійності. 1772 р. Марія-Терезія брала участь у першому поділі Польщі й отримала Галичину та частину Волині (під час перемовин-“торгів” вона не дуже хотіла “брати” ці землі через певну сумнівність, на її думку, законних прав; її переконав син Йозеф II. Османську імперію вона примусила погрозами віддати їй Буковину (1775). Таким чином, під владою Марії-Терезії об’єдналося три сучасні українські регіони – Закарпаття, Галичина, Буковина, де вона розгорнула рішучі реформи.

Але на Закарпатті реформи наштовхнулись на твердий опір угорського дворянства, тому затяглися на довгі десятиліття. До того ж в рядах дворянства, якого налічувалось в Угорському королівстві близько 400 000 (3-5% населення), що було багато порівняно із

західними монархіями, та і з західними землями самих Габсбургів, намітився різкий розкол, чи розшарування. Абсолютистський режим Габсбургів всіляко намагався створити віддану йому верству угорського дворянства, притягти його до віденського двору, навчити великосвітським звичкам західного гатунку і тим самим відвернути від усяких намірів опозиційності. Марії-Терезії вдалося досягти цього тільки стосовно приблизно щодо двохсот визначних сімей, які покинули свої середньовічні замки і побудували пишні палаци у бароковому стилі вдома і у Відні, вели світський образ життя. Проте вся інша маса угорських дворян жила по-старому, звинувачувала магнатів у зраді.

Найбільш консервативним було дворянство у бідних північно-східних комітатах. До того ж тут частка дворян сягала понад 5%, бо саме туди втікала маса дворян в період турецьких війн. Значна частина з них крім титулів не мала ніякого маєтку, інші мали 3-5 родин кріпаків, яких нещадно визискували. Займаючи різні, дрібні по суті, посади в комітатських управліннях, головним чином в податковій системі, вони дбали найперше про свої кишені і намагались здерти із єдиного на той час оподаткованого стану, селянства, останнє, і були справжнім нещастям суспільства. Значна частина закарпатського дрібнопомісного дворянства (немеші) за способом життя мало чим різнилася від селян. До того ж на плечах селян була ще й повинність утримання війська при його розквартируванні, адже до реформ Марії-Терезії армія не мала казарм. В Мукачеві і Ужгороді їх почали будувати тільки в 1760-х роках.

За таких умов селяни, доведені до відчаю, нападали на панських управителів, частими були підпали маєтків, втечі молоді до південних комітатів, де не було кріпацтва. Убогість селян позначилась на їх податковій неспроможності, що стурбувало Марію-Терезію. З середини 1760-х р. обережна мати Марія-Терезія й її рішучіший син-співправитель Йозеф II почали управляти монархією згідно з принципами просвітницького абсолютизму. Своєю опорою вони зробили вузьке коло освічених бюрократів та регулярну армію. Серія селянських виступів, особливо частих у найбідніших північно-східних комітатах Угорського королівства від Спішу до Мараморошу, жорстоко придушених дворянством і армією у 1766 р., остаточно змусили Марію-Терезію втрутитись у ситуацію.

Маніфест про урбаріальну реформу опубліковано 14 червня 1767 р. Реформу планувалося завершити за два місяці, проте в

руських комітатах її здійснення затяглося майже на вісім років. У Марамороші її завершено у вересні 1772 р., в Ужанському комітаті в травні 1773 р., в Угочі – у квітні 1774 р., в комітаті Берег – в серпні 1774 р. Маніфест встановлював розміри земельного наділу. Вони були різними в залежності від родючості ґрунту, в середньому 18-24 гольди поля та 8-12 гольдів луків (гольд – 0,432-0,575 га). У руських селах мало яка сім'я володіла повним наділом, тому урбарій тут фіксував у селян половину, четвертину і восьму частину наділу. Ті, що мали менше восьмої частини наділу, зараховувались до желярів, тобто селян без нерухомого маєтку. Селяни отримали право користуватись панськими пасовиськами і луками, лісами (не мали права полювати), продавати вино із свого виноградника. Загальна сума податків не мала перевищувати третину вартості урожаю з наділу селянина.

Але найбільше значення для кріпаків мало встановлення розмірів панщини: кріпак повинен був працювати на панщині один день на тиждень з робочим тяглом, або два дні без тягла. Проте панство домоглося і виключення із правила – примусити “ледачого” кріпака робити на панщині і більш того, возити панське збіжжя і товарний продукт власним возом, возити дрова до помістя, три дні на рік полювати в лісах для пана. В маніфесті вказувалось, що після виконання всіх вказаних повинностей кріпосний селянин міг працювати в маєтках феодала, в майорнях, але за особливу плату як найманий працівник. Це фактично перша правовим способом зафіксована згадка про трансформацію феодално залежного руського селянина у вільнонайманого працівника.

Урбаріальні документи, заяви селян про їх старі повинності і земельні наділи, заяви старост важливі для дослідників ще в одному аспекті. Освічені радники Марії-Терезії наполягли на зрозумілості цих документів, тому сам маніфест був перекладений з офіційної мови державного управління – латині на народні мови і навіть діалекти, в тому числі на руські. Записані заяви-присяги селян фіксувались навіть в говірках окремих регіонів і сіл. Тому ці документи, які зберегли мову XVIII ст. в її натуральному словниковому складі, представляють великий інтерес для істориків і мовознавців.

Проте Марія-Терезія не змогла забезпечити контроль над проведенням ув життя урбарію на місцях і особливо у віддалених комітатах. В результаті урбаріальна реформа тут проводилась тими, проти кого вона була спрямована, дрібним і середнім дворянством, що

засіло в комітатських управліннях. Отож вони зробили все можливе, щоб реформа була проведена на їх користь, ліквідувавши тільки найбільш кричущі несправедливості. Аналіз матеріалів реформи в руських селах показує, що там збільшилась кількість дворів кріпаків. Одночасно збільшилась і кількість половинних наділів, яких у руських селах до проведення реформи було мало. Чиновники, що проводили реформу, записували часто втричі більше дворів, ніж їх було до реформи. Але такий ріст викликаний був не розширенням площі оброблюваної кріпаками землі, але тільки роздрібленням тієї, яку вони мали до реформи. Справа в тому, що в селах часто з одного наділу жило декілька сімей, які сукупно платили за нього податок. Тепер їх силою розділили і примусили платити повний податок кожному сім'ю окремо. Таким чином дворянство могло демонструвати збільшення кількості тих, що мають платити податки. При цьому ні в одному селі не було зафіксовано повернення феодалами тих кріпацьких наділів, які вони захопили до реформи і здавали в оренду. Дворянство робило і подальші обманні операції, які можна назвати сучасним терміном приписки. Незважаючи на те, що в маніфесті вимагалась при записі чітка градація врожайності наділів, панство сміло записувало до кріпацьких наділів площі занедбані, зарослі чагарником як врожайну землю, за яку треба було платити повну суму податку. Перепис населення та його майнового стану в процесі реформи дали можливість фінансовим органам комітатів підрахувати і вивести загальну суму податків кожного села. У порівнянні з дореформеним періодом різновидність податків значно збільшилась.

Успішно фальсифікували дворяни також і категорії сіл. Включення села до вищої категорії, ніж воно мало мати згідно наявності орної землі, її врожайності, наявності лук і т.д., вело до зменшення площі наділу. В результаті часто руський кріпак після реформи мав удвічі більше повинностей ніж до реформи. Експлуатація селянства призвела у 1786–1787 рр. до небаченого навіть у гірських районах голоду.

Свою вигоду знайшли в реформі і великі домінії Шенборнів, Перені, Телекі та ін. Під загальний рівень кріпосних селян підведено було і тих селян, які були до реформи в категорії королівських. Таким чином тільки Мукачівсько-Чинадівська домінія одержала 1200 сімей, які раніше нічого не платили панству. Але те ж саме робили й інші домінії. Така ж доля спіткала і вільних селян, що користувались

привілеями на основі старовинного волоського або німецького права. Всі вони після реформи опинились в стані закріпачених.

Введення урбаріальної реформи практично уніфікувало становище феодально залежних руських селян, яких стали називати урбарниками. В цілому матеріальний стан руського селянства змінився на гірше. Покращився стан правовий – головним чином завдяки врегулюванню панщини. Пан не міг уже занадто свавільно діяти (переселяти селян, розділяти сім'ї, наймати на роботу в інші господарства, вимагати “подарунки” натурою на кожне свято), формально селянин міг звернутися до суду, а комітатське управління мало забезпечити йому адвоката. Невдоволений рішенням комітатського суду, селянин міг дійти до королівського суду. Але і це не гарантувало йому досягнення справедливості, бо відомі судові справи (тяжба селян Великих Лучок з графами Шенборнами), що тяглися віками і не були закінчені до розпаду монархії Габсбургів. Десятиліття після введення реформи суди були завалені скаргами селян і цілих сіл в основному за безпідставне, з точки зору селян, переведення їх поміщиками до невігідних категорій. Проте панство завжди вміло довести свою правоту і в цьому їм допомагала сама реформа, яка була повна недомовленостей, формулювань, які можна було завжди трактувати двояко. Тим не менше реформа Марії-Терезії започаткувала зміни в руському селі, підірвала необмежений раніше авторитет поміщика. Недарма в руському фольклорі Марія-Терезія залишилась правителькою, “що хотіла допомогти селянам”, хоча в дійсності вона та її радники дбали перш за все про інтереси абсолютистської держави.

Наступною стала школа, чий стан визнали катастрофічним. “Шкільна освіта є справою політичною і такою вона буде завжди”, – заявила Марія-Терезія. Кількість вчителів народних шкіл в Угорському королівстві (4500) була вдвічі нижчою, ніж кількість населених пунктів. В руських селах взагалі не було шкіл, за винятком так званих дяківок. Дещо краща ситуація була в селах і містечках з мадярським населенням. Тут існували школи, засновані реформатськими общинами, але і там на одного вчителя припадало 300 дітей.

1773 р. Марія-Терезія заборонила діяльність в імперії ордену єзуїтів, який на той час контролював всю шкільну систему в монархії. Маєток ордену, його грошові фонди були переведені до освітнього фонду. Саме це дозволило розпочати з цього фонду реформу шкільництва. 1777 р. видано особливий шкільний статут

для Угорського королівства Ratio educationis (“Система освіти”). За ним, завданням школи було не виховання богобоязних християн, а “добрих членів суспільства”, що одержують освіту у відповідності із своїм соціальним станом. На базі цього статуту мала бути створена незалежна шкільна структура, відокремлена від церкви і підпорядкована Комісії шкільництва, яка була створена в рамках намісницької канцелярії в Буді. Територія королівства була розділена на дев’ять шкільних округів (дистриктів) на чолі з директорами, які мали слідкувати за тим, щоб вчителі дотримувались єдиної програми і вчили дітей на основі єдиних підручників.

Комітати Унг, Берег, Угоча і Мараморош включено до Ужгородського шкільного округу. Створювались 4 типи шкіл: 1) сільські однокласні з одним учителем, 2) тривіальні, де учнів навчали на рідній мові читати, писати і рахувати, 3) міські “нормальні школи” з трьома вчителями, чотирьохрічним періодом навчання, які готували вчителів для тривіальних шкіл, 4) середні школи трьох типів: нижча (граматична), гімназія (з класами поетики і риторики) та академії, як перехідна ланка між гімназією і університетом. Середньою шкільною ланкою були також “латинські школи”. Сюди відносились 3-річні граматичні школи та 2-річні гуманістичні, що разом складали 5-ти класну гімназію. В цьому типі шкіл поряд з латиною, німецькою та угорською мовами викладали також основи “руської мови”, закон божий, арифметику, історію, географію, “природну історію” (природознавство), геометрію, фізику. Випускники їх могли викладати у середніх школах усіх типів. Університет в королівстві був один, з 1777 р. в Буді, а 1784 р. переведений до Пешта.

Шкільний статут брав до уваги в дусі просвітницьких ідей національну і конфесіональну диференціацію населення земель Угорського королівства. Практично всі етнічні групи одержали можливість навчати дітей у народних школах на рідній мові. В середніх школах навчання велось німецькою мовою при обов’язковому навчанні латині. Навчання всіх дітей від 7 до 13 років стало обов’язковим. У селах і містечках діти повинні відвідувати школу взимку і влітку, доки не оволодіють програмою народної школи і не будуть визнані здатними до польових та інших робіт. Проте шкільний фонд, як згодом виявилось, не мав достатньо грошей для здійснення цих планів.

В Ужгородському шкільному окрузі реформи доручалися А.Бачинському. Після вигнання з Ужгороду членів ордену єзуїтів

їхня резиденція (Ужгородський замок) і маєток були передані Марією-Терезією Мукачівській єпархії з тим, що вони будуть використані для здійснення в окрузі шкільної реформи. Подальше фінансування шкіл покладено на общини і маєтних місцевих дворян. Єпископ Андрій, що дуже добре знав бідність своїх приходів і общин та скупість угорського панства, не бачив можливості здійснення такого розпорядження. Проте він був добрим дипломатом і людиною широкого кругозору. 1778 р. він підписав угоду з представником намісництва у Братиславі графом Фештетичем про виділення в кожній парохії для учителя 6 кадастральних угрів землі, забезпечення житла та шкільної будови. Землю мали дати власники доміній та інших великих земельних маєтностей, а також королівська адміністрація. Ця угода була реалізована в комітаті Берег, де реформатори знайшли порозуміння з власником домінії графом Шенборном. Це засвідчує “Декрет австрійської імператриці Марії-Терезії про дозвіл відкриття типографій та нових шкіл на території маєтків графа Шенборна”. Держава забезпечила земельні наділи під школи в комітатах Унг і Мараморош, в казенних домініях. Найбільший опір забезпеченню шкіл і учителів проявили поміщики в Угочі. В цілому слабке фінансове забезпечення призвело до того, що навіть часткове здійснення шкільної реформи в руських селах розтяглося на двадцять років. До того ж дуже часто родичі посилали своїх дітей у школи тільки під загрозою штрафів. В результаті понад половини населення в руських селах лишалось і після реформи неграмотним.

Паралельно Марія-Терезія доклалася до усамостійнення і зміцнення Мукачівської єпархії. Вже 3 квітня 1771 р. видано “Декрет австрійської імператриці про заборону збору податків Егерським єпископством на території Мукачівської єпархії”. 1772 р. А. Бачинського призначено главою Мукачівської єпархії, якою він керував 36 років. Урочиста церемонія висвячення відбулася в травні 1773 р. в імператорській каплиці Відня у присутності Марії-Терезії. Вона особисто подарувала новому владиці відповідні регалії – митру, сакос, перстень і хрест. Після церемонії імператриця наділила єпископа особливими правами, надала йому великий маєток на утримання єпископату. Указом імператриці єпархія одержала в дарунок Ужгородський єзуїтський монастир з костьолом для владичої резиденції. За А. Бачинського єпархія значно зміцнюється, налічуючи в своєму складі 60 пресвітерств і 729 парафій.

На особисте прохання владики Марія-Терезія 1776 р. подарувала єпископству маєток в с. Тополиця під угорським містом Мішкольц, що давав щороку доход 12 тисяч форинтів (до цього на єпископство виділялося 5 тисяч).

29 листопада 1780 р. Марія-Терезія померла й залишила державу значно зміцнілою шляхом благоустрою, з 260-тисячною армією, зі зрослим престижем у Європі. Енергійна, діяльна, розумна, Марія-Терезія володіла добрим тактом та чарівністю поводження, діяла чарівливим чином на оточення. “Мало знала сама, – писав Жуль Мішле, – проте вміла оточувати себе здібними людьми, які здійснювали її політику”. У приватному житті вона була бездоганною дружиною та матір’ю; мала 16 дітей, з яких 10 пережили її. Серед них – два наступні імператори (Йозеф II та Леопольд II), а також королева Франції Марія-Антуанетта Австрійська.

У Відні споруджено чудовий пам’ятник на честь Марії-Терезії та її найближчих соратників. Вшановано її і на Закарпатті. 5 січня 2015 р. в Ужгороді навпроти Кафедрального греко-католицького собору відкрито пам’ятник імператриці (спонсором виступила родина Панових). Невдовзі пам’ятник відвідали нинішні представники династії Габсбургів. А 28 червня 2016 р. там же освячено вже цілий сквер ім. Марії-Терезії.

СЕРГІЙ ФЕДАКА

Джерельні приписи:

1. Ачади, И. История венгерского крепостного крестьянства / И. Ачади. – М. : Изд-во иностр. лит., 1956. – 363 с. – Текст рос. мовою.
2. Данилюк, Дмитро. Історія Закарпаття / Д. Данилюк. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2013. – 302 с.
Зі змісту: [про Марію-Терезію]. – Див. імен. покажч.
3. Магочій, Павло Роберт. Габсбурги, родина / П. Р. Магочій // Енциклопедія історії і культури карпатських русинів / уклад. : П. Р. Магочій, І. І. Поп ; заг. ред. П. Р. Магочія ; пер. з англ. мови Н. Кушко. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2010. – С. 105-108 : іл.
4. Кашка, М. Етнополітичний розвиток та соціальні реалії на Закарпатті (середина XVIII ст. – 1867 р.) / М. Кашка. – Ужгород, 2013. – 180 с.
Зі змісту: [про Марію-Терезію]. – С. 15-33.
5. Лучкай, Михайло. Історія карпатських русинів : в 6-ти т. / М. Лучкай. – Ужгород : Закарпаття, 1999–2011.
Т. III, IV, VI. – Зі змісту: [про Марію-Терезію]. – Див. покажч. іст. осіб та назв.

6. Магочій, Павло-Роберт. Україна: історія її земель та народів / П.-Р. Магочій ; пер. з англ. : Е. Гайдель, С. Грачова, Н. Кушко, О. Сидорчук. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2012. – 794 с. + XXII с.
Зі змісту: [про Марію-Терезію]. – Див. імен. покажч.
7. Мельник, В. Історія Закарпаття в усних народних переказах та історичних піснях / В. Мельник. – Львів: Вид-во ЛДУ, 1970. – 227 с.
Зі змісту: [про Марію-Терезію]. – С. 78-108.
8. Микитась, Василь Лазаревич. Давня література Закарпаття : нариси літератури Закарпаття доби феодалізму / В. Л. Микитась. – Львів : Львів. ун-т, 1968. – 254 с.
Зі змісту: [про Марію-Терезію]. – С. 111-135.
9. Найпавер, К. Оурбаріум: (Підкарпаття у XVIII столітті) / К. Найпавер, Л. Несух. – Ужгород : Карпати, 2006. – 184 с.
10. Офіцинський, Роман. Народні перекази Закарпаття / Р. Офіцинський. – Ужгород : Гражда, 2016. – 176 с.
Зі змісту: [про Марію-Терезію]. – С. 62-64.
11. Нариси історії Закарпаття. – Т. 1. – Ужгород, 1993. – 436 с.
12. Пап, С. Історія Закарпаття : в 3-х т. Т. 3 / С. Пап. – Івано-Франківськ, 2003. – 648 с.
Зі змісту: [про Марію-Терезію]. – С. 51-96.
13. Пачовський, Василь. Срібна земля : тисячоліття Карпатської України / В. Пачовський. – Ужгород, 1993. – 132 с.
Зі змісту: [про Марію-Терезію]. – С. 57-63.
14. Пекар, Атанасій, ЧСВВ. Нариси історії церкви Закарпаття : у 2 т. Т. 2 / А. Пекар, ЧСВВ. – Рим ; Львів, 1997.
Зі змісту: [про Марію-Терезію]. – Див. імен. покажч.
15. Приймич, Михайло. Перед лицем Твоїм : закарпат. іконостас / М. Приймич ; вступ. ст. М. Сирохмана. – Ужгород : Гражда, 2007. – 224 с. : іл.
Зі змісту: [про Марію-Терезію]. – Див. імен. покажч.
16. Федака, Сергій. Ужгород крізь віки / С. Федака. – Ужгород, 2010. – 296 с.
Зі змісту: [про Марію-Терезію]. – С. 99-102.
17. Шандор, Вікентій. Закарпаття історично правний нарис від IX ст. до 1920 / В. Шандор. – Нью-Йорк, 1992. – 292 с.
Зі змісту: [про Марію-Терезію]. – Див. імен. покажч.
18. Magocsi, Paul Robert. Habsburg, family / P. R. Magocsi // Encyclopedia of Rusyn History and Culture / editors : P. R. Magocsi and I. Pop ; revised and Expanded Edition. – Toronto ; Buffalo ; London : University of Toronto press, 2005. – P. 159-160. – Текст англ. мовою.

ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ РОМАНЮК

75-річчя від дня народження живописця, члена
Національної спілки художників України (нар. 1942)

Серед розмаїття обдарованих художників Закарпаття член Національної спілки художників України Іван Васильович Романюк яскраво виділяється багатогранністю обдарування. Здається, уся палітра Карпатського багатобарв'я розцвітила єство обдарованої щедрою милістю небес людини. Іван Васильович належить до тих впевнених мистецьких натур, які власне життя вибудовують самотужки. Своєю самоорганізацією і цілеспрямованістю впливають на людей, які знаходяться поруч.

Життя і творчість Івана Васильовича Романюка сповнені багатства вражень, емоцій, почуттів, невгамовної любові до батьківщини та сім'ї. Мистецьке кредо живописця спирається на істину, віднайдену власною життєвою дорогою та титанічною працею. Випробування долі змалечку лягло на плечі маленького хлопчини, що народився 14 травня 1942 р. на Франківщині в Тлумацькому районі, с. Кутище. Іван Романюк своєю життєвою стежиною нагадує нашого Тараса. Рано втратив близьких, втіху знаходив у церкві. Змалечку любувався іконами. Для кмітливого школяра уроки самодіяльного маляра-іконописця стали дороговказом. Зачарований малюванням, окрилений успіхом, назавжди обрав для себе життєву мету – стати професійним художником.

Односельці охоче замовляли у юного художника невеликі картини на релігійну тему.

Бажання удосконалення умінь та техніки малювання, жага до знань привели юнака на навчання в Мукачівське педагогічне училище, яке закінчив 1965 року. Трудову діяльність розпочав на посаді художника кінотеатру “Перемога” в м. Мукачево. У 1978 р. закінчує історичний факультет Івано-Франківського педінституту. З 1984 р. працював викладачем образотворчого мистецтва та історії мистецтва в Мукачівському педагогічному училищі. У цей час Іван Васильович Романюк тісно співпрацював з викладачем малювання уродженцем Мукачівщини – відомим мукачівським художником, учнем корифеїв закарпатської школи живопису Бокшая та Ерделі – Тиберієм Йорданом (1922–1992). Цей обдарований закарпатський

митець ще у довоєнний час закінчив учительську семінарію, де Й. Бокшай викладав креслення, рисунок та нарисну геометрію. Брав приватні уроки рисування у А. Ерделі. Настанови досвідченої у мистецтві людини були дуже корисними для художника І. Романюка. Охоче і залюбки малює Іван Васильович навколишній світ. Краєвиди імпонують широкій натурі Івана Васильовича не тільки природним розмахом, а й динамікою змін аспектів.

Будучи дуже комунікабельною людиною, І. Романюк часто виїздить на пленери. Адже, саме на відкритому повітрі у спільній творчій праці проходить пізнання природного середовища і самопізнання. Колеги-художники уміють порадити, вислухати, пошуткувати. Спраглий до краси художник Іван Васильович Романюк робить перші кроки у мистецтві “ала пріма”, тобто малювання з натури на відкритому повітрі. Тут обов’язково треба врахувати багатство кольорів, що грають у повітряному середовищі. Гра тіней теж потребує свого прочитання. Базові фахові знання сприяють удосконаленню оригінальної живописної мови автора. Це – мова серця, яка оспівує величний карпатський край.

Для здобуття професійних знань у 1988 р. закінчує Московський народний університет ім. Крупської факультет станкового живопису та графіки (заочно). Уже зрілий самодіяльний педагог, художник вимогливо ставиться до своїх творчих пошуків. Живописні твори Романюка засвідчують непроминаюче бажання митця до удосконалення, до краси. Кожна ялиночка, кожен клаптик землі, жвавий потічок говорить поетичними та ліричними фразами у полотнах Івана Романюка. Автор прагне поділитися добром і побаченою гармонією з глядачами, з друзями. А друзі та глядачі віддячують автору словами радості.

Поталанило Івану Васильовичу на колег і земляків. Неабияку роль відіграв у його мистецькому житті заслужений художник України, член Національної спілки художників України Юрій Сяркевич, а також голова об’єднання “Райдуга” Василь Михайлович Цібере, заслужений художник України Антон Шепа. Добре слово кожної творчої особистості, підтримка колег, сердечна теплота та приязне ставлення домінували у стосунках мукачівських митців. На пленерах збиралося добре товариство. Результати пленерів, як правило, експонувалися на виставках. Перша персональна виставка художника і педагога Івана Васильовича Романюка відбулася у 1996 році.

Художник І. Романюк дуже старанно відбирає твори на

виставку, прагнучи окреслити вагоме і наголосити важливе у творах. Здається, багатство жанру та різновидів краєвидів не може здивувати ефектом новизни. Втім, мальовничі пейзажі Романюка мають сильний земний стрижень. Глядач бачить джерело могутності, таємничої сили і енергії, що йде від стихії землі. Рідна земля, величні гори, зелені смереки, високі полонини домінують у полотнах автора. Не оминає автор величних церков наших прашчурів. Старі хати – живі свідки минулого нашого краю. Добре дихається на природі, де свою мелодію ведуть струмки, які любить Іван Васильович. Щедра природа милостива до людини. Глядач бачить у простих і незавантажених зайвими деталями творах Романюка відверту радість і гордість за свій край. Відчувається бажання оспівати найзаповітніший, камерний куточок, де зустрічається тільки художник і тиша. Такі живописні сцени бувають у зимових пейзажах та росяних ранках літніх днів, які оживають під пензлем митця: “Окраїна села Колочава”, 2000 р., “Літній день у Біласовиці”, 2007 р., “Стара церква села Щербовець”, 2001 р.

З 2002 р. Романюк бере участь у виставці художніх робіт “Мальовнича Україна” у м. Києві. Впевнено заявив про себе у 2004 р. на виставці претендентів до вступу в Спілку художників України. Виставкова робота займає багато часу у художника І. Романюка. Виставка творчих робіт – можливість донести до людей глибину відчуття прекрасного. Як справжній шанувальник закарпатської школи живопису, Іван Васильович прагне продовжити традицію школи. Надихаючись творчістю Івана Бровді, Івана Шутева, Михайла Сапатюка, створює напрочуд вдалі сцени “тихого життя”, тобто натюрморти. “Троянди” 2009 р., “Осінній натюрморт” 2007 р., “Натюрморт з грибами” 2004 р. – не полишають глядачів байдужими. Краса на полотні художнього твору утверджує красу внутрішнього світу автора.

Господь обдарував художника Івана Васильовича Романюка ще й умінням з гумором, а іноді і з сатирою, загострено говорити про актуальні моменти життя навколо. Виконані з добрим відчуттям міри карикатури вносять ефект присутності у газетні шпальти. Не можна оминати і обдарування літературне. Статті автора в місцевій пресі про життя та творчість художників-земляків і колег по малярському цеху: заслуженого художника України Ю. Сяркевича, В. Цібере, заслуженого художника України А. Шепу – доповнюють вагомими інформаційними новинами талановиті життєписи художників.

Серцем і душею прикипів до Закарпатського краю обдарований митець Іван Романюк. Щедро відзначений янголами, уміннями і талантами, Іван Васильович ділиться з цілим світом добром свого мистецтва, влучною іскрою літературного слова, щирою усмішкою та швидкою реакцією на аномалію поруч.

Іван Васильович Романюк – педагог і художник, активіст Мукачівської громади та член Закарпатської організації Національної спілки художників України. Митець впевнено крокує своїм життєвим шляхом, обраним на зорі своєї юності, створює живописні портрети рідної країни, несе дух гармонії та краси у міжлюдські стосунки, бажаючи усім добра і Божого милосердя.

ЛЮДМИЛА БІКСЕЙ

Джерельні приписи:

1. Романюк, І. Іван Романюк [Образотворчий матеріал] : кат. ювіл. вист. : живопис / І. Романюк. – Мукачево, 2007.
2. Романюк, І. Іван Романюк [Образотворчий матеріал] : кат. ювіл. вист. (живопис) / І. Романюк. – Мукачево : Карпат. вежа, 2012.
3. Романюк Іван Васильович = Romanjuk Ivan [Образотворчий матеріал] // Художники Закарпаття : [альбом-каталог] / ідея проекту та відп. за вип. Б. Кузьми ; передм. М. Сирохмана. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2011. – С. 120 : іл. – Текст укр. та англ. мовами.

4. Гарагонич, В. Іван Романюк як майстер пензля / В. Гарагонич // Новини Закарпаття. – 1998. – 17 лют. – С. 6.
5. Гарагонич, В. Троянди й виноград Романюкового саду : [про худож. І. В. Романюка] // Закарпат. правда. – 1997. – 25 січ. – С. 8.
6. Дочинець, Мирослав Іванович. Розкіш для ока, тепло для душі дарують роботи Івана Романюка : [про художника із м. Мукачево] / М. І. Дочинець // Фест. – 2012. – 24-30 серп. – С. 14 : фот.
7. Лендєл, Іван. Чисті джерела натхнення : [про худож. І. В. Романюка] / І. Лендєл // Старий Замок. Паланок. – 2009. – 5-11 лют. – С. 20.
8. Лугова, Оксана. “Ти хоч розумієш, що ти зробив?!.. Розумієш?!.. Ти намалював повітря!” : [про худож. І. В. Романюка] / О. Лугова // Світ Карпат. – 2005. – № 1. – С. 48-49 : іл.

ТИБЕРІЙ ЙОСИПОВИЧ СІЛЬВАШІ

70-річчя від дня народження живописця, члена
Національної спілки художників України (нар. 1947)

Добре відомий в Україні і знаний у світі київський художник, уродженець Мукачєва Т. Сільваші – постать справді знакова.

Його роботи знаходяться в публічних та приватних колекціях Мюнхена, Відня, Нью-Джерсі, інших міст Європи та США, а також кількох міст України, в т. ч. Ужгорода. А головне, як засвідчує преса, жодна виставка цього “короля фарб” не лишається непоміченою. Як сформулювала у вступі до свого інтерв’ю з живописцем журналіст і мистецтвознавець О. Балашова : “Т. Сільваші – український художник, без якого вітчизняний художній простір не був би таким, яким ми його знаєм нині. І тут справа навіть не в його роботах і тій незвичайній послідовності, з якою він розвиває мову абстрактного мистецтва, але в самій особистості. Важко уявити, що при тій швидкості, з якою змінюється наше мистецьке середовище, видається неймовірним, що одна і та ж людина може бути авторитетом і для покоління ще радянських художників 80-х, і революційних 90-х, і політизованих 2000-х і продовжує бути важливою фігурою для найновішого покоління українських художників”.

Аналізуючи творчі здобутки Т. Сільваші, знаний мистецтвознавець О. Петрова у своїй статті “Простір і час у живописі Т. Сільваші”, якраз і прояснює суть актуальності творчості нашого земляка: “Творча індивідуальність Т. Сільваші досить повно відображає модель художника, світосприймання якого сформоване умовами НТР.

Перед нами тип художника-аналітика, схильного до міркування та умовиводу. Особливість його мислення полягає в тому, що думка – певна теза, пройшовши інтелектуальну обробку, пробуджує художню емоцію, ... його полотна не служать ілюстрацією тієї чи іншої умовляючої ідеї – вона оживає в реаліях образотворчого дійства”.

Окрім заворожливої глибини кольору на полотнах Т. Сільваші, несподіваності його мистецьких проєктів, про які так багато писала преса, цей митець уміє влучно, афористично висловлюватись, коментуючи і події в сучасному мистецтві, і власну творчість. До прикладу, на запитання : “Ваше мистецтво потрібно бачити чи розуміти? художник відповів : “Бачити – це інструмент, розуміння – результат. І все разом – унікальний досвід.” У цій лаконічній

відповіді – майже універсальний ключ до сприймання сучасного мистецтва.

Живопис – не єдина грань таланту Т. Сільваші. Маючи певний кіноматографічний досвід, митець мріє про авторське кіно, в дорозі до читача книжка його есеїв. Їх сюжети – своєрідні відбитки життєвого досвіду, процесу сприймання творчості і учнівства у різних творчих особистостей, серед яких Т. Яблонська, С. Параджанов, а також постаті світового мистецтва.

Майбутній художник, мукачівець з народження, став киянином у підлітковому віці, розпочавши свою мистецьку освіту в знаменитій республіканській школі ім. Т. Шевченка у Києві, продовжив її у Київському державному інституті (1965–1972).

З 1978 р. Т. Сільваші член Спілки художників України.

Рідне Закарпаття митець час від часу навідує, зокрема, беручи участь у вже традиційній науково-практичній конференції “Ерделівські читання”, започаткованій Закарпатським художнім інститутом (нині – Закарпатська академія мистецтв).

Творчий шлях нашого земляка позначений постійними пошуками та змінами, не дарма мистецтвознавці та й сам автор, для деяких періодів творчості художника знайшли особливі терміни, як наприклад “хронореалізм”.

Але й тепер, досягши, за відомим висловом поета “нечуваної простоти”, Т. Сільваші і нині відкритий і для змін, і для пошуків.

НАТАЛІЯ СМІЛЬГІНА

Джерельні приписи:

1. Сільваші Тіберій Йосипович = Silvashi Tiberiy [Образотворчий матеріал] // Художники Закарпаття : [альбом-каталог] / ідея проекту та відп. за вип. Б. Кузьми ; передм. М. Сирохмана. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2011. – С. 135 : іл. – Текст укр. та англ. мовами.

2. Сільваші, Т. “Живопис мертвий, а я й далі малюю” : [інтерв’ю / вела О. Жук] / Т. Сільваші // Україна молода. – 2008. – 26 верес. – С. 19.

3. Петрова, О. Простір і час у живописі Т. Сільваші // Петрова, О. Мистецтвознавчі рефлексії : історія, теорія та критика образотв. мистецтва 70-х років 20 ст. – початку 21 ст. / О. Петрова. – К. : КМ Академія, 2004. – С. 239-243.
4. Творчість, що виходить за обрії : [про вист. закарпат. худож. Т. Сільваші в Києві] // Уряд. кур’єр. – 2009. – 10 верес. – С. 10.

5. Шестеро закарпатців – у сотні кращих художників країни : [П. Бездір, П. Ковач, Р. Саллер, Т. Сільваші, О. Сухоліт та Ф. Фірцак] // Закарпат. правда. – 2012. – 7-12 лип. – С. 1.

ЧЕРВЕНЬ: 13

ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ ФЕДИНЕЦЬ

120-річчя від дня народження корифея закарпатської школи хірургії (1897–1987)

13 червня 2017 р. медична громадськість області відмічатиме 120-у річницю з дня народження корифея закарпатської хірургії – Олександра Васильовича Фединця (1897–1987). Це прізвище згадується одразу, коли запитують про фахового і відомого лікаря-хірурга на Закарпатті. Його знають усі старожителі краю, цінують і згадують вдячні пацієнти, його добру школу пам’ятають нинішні хірурги, доценти і професори хірургії.

Олександр Васильович Фединець народився 13 червня 1897 р. в мальовничому куточку Закарпаття – селі Малий Раковець, що на Іршавщині, четвертою дитиною багатодітної родини Василя Фединця (мав шестеро дітей). Батько був освіченим і добрим господарем, за що його було обрано старостою села. На цій посаді він прослужив 25 років.

Початкову школу Олександр Васильович закінчив у рідному селі. Середню освіту здобував в Ужгородській гімназії. Влітку 1915 р., під час австро-угорської мобілізації, був призваний на військову службу і був відправлений на фронт, де прослужив до 1918 року. Одержав поранення в легені. Потрапив у госпіталь.

У 1918 р. вступив до Будапештського університету, де навчався на медичному факультеті. 1920 р. медичні студії довелося припинити з вагомих на той час причин: у 1919 р. тодішня територія Закарпаття переходить до складу Чехословаччини (1919–1939). Однак, у 20-х роках, внаслідок подій 1917–1920 рр., у краї розпочалася масова українська політична та інтелектуальна еміграція до Чехословаччини. У статті В. Кеменя “Закарпатська молодь в українських навчальних закладах Чехословаччини міжвоєнного періоду” (опублікованої в Науковому збірнику товариства “Просвіта”, 2000, Річник IV:

Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. С. 149-152) та у “Спогадах” Вікентія Шандора (Том 1. С. 93-94) зазначається, що в той час чехословацький уряд всебічно сприяв розквіту на своїх теренах освіти й науки і, навіть, неодноразово проводив акції допомоги українській еміграції, до якої ставився прихильно і досить позитивно вирішував її питання. Так, 1921 року в Чехословаччині було створено так звану “Руську допоміжну акцію”, яка повинна була надавати моральну і матеріальну допомогу політичним емігрантам, а також сприяти безперервній освіті молоді, збереженню національних культур та зосередженню у Чехословаччині наукових і культурних осередків. Центрами української еміграції стали Прага та курортне містечко Подебради. Крім того, Чехословаччина визнала право абітурієнтів українських гімназій на продовження навчання у своїх вузах і забезпечувала їх державне утримання. У цьому ж році було створено Український громадський комітет (УГК), який очолив визначний український вчений, політичний діяч – Микита Шаповал. УГК домагався від чехословацького уряду стипендій для українських гімназистів, оформляв їм візи для продовження навчання, брав активну участь у різного роду допоміжних студентських організаціях, де відстоював їх інтереси. Але найбільша увага була зосереджена на створенні в Чехословаччині українських навчальних закладів. Невдовзі було відкрито три вищі українські школи: Український вільний університет у Празі, Господарську академію у Подебрадах та Український педагогічний інститут у Празі. Було засновано й українську гімназію, яка діяла аж до Другої світової війни. Усі емігрантські українські освітні установи отримували державні субвенції від чехословацького уряду. Для студентів і гімназистів це означало практично отримати освіту безкоштовно. Поряд з цим, вища школа Чехословаччини визнала медичні студії, розпочаті в інших вузах і почала приймати студентів для закінчення медичної освіти до Карлового університету в Празі. При цьому цим студентам, при успішному навчанні, окрім стипендії, створювали можливості для наукового вдосконалення, для проходження спеціалізації та праці у клініках за кордоном.

То ж не дивно, що закарпатські студенти-медики, які ще не закінчили свої медичні студії (Антін Бращайко, Микола Різдорфер, Микола Долинай та ін.), перейшли в університет до Праги. Продовжив навчання і Олександр Фединець. У скорому часі тут

почали діяти студентські організації як “Кружок Соціальної Помочі Підкарпатських Студентів” (Пундій П. Українські лікарі: біо-бібліографічний довідник. Кн. 1: Естафета поколінь національного відродження. – Львів-Чикаго, 1994. С. 268-269) і “Союз Підкарпатських Високошкільних Студентів” (В. Шандор – названа праця). У своїх “Спогадах” Вікентій Шандор згадує, що було відносно мало студентів-медиків із Закарпаття, а ще менше їх закінчувало медичні студії. Ініціатива згуртуватися закарпатцям належала Олександрю Фединцю, а фінансово підтримав його брат Василь, на той час директор банку в Ужгороді. Студенти-активісти “Союзу” звільнялися від сплати за гуртожиток, одержували стипендії, безкоштовний квиток на дорогу поїздом додому і назад на Різдво, Великдень та літні вакації. Першими членами цих організацій були закарпатці-медики: Антін Брашайко, Олександр Фединець і Микола Різдорфер.

1924 р., після закінчення університету і одержання диплому доктора медичних наук, О. Фединець повертається у рідний край і працює в Ужгородській міській лікарні ординатором у хірургічному відділенні. У 1928 р. лікар О. Фединець, прагнучи удосконалення в хірургії, поїхав до Братиславського університету, де працював асистентом в хірургічній клініці до 1932 р., пройшовши практичну школу у відомого професора, засновника чехословацької хірургії – Станіслава Костліви. Тоді ж почав публікувати в чехословацьких медичних часописах свої перші праці із загальної хірургії. Хірургія стала його покликанням, змістом життя. Неодноразово, з метою підвищення кваліфікації, О. В. Фединець відвідав університетські клініки Відня, Цюриха, Мюнхена, працював там і набирився досвіду у провідних професорів-хірургів.

Повернувшись на Закарпаття, завідував хірургічним відділенням у лікарнях – Мукачева (1932–1936 рр.), Ужгорода (1936–1938 рр.). Уже в перші роки самостійної роботи проявилися його цілеспрямованість, наполегливість, а головне – щира людяність і велика любов до тих, хто страждав.

Живучи в Ужгороді і переживаючи важливі для Закарпаття історичні події – Карпатської України, Олександр Фединець був активним членом товариства “Просвіта”, на яке жертвував тисячі крон (Твори Василя Гренджі-Донського: в 12 томах. Том ІХ: Публіцистика. С. 232-234). У 1937 р. О. Фединець – учасник і член президії Всепросвітянського з’їзду в Ужгороді (В. Гренджа-Донський. Названа праця. С. 148.).

Після Віденського арбітражу (2 листопада 1938 р.) і передачі Ужгорода Угорщині хірург О. Фединець з 1939 р. переїхав працювати до лікарні в Карпатській Севлюш (нині Виноградів) і очолив там хірургічне відділення і “комору хірургів Карпатської України” (1939–1941 рр.). Але сталося це не одразу, бо “...мав там (в Ужгороді – Авт.) цілий ряд важкохворих пацієнтів... Не можу ж я лишити операції, що рішення про життя людини, не маючи кому ту відповідальну працю передати” (Твори Василя Гренджі-Донського: в 12 томах. Том IX: Публіцистика. С. 232-234). У Виноградові, разом з колегами-хірургами (Немець, Літовь, Одарченко, Ясинецький) виношував плани відродити лікарню Севлюша, яка була в занедбаному стані, а також допомогти поставити на високий рівень школу акушерок, яка тут відкрилася в кінці 1938 року.

1941 р. переїздить працювати в Мукачево, головним хірургом лікарні. О. Фединець був талановитим лікарем. Крім загально-хірургічних він блискуче виконував урологічні, гінекологічні, отоларингологічні оперативні втручання. Він рятував людей, які постраждали від найскладніших травм і нещасних випадків. Крок за кроком здобував славу одного з найкращих хірургів Підкарпатської Русі та періоду Карпатської України. Серед хворих мав славу напівбога, лікаря “золотих пальців”. До лікаря Фединця стали приїздити хворі з Чехословаччини, Польщі, Угорщини, Румунії. Йому довелося оперувати і понівеченого владика Теодора Ромжу. В автобіографії О. Фединця, яка міститься в його особовій справі, знаходимо інформацію про те, що у небезпечні дні боротьби Другої світової війни, О. Фединець займався лікуванням партизан, був зв’язковим у загоні В. І. Русина, про що йому була видана довідка від 18. 11. 1944 року штабом партизанського руху IV Українського фронту. Крім того, як добрий фахівець у ці воєнні роки, Олександр Фединець піклується санітарною освітою населення – у місцевій пресі друкує “Практичні поученія при пораненіяхъ” (1942), пише вступне слово до видання Йосифа Коперльоста “Наше здоровля (для молодыхъ и старшихъ)” (1943).

Після визволення Закарпаття Червоною Армією завідувач Закарпатського обласного відділу охорони здоров’я д-р Керечанин призначає з 1 березня 1946 р. О. Фединця директором Мукачівської державної лікарні (1946–1947) та завідувачем хірургічного відділення (Наказ № 185 від 7.03.1946 р.).

У грудні 1950 р. вищою атестаційною комісією Фединцю

Олександр Васильовичу присвоєна наукова ступінь кандидата медичних наук без захисту дисертації (протокол № 22), а з початку 1952 р. О. Фединець направляється на роботу у розпорядження Ужгородського державного університету, де очолює кафедру загальної і факультетської хірургії. Через три роки перейшов на кафедру госпітальної хірургії і керував нею до 1975 року. З метою вивчення досвіду радянської школи хірургії, Олександр Васильович у 1948, 1951, 1954, 1955 рр. короткочасно відвідав хірургічні клініки Радянського Союзу: у Москві, Ленінграді, Києві. 1955 р. заснував обласне наукове товариство хірургів Закарпаття, був його першим головою. Був талановитим педагогом і наставником студентської молоді, керував гуртком загальної і госпітальної хірургії, який діяв при кафедрі. Тисячі випускників УжДУ пройшли незабутню школу професійного таланту О. В. Фединця. Серед них немало сьогоднішніх професорів, докторів і кандидатів наук, досвідчених спеціалістів. О. В. Фединець передав своїм учням не тільки професійні знання, він прищеплював їм принципи, якими повинен керуватися лікар у своєму ставленні до хворого: людяність, порядність, душевність, безкорисливість. За досягнення на педагогічній ниві О. В. Фединець у 1962 р. першим на Закарпатті одержав звання професора-хірурга. Його професійний досвід викладено у численних наукових працях, опублікованих у фахових журналах та збірниках. Його наукові роботи висвітлюють актуальні хірургічні проблеми виразкової хвороби і кишкової непрохідності, біліарної системи і простати, етіології, клініки та лікування захворювань щитовидної залози, питання патогенезу і лікування кардіоспазму, оперативного лікування туберкульозу, комбінованого лікування венозної недостатності нижніх кінцівок при клапанній недостатності, післяопераційних ускладнень, впровадженню в області масової профілактики захворювань щитовидної залози. Є серед них і фундаментальні праці: “Зобна хвороба, її профілактика та лікування” (1955), “Гострі ускладнення виразкової хвороби” (1968), “Ранние послеоперационные осложнения. Их профилактика и лечение” (1974).

Протягом своєї багаторічної діяльності професор О. В. Фединець підтримував зв'язки з вченими-хірургами провідних клінік України та закордону. Серед них мав чимало колег-однодумців, відомих хірургів та академіків: О. В. Вишенського, П. А. Купріянова, О. В. Ніколаєва, Ф. Г. Углова, О. О. Шалімова та інших. До 1983 р. він працював професором-консультантом на кафедрі. Навчав

молодих хірургів. Під його керівництвом підготовлено 12 докторів та кандидатів медичних наук. О. В. Фединець обирався почесним членом Чехословацького товариства гастроентерологів, медичного товариства ім. Пуркін'є, українського республіканського наукового товариства хірургів та хірургів Закарпаття. За міжнародні наукові зв'язки був нагороджений золотою медаллю Братиславського університету ім. Я. Коменського, бронзовою медаллю Кошицького університету ім. П. Й. Шафарика та найвищими урядовими нагородами – званнями заслуженого лікаря УРСР (1957) та заслуженого працівника вищої школи України, був нагороджений орденами і медалями Великої Вітчизняної війни. Протягом багатьох років О. В. Фединець брав активну участь у постійних комісіях з охорони здоров'я обласної та Ужгородської міської рад депутатів трудящих, був головним позаштатним хірургом області, активним учасником численних наукових форумів краю, республіки, багатьох міжнародних зустрічей. За активну участь у громадському житті та у зв'язку з 60-річчям був нагороджений орденом Леніна. Але попри широке визнання та науковий авторитет професор завжди залишався простим, мудрим та людяним, за що його дуже поважали.

Помер О. В. Фединець в Ужгороді 6 квітня 1987 р., не доживши два місяці до свого 90-ліття. Похований на кладовищі “Кальварія”. Олександр Васильович Фединець залишив по собі визначну школу хірургії Закарпаття. Його життя, присвячене хірургії, з позиції сьогодення – це велика школа любові до людей, великої працелюбності і безкінечного професійного самовдосконалення, гідне наслідування. З нагоди 105-річниці з дня народження у рідному селі встановлено меморіальну дошку на амбулаторії загальної практики сімейної медицини. На ній викарбувано: “Талант і життя, дані Богом, він присвятив лікуванню людей”. В його честь названі вулиці в містах і селах Закарпаття. Його справу продовжують учні. 17 листопада 2014 р. на території обласної клінічної лікарні біля новозбудованого хірургічного корпусу з ініціативи лікарів було відкрито погруддя О. В. Фединцю. Його ім'я по праву займає почесне місце серед визначних постатей медицини Закарпаття.

НАТАЛІЯ ВАКУЛА

Джерельні приписи:

1. Полажинец, М. Н. К лечебной тактике при остром холецистите / М. Н. Полажинец, А. В. Фединец // Вестник хирургии им. И. И. Грекова. – 1979. – № 9. – С. 13-15. – Текст рос. мовою.

2. Фединец, А. В. Зобная болезнь в Закарпатье и ее лечение / А. В. Фединец // VIII съезд хирургов УССР, 8-13 июня, 1954 г. : тез. докл. / МЗ УССР ; [ред. Г. А. Левчук]. – К. : Медиздат УССР, 1954. – С. 160-162. – Текст рос. мовою.
3. Фединец, А. В. О тактике врача при профузных гастродуоденальных кровотечениях / А. В. Фединец // Научные записки. Т. XIX : мед. сб. / МВО УССР, Ужгородский гос. ун-т ; редкол. : Н. С. Бакшеев (отв. ред.), С. М. Туркельтауб, В. В. Ластовецкий, А. М. Кишко. – Львов : Изд-во Львов. гос. ун-та, 1956. – С. 3-12. – Текст рос. мовою.
4. Фединец, А. В. Опыт хирургического лечения язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки / А. В. Фединец // Сборник научных работ. Т. 1 : к 40-летию Великой Октябр. соц. революции / под. ред. А. А. Ольшанецкого ; МЗ УССР, Закарпат. обл. клинич. больница. – Ужгород : Закарпат. обл. тип., 1957. – С. 43-49. – Текст рос. мовою.
5. Фединец, А. В. О хирургическом лечении рака мочевого пузыря / А. В. Фединец // Сборник научных работ. Т. 2 / МЗ УССР, Закарпат. обл. клинич. больница ; редкол. : Г. С. Луценко, Р. М. Мелега, И. С. Циткин. – Ужгород : Закарпат. обл. тип., 1958. – С. 172-176. – Текст рос. мовою.
6. Фединец, А. В. О показаниях и противопоказаниях к оперативному лечению зобной болезни / А. В. Фединец // Доклады и сообщения. Серия медицинская, № 3 / МВО УССР, Ужгород. гос. ун-т ; редкол. : Н. С. Бакшеев (отв. ред.), М. С. Туркельтауб, А. М. Кишко. – Ужгород : Тип. УжГУ, 1959. – С. 33-35. – Текст рос. мовою.
7. Фединец, А. В. Некоторые вопросы патогенеза и лечения кардиоспазма / А. В. Фединец // Доклады и сообщения. Серия медицинская, № 4 / МВ и ССО УССР, Ужгород. гос. ун-т ; редкол. : Н. А. Левкова (отв. ред.), С. М. Туркельтауб, Г. Е. Марантиди [и др.]. – Ужгород : Тип. УжГУ, 1960. – С. 15-16 ; Хирургия. – 1962. – № 1. – С. 123-125. – Текст рос. мовою.
8. Фединец, А. В. Лечение урологических заболеваний минеральными водами Закарпатской области / А. В. Фединец // Вопросы развития курортов с минеральными водами / Закарпат. територ. курорт. упр. профсоюзов, Укр. НДИ курортологии и физиотерапии ; редкол. : Ф. Е. Куркудым (отв. ред.), Р. Г. Караев, М. Д. Торохтин [и др.]. – Ужгород : Закарпат. обл. кн.-газ. изд-во, 1962. – С. 128-137. – Текст рос. мовою.
9. Фединец, А. В. Комбинированное лечение больных хронической венозной недостаточностью нижних конечностей на почве клапанной недостаточности и варикозного расширения поверхностных вен / А. В. Фединец, П. Г. Мизун // Декомпенсация сердца : монотемат. науч. сб. / МВ и ССО

УССР, Ужгород. гос. ун-т мед. фак., Киев. НИИ клинич. и экспериментал. хирурии Минздрава УССР ; отв. ред. И. А. Мельник. – Ужгород : Закарпат. обл. тип., 1973. – С. 326-328. – Текст рос. мовою.

10. Фединец, А. В. Пятидесятилетний опыт хирургического лечения зоба в Закарпатье / А. В. Фединец, М. Н. Полажинец, А. И. Микита, В. М. Бора // Вестник хирургии им. И. И. Грекова. – 1985. – № 2. – С. 6-10. – Текст рос. мовою.

11. Ранние послеоперационные осложнения. Их профилактика и лечение : метод. указания для врачей и студентов / Ужгород. гос. ун-т, Мед. фак. ; сост. : А. В. Фединец, М. Н. Полажинец. – Ужгород, 1974. – 19 с. – Текст рос. мовою.
12. Фединець, О. В. Зобна хвороба, її профілактика та лікування / О. В. Фединець. – Ужгород : Облвидав, 1955. – 32 с.
13. Фединець, О. В. Гострі ускладнення виразкової хвороби : [для студентів ст. курсів мед. ін-тів, дільничних лікарів і молодих хірургів] / О. В. Фединець. – К. : Здоров'я, 1968. – 68 с. – (Б-ка практ. лікаря).

14. Бора, В. Наша гордість. До 100-річчя з дня народження професора Олександра Фединця / В. Бора, М. Ганич // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Медицина. – Ужгород, 1997. – Вип. 4. – С. 3-4.
15. Ганич, М. М. Фединець Олександр Васильович / М. М. Ганич, О. М. Ганич // Енциклопедія Закарпаття : визначні особи ХХ ст. / редкол. : В. В. Бедь, М. М. Ганич, В. І. Комендар [та ін.] ; Закарпат. осередок наук. т-ва ім. Т. Шевченка, Закарпат. ун-т ім. А. Волошина. – Ужгород : Граджа, 2007. – С. 339-340.
16. Гінзбург, В. В ім'я життя : [нарис про закарпат. хірурга, проф. О. В. Фединця] / В. Гінзбург. – Ужгород : Карпати, 1966. – 75 с. – (Люди землі карпатської).
17. Гінзбург, В. Мов журавлиний ключ... : [худож.-документ. повість про О. Фединця] / В. Гінзбург. – Ужгород : Карпати, 1987. – 102 с.
18. Грицишук, Т. Професор та його родовід : [до 105 річниці від дня народж. О. В. Фединця] / Т. Грицишук // Срібна Земля. – 2002. – 28 черв. – С. 13.
19. Полажинець, М. М. Перший професор-хірург Закарпаття Олександр Васильович Фединець : (до 100-річчя з дня народження) / М. М. Полажинець // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Медицина. – Ужгород, 1996. – Вип. 3. – С. 43-45.
20. Фединець Олександр Васильович (1897–1987) // Вакула, Н. Нариси з історії медицини Закарпаття : з давніх часів до 40-х років ХХ ст. / Н. Вакула ; М-во освіти і науки України, УжНУ. – Ужгород : Мист. лінія, 2006. – С. 112-116.

ВЛАДИСЛАВ ЙОСИПОВИЧ ГАНЗЕЛ

70-річчя від дня народження архітектора, живописця,
графіка (нар. 1947)

Владислав Ганзел народився в с. Доманинці (нині – мікрорайон Ужгорода) 14 червня 1947 року. Прізвища його бабусь цілком підтверджують закарпатське коріння, особливо якщо згадати про конгломерат національностей, що знайшли собі притулок у карпатському краї. Бабуся за батьковою лінією мала прізвище Фердинанд, за матірною – Бенеш.

Те ж прізвище, яке Владиславу передалося від його дідуся, не віддалилося від усього цього ряду. Ганзел (Hänsel) – зменшувальна форма повного німецького імені Йоганнес.

Владислава Йосиповича сміливо можна назвати мисливцем за враженнями, адже з малих літ намагався вловлювати прекрасне. По мірі зростання майстерності переплавлював їх у художні образи, переносячи враження на полотна. Вже з шести літ відвідував студію образотворчого мистецтва при Ужгородському палаці піонерів, якою керував Золтан Баконій.

– Коли мене привели туди батьки, то підклали мені стільчик, щоб ноги оперлися на тверде, бо інакше зависали в повітрі, – згадує Владислав Йосипович. – Я тоді сидів за одним столом із Василем та Іваном Скакандіями, Михайлом Томчанієм, Степаном Шолтесом. Кожен із них через багато років зайняв помітне місце у образотворчому мистецтві Закарпаття, і всі ми разом глибоко вдячні за науку Золтану Степановичу.

– Баконій був педагогом із великої літери, бо багато чим жертвував задля нас, своїх вихованців, – розвиває думку співрозмовник. – Скажу більше: Золтан Степанович приділяв нам навіть більше уваги, ніж власним дітям. Вимогливість у нього поєднувалася з батьківською добротою, тактом, щоденним піклуванням про студійців. Серйозне ставлення до мистецтва прищеплював усім нам і, побачивши в комусь іскру Божу, не давав їй згаснути. Поїздки на пленери по Закарпаттю – від Ужжа до самого Ясіня, нескінченні виставки і конкурси за право бути кращим учнем у Баконія заряджали шкільну молодь енергією та жагою творчості,

Багаторічне спілкування з Учителем зумовило вибір юнака: по закінченні середньої школи № 2, де за відмінне навчання отримав срібну медаль, він подав документи до Київського державного художнього інституту. Перша спроба вступити на архітектурний факультет завершилася для абітурієнта з Ужгорода невдало, зате друга продемонструвала величезний потенціал: на сімнадцяти відбірних іспитах, які складав майже цілий місяць, він лише на одному спіткнувся. Шістнадцять склав на відмінно! Після успішного вступу й повернення додому, в Ужгород Владислава чекав щедрий подарунок від батьків – телевізор.

По закінченні вишу Владислав протягом року служив армії, після чого знайшов себе на роботі у Закарпатській філії інституту “Діпромiсто” (пізніша назва – “Закарпатдіпромiсто”). Займався проектуванням нетипових об’єктів – тих, які вимагали від автора великої творчої енергії та самовіддачі.

Вихід на заслужений відпочинок був позначений для нього не “диванним” відпочинком, а продовженням творчої активності, набуттям незалежного статусу в створенні архітектурного продукту. Без жодної перерви в роботі Владислав Йосипович заснував приватне підприємство “ДАБ Проект”, в якому згуртував досвідчених проєктантів, колег та інженерів суміжних професій. Відтак потік замовлень у портфелі не вичерпується по сьогодні.

З ім’ям знаного ужгородського архітектора за останні більш ніж 40 років пов’язано багато цікавих архітектурних розробок як у обласному центрі, так і загалом у Закарпатті. З-під його рук вийшли понад 120 проєктів, які отримали високі оцінки експертів. Більше половини з цієї кількості втілені в життя.

Завдяки йому як автору проєктів реалізовано реконструкцію центральної частини міст Іршава, Перечин, ряду інших населених пунктів Закарпаття. Творчу фантазію Владислава Йосиповича увібрали в себе такі об’єкти як Свято-Кирило-Мефодіївський кафедральний собор у Хусті, пам’ятник жертвам політичних репресій в Ужгороді, пам’ятник жертвам аварії на Чорнобильській АЕС у м. Чоп, атріум Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II у м. Берегово та багато інших.

Підпис Владислава Ганзела стоїть під планувальними розробками та коригуванням населених пунктів у різних районах області. Його часто запрошують для участі у комісіях, де обговорюються планування архітектурного обличчя міст і сіл. Як наслідок, він

є переможцем і призером багатьох конкурсів на кращий проект та реалізовану будівлю. Серед нагород – відзнака Ужгородського міськвиконкому “Кращий архітектор міста 2001 року”, титул переможця у конкурсі на встановлення Монумента Соборності України у м. Ужгород.

Владислав Ганзел входить до складу містобудівних рад Ужгорода й Чопа, відповідних робочих органів при Закарпатській обласній і Ужгородській районній державних адміністраціях. З 1979 р. є членом Національної спілки архітекторів України, а з 2000-го р. – керівником її Закарпатської обласної організації. Знаному ужгородському митцеві довірено бути заступником голови Товариства словацьких митців Закарпаття.

І сьогодні, в свої сімдесят Владислав Йосипович не зменшує творчої активності. Продовжуючи займатися архітектурним плануванням, знаходить час і для “душевного” заняття – живопису. Цьому захопленню (воно давно вийшло на професійний рівень, що підтвердили дві персональні виставки, які отримали схвальні відгуки критиків і поціновувачів мистецтва) віддає весь вільний час, а улюбленою технікою є акварель, пастель, темпера, гуаш, акрил. Він уміло поєднує їх на полотнах.

Владислав Йосипович – учасник багатьох виставок і творчих вернісажів, які проводяться на теренах Закарпаття та за його межами. А десять років тому, вступивши до Об’єднання професійних художників Закарпаття на чолі Василем Брензовичем, він захопився пленерним живописом.

Разом із членами цього об’єднання об’їздив найвіддаленіші куточки області. Багато разів бував на Міжгірщині, Великоберезнянщині, Рахівщині та в інших районах. Малювання просто неба відкриває у художника нові можливості, дозволяючи краще вловлювати стани природи, тренуючи думку, змушуючи працювати швидко та ефективно.

Критики зазначають, що у житті та мистецтві Владислава Ганзела панує лінія. Соковита, формотворча, виразна. Саме вона створює об’єм, сюжет, конструкцію і, власне, вона ж витікає з ощадливості та чіткості в засобах вираження, властивих упоряднику простору – архітектору. Попри домінанти лінії, у творчості Ганзела є місце і кольору.

З живописних робіт художника можна вивчати географію усього Закарпаття, про що свідчать самі назви його творів – “Сніг на

Воловецькому перевалі”, “Копиці с. Ясіня”, “Водоспад с. Лумшори”, “Водоспад Шипот”, “Дерев’яна церква с. Подобовець”, “Дерев’яна церква с. Ужок”, “Колочавська церква”, “Село Уклин пізньою осінню”, “Рання осінь у Синевирі”...

Владислав Ганзел охоче відображає гармонію світу і в графіці, де тяжіння до чіткості і конструктивності особливо помітне. Контраст форми та повітря, тіні й світла робить графіку митця активною та виразною, додає їй глибини. Кольорова графіка цього автора прості звичайні речі робить активними і навіть драматичними, чим посилює інтерес до неї.

Старший син Денис успадкував професію батька, отримавши диплом факультету міського будівництва та господарства Ужгородського національного університету.

Молодший син Андрій, за професією економіст, знайшов себе в альтернативній енергетиці. Займається проектуванням і будівництвом малих гідроелектростанцій.

Протягом останніх півстоліття плече в плече з Владиславом Йосиповичем іде його дружина Валентина, яка працює психологом.

Владислав Ганзел і інші члени сім’ї багаторічним служінням краю у різних сферах людської діяльності і, насамперед, у царині культури й мистецтва примножують багатства отчої землі, додають їй яскравих барв, колоритності.

ВАСИЛЬ БЕДЗІР

Джерельні приписи:

1. Ганзел Владислав Йосипович // Художники Закарпаття [Образотворчий матеріал] : 25 років від дня заснування об-ня проф. художників Закарпаття / Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Об-ня проф. художників Закарпаття ; авт. проекту та відп. за вип. В. М. Брензович ; вступ. слово Ю. Глеби ; передм. : В. Брензович, Л. Біксей. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2015. – С. 56-63 : іл.

2. Владислав Ганзел // Мистецький Олімп. Митці України. – К. : Укр. каф. журналістики, 2015. – С. 612-613 : кольор. фот.
3. Владислав Ганзел // Український літопис XXI століття : визначні імена та підприємства держави Україна : [всеукр. зб.] / Акад. мистецтв України ; уклад. В. В. Стройков. – К. : Видав. центр “Метр”, 2008. – 248 с. – С. 76-77.
4. Ганзел Владислав Йосипович // Золоті сузір’я України. Золотий фонд нації : до 20-річчя Незалежності України / Укр. конфедерація журналістів,

- Укр. видав. консорціум, Ін-т біогр. дослідж. ; упоряд. В. В. Болгов. – К. : Київ. книжк.-журнал. ф-ка, 2011. – С. 332-333 : кольор. фот.
5. Ганзел Владислав Йосипович // Київський літопис ХХІ століття. Освіта, наука, архітектура / НАН України, Нац. спілка архітекторів України ; уклад. В. В. Стройков. – К. : СПД Стройков В. В., 2007. – С. 252-253.
 6. Ганзел Владислав Йосипович // 100 провідних будівельників та архітекторів України. Вип. 2 / Укр. конфедерація журналістів, Ін-т біогр. дослідж. ; упоряд. В. В. Болгов. – К., 2010. – С. 70-71 : кольор. фот.
 7. Ганзел Владислав Йосипович // Хто є хто в будівництві та архітектурі. Вип. 6 / Укр. конфедерація журналістів, Ін-т біогр. дослідж. Укр. академія геральдик, товарного знаку та логотипу ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – К., 2015. – С. 66-67 : кольор. фот.
 8. Ножка, Анастасія. Владислав Ганзел привідкрив свій творчий щоденник : [вист. художника у Закарпат. музеї нар. архітектури та побуту] / А. Ножка // Новини Закарпаття. 2014. – 16 верес. – С. 6.

ЧЕРВЕНЬ: 19

ПЕТРО ПЕТРОВИЧ БОБОНИЧ

**75-річчя від дня народження доцента,
старшого наукового співробітника
кандидата фізико-математичних наук (нар. 1942)**

Петро Бобонич – особистість непересічна: вчений, що має понад 180 наукових статей, винахідник багатьох приладів медичного та електронного спрямування.

Бобонич Петро Петрович народився в Міжгір'ї Закарпатської області 19 червня 1942 р. в сім'ї службовців. В 1949 р. почав навчатися у Міжгірській середній школі, яку закінчив у 1959 році. Два роки працював лаборантом Міжгірської середньої школи. В Ужгородський державний (сьогодні – національний) університет поступив в 1961 році. З першого курсу його призвали до військової служби. З 1964 р. він продовжував навчатися на фізико-математичному факультеті (згодом фізичному). Закінчив Ужгородський державний університет (УжДУ) по спеціальності “фізика”. З 1974 р. працює в УжДУ на посаді інженера, а далі на посадах молодшого та старшого наукового співробітника.

Робота в університеті була пов'язана з науковими дослідженнями в області електроніки, напівпровідникової техніки та створення різних фізичних та медичних приладів.

Перший винахід зробив у 1976 році. Має 22 авторських свідоцтв колишнього СРСР, понад 50 патентів України та 6 патентів Росії. Автор більше 150 наукових статей, тез доповідей та матеріалів, методичних посібників і підручників. В 1978 р. його нагородили медаллю “Изобретатель СССР”.

Захистив кандидатську дисертацію в Чернівецькому університеті в 1989 році. Тема дисертації “Оптичне випромінювання складних сульфідів миш'яку при електронному збудженні”. Під час довгорічної праці над дисертацією Петро Бобонич при дослідженні взаємодії електронів з поверхнею твердих тіл (в тому числі напівпровідників) виявив нові властивості випромінювання поверхні складних напівпровідникових сполук та металів. Ним було встановлено, що оптичне випромінювання при електронному збудженні поверхні твердих тіл поширюється під кутом, близьким до 54 градусів, та є постійним при будь-якому куті падіння електронів. По матеріалах дослідження була подана заявка на видачу диплома на наукове відкриття “Властивості емісії фотонів із поверхні твердого тіла під постійним кутом при електронному збудженні”, зареєстрованим у Всесоюзному науково-дослідному інституті державної патентної експертизи (м. Москва) під номером № ЕП-61-ОТ-12090 від 7.02.1991 р. У зв'язку з розпадом СРСР та розділенням діловодства по патентних справах між новоутвореними державами розгляд заявки був припинений.

Пріоритет по виявленому ефекту був зафіксований по авторському свідоцтву СРСР під назвою “Спосіб дослідження поверхні твердих тіл при електронному збудженні”, причому способу присвоєно ім'я винахідника. По результатах дослідження було опубліковані ним наукові праці в наукових журналах та представлено на наукових конференціях.

У 1990 р. на ВДНХ України отримав золоту медаль та диплом першого ступеня за розробку еталонних спектральних ламп.

Ужгородський вчений продовжував дослідження. При розробці нових по суті фотоприймачів та дослідженню їх властивостей йому поталанило: ним виявлений новий ефект під назвою “Фотоелектричний ефект інверсії знаку електрорушійної сили”. Встановлено, що при дії на нові розроблені фотоприймачі монохроматичним світлом

від ультрафіолетового до інфрачервоного світла відбувається так звана інверсія (зміна) знаку фотоелектрорушійної сили (фотоерс). Окрім того, при падінні монохроматичного світла на колектор чи емітер фотоприймача також відбувається реєстрація зміни знаку електрорушійної сили від плюса до мінуса відповідно.

Державне відомство України по патентах присвоїло прізвище Бобонича назві ефекту. Ці фотоприймачі дають можливість використати їх в медичному та електронному приладобудуванні в якості датчиків оптичного випромінювання, елементів оптоелектроніки тощо.

На посаді старшого наукового співробітника кандидат фізико-математичних наук Петро Петрович Бобонич займався науковими дослідженнями, розробляв прилади для наукових та навчальних лабораторій. Нині вчений перебуває на науковій пенсії.

На посаді доцента в УжНУ Петро Бобонич для студентів медичного факультету читав курс “Медична та біологічна електроніка”. Під час наукової та викладацької роботи в УжНУ займався розробками в області медичного приладобудування з метою створення простих та дуже необхідних приладів для діагностики та лікування різних захворювань.

В процесі дослідження багат шарових напівпровідників було виявлені два нові ефекти, зв’язані з інверсією знаку фотоерс.

Перший спосіб керування диференціальним фотоелементом, що складається зі структури р-п-р-п-типу відрізняється тим, що зміну знака фотоерс із “-” на “+” проводять шляхом дії на нього монохроматичним світлом, причому довжина хвилі монотонно змінюється в часі від ультрафіолетового світла до інфрачервоного (загальний ефект Бобонича).

Другий спосіб керування диференціальним фотоелементом, що складається із структури р-п-р-п-типу, відрізняється тим, що керування фотоелементом проводять шляхом дії на перший р – шар, який є анодом структури р-п-р-п-типу (виникає знак фотоерс “+” на виході структури), або останній п-шар, який є катодом структури р-п-р-п-типу, монохроматичним світлом (виникає знак фотоерс “-” на виході структури) (спеціальний ефект Бобонича).

Винахідник запропонував застосувати фотоприймачі в неінвазійних глюкометрах та оптичному томографі — приладі для діагностики захворювань молочної залози. З науковцями медичного факультету було проведено дослідження неінвазійного глюкометра в

Ужгородській міській поліклініці (близько 500 чол.) та Ужгородській обласній лікарні ім. А. Новака (близько 80 чол.).

За результатами Всеукраїнського конкурсу “Винахід–2006” П. П. Бобонич отримав диплом за третє місце в абсолютній номінації за неінвазійний глюкометр. Неінвазійним глюкометром, який він розробив, цікавились в Сингапурі, Китаї, Ізраїлі, США, Канаді, Росії та багатьох інших країнах. В Росії цим приладом зацікавився Росздравнадзор, яким було проведено перші дослідження для розробки глюкометрів та отримано позитивний відгук про роботу неінвазійних глюкометрів.

Через рік в 2009 р. Петро Бобонич отримав диплом та перше місце по Закарпатській області в конкурсі “Винахід–2008” за оптичний томограф для діагностики захворювання молочної залози жінок. Цей прилад зміг би дати можливість діагностувати захворювання без застосування рентгенівського проміння, яке є шкідливим для людей.

На пенсії Петро Бобонич і далі продовжує свої дослідження. Зараз він розробив нові неінвазійні глюкометри: наручний годинник-глюкометр та каблучку-глюкометр.

У 2012 р. Петро Бобонич отримав диплом і перше місце по Закарпатській області в конкурсі “Винахід–2011” за глюкометр, який був виготовлений у вигляді наручного годинника. Цей винахід можна використати також для введення інсуліну за допомогою інсулінового насоса, який програмується через глюкометр-наручний годинник.

У 2014 р. П. П. Бобонич став лауреатом конкурсу “Кращий Закарпатець–2013” і нагороджений нагрудним знаком “Віжи-3000” за № 310.

Впродовж своєї наукової діяльності вчений отримав 22 авторські свідоцтва колишнього СРСР, 89 патентів України та 6 патентів РФ.

МАРК КУДРЯВЦЕВ

Джерельні приписи:

1. Бобонич, П. П. Використання фотоперетворювачів електричного струму / П. П. Бобонич, Е. П. Бобонич // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Фізика. – Ужгород, 2002. – Вип. 12. – С. 53-54.
2. Бобонич, П. П. Механизм оптического излучения, возникающего при бомбардировке поверхности твердых тел электронами малых энергий / П. П. Бобонич, Н. И. Довгошей ; Ужгород. ун-т. – Ужгород, 1985. – 9 с. – Деп. В УкрНИИНТИ 1. 04. 85, № 659 Ук-85. – Текст рос. мовою.

3. Бобонич, П. П. Природа оптического излучения из поверхности твердых тел / П. П. Бобонич, В. Ф. Лазар // Стеклообразные полупроводники : тез. докл. Всесоюз. конф. – Л. : ФТИ АН СССР, 1985. – С. 131-132. – Текст рос. мовою.
 4. Бобонич, П. Фотоприймачі з інверсією знаку електрорушійної сили / П. П. Бобонич // Винахідник і раціоналізатор – 2005. – № 5. – С. 4.
 5. Бобонич, П. Фізичний принцип дії моніторингу глюкози крові / П. П. Бобонич // Винахідник і раціоналізатор – 2005. – № 5. – С. 5.
 6. Бобонич, П. П. Характеристики и механизм оптического излучения пленок As₂S₃ при возбуждении их электронами малых энергий / П. П. Бобонич // XX Всесоюзная конференция по эмиссионной электронике : тез. докл. – К. : ИФ АН УССР, 1987. – С. 63. – Текст рос. мовою.
 7. Бобонич, П. Закарпаття: дешева енергія зовсім поряд? : [інтерв'ю] / вела М. Нейметі] / П. Бобонич // Новини Закарпаття. – 2006. – 15-16 верес. – С. 3.
 8. Бобонич, П. Ужгородський винахідник Петро Бобонич створив прилад, який допоможе діабетикам : [інтерв'ю / вела М. Шутко] / П. Бобонич // Новини Закарпаття. – 2007. – 19 трав. – С. 18 : фот.
- ***
9. Бобонич, П. П. Способ Бобонича П. П. исследования электронной структуры твердых тел : А. с. СРСР № 1324433 від 7.05.1984 р. – Текст рос. мовою.
 10. Бобонич, П. Спосіб керування диференціальним фотоелементом (за ефектом Бобонича П. П.) : Патент України № 71109 А від 05.12.2003 р., Бюл. № 1, 2005.
 11. Бобонич, П. Спосіб керування диференціальним фотоелементом (за ефектом Бобонича П. П.) : Патент України № 71110 А від 05.12.2003 р., Бюл. № 1, 2005.
 12. Бобонич, П. П., Бобонич Е. П. Диференціальна оптопара та спосіб її виготовлення (по ефекту Бобонича П. П.) : Патент України № 73704 А від 05.12.2003 р., Бюл. № 8, 2005.
 13. Бобонич, П. П., Кудрявцев М. М., Бобонич Е. П. Неінвазійний мобільний глюкометр : Патент України № 87480 У від 10.02.2014 р., Бюл. № 3, 2014.
 14. Бобонич, П. П., Кудрявцев М. М., Бобонич Е. П. Неінвазійна приставка-глюкометр до мобільного телефону : Патент України № 92611 У від 26.08.2014 р., Бюл. № 16, 2014.
 15. Бобонич, П. П., Кудрявцев М. М., Бобонич Е. П. Неінвазійний мобільний глюкометр з приставкою для вимірювання глюкози крові до нього : Патент України № 88220 У від 11.03.2014 р., Бюл. № 5, 2014.
 16. Бобонич, П. П., Кудрявцев М. М., Бобонич Е. П. Неінвазійний мобільний глюкометр з приставкою для вимірювання глюкози крові до нього : Патент України № 88221 У від 11.03.2014 р., Бюл. № 5, 2014.

* * *

17. Ворошилов, Олександр. Незалежні як сонце : [про П. Бобонича] / О. Ворошилов // Старий Замок. Паланок. – 2008. – 19-25 черв. – С. 5, 18 : фот.
18. Мартин, Володимир. Глюкометр із ... прищипки для білизни : [про П. Бобонича] / В. Мартин // Дзеркало тижня. – 2007. – 24-31 серп. – С. 16.
19. Нірода, Оксана. Глюкометр у вигляді наручного годинника винайшов ужгородський вчений : [про П. Бобонича] / О. Нірода // Ужгород. – 2012. – 3 берез. – С. 5 : фот.
20. Петруляк, Іван. Наш земляк відомий серед науковців : [про П. Бобонича] / І. Петруляк // Верховина. – 2009. – 17 верес. – С. 3 : фот.
21. Ужгородський физик розробив новий апарат для діабетиків : [про П. Бобонича] // Новинка. – 2011. – 26 февр. – С. 3 : фот. – Текст рос. мовою.

ЛИПЕНЬ:14

ПЕТРО ПАВЛО ОРОС

100-річчя від дня народження священика-мученика,
помітного діяча Мукачівської греко-католицької єпархії
(1917–1953)

У 2001 р. Папа Івана Павло II проголосив Блаженним єпископа Мукачівської греко-католицької єпархії Теодора Ромжу, якого було вбито у листопаді 1947 року. Нині триває процес беатифікації ще одного закарпатського священика – Петра Павла Ороса, який загинув 36-літнім у 1953 році.

Петро Павло Орос народився 14 липня 1917 р. в с. Біра в Угорщині, в комітагі Саболч недалеко від Маріяповчі. Три покоління його предків були греко-католицькими священиками.

Батьки померли молодими. Батько Іван Орос закінчив ужгородську семінарію. Помер, не маючи тридцяти років, від туберкульозу. Мати Єлизавета Раковська теж із родини священиків. Народилася в Пузняківцях, померла в Керецьках. Прожила 33 роки.

Мав старшого на три роки брата Івана Стефана Ороса, який теж став священиком і відсидів у сталінських таборах з 1948 до 1956 року.

Коли померла мати, брати-сироти були відправлені до далеких родичів у село Скотарське Воловецького району, де виховувалися у родині священика Олександра Сабова. Коли ж і той помер у 1933 р., Петро Павло Орос опиняється в родині його сина Андрія, який був парохом у Сокирниці Хустського району. Тут почав ходити в Хустську гімназію, яку закінчив у 1937 році.

У 1937 р. починає навчатися в ужгородській семінарії, де духовним наставником і професором працює Теодор Ромжа. Під час угорської окупації Ужгорода часткового навчався у семінарії в Оломовці (Чехія), потім повернувся до Ужгородської семінарії.

Під час війни закінчив курси військових священиків.

1942 р. висвятився на священика неодруженим. До 1946 р. був помічним священиком у селі Великі Ком'яти Виноградівського району. Збудував церквіцю у Малих Ком'ятах (1946–1947). У той час, при владі комуністів, це було подією.

З 1946 до 1949 року – парох у селі Білки. Прийшов на місце арештованого священика Івана Поповича, якого засудили на 5 років таборів.

Був дуже скромний. Вірники згадують, як давали йому харчі та одяг, а він роздавав його бідним. Виглядав, як найубогіший селянин. Люди його дуже любили. Постійно усміхався, зі всіма говорив дуже лагідно, до всіх мав добре слово, нікого не образив, нікого не засуджував.

Білковці згадують, що був суддею у футбольних матчах. До слова, Теодор Ромжа теж відзначався чудовим дріблінгом.

Із 1949 р., коли греко-католицька церква опинилася під забороною, Петро Павло Орос перейшов у підпілля. Разом із священиком Іваном Маргітичем, Іваном Романом, Іваном Ченгері проводить підпільні богослужіння в Іршавському та Виноградівському районах. Вдень отці переховувалися по хатах, а вночі вирушали до вірників. У березні 1951 року арештовують отців Маргітича та Романа.

З 1950 р. Петро Павло Орос перейшов на режим посту – їв один раз вдень, переважно зранку.

У квітні 1953 р. його викривають і арештовують. Дев'ять днів його допитували в ужгородській в'язниці, намагаючись перетягнути на православ'я. Порадили виходити з підпілля, зробити паспорт і влаштуватися на роботу. Це вже було після смерті Сталіна, що, можливо, й зумовило м'якшу реакцію кагебістів.

Однак священик продовжив свою працю в підпіллі.

Останню службу Божу відслужив 27 серпня 1953 р. у приватній хаті у Великих Ком'ятах, там же провів обряд хрещення. На той час міліція вже знову розвісила оголошення про його розшук. Разом із Катериною Станко отець Петро йшов вночі до Білок на сповідь до хворого. Аби легше здолати дорогу, вирішили скористатися нічним поїздом і вирушили на зупинку у Сільце. Стрілочник упізнав отця Петра і виказав міліціонеру Повшику. Той повів його у Заріччя до колгоспної контори.

Катерина Станко не покинула їх, а йшла за ними назирці, благаючи міліціонера, аби відпустив отця Петра. Біля хреста священник опустився на коліна і став просити, аби міліціонер його відпустив. Той натомість вистрілив у нього. Куля потрапила в шию, і отець помер на руках Катерини Станко, стікаючи кров'ю. Жінка відразу розбудила людей, що жили поруч, голосно волаючи “Священника застрелили!”. Показово, що вбивство сталося відкрито, при свідках, хоча раніше такі злочини КГБ робило таємно, аби затерти сліди.

Тіло лежало на вулиці до ранку, поки його не забрала міліція у морг Іршавської лікарні. Вірники просили віддати тіло їм, аби його належно поховати. Міліція не погодилася, остереігаючись, що могила вбитого стане місцем паломництва. Вночі міліціонери таємно закопали тіло на пустирі села Кам'янське. Але діти, що пасли там худобу, виявили невідому могилу. Коли про це пішов розголос у селі, міліція перепоховала тіло в міліцейському гаражі в Іршаві, а підлогу залили бетоном. Показово, що отця Ороса покляли у труну голим.

30 липня 1992 р. після довгих розшуків місце поховання отця Ороса таки виявили, і його останки урочисто перепоховали біля церкви села Білок у 39-ту річницю вбивства. На честь священника тепер там збудована капличка.

Кажуть, що за вбивство отця Ороса міліціонер отримав 500 карбованців премії. Після 1991 вбивцю розшукали аж у Сибіру, але справу проти нього за терміном давності не порушували.

Дослідник Ласло Пушкаш стверджує, що отець Петро Павло Орос був у грудні 1944 р. таємно висвячений Теодором Ромжою на єпископа, за що і був застрелений. Час висвячення викликає сумнів. Адже лише 30 грудня 1945 р. (через рік!) був висвячений на єпископа Олександр Хіра, про що є свідчення і в Римі. Хоча Хіра був викладачем семінарії і колегою Теодора Ромжі, тоді як Петро Орос щойно закінчив семінарію і був лише співпрацівником на сільській парафії.

Можливо, Теодор Ромжа зробив це пізніше, коли отець Орос був уже парохом у Білках. Існують згадки про кількох священників, висвячених Ромжею на єпископів на випадок свого арешту. Достеменно відомо ім'я тільки одного з них – Олександр Хіра. Хто був другим, а то й третім підпільним владикою – можна тільки здогадуватися. Сам Орос не поведився як єпископ, зокрема, нікого не висвячував на священників. Іван Маргітич згодом стверджував, що після ліквідації Ромжі та арешту Хіри кагебісти вважали Ороса головним підпільним керівником церкви.

У 2009 р. розпочався процес беатифікації отця Петра Павла Ороса.

Вірники Іршавщини та Виноградівщини написали спогади про свого улюбленого священника, що послужило основою для біографічної книжки Ласла Пушкаша “Петро Павло Орос: життя та мучеництво”, яка побачила світ в ужгородському видавництві “Ліра” у 2015 році.

ОЛЕКСАНДР ГАВРОШИ

Джерельні приписи:

1. бр. Атанасій. Світич віри : [пам'яті П. Ороса] / бр. Атанасій // Карпат. край. – 1994. – № 7-12. – С. 58-60.
2. Белей, Любомир. Нам потрібне беатифікаційне визнання владик Івана Маргітича, Петра Ороса і Олександра Хіри! : [про життя реліг. діячів Закарпаття] / Л. Белей, І. Мешко // Фест. – 2015. – 13-19 берез. – С. 9.
3. Бендас, Стефан. Священники-мученики, сповідники вірності / С. Бендас, Д. Бендас. – Ужгород : Закарпаття, 1999. – 412 с. : іл.
Зі змісту: [про о. Петра Ороса]. – С. 163-168.
4. Василець, Р. Останній притулок священника : [про П. Ороса] / Р. Василець // Новини Закарпаття. – 1992. – 1 верес. – С. 8.
5. 95 років тому народився Слуга Божий Петро Орос : [про свяченомученика із с. Білки Іршав. р-ну] // Благовісник. – 2012. – № 8 (серп.). – С. 12 : фот.
6. Звонар, В. Щирість душі і серця любов : [про священника о. П. Ороса] / В. Звонар // Нове життя. – 1999. – 5 жовт. – С. 3.
7. о. Мадяр. Ким є для нас отець Орос? : (з приводу 40-річчя з дня його смерті) / о. Мадяр // Карпат. Україна. – 1993. – 16 верес. – С. 7.
8. о. Орос Петро – єпископ-мученик за Христову Церкву // Благовісник. – 2004. – № 5 (квіт.). – С. 7.
9. Павло, ЧСВВ. Ще раз про наш смуток і нашу радість : [про трагічну смерть у 1953 р. о. П. Ороса із с. Білки] / Павло, ЧСВВ // Нове життя. – 1992. – 29 серп. – С. 3.

10. о. Пушкаш, Ласло. Петро Павло Орос : життя та мучеництво / о. Л. Пушкаш. – Ужгород, 2015. – 168 с.
11. Романенчук, Г. У нас віра одна – у Господа Бога : [доля греко-католического монаха П. Ороса] / Г. Романенчук // Срібна Земля. – 1996. – 6 лип. – С. 5.
12. Сабов, Ю. Смерть, яку не вільно забути : з життя о. П. Ороса, греко-католического священника / Ю. Сабов // Календар “Просвіти” на 1991 рік. – Ужгород, 1991. – С. 17-19.
13. Симканич, В. Дороги молодості : [про священника П. Ороса] / В. Симканич // Закарпат. правда. – 1992. – 15 верес. – С. 2.
14. “Я боровся доброю борнею, скінчив біг – віру зберіг” : розпочато беатифікац. процес отця П. Ороса // Благовісник. – 2003. – № 8. – С. 2.

ЛИПЕНЬ: 22

В'ЯЧЕСЛАВ ГРИГОРОВИЧ КОТИГОРОШКО

до 70-річчя з дня народження вченого-археолога
(1947–2016)

22 липня 2017 р. свій 70-річний ювілей в колі рідних і друзів мав би святкувати один з провідних археологів Закарпаття, професор В'ячеслав Григорович Котигорошко. Але цій події не судилося статися, завадила смерть – 10 вересня 2016 р. великої людини не стало. Він пішов з цього світу, але назавжди лишився в серцях близьких і знайомих. Пішов, на жаль, пішов, але не безслідно, він залишив частину себе в пам'яті тих, хто його знав і значний багаж своїх знань на сторінках праць, за якими його будуть завжди пам'ятати і згадувати особисто незнайомі з ним, але вдячні нащадки.

Свої неповні 70 років професор прожив активно і зробив настільки багато, що іншим для цього не вистачило б і 2-3 життя. Народився 22 липня 1947 р. в м. Самбір Львівської обл. в сім'ї військовослужбовця, офіцера-прикордонника. Разом з родиною проїхав фактично по всьому кордону Радянського Союзу, жив в військових містечках прикордонних застав. У 1965 р. закінчив Тетрицкарійську середню школу (Грузія) і переїхав до Закарпаття, з яким пов'язав своє наступне життя.

Трудову діяльність розпочав токарем заводу “Мукачівприлад” (з 1965 до 1967 р.). У 1967 р. вступив на І курс історичного факультету

Ужгородського державного університету, який закінчив у 1972 році. Зі студентської лави почалося фанатичне захоплення археологією, давніми народами та племенами. В колі товаришів-студентів стартувало сповнене пригод експедиційне життя, полювання за старожитностями і тією історією, яку вони могли розкрити. Саме в цей час пліч-о-пліч з ним працював справжній друг – Володимир Петрович Ванчугов, який пізніше був директором одного з кращих музеїв України – Одеського археологічного.

Після закінчення вищого навчального закладу В'ячеслав Григорович став консультантом Закарпатського відділення Українського товариства охорони пам'яток історії та культури (1972 р.), згодом ненадовго вчителем історії Фрунзенської середньої школи в Криму (1973 р.), де на той час перебували його батьки.

У цьому ж році він повернувся на Закарпаття і почав працювати по археологічній тематиці молодшим (1973–1979 рр.), а після старшим (з 1979 р.) науковим співробітником науково-дослідного сектора Ужгородського університету.

Одночасно, з 1986 року зайнявся і викладацькою діяльністю, відкривав для наступних поколінь таємниці історії. З 1991 до 1999 р. був старшим викладачем, з 1999 до 2000 р. – доцентом, з 2000 р. і до смерті – професором кафедри історії стародавнього світу і середніх віків Ужгородського національного університету. Викладав нормативний курс “Археологія”, спецкурси “Фракійці і греко-римський світ”, “Кельтська цивілізація і Рим”, керував археологічною практикою.

З вересня 2004 р. за заслуги перед університетом і високий фаховий досвід В'ячеслав Григорович призначений директором науково-дослідного інституту карпатознавства Ужгородського університету, діяльність якого поступово сконцентрувалася на археології, з якої по суті і починалося формування інституту.

Основні наукові дослідження професора пов'язані з вивченням актуальних проблем населення Верхнього Потисся латено-римського часу (III ст. до н.е.–IV ст. н.е.) та слов'ян VI–IX ст. За час наукових пошуків на Закарпатті ним відкрито близько 300 пам'яток археології, а для вивчення старожитностей сусідніх країн налагоджені зв'язки з провідними вченими Румунії, Угорщини, Словаччини та Польщі. Спількування з колегами відбувалося як під час поїздок за кордон для вивчення фондів ключових музеїв, так і в ході виступів на міжнародних зустрічах, конференціях, симпозіумах та конгресах, де наш

професор гідно представляв Україну і змушував зарубіжних колег пам'ятати досягнення закарпатської археології. Щорічна, майже цілодобова робота без відпусток і вихідних дозволила побачити світ більше 100 його наукових праць (чотири монографії, брошури, статті, повідомлення), значна частина з яких була опублікована за кордоном.

У грудні 1983 р. В'ячеславом Григоровичем захищена кандидатська дисертація “Населення Закарпаття в першій половині I тисячоліття нашої ери”, а у квітні 1997 року – докторська дисертація “Історія населення Верхнього Потисся в латено-римський час (III ст. до н.е.–IV ст. н.е.)”, які відчутно поповнили наукову скарбницю нашого народу.

Так, він помер, не доживши до свого 70-го дня народження, але правду кажуть: “Людина живе до тих пір, поки жива пам'ять про неї”. І професор заслужив собі Вічну Пам'ять.

ГОР ПРОХНЕНКО

Джерельні приписи:

1. Котигорошко, В. Археологічна практика / В. Котигорошко, І. А. Прохненко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 25. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2010. – С. 3-12.
2. Котигорошко, В. Верхнє Потисся в давнину : 1 000 000 років тому – X ст. н.е. / В. Котигорошко ; М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т, НДІ карпатознавства. – Ужгород : Карпати, 2008. – 432 с. : іл.
3. Котигорошко, В. Население Закарпатья в первой половине I тысячелетия нашей эры : автореф. на соискание ... канд. ист. наук / В. Котигорошко. – К., 1983. – 24 с. – Текст рос. мовою.
4. Котигорошко, В. Фракийцы Верхнего Потисся (III в до н.э. – IV в н.э) / В. Котигорошко ; Ужгород. гос. ун-т, Ин-т карпатоведения. – Ужгород, 1995. – 132 с. – (Поличка “Карпатського краю”, № 10-12 (33)). – Текст рос. мовою.
5. Котигорошко, В. = Kotigorosco, V. = Kutyhoroshko. Сакральний центр Верхнього Потисся епохи пізнього латену = Centrul sacral al tisei superior in epoca la tene-ului tarziu = The sacred centre of the upper tisa region of the late la tene period / В. Котигорошко ; Ужгород. нац. ун-т, Ін-т карпатознавства. – Satu Mare : Editura muzeului satmarean, 2015. – 340 с. : іл. – Текст укр., румун. та англ. мовою.

6. Котигорошко, В. Археологічні розкопки поблизу Чоми : [інтерв'ю / вела М. Фюзеші] / В. Котигорошко // Вісник Берегівщини. – 1993. – 9 верес. – С. 2

7. Котигорошко, В. Малая Копаня до новой эры : история Закарпаття / В. Котигорошко // Единство-плюс. – 1998. – 1 янв. – С. 14. – Текст рос. мовою.
 8. Котигорошко, В. Население северо-восточной части Карпатской котловины в III в. д.н.э – V в.н.э / В. Г. Котигорошко, Й. К. Черкун // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 1. – Ужгород : Вид-во УжНУ, 1995. – С. 105-114. – Текст рос. мовою.
 9. Котигорошко, В. Нові дані про поховальні пам'ятники Закарпаття / В. Котигорошко, І. А. Прохненко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 9. – Ужгород : Вид-во УжНУ, 2003. – С. 3-12.
 10. Котигорошко, В. Современные концепции о происхождении славян / В. Котигорошко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 4. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 1999. – С. 82-86. – Текст рос. мовою.
 11. Котигорошко, В. “Чорна археологія на Закарпатті процвітає” : [розмова з кер. НДІ Карпатознавства, проф. / вела М. Марко] / В. Котигорошко // Калейдоскоп оголошень. – 2012. – 13 груд. – С. 1-2.
 12. Котигорошко, В. Шукачі перлів: копати, копати і ще раз, якщо зможеш, копати! : [інтерв'ю / вів О. Тімков] / В. Котигорошко // Фест. – 1999. – 2-8 верес. – С. 14.
 13. Котигорошко, В. Як Мала Копаня стала великою схованкою : [інтерв'ю / вів Л. Гладков] / В. Котигорошко // РІО. – 2000. – 5 серп. – С. 11.
- ***
14. Гладков, Л. М. Творец истории Закарпаття : [ко дню рождения В. Котигорошка, археолога] / Л. М. Гладков // Единство-плюс. – 1998. – 18 июля. – С. 6. – Текст рос. мовою.
 15. Котигорошко Вячеслав Григорович // Олашин, Микола Васильович. Історичний факультет Ужгородського національного університету : біобібліогр. довід. / М. В. Олашин ; М-во освіти і науки України ; Держ. вищ. навч. заклад “Ужгород. нац. ун-т” ; бібліогр. ред. О. Д. Закривидорога ; відп. за вип. І. О. Мандрик. – Ужгород : Гражда, 2010. – С. 147-148.
 16. Котигорошко Вячеслав Григорович : доктор іст. наук., проф. // Під покровительством музи Клію : іст. ф-ту Ужгород. нац. ун-ту – 60 років / М-во освіти і науки України, УжНУ ; упоряд. : М. В. Олашин, Ю. О. Остапеч, М. Ю. Токар, Ф. І. Фенич. – Ужгород, 2005. – С. 79-80.
 17. Магочій, Павло Роберт. Котигорошко Вячеслав / П. Р. Магочій // **Енциклопедія історії і культури карпатських русинів** / уклад. : П. Р. Магочій, І. І. Поп ; заг. ред. П. Р. Магочія ; пер. з англ. мови Н. Кушко. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2010. – С. 366 : фот.
 18. Пам'яті професора В. Г. Котигорошка : [некролог] // Новини Закарпаття. – 2016. – 13 верес. – С. 7 : фот.

МУКАЧІВСЬКИЙ ТЕАТР ДРАМИ І КОМЕДІЇ

70 років від початку професійної діяльності (1947)

На своєму віку цей театр кілька разів змінював назву і статус, та попри все залишався високошанованим колективом для глядачів не тільки з усього Закарпаття, а й далеко з-за його меж, кожної нової постановки якого завжди чекали і чекають з нетерпінням.

Театр розпочав свою діяльність 23 серпня 1947 р. виставою “Олександр Суворов” за п’єсою І. Бахтерева та А. Разумовського. Організатором і першим головним режисером театру був 54-річний Григорій Готарський, людина непересічна, великий знавець і поціновувач театрального мистецтва, справжній корифей з величезним досвідом роботи. Колектив сформовано з акторів Білгород-Дністровського російського драматичного театру, які 1946 р. переїхали на Закарпаття (сама трупа була започаткована ще 1902 р. під назвою “Новый Аккерман”, всю Другу світову війну діяла як фронтова концертна бригада), то ж вистава про полководця, який воював у Подунав’ї, була для закладу цілком органічною. Головну роль у ній блискуче зіграв сам очільник. До театральної афіші тоді входили також вистави Леонова “Звичайна людина”, Шейніна “Кому підкоряється час”, Скриба “Дамська війна”, Афіногенова “Машенька”, Малюгіна “Старі друзі”. Про талановиту трупу заговорили театральні критики Києва, Ленінграда і Москви.

Що ж стосується театрального приміщення, то його передісторія ще глибша. 1884 р. у Мукачеві створено Товариство для розбудови театру. Необхідні кошти воно збило тільки через дванадцять років. Підмурівок закладено на місці колишніх торгових рядів і соляного управління. 1899 р. театр відкрився, але довгий час він не мав постійної трупи, задовольняючись гастролерами...

По смерті Г. Готарського з 1948 по 1960 р. головним режисером стала актриса цього ж театру Софія Нижня. У Мукачєво вона приїхала вже в зрілому віці і, як і сам керівник, з надзвичайно великим досвідом. Вона дебютувала у Мінську, а далі доля закидала її то в Омськ, то в Одесу, то у Харків, а потім був Ізмаїл і Білгород-Дністровський. Софія Мойсеївна не тільки зберегла надбання свого попередника, але й значно збагатила. Саме вона підняла російську класику на вищий щабель. І найбільшою нагородою, за її ж словами,

для неї були щирі оплески вдячних глядачів. Вистави тоді проходили при аншлагах. Багато городян одну і ту ж виставу дивилися по кілька разів, театр тоді називали малим МХАТом. Справжнє театральне мистецтво на сцені демонстрували відомі артисти Юрій Юров, Іван Золотих, подружжя Олег та Наталія Малинські, син яких продовжив справу батьків.

Новий етап театральної історії тривав з 1953 по 1957 р. , коли художнім керівником колективу став Георгій Музика. Він принципово оновив репертуар сучасними п'єсами. Та на зламі 1950–1960-х театр піддавався гострій і часто несправедливій критиці через свою репертуарну політику. У січні 1963 р. Міністерство культури України об'єднало його з ужгородським театром в один заклад із збереженням двох труп – російської і української. Це значно ускладнило діяльність мукачівської трупи, але стимулювало її до боротьби за виживання. 1958–1967 р. головним режисером трупи був Д. Ляховецький. 25 листопада 1972 р. Мукачівський філіал Закарпатського муздрамтеатру знову став Закарпатським обласним російським драматичним театром. Визнання до театру прийшло, коли ним керував народний артист України Олександр Король (1972–1979) — саме в цей час звання заслужених артистів України присвоєно артистам Л. Аркадьєву, Л. Пироговій, О. Королю, В. Столярову.

Від 1979 р. директором театру є Юрій Шутюк. Найдовший стаж роботи серед усіх директорів театральних колективів України. Його знає і шанує театральна еліта. Завдяки цьому театр завжди успішно гастролював у Росії, Білорусі, Румунії, Угорщині, Словаччині, Молдові, а зарубіжні театральні колективи радо приїжджають до Мукачева. Відшукай усьому початок, і ти багато чого зрозумієш – говорить мудре прислів'я. Творчий шлях Юрія Шутюка починався у далекому Сибіру. Жартома його іноді називають сибіряком закарпатського походження. Річ у тім, що його дід – Григорій Шутюк народився і жив у селі Верхнє Водяне, що на Рахівщині. Але, як і багато його земляків у той час, чимало поїздив по світу в пошуках роботи, на Закарпаття вже повернувся тільки його онук.

Яскравою сторінкою театру став період діяльності колективу на чолі із заслуженим діячем мистецтв Росії Юзефом Фекете (1982–1988) , що до того працював в Астрахані, Якутську, Пермі, Челябінську. З 1988 до 1996 р. головним режисером був заслужений артист України Юрій Горуля. У цей час до постановок активно залучалися режисери з театрів інших міст — М. Баціян, В. Талашко,

С. Мойсеев. У 1990-х роках театр, одним із перших в Україні, перейшов на нові форми господарювання, зокрема контрактну форму прийому на роботу творчих працівників.

1999 р. театр започаткував міжнародний фестиваль національних театрів “Етно-Діа-Сфера”, який відбувся уже п’ятнадцять разів.

З 2000 р. головним режисером є Євген Тишук, який ще з 1991 р. працював у театрі як актор і виконав понад тридцять різнопланових ролей. Як постановник він спробував втілити на сцені нову театральну естетику, яка об’єднує у собі яскраву метафоричну форму, наповнену психологічним змістом, що динамічно розвивається в просторі та часі разом з цілеспрямованою дією акторів, тілесні та духовні можливості яких готові до виконання будь-якого завдання. Режисер дотримується естетики психофізичної дії та витонченого акторського ансамблю, закладену корифеями українського театру та розвинену Костянтином Станіславським. Для нього є цікавим, коли театр додає до цього ще й естетику “біомеханіки” Всеволода Мейерхольда, “перетворення” Леся Курбаса, “відчуження” Бертольда Брехта та “монтаж атракціонів” Сергія Ейзенштейна.

Театр був постійним учасником міжнародних театральних фестивалів: “Зустрічі в Росії” (Петербург), “Біла вежа” (Брест), “Золотий лев” (Львів), “Кримський ковчег” (Сімферополь), “Коломийські представлення” (Коломия). Висока виконавча професійність колективу відзначалася провідними критиками з України, Росії, Білорусі, Польщі, Угорщини.

За свою історію театр поставив понад 250 п’єс. У нинішньому репертуарі – “Живий труп” Л. Толстого, “Мати” М. Горького, “Смерть Тарелкіна” О. Сухово-Кобиліна, “Лісова пісня” Л. Українки, “Над прірвою у житті” Дж. Селінджер, “Дім Бернарда Альби” Ф. Лорки, “Великодушний рогоносець” Ф. Кроммелінка, “Лізістрата” Л. Філатова, “Конкурс” О. Галіна, “Птах Фенікс” М. Коляди, “Ув’язнені” Н. Саймона, “Паперовий патефон” О. Червинського, “По-модньому” М. Старицького, “Звичайне диво” Є. Шварца, “Вишневий сад” А. Чехова. Юним глядачам театр пропонує вистави “Зайчик-зазнайчик”, “Лис Микита”, “Кіт у чоботях”, “Школа шкідливих звичок”.

Тут працюють народна артистка України Лідія Пирогова; заслужені артисти України Віктор Куниця, Галина Кутасевич, Василь Фурдь; лауреати обласної премії ім. братів Шерегіїв Руслан Аітов,

Віктор Добряк, Людмила Лайкова, Рудольф Ланьо, Сірануш Матл, Кристина Мочані, Станіслав Овдеєнко, Вероніка Тишук, провідні майстри сцени Петро Коваленко, Сергій Малинський, артисти вищої категорії Тетяна Курта, Лілія Приходько, артисти Віктор Блажчук, Яна Дешко, Катерина Дунай, Ольга Новаковська, Яніна Паук, Вероніка Тишук (молодша), Валентин Тютюнник, Олександра Ражик.

Театр багато гастролював. Якщо говорити про Україну, то це були Івано-Франківськ, Львів, Кіровоград, Черкаси, Київ, Полтава, Чернігів, Вінниця, Хмельницький, Луцьк, Одеса, Крим. У Білорусії – Мінськ, Брест, Гродно, Могильов. В Молдові – Тирасполь, Бендери, Бельці. У Росії – Москва, Смоленськ, Брянськ, Курськ, Владимир, Санкт-Петербург. А ще були Словаччина, Угорщина і Румунія. На своє 60-річчя театр показав у Москві “Лісову пісню” Л. Українки українською мовою.

2011 р. театр отримав власну емблему-логотип із зображенням пегаса і датою 1947. 15 жовтня 2014 р. колективом прийнято рішення про перейменування на Закарпатський обласний театр драми і комедії. Нині у планах колективу-ювіляра – постановка за п’єсою О. Гавроша “Князь Корятович”. Це повинно бути масштабне дійство, з цікавою сценографією, костюмами, що може стати театральною візитівкою Мукачєва. Планують грати майбутню виставу з історії рідного міста як у театрі, так і у замку. Також мріють про “Ромео і Джульєтту” В. Шекспіра, “Майську ніч” М. Гоголя. Для міжнародного фестивального руху планується ексклюзивний авторський проект: драму з елементами біомеханіки В. Мейєрхольда за твором Р. Баха “Чайка Джонатан Лівінгстон” – символ безмежних можливостей того, хто вміє мріяти, вірить у досконалість і прагне її досягти.

СЕРГІЙ ФЕДАКА

Джерельні приписи:

1. Давыдова, И. Театр над Латорицей / И. Давыдова. – Ужгород : Карпати, 1991. – 120 с. – Текст рос. мовою.

2. Лиховид, М. Євген Тишук без театру не мислить свого власного існування на цьому світі / М. Лиховид // Новини Закарпаття. – 2011. – 27 груд. – С. 6.
3. Тишук, Є. Модно те, що талановито / Є. Тишук // Закарпат. правда. – 2004. – 6 листоп. – С. 12.

4. Тишук, Є. 500 тисяч доларів за спектакль / Є. Тишук // Старий Замок Паланок. – 2011. – 15 груд. – С. 11.
5. Федака, С. Боксерська рукавичка для директора театру / С. Федака // Фест. – 2005. – 4 серп. – С. 14.
6. Шутюк, Ю. Театр починається не тільки з вішалки / Ю. Шутюк // Старий Замок. Паланок. – 2008. – 27 берез. – С. 20.
7. Шутюк, Ю. Театр – це живе мистецтво / Ю. Шутюк // Новини Закарпаття. – 2002. – 7 лют. – С. 6.
8. Чермякина, Е. 65-летня история Мукачевского театра / Е. Чермякина // Европа-Центр. – 2012. – 23 листоп. – С. 14. – Текст рос. мовою.

ВЕРЕСЕНЬ: 16

ОЛЕКСАНДР (ШАНДОР) ГОРВАТ

60-річчя від дня народження поета, прозаїка,
публіциста, перекладача, громадського діяча (нар. 1957)

Олександр (Шандор) Горват – один з тих, хто вже впродовж кількох десятиліть є яскравою і багатогранною постаттю угорськомовної літератури та публіцистики Закарпаття, активним учасником громадського та культурного життя угорської спільноти нашого краю.

Його творчість відома скрізь, де компактно проживають угорці. Один з віршів О. Горвата – “Mert a haza...” (“Тому, що батьківщина”) давно став піснею (автор музики Й. Івашкович), яку виконують на загальноугорських святах як своєрідний гімн, що символізує угорську солідарність.

Слова цього вірша друкувались не тільки на папері, але й на сувенірних аркушах з пергаменту, футболках, а в угорському місті Баболна один із куплетів вірша викарбуваний на меморіальній дошці. Окрім того, слова вірша стали частиною тексту популярної в Угорщині “Ораторії свободи”.

Впродовж 45-річного творчого шляху Олександр Горват став автором майже двох десятків книг, серед яких поезія, проза, публіцистика та соціографія. Більше десяти його віршів стали піснями, увійшовши у репертуар відомого гурту “Credo”, багатьох інших музичних колективів.

Характерна риса художньої прози та поезії О. Горвата – присутність філософських мотивів та широкого історичного тла.

Окремі твори О. Горвата виходили у перекладах українською, російською, естонською та мордовською мовами. У свою чергу ювіляр перекладав на угорську мову з української, російської та інших мов.

Олександр Горват відомий і як журналіст, з 1980-го року пов'язавши свою долю з газетою “Kárpáti Igaz Szó”, з 2004 р. – заступник головного редактора газети “az igazi Kárpáti Igaz Szó”, а також у 1990–1993 рр. – редактор журналу “Kárpátalja” (Ungvár-Miskolc), пізніше – головний працівник журналу “Pánsíp”. З квітня 1993 р. – директор фонду “Kárpátalja”.

У переліку громадських посад Олександра Горвата – член Товариства угорської культури Закарпаття, співголова Товариства угорської інтелігенції Закарпаття, заступник голови правління Демократичної спілки угорців України, один із засновників та співголова Творчої спільноти імені А. Йожефа, співголова літературної студії імені А. Йожефа, а також член Національної спілки письменників України, член Національної спілки журналістів України, член Спілки письменників Угорщини, член Міжнародного ПЕН-клубу. Обирався депутатом Ужгородської міської ради.

Заслуги Олександра Горвата в галузі літератури, журналістики та громадської діяльності відзначені численними нагородами. Серед найпочесніших – орден Угорщини “Герой Батьківщини” (2006) та премія “Золоте перо” (2013) від Товариства журналістів Угорщини.

Як у більшості людей, що рано знайшли себе, власне біографія Олександра Горвата, на відміну від багатой і насиченої творчої, досить коротка.

Олександр (Шандор) Калманович Горват народився 16 вересня 1957 р. в м. Берегово у робітничій сім'ї. Закінчивши Берегівську СШ № 4 імені Л. Кошута, майбутній письменник рік працював помічником муляра, але вже у 1975 р. став студентом факультету угорської мови та літератури Ужгородського державного університету, вступивши туди автором перших поетичних публікацій.

Творча доля, почавшись тоді, вже ніколи не переривалась, а тільки розвивалась і розгалужувалась. Так, напередодні 60-річчя Олександр Горват відкрив рахунок у новому для себе жанрі, створивши п'єсу, присвячену угорським подіям 1956 р., точніше, їх відлунню у людських долях нашого краю.

ІВАННА ФОФЛАК

Джерельні приписи:

1. Horváth, Sándor. Álmos tájakon járok : válogatott novellák, szociográfiák / S. Horváth ; Lektorálta : E. Gortvay ; ill. : M. Jankovics. – Ungvár-Budapest : Intermix Kiadó, 2002. – 88 old. – (Kárpátaljai Magyar Könyvek 112.) – Текст угор. мовою.
2. Horváth, Sándor. Az ugató lány : novellák és más írások / S. Horváth ; felelős szerk. : G. Tirkánics ; ill. : P. Veres. – Ungvár-Budapest : Intermix Kiadó, 1994. – 103 old. – (Kárpátaljai Magyar Könyvek 59.) – Текст угор. мовою.
3. Horváth, Sándor. Kishaza : versek / S. Horváth ; szerk. : A. Tárczy, I. Palkó ; ill. : L. Tóth. – Ungvár : Tárogató Lap- és Könyvszerkesztőség, 1995. – 101 old. – (Kárpátaljai Magyar Költészet) – Текст угор. мовою.
4. Horváth, Sándor. Távolságok : versek / S. Horváth ; felelős szerk. É. Berniczky ; grafika és ill. : P. Matl. – Ungvár-Budapest : Galéria Kiadó, 1993. – 84 old. – (Galéria Könyvtár 7.) – Текст угор. мовою.

5. Dupka, György. Sorsközösség : a kárpátaljai magyarok a 80-as évek végén / Gy. Dupka, S. Horváth, K. Móricz. – Ungvár : Kárpáti Kiadó, 1990. – 128 old. – Текст угор. мовою.

6. Горват, Шандор. Прокльон ; Волання тиші ; Нічний концерт ; Ця пісня ; Тільки очі твої : вірші / Ш. Горват ; пер. М. Юнгера. // На нашій, на своїй землі : антол. різномов. поезії України. – К., 1995. – С. 298-309. – Текст укр. та угор. мовах.
7. Horváth, Sándor : Az ugató lány ; Árnyjáték : [novellák] / S. Horváth // Lecke : kárpátaljai magyar elbeszélők a XX. századból. – Ungvár-Bp. : Intermix Kiadó, 2001. – O. 111-116. – (Kárpátaljai Magyar Könyvek 106.) – Текст угор. мовою.
8. Horváth, Sándor. Élet ; Átok ; Betyárének ; Magadra feszülve ; Az az eke ; Üzlet : versek / S. Horváth // Sors, megírva : a Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportjának antológiája – Ungvár-Bp. : Intermix Kiadó, 1992. – O. 61-69. – (Kárpátaljai Magyar Könyvek 24.) – Текст угор. мовою.
9. Horváth, Sándor. Görömbei András. A Kárpátaljai magyar irodalom fő sajátosságai / S. Horváth // Acta Hungarica. 1995. – Ungvár : Ungvári Hungarológiai Központ, 1997. – O. 153-160. – Текст угор. мовою.
10. Horváth Sándor versei : Ím, kítárva... ; Csöndes bíztaó ; Éj, szél, szív ; Rajz a falon ; Sarjadjon remény ; Mese ; Ajánlás, ballada nélkül ; Aprócska üzenet Sütő Andrásnak ; Néró felgyújtja Rómát ; Az út végén / S. Horváth // Vergődő szél : A kárpátaljai magyar irodalom antológiája 1953-1988. – Bp.-Ungvár : Magvető Könyvkiadó – Kárpáti Könyvkiadó, 1990. – O. 285-293. – Текст угор. мовою.

11. Horváth, Sándor. Itt és most ; Égő ének ; Talán a csókkal ; Az az eke ; Tavaszi monológ ; Rajz a falon ; Velünk marad a zene ; Csöndes biztató ; Árnyjáték : versek / S. Horváth // Sugaras utakon : a kárpátontúli magyar nyelvű irodalom antológiája (1945–1985). – Uzshorod : Kárpáti Kiadó, 1985. – O. 189-197. – Текст угор. мовою.
12. Horváth, Sándor. Józan ima ; Vízió ; Tavaszi monológ ; Talán a csókkal ; Haza ; Csak elmondom ; Könyörgés ; Aprócska üzenet Sütő Andrásnak ; Ajánlás ballada nélkül ; Szüzüphosz ; Bartókot hallgatva ; Már nem lehet : versek // Verecke : kárpátaljai magyar költők a XX. századból. – Ungvár-Bp. : Intermix Kiadó, 2003. – O. 117-124. – (Kárpátaljai Magyar Könyvek 119.) – Текст угор. мовою.
13. Horváth, Sándor. Pál György. A magyar irodalom Kárpátalján (1945–1990) / S. Horváth . – Nyiregyháza : Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár, 1990. – O. 200-201. – Текст угор. мовою.
14. Horváth Sándor versei : Bohóc a kötélén ; Távoltságok ; Leonidász síremlékére ; Sarjadjon remény / S. Horváth // Évgyűrik : a József Attila Alkotóközösség almanachja. – Uzsgorod : Kárpáti Kiadó, 1987. – O. 75-82. – Текст угор. мовою.
- ***
15. 14. Horváth Sándor . A magyar irodalom kárpátaljai lexikona 1918–2006 // Ukrajnai Magyar Krónika. – 2006. – máj. 10. – O. 10. – Текст угор. мовою.
16. Horváth Sándor // Új magyar irodalmi lexikon : H-Ö. – Bp. : Akadémiai Kiadó, 2000. – O. 801. – Текст угор. мовою.
- ***
17. Олександр Горват // Сучасні письменники України : біобібліогр. довід. / Київ. обл. твор. об-ня “Культура”. – Біла Церква : Буква, 2012. : фот. – С. 100.
18. „Álmos tájakon járok” – de itt, a földön : rendhagyó beszélgetés Horváth Sándorral / Lejegyezte E. Kőszeghy. // Kárpáti Igaz Szó. – 2004. – okt. 23. – O. 5. – Текст угор. мовою.
19. Horváth Sándor // Vergődő szél : a kárpátaljai magyar irodalom antológiája 1953–1988. – Budapest-Ungvár : Magvető Könyvkiadó - Kárpáti Könyvkiadó, 1990. – O. 285. – Текст угор. мовою.

ВЛАДИКА МІЛАН (ШАШІК)

65-річчя від дня народження єпарха
Мукачівської греко-католицької єпархії (нар. 1952)

Народився 17 вересня 1952 р. в с. Легота біля міста Нітра у Словаччині. Став п'ятим сином у родині землеробів Яна Шашіка та Анни Бернагової. Через чотири дні був охрещений у місцевому парафіяльному храмі св. Анни. У травні 1957 р. сім'я з великою молитвою та вірою в Божу допомогу переживає тяжку операцію батька, що пройшла успішно.

У травні 1961 р. приступає до першої святої сповіді та першого святого Причастя в храмі св. Анни разом із усіма однокласниками. Опісля стає міністрантом і прислуговує з багатьма іншими хлопцями під час церковних богослужінь, переважно при Святій Літургії.

12 березня 1963 р. в парафіяльному храмі приймає Таїнство Миропомазання з рук єпископа др. Амброза Лазіка з Трнави, титулярного єпископа Апійського (наступника в титулі блаженного Теодора Ромжі).

Навчаючись у школі, бере також участь в уроках катехизму, який приходиться викладати місцевий священик до кожного класу окремо. Охоче декламував на конкурсах читання віршів, грав у шкільному театрі. З 1967 р. почав читати Апостола в храмі рідного села.

Щороку з весни після занять у школі разом із батьками та старшими братами працює у полі та виноградниках. А протягом літніх канікул підробляє у сільськогосподарському кооперативі.

У червні 1968 р. закінчив 9 класів основної школи. У липні бере участь у паломництві до храму Пресвятої Богородиці в Левочі на Східній Словаччині: там він уперше був присутній на греко-католицькій Літургії оновленої греко-католицької Церкви, яка виїшла з підпілля.

З 1968 до 1971 року навчається в середній школі в Нітрі, де в червні 1971 р. здобуває аттестат зрілості.

31 липня 1971 р. був таємно прийнятий до місійної спільноти св. Вінкентія де Поль (лазаристи) та розпочав новіціят (монашим спільнотам у соціалістичній Словаччині з 1950 року було заборонено приймати нових членів). 17 серпня 1972 складає тимчасові обіти,

а 27 вересня 1973 р. в провінційному домі сестер вінкентинок в Мендрику (сьогодні Чеська Республіка) складає вічні обіти.

Із 1 вересня 1971 р. був офіційно прийнятий до священничої семінарії за направленням Трнавської єпархії. Навчається на Кирило-Мефодіївському богословському факультеті в Братиславі.

Тут зустрічається зі студентами-семінаристами Пряшівської єпархії, які теж навчаються в Братиславі, в єдиній семінарії у Словаччині. Почав цікавитися східним обрядом, тому чотири семестри щосуботи відвідував лекції зі східної літургії, співу та історії. Із семінаристами Пряшівської єпархії брав участь у греко-католицьких Службах Божих у парафіяльному храмі Воздвиження Чесного Хреста в Братиславі (сьогодні – кафедральний собор).

2 червня 1976 р. єпископ Оліус Габріш, апостольський адміністратор Трнавської архієпархії, висвячує його на диякона. 4 червня він єдиний раз служить як диякон греко-католицьку літургію в храмі Чесного Хреста. А 6 червня того ж року на свято Зіслання Святого Духа був висвячений на священника у Братиславському соборі святого Мартина разом із іншими 36 дияконами із усіх єпархій Словаччини (окрім Пряшівської єпархії). Святитель той самий – владика Юліус Габріш.

Першу святу Літургію звершив у базиліці Семиболісної Діви Марії, головної покровительки Словаччини в Шаштині. У своєму рідному селі вперше служив за участю тисячі людей з околиць у неділю 13 червня 1976 року.

1 липня 1976 р. призначений помічним священником в Леопольдові із філією в Червеніку. Окрім відправлення Літургій, проводить офіційно катехизацію дітей у школі та підпільно працює з молоддю.

15 жовтня 1977 р. був переведений помічним священником до Преселані з філіями Грушовани, Коніаровці, Белінце, де багато працював із молоддю, дітьми, міністрантами. Проводив літні табори в Польщі з євангелізаційним рухом Оаза. Тут також починається і праця з Неокатехуменальною дорогою. Багато сповідає, до прикладу, в час Першої п'ятниці до сповіді приходило понад 500 осіб.

Через два роки переведений помічним священником до парафії Ступава з філіями Масть та Борінка. Влітку 1980 р. організовується перша Оаза в Словаччині, але відразу відбувається перший допит державною безпекою у Братиславі. Погрози з боку органів

закінчилися відібранням у жовтні 1981 р. державного дозволу працювати в Західнословачькому краї.

Із 1 листопада 1981 р. призначений адміністратором парафії в гірському поселенні Банська Бела при Банській Штявниці в Середньословачькому краї. Окрім цього, обслуговує ще парафію Годруша-Гамре. Опісля допомагає в Банській Штявниці та адмініструє Антол (сьогодні Святий Антон). Самовіддана праця в гірській місцевості часто затьмарюється тиском органів державної безпеки. Протягом цих років проводить євангелізацію у власній парафії (неокатехуменальні катехизи в Банській Белі) та в багатьох інших містах Словаччини і Чехії.

У січні 1986 р. після погроз поліції отця Мілана переводять до однієї з найменших парафій єпархії – Висока при Банській Штявниці, де мешкало всього 157 жителів, в її філії Декиш – 240 жителів (220 католиків та 20 євангелістів), а в Копаниці – менше 150 жителів (40 католиків та 110 євангелістів). Три з половиною роки минуло між дуже ревними вірниками, особливо в Декиші.

На початку змін на краще, 15 липня 1989 р., переведений парохом до села Яцовце при Топольчанах. Три філії – Кузьмиці, Тесари та Вельке Бедзани вже тоді мали нові храми. Разом із помічним священником катехизує велику кількість дітей, проводить богослужіння, сповідає, євангелізує.

Після зміни політичної ситуації вже влітку 1990 року посланий на духовні студії до Риму. 1990–1992 рр. – навчання в Терезіані в Римі. На початку січня 1991 р. вперше відвідав Україну (Закарпаття). Влітку 1991 р. мав десять тижнів місійного досвіду в Еквадорі. Взимку 1992 р. побував у Росії: Москва, Волгоград, Комишин та Енгельс. У червні 1992 р. закінчує навчання в Римі – отримує ліцензіат із богослов'я. Бере участь в Генеральному зібранні отців лазаристів у Римі. Тоді ж отримує запрошення працювати в Апостольській Нунціатурі в Києві. Невдовзі після повернення в Словаччину 30 липня 1992 р. помирає мама (батько помер ще раніше – 24 січня 1992 р.).

19 серпня 1992 р. приїжджає в Україну, на Закарпаття, у село Довге. Проводить пасторальну службу для словацької спільноти у Великому Березному, Кольчині (Фрідішові), Довгому й Лисичеві аж до 4 жовтня 1992 року. Між тим бере участь у перепохованні мученика-ісповідника отця Петра Павла Ороса в Білках.

Із 5 жовтня 1992 р. до 5 липня 1998 р. працював в Апостольській Нунціатурі в Києві. Виконуючи службові обов'язки, об'їздив майже

всю Україну, супроводжував Апостольського Нунція, перекладав.

Часто навідувався на Закарпаття, допомагав у пасторальній службі, певний час навіть щосуботи та щонеділі. Брав участь у святкуваннях 400-ої річниці Берестейської унії та 350-ої річниці Ужгородської унії. З січня 1994 до липня 1998 р. також служить для чеської спільноти в Києві. За цю працю в Нунціатурі 9 жовтня 1998 р. о. Мілана нагороджено Папським орденом “Pro Ecclesia et Pontifice”.

Після закінчення праці в Нунціатурі повернувся до Словаччини, де став настоятелем спільноти отців лазаристів у Банській Бистриці, директором новіціату. Викладав у Бансько-бистрицькій семінарії в Бадині. В цей час часто навідувався в Україну та допомагав у пасторації.

Із серпня 2000 р. знову посланий на Закарпаття та призначений настоятелем спільноти отців лазаристів і парохом у Перечині для римо-католиків. Із двома співробітниками обслуговував й Тур’я Ремети, Оноківці, Гуту, Великий Березний і Забрідь, а також і греко-католиків. У Заброді збудував новий храм.

12 листопада 2002 р. призначений єпископом для греко-католиків Закарпаття – Апостольським Адміністратором Мукачівської греко-католицької єпархії з осідком в Ужгороді. Хіротонізований в єпископи Святішим Отцем Іваном Павлом II 6 січня 2003 р. в Римі. Уряд прийняв 25 січня 2003 року.

27-28 червня 2003 р. за участю спеціального представника Папи Римського кардинала Роже Етчегарая відбулося урочисте перенесення мощів Блаженного Теодора Ромжі до Ужгородського кафедрального собору.

28 червня 2004 р. разом із кардиналом Йозефом Томком освятити завершену будову Ужгородської греко-католицької богословської академії та семінарії.

24 вересня 2004 р. за наполегливої діяльності владика Мілана було повернено Мукачівській греко-католицькій єпархії єпископську каплицю та першу частину приміщень єпископської резиденції.

У 2005 р. відбувся євхаристійний конгрес Мукачівської єпархії. Завершальну літургію разом із владикою Міланом очолив Верховний архієпископ Києво-Галицький, кардинал Любомир (Гузар).

У червні 2006 р. за участю владика Мілана в Ужгородській греко-католицькій богословській академії відбулася міжнародна конференція, присвячена сторіччю публікації мукачівського простопінія

(ірмологіону) Іоанна Бокшая. Участь в конференції взяли не тільки греко-католицькі, але й православні єпископи.

У 2007 р. під головуванням владики Мілана відбулося відзначення 60-річчя мученицької смерті Блаженного Теодора Ромжі за участі єпископів із різних країн та областей України.

У 2007 р. нагороджений орденом України “За заслуги” III ступеня.

У 2008 р. освятив разом із архієпископом-емеритом Теодором кардиналом (Мекеріком) із Вашингтону завершену будову семінарії Церкви перенесення мощей Блаженного Теодора та Будинку Милосердя.

У 2008 р. обраний почесним громадянином Ужгорода.

12 травня 2009 р. на запрошення владики Мілана відбулася зустріч єпископів східних католицьких церков Європи, в якій взяло участь близько 40 владик, у тому числі – кардинал Любомир (Гузар) та президент конференції єпископів Європи, кардинал Петро Ерде.

У червні 2009 р. з ініціативи владики Мілана в Ужгородській греко-католицькій богословській академії імені Теодора Ромжі відбулася міжнародна конференція, присвячена 60-річчю насильницької ліквідації Мукачівської греко-католицької єпархії та 20-річчю виходу з підпілля греко-католицької Церкви.

У 2009 р. прийняв громадянство України.

17 березня 2010 р. іменований єпархом Мукачівської єпархії.

24 квітня святково введений (інтронізований) на кафедру в Ужгородському соборі Воздвиження Чесного Хреста.

13 квітня 2011 р. в переддень 100-ої річниці Блаженного священномученика Теодора переїхав на постійне помешкання до історичної резиденції греко-католицьких єпископів в Ужгороді поруч із кафедральним собором.

28 червня 2011 р. на запрошення владики Мілана Архієрейську службу Божу, присвячену святкуванню 100-річного ювілею блаженного Теодора Ромжі, очолив кардинал Леонардо Сандрі, префект Конгрегації для східних Церков із Ватикану.

У грудні 2011 р. з ініціативи владики Мілана поставлена на площі Святого Петра у Ватикані різдвяна ялинка з Великого Бичкова як дар від усіх Церков України.

24 червня 2012 р. за участю владики Мілана та Апостольсько-го Нунція Святого Престолу в Україні Томаса Галіксона відбулося

перенесення копії ікони Божої Матері із Базиліки Санта Марія Маджоре, освяченої Папою Римським Бенедиктом XVI, до найстарішої церкви Закарпаття – Горянської ротонди.

12 січня 2013 р. у кафедральному соборі в Ужгороді взяв участь в архієрейській хіротонії преподобного отця ієромонаха Ніла (Лушачака), ЧБМ, на єпископа – помічника Мукачівської єпархії, у співслужінні апостольського Нунція в Україні, одного верховного архієпископа, трьох митрополитів і 18 єпископів.

19 березня 2013 р. взяв участь у святковій інавгурації нового Папи Франциска у Ватікані.

29-31 травня 2015 р. м. Мапуто (Мозамбік) взяв участь в єпископській конференції на захист сім'ї.

12 червня 2015 р. у м. Дебрецен (Угорщина) взяв участь у проголошенні Гайдудорозької митрополії греко-католицької церкви.

24 червня 2016 р. у м. Пряшів (Словаччина), в резиденції митрополита, взяв участь у прес-конференції з нагоди віднайдення оригінального документу про підписання Ужгородської унії 24 квітня 1646 року.

За період служіння владики Мілана до вересня 2016 р. в Мукачівській єпархії було освячено 181 нових храмів та каплиць. Владика Мілан за цей період висвятив 186 нових єпархіальних священників та 20 ієромонахів.

ОЛЕКСАНДР ГАВРОШ

Джерельні приписи:

1. Владика Мілан : “Свобода – це можливість обирати добро” : три інтерв’ю журналіста О. Гавроша з Апостол. адміністратором Мукачів. греко-католиц. єпархії владикою Міланом Шашіком / серію веде М. І. Дочинець. – Мукачево : Карпат. вежа, 2009. – 40 с. : іл. – (“Домінія слова”: портрети-інтерв’ю. Кн. № 8).
2. Мілан (владика). “На Божому суді ніхто не буде цікавитися, яку віру ви обороняли – католицьку чи православну” : [розмова з єпископом Мукачів. греко-католиц. єпархії владикою Міланом про те, що його болить і обнадіює / вів О. Гаврош] / Мілан (владика) // Новини Закарпаття. – 2011. – 23 лип. – С. 17.
3. Шашік, М. Коня готують на день бою, але від Господа перемага... : [розмова з єпископом Мукачів. греко-католиц. єпархії / вела О. Стефанець] / М. Шашік // Неділя. – 2014. – 7-13 берез. – С. 4.
4. Шашік, М. “Люди кажуть, що вірять у Бога, і водночас бояться чорної кішки” : єпарх Мукачів. греко-католиц. єпархії про своє 60-річчя,

- релігійність краян та про те, чим він займається у вільний час : [інтерв'ю / вів Д. Фазекаш] / М. Шашік // Закарпат. правда. – 2012. – 22-28 верес. – С. 5 : фот.
5. Шашік, М. “Надіюся, що ідея створення європейської площі в нашому місті об'єднає ужгородців” : [розмова з єпископом Мукачів. греко-католиц. єпархії / вів Я. Світлик] / М. Шашік // Ужгород. – 2013. – 8 черв. – С. 7.
 6. Мілан (владика). “Наша єпархія належить до найбільших в Україні” : [розмову з відомим реліг. діячем Закарпаття / вів О. Гаврош] / Мілан (владика) // Старий Замок. Паланок. – 2011. – 10-16 берез. – С. 12.
 7. Шашік, М. “У скрутні часи особливо потрібно, аби ми вміли похристиянськи ділитися і виявляти любов” : [розмова з єпархом Мукач. греко-католиц. церкви / вела Н. Коваль] / М. Шашік // Унікум. – 2015. – № 6. – С. 24-31 : фот.

8. Віра і книга : [вихід кн. О. Гавроша “Бесіди з владикою Міланом”, яка присвяч. 60-річчю від дня народж. єпископа та 10-річчю його єпископ. служін. на Закарпатті (Ужгород, Поліграфцентр “Ліра”, 2012)] // Фест. – 2013. – 1-7 берез. – С. 14.
9. Гаврош, Олександр. Бесіди з владикою Міланом / О. Гаврош. – Ужгород : Поліграфцентр “Ліра”, 2012. – 64 с. : іл.
10. Гаврош, Олександр. Владика Мілана інтронізують у суботу : замість апостол. адміністратора тепер матимемо єпарха / О. Гаврош // Старий Замок. Паланок. – 2010. – 22-28 квіт. – С. 3 : фот.
11. Гаврош, Олександр. Уперше за півстоліття греко-католицький єпископ повертається до своєї резиденції : [про М. Шашіка] / О. Гаврош // Новини Закарпаття. – 2006. – 15 черв. – С. 7.
12. Ножка, Анастасія. На Закарпатті вручили перші премії імені М. Лучкая : [М. Шашіку, Л. Філіпу, М. Приймичу ; ордени рівноапостол. святих Кирила та Мефодія – О. Барбіл, О. Яцків та Е. Швед] / А. Ножка // Новини Закарпаття. – 2014. – 18 січ. – С. 2 : фот.
13. Штефаньо, Оксана. Владика знову роздавав премії : [владика Мілан вручав премію ім. Й. Терелі журналістам] / О. Штефаньо // Новини Закарпаття. – 2011. – 29 січ. – С. 3.

ВІТАЛІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ ГРИГОР'ЄВ

60-річчя від дня народження живописця,
члена Національної спілки художників України (1957)

В образотворчому мистецтві України та Закарпаття творчість члена Національної спілки художників України живописця Віталія Костянтиновича Григор'єва вирізняється не тільки оригінальністю стилістичної експоненти, а й глибиною філософського відтворення дійсності. Упродовж багатьох років твори митця з'являються на обласних та республіканських виставках. Вони не були окремими епізодами в житті і творчості художника. У стрункій світобудові мистецьких принципів Григор'єва, які склалися ще на зорі творчої самореалізації, цікаві мистецькі знахідки автора були тільки запрошенням до його майстерні, до приватної лабораторії Віталія Григор'єва. Живописні твори художника можна назвати дверми у його світ, де панують його улюблені жанри – портрет і натюр-морт.

Скупі рядки біографії митця Віталія Григор'єва оповідають глядачеві про найважливіші події. Уродженець квітучої Молдавії, яку в старовину називали Чорною Руссю, Григор'єв розпочав свою життєву стежку 29 вересня 1957 р. в Кишиневі. Далі – 1972–1976 – навчання в республіканському художньому училищі ім. І. Репіна у Кишиневі, а потім з 1976 до 1983 року – “alma mater” – Санкт-Петербурзький інститут живопису, скульптури і архітектури ім. І. Репіна, факультет живопису. Роки пройшли в опануванні теорії і практики в майстерні відомого академічного художника, одного з стовпів реалістичного мистецтва ХХ ст., професора Юрія Непринцева. Навчання закінчує виконанням дипломної роботи: парний портрет “Ганс Гольбейн та Томас Моор”. Благодатний вплив високого професійного мистецтва відчув В. Григор'єв саме у класі свого видатного учителя Ю. Непринцева – носія академічності як ідеї відданості традиції правди та реалістичного мистецтва.

Найстаріший мистецький вищий навчальний заклад в Росії – Академія мистецтв – з часу свого заснування у 1757 р. – зростила багатьох теоретиків і практиків образотворчого мистецтва, архітектури та скульптури. Глибоке опанування теорією, напрацювання малюнка, креслення, рисової геометрії, композиції тощо давало

студентам очікуваний результат в майбутньому. Атмосфера високих авторитетів в мистецтві, моральні ідеали та категорії суспільних знань, філософських течій та історичних прогресій підносили і формували яскраві творчі особистості у вищому учбовому закладі. І, без сумніву, саме місто своєю історією, географією і культурним ландшафтом гармонійно доповнювало і дооформлювало творчий стрижень художника.

Усім своїм творчим і життєвим шляхом В. Григор'єв утверджує істину гармонії. У мистецтві гармонія повинна панувати. Відкидаючи несуттєве, дріб'язкове і малозначуще, художник підходить до власного тлумачення світу. На вертикальній осі гармонії вибудовує світ абсолютно логічний за психоаналізом. У цьому створеному автором світі об'єктом уваги обирає тільки людину і предмет. Всесвіти людей і речей розгорнуті і повернуті один до одного і є відображенням один одного. Через тіло і емоцію, через фізику і почуття людина і річ, а разом з ними і художник, приходять до гармонії, відкинувши природу. Автор практично відмовляється від пейзажу – від того, що довго було взірцем, підказкою та відгадкою для східної мистецької філософії, тлом.

Художник усвідомлено обирає холодну гаму, підкреслено холодний колорит, звужує його до скупості засобів виразності. У його полотнах – царство “раціо”, чистота і ясність думки, образу, максимальне опрацювання форми, глибинне приховане почуття, ілюзорна простота. І це, попри видиму зовні паралель до старих європейських майстрів, звучить надсучасно. Псевдорозкіш світу протиставлена істинним цінностям розуму і духу. У полотнах Григор'єва – чистий розумовий простір без бажань, думок, реакцій. І сам цей простір є ніщо інше як дзеркало. Автор транслює, передає, відсторонено споглядає. І робить це віртуозно. Григор'єв називає свій стиль “Ностальгійний реалізм”. Це живопис, який несе в собі нотки суму, втім, переконає нас у цілеспрямованій архітектурі художнього простору митця. Уявна мовчазність полотна вивершується інтригою жіночої постаті, спадає п'янкими кучерями, стелиться м'якими складками по поверхні.

Живописні твори майстра завжди містять площину, своєрідну сцену, на якій проходить дія або відбувається дійство. Ця поверхня часто задрапірована атласом чи шовком. На цій умовній площині життя розташовуються люди, постаті, а також предмети – посуд. Ці

об'єкти уваги художника бувають із царства темної ночі, а можуть бути освячені днем людського розуму. Автор знається на подорожі через психічну історію людства. Паралельні доли людей і речей у зображенні автора свідчать про його глибоке розуміння і проникнення в модель. Вони виконані зі смаком та емоційно-нейтрально. Матерія не міняє свою структуру легко. Старі майстри живопису декларували, що природа повинна стати “натюр-морт” – мертвою, щоб бути предметом мистецтва, тобто переродитися в світлі творчості художника і творця. І тут якість – антагоніст форми.

Ми, звиклі до драматичної домінанти кольору і вражень у житті та мистецтві, у творах В. Григор'єва бачимо статистику фіксації людини або предмета, речі. Людина опирається, зупиняє потік думок. Геометрія розташування форм, різних за матеріалом і фактурою, щільно-металевих і тьмяно-прозорих скляних, майстерно відтвореною відчутною матеріалістичністю обіцяє глядачам розкіш та свободу. Абсолютно доконаним є ствердження, що автор усвідомлює реальність щастя, яке може бути від повноти знань. Вишукане мистецтво В. Григор'єва знаходить своїх прихильників, критиків і поціновувачів. Зовнішня холодність формалістична і умовна, а рівень виконання зачаровує. У 1988 р. В. Григор'єв вступає до Національної спілки художників України. Творчі здобутки Віталія Григор'єва відзначені обласною мистецькою премією ім. Й. Бокшая та А. Ерделі в номінації “живопис”. Успіх супроводжує Віталія Григор'єва життєвим шляхом. Численні премії та високі нагороди – переконливе свідчення гідної оцінки професійних мистецьких кіл Європи та Сполучених Штатів Америки оригінального та культивованого мистецтва Віталія Костянтиновича Григор'єва. Велика кількість виставок творів автора змушує говорити про нього і його мистецтво на шпальтах газет.

Талановитий художник В. Григор'єв вписав своє дивовижне мистецтво у сучасну теорію суперструнної побудови всесвіту. Домінанта сіро-стального колориту, сріблясто-блакитного відтінку – не тільки ознака дзеркальності, раціональності, а й філософічності дзен. Часово-просторові зустрічі людей проявлені інтелектом автора, його майстерністю і умінням гри на одній струні. Творчість В. Григор'єва називають незвичною, інакшою. Люди часто бачать і відчують, і тільки художник їм просто показує їх світ.

ЛЮДМИЛА БІКСЕЙ

Джерельні приписи:

1. Григор'єв Віталій Костянтинович = Hryhoriev Vitaliy [Образотворчий матеріал] // Художники Закарпаття : [альбом-каталог] / ідея проекту та відп. за вип. Б. Кузьма ; передм. М. Сирохмана. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2011. – С. 55 : іл. – Текст укр. та англ. мовами.
2. Ножка, Анастасія. Гіперреалізм від Віталія Григор'єва побачив Ужгород : [вист. до 55-річчя від дня народж. художника] / А. Ножка // Новини Закарпаття. – 2012. – 30 жовт. – С. 8 : фот.

ВЕРЕСЕНЬ: 29

СТЕПАН ІВАНОВИЧ ПЕНЯК

до 90-річчя від дня народження вченого-археолога
(нар. 1927)

29 вересня 2017 р. свій 90-річний ювілей святкуватиме відомий закарпатський археолог Степан Іванович Пеняк. Десятки років ювіляр присвятив вивченню давньої історії краю і досяг на цій ниві значних успіхів. Завдяки його плідній наполегливій праці рідна земля відкрила безліч схованих у ній таємниць, археологічні старожитності з мовчазних свідків минулого перетворилися в балакучих співрозмовників, які невпинно розповідають про події давно минулих літ.

Народився Степан Іванович у 1927 р. в м. Ужгороді в багатодітній сім'ї тесляра. Після закінчення початкової і горожанської школи в 1943 р. вступив до Ужгородської учительської семінарії, перейменованої угорською владою в учительський ліцей. У 1946 р. колишні Ужгородська жіноча і чоловіча учительська семінарії були об'єднані і перейменовані в Ужгородське педагогічне училище, а перший випуск цього навчального закладу відбувся в 1947 році. Серед цих випускників був і 20-річний Степан Іванович.

Згодом за направленням Міносвіти УРСР в 1947–1950 рр. він працював учителем Ставєнської семирічки та завідуючим початковими школами сіл Вишка та Княгиня Великоберезнянського району. Відпрацювавши три роки в школі, в 1950 р. вступив на стаціонарне відділення історичного факультету Ужгородського державного університету, яке закінчив у 1955 році. За направленням Міністерства освіти поїхав у

Тячівський район, де в 1955/1956 навчальному році працював на посадах директора Нересницької вечірньої середньої школи робітничої молоді та учителя історії Нересницької середньої школи.

З вересня 1956 р. Степан Іванович змінив педагогічну ниву на наукову, гармонійно влився до колективу Закарпатського краєзнавчого музею і далі присвятив цьому закладу 17 років свого життя та плідної роботи. За цей час пройшов шлях від наукового співробітника, завідуючого відділом, заступника директора до самої вершини – директора музею. Під керівництвом М. Ю. Смішка ним була підготована кандидатська дисертація на тему: “Ранньослов’янське і давньоруське населення Закарпаття VI–XIII ст.”, успішно захищена в 1968 році. Згодом матеріали цієї роботи лягли в основу солідної однойменної монографії, виданої в Києві у 1980 році. Саме вона і досі є найбільш масштабною розробкою з історії місцевих слов’ян.

Великі земляні роботи, які розгорнулись на Закарпатті в 70-80-х роках ХХ ст., а саме: будівництво Транскарпатської шосейної магістралі, трьох гілок газопроводів, меліорація земель вимагали проведення невідкладних розвідок і охоронних розкопок з метою збереження безповоротно зникаючих під ковшами бульдозерів старожитностей. У січні 1973 р. Інститут археології АН УРСР створив в Ужгороді археологічну групу, яку очолив Степан Іванович. Разом з колегами, Іваном Івановичем Поповичем та Михайлом Федоровичем Потушняком вони працювали 20 польових сезонів, за які було відкрито близько 150 пам’яток різних хронологічних періодів, від кам’яного віку до середньовіччя. У 1985 році на прохання Західного наукового центру АН УРСР Ужгородську новобудівну групу було переведено до відділу археології Інституту суспільних наук АН УРСР (нині Інститут українознавства НАН України ім. І. П. Крип’якевича, м. Львів).

У 1993 р.і Степан Іванович вийшов на пенсію, але свою діяльність на благо археології не призупинив. В березні 1998 р. його було призначено відповідальним секретарем монументальної роботи – Зводу пам’яток історії та культури Закарпатської області.

Науковий доробок ювіляра складає більше 130 позицій наукових і науково-популярних статей та книжок з археології й історії Закарпаття і, найголовніше, що цей список активно і постійно поповнюється. Отже, з нагоди солідного ювілею і в очікуванні нових наукових розробок побажаємо Степану Івановичу здоров’я, сили та натхнення.

ГОР ПРОХНЕНКО

Джерельні приписи:

1. Пеняк, С. І. Археологія Закарпаття: історія дослідження / С. І. Пеняк, П. С. Пеняк ; Закарпат. облдержадмін., Закарпат. обл. рада ; ред. по підгот. і вип. зводу пам'яток історії та культури Закарпат. обл. – Ужгород : Краєвиди Карпат, 2013. – 256 с. + 8 арк. кольор. вкл. : іл.
 2. Пеняк, С. І. Історія Закарпаття з найдавніших часів до приходу угорців в Карпатську улоговину : навч. посіб. з краєзнавства / С. І. Пеняк, П. С. Пеняк ; Закарпат. обл. орг. Т-ва охорони пам'яток історії та культури. – Ужгород, 1997. – 56 с. : іл.
 3. Пеняк, С. І. Ранньослов'янське і давньоруське населення Закарпаття VI–XIII ст. / С. І. Пеняк ; відп. ред. В. Д. Баран ; Академія наук Укр. РСР, Ін-т археології. – К. : Наук. думка, 1980. – 180 с. : іл.
- ***
4. Пеняк, С. Археологія Закарпаття як підрозділ Національної академії наук : до 80-річчя НАН України / С. Пеняк // Новини Закарпаття. – 1998. – 3 груд. – С. 5.
 5. Пеняк, С. І. Верхнє Потисся як регіон контактів давніх європейських культур і цивілізацій / С. Пеняк // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 1 (32). – Ужгород : Вид-во Ужгород. нац. ун-ту “Говерла”, 2014. – С. 66-76.
 6. Пеняк, С. Городища Закарпаття / С. Пеняк // Зелені Карпати. – 1996. – № 1-2. – С. 40-44 : іл.
 7. Пеняк, Степан. Давній календар чи “орнамент”? : [розкопки загадкових курганів в урочищі Задоновиця Іршав. р-ну] / С. Пеняк // Срібна Земля–фест. – 1999. – 14-20 січ. – С. 14.
 8. Пеняк, С. Заселення слов'янами Тисо-Дунайського басейну у чеській і слов'янській історіографії / С. Пеняк // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 17. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2006. – С. 172-180.
 9. Пеняк, С. “Золотий” період археологічної науки Закарпаття (70-90-ті рр. XX ст.) / С. Пеняк // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 9. – Ужгород : Вид-во УжНУ, 2003. – С. 176-185.
 10. Пеняк, С. Із історії української археології першої половини XIX ст. / С. Пеняк // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 7. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2002. – С. 139-142.
 11. Пеняк, С. Скарби з правіку : [доба пізньої бронзи на Закарпатті (XIII–IX ст. д.н.е.)] / С. Пеняк // Карпат. край. – 1996. – № 5-7. – С. 69-78.
 12. Пеняк, С. Супроводжуючі речі слов'янських поховань VI–IX ст. у Карпатському басейні / С. Пеняк // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 6. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2002. – С. 20-24.

13. 80-та осінь вченого, краєзнавця, пам'яткоохоронця Степана Пеняка // Календар "Просвіти" на 2007 рік / уклад. П. Федака. – Ужгород, 2007. – С. 117 : фот.
14. Довганич, Омелян. Блажен в трудах літ незбагненних лет : С. Пеняку–75 / О. Довганич // Новини Закарпаття. – 2002. – 28 верес. – С. 6.
15. Довганич, Омелян. Вчений-археолог, краєзнавець, педагог : до 75-річчя з дня народж. С. Пеняка / О. Довганич // Календар "Просвіти" на 2002 рік. – Ужгород, 2002. – С. 165-167.
16. Гаврош, Олександр. Унікальна енциклопедія Закарпаття може бути завершена вже через два роки. Своє 80-річчя Степан Пеняк зустрів на роботі / О. Гаврош // Старий Замок. Паланок. – 2007. – 22-28 листоп. – С. 15
17. Герзанич, В. Відкриваючи зачаровані глибини... : [С. Пеняку – 70] / В. Герзанич // Новини Закарпаття. – 1997. – 27 верес. – С. 11.
18. Олашин, Микола. Археолог, краєзнавець, педагог : Степан Пеняк відзначив 80-річчя з дня народж. / М. Олашин // Слово вчителя. – 2007. – 7 листоп. – С. 7.
19. Олашин, Микола. З любов'ю до рідної землі : до 80-річчя з дня народж. С. Пеняка / М. Олашин // Трибуна. – 2007. – 28 верес. – С. 13.
20. Хланта, Іван. Краєзнавець, педагог, учений : до 75-річчя з дня народж. С. Пеняка / І. Хланта // Карпат. голос. – 2002. – 28 верес.-4 жовт. – С. 6.

ЖОВТЕНЬ: 10

МИХАЙЛО ВИСАНИК

225-річчя від дня народження ученого-медика та громадського діяча (1792–1872)

19 жовтня 1849 р. вперше в історії карпатських русинів їх депутацію прийняв імператор Австрійської імперії – Франц-Йосиф. Під час зустрічі він погодився з тим, щоб у рамках реорганізації адміністративної структури Угорського королівства дозволити русинам у межах Кошицького військового округу утворити автономний адміністративний цивільний округ – так званий Руський дистрикт (Русинський округ) з центром в Ужгороді. Те, що русини отримали право утворити свій національний цивільний округ, добилися певних прав самоврядуності та у межах чотирьох комітатів

(Унг, Берег, Угоча, Мараморош) заснували Руський округ, було значним успіхом депутації. Успіху місії багато в чому сприяв авторитет М. Висаника – одного з керівників депутації від русинів і одночасно визначного лікаря Австрії.

Про Михайла Висаника наша історіографія майже нічого не знає. Не знайде читач рядків про його життя ні в історичних роботах чи спеціалізованих виданнях із медицини, ні в енциклопедіях. Хоч чоловік цей був заслужений і ще за життя зазнав слави визначного ученого-медика.

Австрійська історіографія не атрибутувала М. Висаника як карпатського русина, про його походження і національність вона до цього часу нічого не знає. Скоріше вважає його представником угорської інтелігенції у Відні, саме за місцем народження – комітат “Сатмар, в Угорщині” (Szatmár in Ungarn).

Спочиває М. Висаник на цвинтарі далеко від Карпатського краю, хоч цвинтар цей досить відомий у цілій Австрії – говоримо за віденський некрополь Централфрідгоф (Zentralfriedhof), де поховані цвіт і слава австрійської науки, культури, музики, літератури, відомі полководці, генерали, мандрівники, астрономи, титуловані аристократи та ін. На самому початку некрополя у секторі нуль (Gruppe 0) і нині (під номером 5) знаходиться могила нашого карпаторусина. Справа та зліва від неї – надгробні пам’ятники вже мало відомих у теперішній час письменників Генріха Колліна (1771–1811) та Йоганна Непомука Фогла (1802–1866), політиків Віктора Андріан-Вербурга (1811–1858) та Міхаеля Адлера (1856–1905), письменниці й мандрівниці Иди Пфайффер (1797–1858), геолога та мінеролога Вільгельма Ріттера фон Гайдінгера (1795–1871), письменниці Бетті Паолі (1814–1894). Але “найстарше” тут поховання – це могила видатного італійського композитора і диригента, який жив у Відні, Антоніо Сальєрі (1750–1825). Учнями його були Л. Бетховен, Ф. Шуберт, Ф. Ліст. Саме того А. Сальєрі, якого незаслужено принизив О. Пушкін у творі “Моцарт і Сальєрі”, використавши світські плітки про те, що Сальєрі отруїв Моцарта.

Кілька років тому автору цієї статті потрапила на очі коротка інформація про Висаника в ужгородській новинці “Новый Свѣтъ” за 1872-й рік, число 45 за 30 листопада (18-го листопада – за старим стилем). Цю газету видавало Общество св. Василя Великого в Ужгороді; у ній надруковано чимало різноманітних інформацій (див.

підготовлену нами анотовану бібліографію матеріалів цієї новинки під назвою “Ужгородський тижневик “Новый Свѣтъ” (1871–1872)”, видану в 2006 році).

У традиційній для цієї новинки рубриці “Разные известія” лише коротко згадується про смерть 81-річного лікаря М. Висаника, або, як тут названо його прізвище, – Вівсяника, русина (руського) за походженням. Подаємо дану інформацію із новинки “Новый Свѣтъ” без змін:

“(Михаиль Вѣвсяникъ). Посредствомъ малярской журналистики (Magyarország és nagyvilág” Nr 45) довідалися мы что нашъ соотчичъ дръ Михаиль Вѣвсяникъ (Viszánik Mihály) 2. ноября т. г. померъ. Помянутая газета въ своей рубрицѣ (holálozások) ’смертность’ говоритъ о немъ дословно слѣдующее: Михаиль Вѣвсяникъ, знаменитый малярскій врачъ померъ въ Вѣнѣ. Онъ былъ тамошняго факультета трижды деканомъ, затѣмъ состоялъ головнымъ лѣкаремъ одной больницы, былъ рыцаремъ больше орденовъ и померъ 81 лѣтнимъ старикомъ. Только всей біографіи со стороны малярской журналистики для малярскаго врача умершаго в Вѣнѣ. Покойникъ, якъ мы знаемъ, [был] сыномъ русскаго священника Мукачевской епархіи, селенія Дюлаи”.

Про батька Висаника деяка інформація знайдеться в архівних документах, які відшукав і описав відомий карпатознавець Іштван Удварі з Ніредьгази. Церковний реєстр священників Мукачівської єпархії за 1806 рік (“A munkácsi görögkatolikus püspökség lelkészségeinek 1806. évi összeírása” (1990, с. 120) фіксує у Сатмарському комітаті поблизу Марія Повчі давню русинську парохію (парафію) Дюлаї (Gyulai) із 644 парафіянами (віруючими), де служив священником о. Іван Висаник, парох (Viszánik János, paroch) і де богослужіння проводилось церковнослов’янською та угорською мовами. Також про Івана Висаника (Іоанна Вівсяника) відомо, що він є автором книжки (“Кормило вѣры христіанского корабля” (1779), яка залишилася у рукопису. Отже, батько М. Висаника був, як бачимо, постаттю непересічною.

Багато інформації за М. Висаника знаходимо у біографічному словнику Константа фон Вурцбаха (“Wurzbach Constant v. Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich”), який виходив у Відні з 1856 року. 56-ий випуск цього словника за 1888 рік на стор. 68-70 уміщує досить великий (як для енциклопедії) матеріал про життя і

наукову кар'єру Висаника. Це насправді перша важлива робота про вченого. Автор статті з жалем констатує, що ім'я такого визначного медика Австрії майже ніхто не пам'ятає; і вже настільки воно забуте, що навіть у такому авторитетному виданні з історії австрійської медицини як “Compendium der Geschichte der Medicin...” (1862 р.) за Висаника немає жодних згадок.

Вже після виходу у світ статті про Висаника у Лексиконі Вурцбаха його сподвижники та учні видали у 1889 році у Відні книжку про його життя. Брошура (автор не зазначений) під назвою “Життя і твори покійного цісарсько-королівського надвального радника доктора Міхаеля фон Висаника” (“Leben und Wirken des seligen k. k. Hofrathes Fed. Dr. Michael v. Viszanik” (Wien: Brzezowski, 1889, 27 s.) на 27-ми сторінках подає відомості про творчий шлях вченого-медика та є джерелом вивіренних біо-бібліографічних інформацій.

Народився Михайло Висаник (угорською мовою – *Viszánik*; німецькою – *Vißánik, Wiszanik, Viszanik*) 10 жовтня 1792 р., можливо, що у с. Дюлай. Гімназію закінчив у місті Сатмар (нині Сату-Маре, Румунія). Філософію вивчав у Егері (Ерлау, нині Угорщина). Навчався у Пешті, далі у Відні. Диплом лікаря (Dr. med.) отримав у Відні у 1821 році. Інаугураційну дисертацію захистив із теми “*De febris gastrica biliosa*” (видана у Відні у видавництві Гіршфельда, 1821 р., 32 с.). Молодий медик розпочав трудову діяльність у Центральній лікарні Відня як загальний терапевт. На відміну від інших молодих лікарів, прагнув самовдосконалення і пройшов стажування у ряді медичних центрів, у т. ч. у психіатричній лікарні. До того у 1825 р. став магістром акушерства. Далі працював лікарем у передмістях Відня, де мав багато прихильників із числа пацієнтів та жителів міста. Працював і як районний лікар, приписаний до відділку поліції, у тих районах, які постраждали від повені поблизу Відня у 1830 р. й в Угорщині у 1838 році. Багато допомагав хворим, які зазнали стресів під час катастроф та природних стихій – після повені у Відні 1830 р., а в Угорщині – 1838 р., під час епідемії холери у Відні 1831 року. Пропагував щеплення (вакцинацію) від багатьох хвороб (віспа; холера; кір), хоч населення скептично ставилося до цих новацій у медицині.

Польові спостереження під час епідемій стали основою кількох німецькомовних наукових досліджень М. Висаника з цих проблем. Наприклад, у 1833 році була видана його праця під назвою “Медично-практичне дослідження щодо епідемії кіру і грипу в

1833 р., найбільш зважаючи на дослідження, зроблені у місцевому цісарсько-королівському сиротинці”. У 1840 р. вийшла його (у співавторстві з Августом-Фр. Цьорером) брошура “Аномалії віспи щодо зберігання і поширення чистої вакцини, яка захищає від віспи. З наведенням досягнень цісарсько-королівського інституту вакцинації від віспи” (56 с.). У 1856 р. вийшла його праця “Азійська холера: Подається з практики більше двох тисяч хворих на холеру і зважаючи на усі, що вийшли з цієї теми, найзначніші твори для лікарів і освічених неспеціалістів”.

Найбільше піклувався лікар М. Висаник про психічно хворих. У медицині Австрії він по собі залишив слід провідного реформатора в області психіатрії – радикально гуманізував і змінив методи лікування так званих психічно хворих. Необхідно зазначити, що у середньовічній Європі психічні хвороби трактувалися як породження диявола. Тому психічно хворих (щоб перемогти в них диявола) утримували у спеціальних приміщеннях, ізолювано від суспільства. При цьому буйні хворі мали на собі гамівні сорочки, ланцюги, кайдани (щоб не покалічили себе та інших). Лише з кінця 18 століття світ почав по іншому ставитись до психічно хворих людей – робити спроби щодо їх лікування. Так була заснована медична дисципліна – психіатрія. Лікар прогресивних поглядів М. Висаник у 1839 р. відмінив у Австрії застарілі методи лікування, при яких психічно хворому одягали на руки залізні кайдани, утримували таких бідолах в одиночних камерах. Цим у державі найбільше “славилась” віденська лікарня-ізолятор на краю міста, що через свою архітектурну форму (в основі якої був круг) мала назву “Вежа для психічно хворих” (*Narrenturm*), яку заснував ще у 1784 р. імператор Йосиф II і головним лікарем якої у 1839 р. (чи у 1838?) став М. Висаник. За наказом лікаря Висаника з хворих “Нарентурма” зняли усі ланцюги та кайдани. Історія медицини зберегла свідчення про цей випадок – з хворих зняли більше ніж 3000 (три тисячі) кілограмів заліза!

Висанику вдалося реформувати лікарню “Нарентурм” та створити принципово нову систему лікування психічно хворих. З цією метою у 1843 р. він відправився у наукову подорож до Англії, Франції та Швейцарії, щоб довідатись, яка ситуація з лікарнями для психічно хворих у інших державах. Результати вивчення проблеми під час наукової подорожі Висаник виклав у своїй праці “Заклади з лікування і догляду за психічно хворими у Німеччині, Франції, включно й заклади для кретинів на Абенберзі у Швейцарії” (Відень,

1845). Після цього влада погодилась із тим, що необхідно побудувати у Відні на вул. Брюннлфельд (*Brünnlfeld, нині – Лазаретгасце*) нову лікарню для психічно хворих людей, яку за планом М. Висаника закінчили у 1851 р. й головним лікарем якої він став.

М. Висаник захистив докторську дисертацію на основі своєї праці зі статистики “Досягнення і статистичні відомості цісарсько-королівської лікарні для психічно хворих у Відні з часу її заснування у 1784 і до 1844 року” (Відень, 1845). Окрім історій хвороб пацієнтів, лікар у своєму науковому дослідженні помістив статистичні відомості, описав, як виглядали меблі та предмети побуту віденської лікарні для психічно хворих Нарентурм. За шістдесят років (1784–1844) у “Вежі для психічно хворих” було “проліковано”, а якщо точніше висловитись – лише “утримувалося” 13 872 пацієнтів.

Шістнадцять років, до самої пенсії (1853–1869) працював М. Висаник керівником медичної станції (*der Station*) з виявлення психічних хвороб та нагляду за пацієнтами, що мали їх симптоми.

Нове бачення перспектив психіатрії визначило методику роботи з психічно хворими, рівень освіти медиків у таких лікарнях, а також відповідність персоналу для роботи з психічно хворими пацієнтами. Про цю проблему (створити інститут сестринства – молодших медичних працівників) М. Висаник пише у своєму дослідженні “Основи навчання з метою виховати здатних доглядати за психічно хворими пацієнтами медичних помічників”. Книга на 156 сторінках вийшла у Відні в 1850 році.

На своє п’ятидесятиріччя М. Висаник, син простого греко-католицького священика, був високо шанованою персоною австрійської медицини. На титулах написаних ним книжок після його прізвища всюди вказується довгий перелік наукових звань, посад та регалій: “Доктор медицини, магістр акушерства, дійсний член медичного факультету і медичного товариства у Відні й Пешті, декан медичного факультету, що вислужив законні роки, й прокуратор угорської медичної національної академії, ординарний професор Пазманської колегії, судовий засідател ь комітатів Саболч, Чонад, Унгар, Сатмар і Боршод в Угорському королівстві, головний лікар цісарсько-королівської лікарні для психічно хворих і публічний академічний викладач теоретичної і практичної психіатрії у Відні”.

М. Висаник заснував товариство взаємодопомоги, яке опікувалося тими, хто успішно пройшов курс лікування у психіатричній лікарні. Колишні хворі, завдяки товариству взаємодопомоги, посту-

пово поверталися до нормального життя. Так у медицину входило поняття соціальної реабілітації колишніх пацієнтів психіатричних лікарень.

Ще однією заслугою лікаря Висаника стало заснування товариства, яке матеріально підтримувало вдів лікарів, які не мали права на отримання пенсії за покійним чоловіком.

Про заслуги М. Висаника і його порядність свідчить і те, що він був призначений головним розпорядителем Гейсбрійського університетського стипендіального фонду.

З 1837 р. М. Висаник – декан медичного факультету Віденського університету. У 1844 р. – доцент психіатрії. З 1844 р. він є публічним академічним викладачем теоретичної і практичної психіатрії цього університету. У 1860–1862 рр. – декан Медичної колегії.

Щоденна медична практика не залишала М. Висанику часу на академічні наукові публікації. Окрім тих праць, про які говорилося вище, М. Висаник, фактично, більше нічого не написав.

Його заслуги австрійський цісарський двір у Відні відзначив декілька разів. У 1840 р. М. Висаник був удостоєний звання надворного радника (Hofrath). У 1848 р. – дворянського звання (з доданням до прізвища приставки “фон” – Міхаел фон Висаник). У 1866 р. він був призначений радником при уряді (Regierungsrath). У 1871 р. він вийшов у відставку. Прослужив на користь людям і вітчизні п’ятдесят років.

Не оминули його і чесно заслужені найвищі нагороди. Міхаел фон Висаник – кавалер цісарсько-королівського ордена Франца-Йосифа (1855 р.), кавалер папського ордена Грегора і кавалер Пруського ордена Корони (1865 р.).

Три каденції він був деканом Віденського медичного факультету, користувався неабиякою повагою у студентів. Був авторитетом серед студентів та лікарів навіть після виходу на пенсію, коли вже не підтримував контакти із своїм факультетом.

Як зазначено на надмогильному пам’ятнику, помер М. Висаник, 3 (!) листопада 1872 року. Про його смерть поінформувала респектабельна віденська новинка “Illustriertes Wiener Extrablatt” (№ 238). Некролог під назвою “Старий Висаник помер” написаний з теплою, він уміщує й такий рядок: “Висаник завжди був готовий допомогти всім, хто цього потребував”.

Не можна забути і великі заслуги М. Висаника перед своїм народом. Він був одним із шести членів депутації угорських русинів

до імператора Австрії Франца-Йосифа в жовтні 1849 року. Це була перша в історії русинів депутація до Відня!

Після невдалого Угорського повстання Л. Кошута слов'янські народи в Австрійській державі висловили своє бачення щодо необхідних політичних змін; відтак направили до Відня свої делегації. Не забарилися з цим й угорські русини, які під час аудієнції вручили імператору петицію під назвою “Пам’ятник Русинів Угорських”.

Разом з єпископським секретарем у Пряшеві, радником консисторії Віктором Добрянським і його молодшим братом цісарсько-королівським комісаром російського військового корпусу Адольфом Добрянським до Відня прибули пряшівський парох і радник консисторії Йосиф Шолтис та мальцовський парох Пряшівської єпархії Олександр Яницький. У Відню їх уже чекали віденські русини – М. Висаник і Вінцент Алексович – лікар, член медичного факультету Віденського університету, директор Першої віденської дитячої лікарні.

У своїй петиції депутація виголосила прагнення угорських русинів:

а) визнати руську (русинську) народність в Угорському королівстві;

б) створити у місцях компактного проживання русинів окремі русинські адміністративні округи;

в) впровадити у школах та урядовому управлінні “язук Рускія”;

г) створити “руські” гімназії, а в Ужгороді за державні кошти заснувати для русинів “Академію Руску” (це перша згадка про необхідність заснування в Ужгороді університету!);

д) признати за кириличним алфавітом усі привілеї, які мають інші мови в Австрії та ін.

Під петицією першим із шести стоїть підпис М. Висаника та зазначається, що він є цісарсько-королівським головним лікарем, що вислужив законні роки, і заслуженим намісником факультету медицини. Те, що першим свій підпис під “Пам’ятником Русинів Угорських” поставив саме М. Висаник, свідчить, що саме він, а не А. Добрянський, як про це помилково згадується в науковій літературі, очолював делегацію русинів до Відня. Також М. Висаник (разом із Й. Шолтисом) написав 17 жовтня лист-прохання на ім’я Франца-Йосифа про аудієнцію, який передав найвищому цісарському ад’ютанту генералу графу Гріне і отримав позитивну відповідь.

Після зустрічі з русинською депутацією, яка відбулася 19 жовтня, імператор Франц-Йосиф погодився на утворення у межах чотирьох комітатів (Унг, Берег, Угоча, Мараморощ) окремого адміністративно-територіального русинського округу, так званого Руського дистрикту, з центром в Ужгороді. Адольф Добрянський, призначений фактичним керівником округу, після складання присяги перед міністрами негайно виїхав до Ужгорода, щоб розпочати роботу з організації Русинського округу. (Округи були скасовані у березні 1850 року в ході нового адміністративного поділу).

Ще до того, очікуючи на аудієнцію у цесаря, члени русинської депутації щодня відвідували різні міністерства. 15 жовтня вони мали аудієнцію у міністра внутрішніх справ п. Олександра Баха. Серед членів делегації міністр А. Бах впізнав Михайла фон Висаника й задивовано запитав його:

– А Ви що тут робите, пане лікарю?

Міністр почув гідну відповідь:

–Я [єсмь] русин, мої діди ще чотиристо років тому були руськими священиками!

ВАЛЕРІЙ ПАДЯК

Джерельні приписи:

1. Viszanik, Michael. Die asiatische Cholera: nach eigener Erfahrung an mehr als zweitausend Cholerakranken und mit Berücksichtigung aller darüber erschienenen vorzüglichsten Schriften für Ärzte und gebildete Laien / dargest. von Michael von Višánik. – Wien, 1856. – Текст нім. мовою.
2. Viszanik, Michael. Die Irrenheil- und Pflégeanstalten Deutschlands, Frankreichs sammt der Cretinen-Anstalt auf dem Abendberge in der Schweiz / M. Viszanik. – Wien : Gerold, 1845. VIII. – 366 s. – Текст нім. мовою.
3. Viszanik, Michael. Leistungen und Statistik der k. k. Irrenanstalt zu Wien, seit ihrer Gründung im Jahre 1784 bis zum Jahre 1844 / M. Viszanik. – Wien : Mörschner, 1845. – 143 s. – Текст нім. мовою.
4. Viszanik, Michael, von. Medizinisch-praktische Abhandlung über die Epidemie der Masern und Grippe im Jahre 1833 mit besonderer Berücksichtigung der im hierortigen k. k. Waisenhaus gemachten Beobachtungen / M. Viszanik. – Wien : Mechitaristen, 1833. – Текст нім. мовою.
5. Viszanik, Michael, von. Unterrichts-Grundzüge zur Bildung brauchbarer verlässlicher Irrenwärter / M. Viszanik. – Wien : Sommer, 1850. – 154 s. – Текст нім. мовою.
6. Zöhler, August-Fr. Die Anomalien der Schutzpocken in Bezug auf die Erhaltung und Fortpflanzung eines reinen, schützenden Impfkernes. Mit einer

einleitenden Übersicht der Leistungen des k. k. Schutzpocken-Hauptinstitutes in Wien / A.-Fr. Zöhrer, M. Viszanik. – Wien : Gerold, 1840. – 56 s. – Текст нім. мовою.

7. Падяк, Валерій. Забутый реформатор псіхіатрії в Австрії : Михайло фон Висаник (1792–1872) / В. Падяк // Русинський альманах 2007 / составители : А. Лявинець, М. Лявинець, С. Лявинець. – Будапешт, 2008. – С. 89-96. – Текст русин. мовою.
8. Падяк, Валерій. Забутый реформатор псіхіатрії в Австрії: Михайло фон Висаник (1792–1872) / В. Падяк // Выznamні поставы русинської исторії, літературы и культуры / составитель и редактор : М. Лявинець ; Выданы Столичного Русинського Самоуправлення. – Будапешт, 2010. – С. 42-49. – Текст русин. мовою.
9. Падяк, Валерій. Забутый Русин-реформатор в Австрії : Михайло фон Висаник (10.10.1792 – 3.11.1872) / В. Падяк // Русин. – 2008. – Число 1. – С. 9-10 : фот. – Текст русин. мовою.
10. Падяк, Валерій. Ужгородський тижневик “Новый Свѣтъ” (1871–1872) : анотована бібліографія матеріалів та іст. нарис / В. Падяк. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2006. – 172 с. Зі змісту: [про М. Висаника]. – С. 139.
11. Русинко, М. “Высланства Русинів Угорських у Відні 1849 р.” / М. Русинко // Науковий збірник Музею української культури в Свиднику. – № 6. Кн. перша. – Видав Музей укр. культури в Братіслав. словац. пед. вид-ві ; Вид. укр. літ. в Пряшеві, 1972. – С. 63-95.
12. Der alte Viszanik todt! // Illustriertes Wiener Extrablatt. – 1872. – № 238. – Текст нім. мовою.
13. Michael von Viszanik // Wurzbach Constant v. Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. 56. Teil. – Wien, 1888. – S. 68-70. – Текст нім. мовою.
14. Leben und Wirken des seligen k. k. Hofrathes Fed. Dr. Michael v. Viszanik. – Wien: Brzezowski, 1889. – 27 s. – Текст нім. мовою.

ЖОВТЕНЬ: 27

МИХАЙЛО СТЕПАНОВИЧ ЗАЯЦЬ

90-річчя від дня народження художника (1927–2015)

Творчість Михайла Заяця не належить до широко відомих. Мистецька доля художника була нелегкою. І попри ясність, виразність і певну беззахисність таланту, художник таки пройшов свою

художню стежу, що нагадує крутий пішник у високих горах.

Михайло Заяць народився 27 жовтня 1927 р. в с. Раково на Перечинщині у родині коваля. За кілька років разом із батьками перебрались до Підгорба, ближче до Ужгорода. В дитинстві любив майструвати з дерева, перемальовувати листівки та постійно допомагав батькові, поруч з яким кував вози, сани та підковував коней. Великий вплив на Михайла мали мамині брати, які закінчили Ужгородську вчительську семінарію, тож, певно, це спілкування й визначило його перший професійний вибір. Вже згодом, коли дізнався, що в Ужгороді відкрили художнє училище, відразу залишив вчительську семінарію.

У 1947 р. він успішно вступив до Ужгородського училища прикладного мистецтва на відділення художнього розпису. Попри те, що батько художника був ковалем, для майбутніх студій пан Михайло обрав саме живопис. Викладачами групи, що нараховувала лише 5 студентів, були Адальберт Ерделі, Йосип Бокшай, Федір Манайло – фундатори образотворчої школи Закарпаття, а також їхні учні – Ернест Конратович, Адальберт Борецький та Андрій Коцка. Випускники Угорського королівського художнього інституту, виховані на модерних традиціях європейського мистецтва, Адальберт Ерделі та Йосип Бокшай в жорстких умовах соціалістичного реалізму зуміли “заразити” студентів ідеєю чистого мистецтва, прагненням відтворювати живі, безпосередні враження на полотні. Цьому не могли завадити ні вимоги офіційної ідеології, ні звинувачення Ерделі у “формалізмі та космополітизмі”.

Михайлові Заяцю пощастило бути не тільки студентом, а й колегою своїх іменитих викладачів. Адже по закінченню училища разом із однокурсником Павлом Баллою поїхав вступати до Львівського інституту декоративно-прикладного мистецтва. Однак не пройшов за конкурсом. Повернувся додому і йому запропонували викладати живопис на першому курсі в рідному училищі. Здавалося б, чудовий шанс зробити кар’єру. Однак М. Заяць думав інакше і не полишив думку про подальше навчання.

Роки навчання у Всесоюзному державному інституті кінематографії – важливий етап у формуванні світогляду М. Заяця. На початку 1950-х, коли всі марили кінематографом, молодий художник вступив до одного з найпрестижніших вищих навчальних закладів СРСР – знаменитого ВДІКу, де майбутніх художників-постановників кіно навчали такі метри, як Сергій Герасімов, Федір Богородський.

У хлопця, що приїхав із далекого Закарпаття, відразу склалися приязні стосунки із викладачами. Один з найвимогливіших викладачів з живопису – професор Шигаль часто запрошував його до себе в майстерню.

Для молодого художника, що перші кроки у мистецтві робив під впливом європейських традицій, роки навчання у Москві стали часом опанування засад академічного мистецтва. У столичному вузі вразив рівень викладання рисунку. Художник пригадував, як по 5-6 разів перемальовували скульптуру Мікеланджело в Російському музеї. Разом із викладачами відвідували майже всі виставки, розбирали й аналізували експозиції.

Дипломна робота – 12 карпатських етюдів із життя Олекси Довбуша – трансформація традицій закарпатської школи живопису та академічного вишколу. Художнику вдалося передати красу природи Карпат, уклад життя горян через пейзажі та влучно й безпомилково створити епічну сюїту із замальовок до життя карпатського опришка Олекси Довбуша.

По завершенні ВДІКу у 1957 р. пана Михайла разом із двома однокурсниками направили на Одеську кіностудію, де пропрацював майже 20 років. За час роботи у доробку художника-постановника назбиралося 14 повнометражних фільмів та одна короткометражка. Художнику пощастило працювати із Станіславом Говорухіним, Кірою та Олександром Муратовими, для яких у далеких 1960-х це теж був перший досвід.

Попри перші здобутки і успіхи, молодого художника не полишають сумніви. Любов до свободи – головне кредо Михайла Заяця. Можливість малювати з’являлася рідко. Фрагментарно, часто по-тайки, у недовгих перервах на знімальному майданчику художник із етюдником швидко перевтілював свої враження у полотна.

1970-ті роки – період нових творчих пошуків. Художник поринув у пленерний живопис. Мелодія робіт стала притишеною, більш заглибленою й ніжною. Роботи вирізняються тонкою та неповторною чутливістю. “Гуцульський край”(1975), “Білий вибух” (1972), “Прощавай, літо” (1972), “Після грози” (1975) – по-новому осмислений довколишній світ. Мислення художника формувалося на побаченому у природі, краса якої віддзеркалювалась у творах на асоціативно-інтуїтивному рівні. Мозаїчність накладання фарб, настояна на авторських рефлексіях, витворювала мить прекрасного, побачену художником у мандрах із знімальною групою.

У 1974 р. в один день подав заяву на звільнення з кіностудії та добровільний вихід зі Спілки кінематографістів СРСР. На перший погляд, “необдуманий вчинок” за кілька десятиліть пояснював “творчою кризою”, яка накопичилась за роки роботи на кіностудії. Рутину радянського “замовного” кінематографа вбивала будь-який прояв творчості. Тож без будь-яких сумнівів подався до приморської Санжійки, де фактично з чистого листа продовжив свій життєвий літопис.

Право на ділянку землі у селищі за 30 кілометрів від Одеси відпрацював художником-оформлювачем у колгоспі. Власноруч будував хату та серед буднів займався розведенням винограду та живописом. Прикрий випадок, що позначився на здоров’ї, надовго змусив відкласти улюблену справу. Показово, що після майже двадцяти років творчої перерви саме “Портрет дружини” став поштовхом до повернення у живопис.

У 2001 р. відбулась його перша персональна виставка в Одесі. Знайомство із художником Михайлом Пархоменком, який запевнив у фаховості робіт вже 74-річного митця, стала поштовхом до його повернення у творчість. Останні два десятиліття в творчості Михайла Заяця – час замилювання морськими краєвидами Санжійки, що стала для митця останньою малою батьківщиною. Роки, проведені в терплячому очікуванні одужання, наклали на живопис митця щемливий настрій. Палітра кольорів висвітлилась: в живописі запанували теплі й звучні кольори. Художник мовби навмисно не завершував свої пейзажі на пленері.

У 2012 р. здійснилась мрія художника: творчість Михайла Заяця була представлена у Закарпатському обласному художньому музеї ім. Й. Бокшая. В експозиції з 50 полотен були показані різні періоди творчості художника – від ескізів до останніх робіт, виконаних у 2004 р. Через хворобу він не зміг бути присутнім на відкритті такої бажаної для нього виставки на батьківщині, проте подарував 10 робіт до фондів найбільшої картинної галереї краю.

У 2015 ро. митця не стало. На згадку про світлу й чуйну людину залишилися його твори, які з роками набули метафоричності. Високочоле небо, безкрайній горизонт, розлогі морські простори наближують нас до гармонії душі Михайла Заяця, що поєднала в собі гірську і морську стихії.

ОКСАНА ГАВРОШ

Джерельні приписи:

1. Заяць, М. Михайло Заяць : безмежна любов до життя [Образотворчий матеріал] / М. Заяць ; передм. В. Коваль. – Одеса ; Санжейка, 2007. – 32 с. : іл. – Текст укр. та рос. мовами.

2. Заяць, М. “Мрію, щоб роботи потрапили в Закарпатський художній музей” : одес. закарпатець – про себе й мистецтво двох самобут. регіонів : [розмова із художником, кінематографістом / вів О. Гаврош] / М. Заяць // Старий Замок. Паланок. – 2011. – 27 жовт.-2 листоп. – С. 12.
3. Заяць, М. “На похорони Сталіна, я, на щастя, не потрапив” : єдиний закарпат. кінематографіст – про свою “невідому” біографію : [розмова / вів О. Гаврош] / М. Заяць // Старий Замок. – 2008. – 2-8 жовт. – С. 20 : фот. ; Старий Замок. – 2008. – 9-15 жовт. – С. 20 : фот.
4. Михайло Заяць – наша людина в кіно : [творч. портрет художника] / інтерв'ю взяв, упоряд. та ред. О. Гаврош ; серію веде М. Дочинець. – Мукачево : Карпат. вежа, 2008. – 44 с. : іл. – (Домінія слова : портрети-інтерв'ю. Книга № 7)

5. Крижевська, С. Г. Заяць Михайло Степанович : [закарпат. художник-постановник, живописець] / С. Г. Крижевська // Енциклопедія сучасної України. – Т. 10. – К., 2010. – С. 411.
6. Мишанич, Володимир. Поміж горами і морем : М. Заяць худож. сонця і простору / В. Мишанич // Культуролог. джерела. – 2012. – № 2. – С. 44-46.
7. Штефаньо, О. Михайло Заяць повернувся додому із виставкою художніх робіт : [вист. в музеї ім. Й. Бокшая під назвою. “Повернення додому”] / О. Штефаньо // Новини Закарпаття. – 2012. – 4 груд. – С. 8.

ЛИСТОПАД: 19

МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ ПРИЙМИЧ

**50-річчя від дня народження науковця,
кандидата мистецтвознавства (нар. 1967)**

Михайло Приймич – науковець, дослідник сакрального мистецтва Закарпаття, кандидат мистецтвознавства, розвідки якого добре відомі не тільки в Україні, а й за кордоном. В житті надзвичайно щира і скромна людина, яка не любить багато про себе говорити, а особливо наголошувати на своїх досягненнях. І хоч може похвалитись

добрим міхом справ, які встиг зробити за півстоліття, твердить, що у всьому завдячує людям, зустрічі з якими подарувала доля.

Пан Михайло народився 19 листопада 1967 р. у с. Бистрий Воловецького району (сьогодні – присілок с. Котельниця), що на хребті на вододілі між Закарпаттям і Галичиною. Тут про Приймичів знали ще з початку XVIII ст. Одні із перших відомостей про родину Пинзель (дівоче прізвище мами) вдалося розшукати у далекому 1732 р., а вже у 1799 р. згадується ім'я священника Михайла Пинзеля, який служив у Бистрянській церкві.

Життя сільської родини Василя та Марії Приймичів мало чим вирізнялось від непростого побутування горян. Після пожежі, під час якої вщент згоріла хата, батьки трьох дітей усі зусилля прикладали на її відбудову. Тому 6-річний Михайло багато часу проводив з дідусям і бабусею. У той час дід дякував у церкві, поблизу якої стояла хата Приймичів, тож фактично все дитинство хлопця пройшло біля неї. Вже тоді його зачаровували заломі форм дерев'яної перлини, а особливо інтер'єр, де за дитячими спостереженнями відбувалось щось загадкове.

Ще хлопчиком багато малював. Певно, це й змусило маму звернутись до художників, які були у сусідньому Жденієві на пленері, аби позаймалися з Михайлом. Так відбулось перше знайомство із Іваном Ільком, який на прохання Василя Бурча, навчав юного таланта. Згодом були підготовчі курси в училищі декоративно-прикладного мистецтва. Після вступних випробувань Михайло став студентом відділення “Художньої обробки дерева” (1983–1987).

Основи мистецтва давались не так вже й просто, але бажання вчитись у закладі, який заснував А. Ерделі, надавало наснаги. У спогадах залишились перші враження від Ужгорода, з яких найяскравіші пов'язані з Кафедральним греко-католицьким собором та Василем Свиною, який першокурсникам вручив студентські квитки. Іван Манайло, Йосип Пал, Лащак – викладачі, з якими пов'язані найвагоміші миті цих років. І хоча хлопчині з Верховини не так просто було адаптуватись до самостійного життя, підтримкою були слова батька, аби не йшов на компроміси із сумлінням.

Зустріч із Василем Петрусом, викладачем хімії у ЗОШ № 1, пан Михайло називає однією з найважливіших у студентські роки. Ерудований господар квартири, де винаймав житло, став провідником до історії й культури Закарпаття, про котру, як зізнається, знав напрочуд мало. У той час підлітка радше вабила історія Китаю, Японії або

індіанців – наслідки виховання радянської школи, яка змушувала повірити, що в українській -- нічого особливого нема. Їхні довгі бесіди примусили замислитись про власну ідентичність.

Група “дерев’яників” була навпрочуд активною, тож не дивно, що сьогодні серед однокурсників Приймича відомі дизайнери та художники: Роберт Саллер, Петро Пінзель, Владислав Сливка, Володимир Уста, Іван Гартавел, Леся Приймич (Токар) та інші. Дипломний проект виконував під керівництвом Йосипа Пала. “Набір дитячих іграшок” зібрав за три дні до захисту. Перед тим багато працював над конструкцією, декорував деталі, а за місяць до завершення – поїхав на археологічні розкопки! Тоді це юнацьке захоплення могло закінчитися виключенням з училища, але довіра дипломного керівника змусила сконцентруватись і захистити диплом з відзнакою.

Відразу продовжити навчання не вдалось: вже на третій день після захисту потрапив до війська. За два роки повернувся до рідного Волівця. У районі особливого вибору для художника не було, тому влаштувався на ДОФ (дерево-обробна фабрика) у Нижні Ворота. Два місяці збивав “райбачки”. Перший трудовий досвід із характерними післяробочими буднями прискорили рішення вступати до вузу. Так, у 1989 р. Михайло Приймич знов став студентом Львівської академії мистецтв на кафедрі “Художні вироби з дерева”, яка щойно відкрилась.

“Ви думаєте, ми вас художниками тут зробимо? Єдине, що спробуємо, це зробити вас людьми, які хоч трішки розуміють світ”, – слова ректора Емануїла Миська, які врізались у пам’ять з перших днів перебування у Львові. Наприкінці буремних 1980-х, коли щомиті наростала українська хвиля, ці слова виявились пророчими. Адже стояти осторонь змін, які вирували навколо, Михайло просто не міг. У жовтні 1990-го, без вагань поїхав до Києва, де на протести та голодування зібралось усе свідоме українське студентство. Недопущення підписання нового союзного договору, перевибори Верховної Ради на багатопартійній основі, націоналізація майна Компартії України та ЛКСМУ – вимоги, які прогресивна молодь відстоювала на граніті Жовтневої площі. Тоді 23-річний студент вірив, що досить Україні стати незалежною, як вона відразу стане європейською. З відстані часу Михайло називає цей досвід безцінним. Хоча саме тоді зрозумів, що не матиме жодних стосунків із політикою.

Питання власної ідентичності – одне з ключових, яке пробував розв’язати в ці роки. Був активним учасником ГО “Спадщина” – організації української молоді, яке відстоювало виховання національно свідомого покоління, здатного будувати Українську самостійну соборну державу. Згодом брав активну участь в організації “Закарпатського земляцтва”, що об’єднало студентів Срібної Землі, які навчались у Львові. Чотири номери газети “Будитель”, пошукові історичні експедиції “Шляхами куруців” – спроби здійснити національний рух у рідному Закарпатті.

Попри активну громадську позицію, навчання в Академії не відійшло на другий план. В цей час вже поруч була дружина Леся (Токар), яке в усьому підтримувала і надихала. Спілкування із Володимиром Любченком, Масю Білан, Володимиром Черкасовим, Іваном Остафійчуком поглибили розуміння мистецтва та необхідності постійної роботи над собою. Ще на молодших курсах почав відвідувати наукову бібліотеку ім. Стефаніка, де відкривав нові сторінки історії. Зацікавлення минулим Закарпаття стимулювали пошуки, які реалізовував у перших наукових розвідках, очолюючи “Студентське наукове товариство”. На останньому курсі познайомився з Михайлом Сирохманом, з яким згодом пройшов не одну сотню кілометрів, досліджуючи інтер’єри дерев’яних церков Закарпаття.

“Розп’яття” – дипломний проект, що захистив у Львівській академії мистецтв. Етапна робота, при виконанні якої прийшло усвідомлення пошуку художнього образу. Адже одна деталь може перетворити майстерно виконану форму у художній твір.

Після закінчення академії у 1995 р. потрапив до Ужгорода. На запрошення Івана Небесника, тодішнього директора Коледжу мистецтв, став викладачем, а згодом й завучем з навчальної роботи. З того часу почався марафон адміністративної роботи, який завершився у 2013 р. на посаді проректора Закарпатського художнього інституту. Поміж тим закінчив аспірантуру Львівської академії мистецтв та успішно захистив дисертацію за темою “Декоративне різьблення XVIII–XIX ст. у церквах Закарпаття”. У 2007 р. за результатами наукового дослідження видав монографію “Перед лицем Твоїм” (відзначена обласною премією ім. Й. Бокшая та А. Ерделі, а у 2014 р. була доповнена та перевидана під назвою “Іконостаси Закарпаття”).

Ще по закінченню Академії замислювався про теологічну освіту (в цей час в Ужгороді відкрилась греко-католицька духовна

семінарія). Але розмова із владикою Семедієм скорегувала плани, тож мрія дідуся, який бачив Михайла священником, так і не реалізувалась у життя. І хоча в той час це викликало внутрішні роздуми, сьогодні пан Михайло вдячний за підказку, адже з роками прийшло усвідомлення відповідальності, яку міг звалити на свої плечі.

Проте зацікавлення і наполегливе вивчення сакрального мистецтва реалізувались у авторських проектах, які виконував для церков. Разом із Йосипом Волосянським працював над іконостасом для Успенської церкви в Мукачеві. За проектом М. Приймича виконано престол та кіот у церкві в с. Приборжавському, кам'яний іконостас у церкві св. Михаїла в Ужгороді, престол в єпископській каплиці, іконостас у духовній семінарії, в містах Собранці, Оломовц та Велеград. Сьогодні пан Михайло вже понад десять років є активним членом греко-католицької єпархіальної художньої ради. У співпраці із владикою Міланом Шашіком вдалося порятувати кілька пам'яток. У цьому списку особливо пишається відновленням консисторіальним залом – пам'яткою XIX ст., де спільно із львівськими реставраторами відновили унікальні розписи.

Формування традицій та розвиток закарпатського образотворчого мистецтва – ще одна грань наукових інтересів Михайла Приймича. Протягом багатьох років науковець активно вивчає творчість митців нашого краю, що втілює в його мистецтвознавчих розвідках про творчість Гната Рошковича, Йосипа Бокшая, Адальберта Ерделі, Володимира Микиту, Василя Скакандія, Івана Ілька та інших. Ці ґрунтовні розвідки та мистецтвознавчі дослідження стали базою для вступу до Національної спілки художників України (2010 р.).

Сьогодні триває робота над науковим дослідженням на звання доктора мистецтвознавства. “Професійне церковне малярство Закарпаття II половини XVIII – I половини XX ст.: західно-європейські впливи, візантійські канони та народна традиція” – тема, яка потребує наполегливого вивчення та глибокого аналізу. Попереду видання розлогої монографії, яка відкриє нові сторінки та невідомі імена в історії образотворчості Закарпаття.

У щоденних клопотах викладання у Закарпатській академії мистецтв та духовній греко-католицькій семінарії, численних наукових розвідках та активному громадському житті віддушиною залишається майстерня на вулиці Пархоменка та родина, в якій знаходить підтримку та насагу. Михайло Приймич щиро зізнається, що

його “Magnum opus” все ще попереду, і вірить, що найважливішими у житті є люди, адже завдяки їм став таким, яким є.

ОКСАНА ГАВРОШ

Джерельні приписи:

1. Приймич, М. Іконостаси Закарпаття : іст.-мистец. нариси / М. Приймич. – Ужгород : Карпати, 2014. – 184 с. : іл.
2. Приймич, М. Перед лицем твоїм : закарпат. іконостас / М. Приймич ; передм. М. Сирохмана. – Ужгород : Карпати, 2007. – 224 с. : іл.

3. Приймич Михайло Васильович = Pryimych Mukhailo [Образотворчий матеріал] // Художники Закарпаття : [альбом-каталог] / ідея проекту та відп. за вип. Б. Кузьма ; передм. М. Сирохмана. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2011. – С. 114 : іл. – Текст укр. та англ. мовами.

4. Приймич, М. Василь Скакандій : [вступ. ст.] / М. Приймич // Василь Скакандій [Образотворчий матеріал] : засл. художник України : живопис, графіка, акварель / В. Скакандій. – [Б. м., б. ім.], 2006. – С. 2-4.
5. Приймич, М. [Вступ. слово] / М. Приймич // Viba, S. Sergiy Viba : живопис = malarstwo ; Kuzma, V. Boris Kuzma живопис = malarstwo. – Gorlice, 2004. – S. 1-3, 1-3. – Книга перекрутка. – Текст паралел. пол., укр. та англ. мовами.
6. Приймич, М. Ікони закарпатської верховини : (вивчення худож.-стиліст. розвитку) / М. Приймич // Вісник Львівської національної академії мистецтв. Спецвип. II : Ерделівські читання : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 60-річчю створення перш. худож. навч. закл. на Закарпатті / М-во освіти і науки України. – Ужгород : Гражда, 2006. – С. 132-139 : іл.
7. Приймич, М. Іконопис “майстра іконостасів з околиць Славська”. Нові знахідки / М. Приймич // Вісник Львівської національної академії мистецтв. Спецвип. VI : Ерделівські читання : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Ужгород, 15-16 трав. 2008 р. / М-во освіти і науки України. – Ужгород : Гражда, 2008. – С. 41-46.
8. Приймич, М. Ілля Бродлакович в контексті розвитку закарпатського іконопису / М. Приймич // Вісник Львівської національної академії мистецтв. Спецвип. VIII : Ерделівські читання : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Ужгород, 7-9 трав. 2009 р. / М-во освіти і науки України. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2009. – С. 106-111.
9. Приймич, М. Мить вічності у світі акварелей Василя Скакандія : [вступ. слово] / М. Приймич // Скакандій, В. Василь Скакандій : нар. худож. України = Vasyl Skakandij: the national artist of Ukraine [Образотворчий

- матеріал] / В. Скакандій ; пер. англ. М. Сирохмана. – [Б. м., б. ім.], 2011. – С. 3-5. – Текст укр. та англ. мовами.
10. Приймич, М. Образи світу Василя Скакандія : [передмова] / М. Приймич // Скакандій, В. Василь Скакандій : графіка, живопис, акварель, монументальне мистецтво = Vasyl Skakandiy : graphics, painting, water colour, monumental art [Образотворчий матеріал] / В. Скакандій ; пер. англ. М. Сирохмана. – Ужгород : Поліграфцентр “Ліра”, 2008. – С. 7-10. – Текст укр. та англ. мовами.
 11. Приймич, М. Простір живопису Адальберта Ерделі : [передм.] / М. Приймич // Ерделі, А. Адальберт Ерделі [Образотворчий матеріал] / А. Ерделі ; авт.-упоряд. А. Ковач ; пер. англ. М. Мельник. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2007. – С. 7-16, 17-26. – Текст укр. та англ. мовами.
 12. Приймич, М. Світ художника Ґоголи : [вступ. слово] / М. Приймич // Сирохман, М. Ференц Ґогола = Gogola Ferenc : 1897–1984 / М. Сирохман, А. Світлинець. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 3-4.
 13. Приймич, М. Творчість – кредо Володимира Микити : [передмова] / М. Приймич // Каталог ювілейної виставки творів Володимира Микити [Образотворчий матеріал] : (живопис) . – Ужгород, [2006]. – С. 2-3.

ЛИСТОПАД: 5

МИХАЇЛ МАНУЇЛ ОЛЬШАВСЬКИЙ

250-річчя від дня смерті видатного церковного
та культурного діяча, єпископа
Мукачівської греко-католицької єпархії (1700–1767)

Михаїл Ольшавський, єпископ Мукачівської єпархії, був невідомим культурним діячем Підкарпатської Русі епохи Просвітництва. Це були часи становлення у краї освіти та науки, впровадження багаторівневого шкільництва, заснування книговидавничої справи, відкриття друкарні для русинів тощо. Підкарпатська Русь прилучалась до процесів, які охопили тоді цивілізовану Європу, якими проймалися найвпливовіші монархи і які були у полі зору найвизначніших філософів сучасності – Вольтера, Жан-Жака Руссо, Дені Дідро тощо.

Новий час вимагав від монархів нових якостей – бажання та вміння впроваджувати у життя гуманістичні ідеї, продиктовані

розумом, які б сприяли розвитку природних здібностей людини, суспільному вихованню особистості та впровадженню загальної освіти як запобіжника майбутніх воєнних катастроф.

Нові просвітницькі ініціативи, реформи у душі освіченого абсолютизму, яскравим прикладом чого була реформаторська діяльність австрійської імператриці Марії Терезії, що вступила на престол у 1740 р., входили у протиріччя з суспільними обставинами та консервативними традиціями.

Це був час все ще існуючих традицій католицького патерналізма над уніатською церквою в Угорському королівстві. Його сутність проявлялась у нерозумінні (неприйнятті!) природи уніатської церкви як самодостатньої, яка не зрікається своєї візантійської (грецької) християнської традиції, приймаючи Унію з західною християнською церквою. Для угорських римо-католиків карпатського регіону, а це Егерська (Ягерська) єпархія – один з найдавніших римо-католицьких центрів Угорщини, уніатство карпатських русинів Мукачівської єпархії було лише проміжним станом на шляху до їх поступової та безповоротної латинізації (окатоличення).

На відміну від єпископів-попередників по Мукачівській єпархії Ольшавський відмовив егерському єпископу у своїй підпорядкованості та розпочав рух за автономізацію своєї церкви. Були визначені три важливих напрями діяльності: (1) впровадження середньої та вищої церковної освіти для карпаторусинської молоді, (2) заснування у Мукачеві друкарні, яка б обслуговувала наукову та творчу еліту регіону, забезпечила видання підручників тощо, (3) здобуття незалежності Мукачівської єпархії від егерських єпископів.

Цим ідеям була підпорядкована вся свідомо діяльність єпископа Ольшавського, хоча більшості результатів за його життя домоглись не вдалось і лише незабаром по смерті єпископа його послідовники втілили у життя намічений план. Ніби вінцем від вдячних співотчизників лягла на могилу Ольшавського у 1771 р. звістка про церковну та адміністративну незалежність Мукачівської єпархії від римо-католицької церкви Угорщини та нові найменування для русинів – вірників східного обряду – та їх церкви, що прийняла Унію з католицькою церквою, тобто: “греко-католики” та “греко-католицька” церква.

Михаїл Мануїл Ольшавський (Olsávszky Manuel) народився близько Левочі у с. Ольшавіца (Olšavica, угорськ.: Nagyolsva) у 1700 р. (нині Словаччина). Походив з русинського роду Жидиків.

Був молодшим братом мукачівського єпископа Симеона Стефана Ольшавського (бл. *1695 – еп. з року 1733 – +1738).

На жаль, в біографіях М. Ольшавського від різних науковців фігурують багато неточностей чи розбіжностей. Відомо, що середню освіту він здобув у гімназії м. Левоча та у Кошицькій академії. Богословську освіту здобував у Трнавській адальбертинській єзуїтській колегії. Як згадує академік Антоній Годинка (1864–1946), який спирається на дані з єпископського архіву в Пейчу, термін його навчання тривав п'ять років – з 1722 до 1727 року. Навчання завершилось здобуттям вченого ступеня “доктор філософії”, як дехто згадує, у 1725 (!) році. Після висвячення на уніатського священника єпископом Бізанцієм (1725 р.) Ольшавський був генеральним вікарієм свого брата-єпископа (1733–1738), а за єпископа Юрія Гавриїла Блажовського був парохом у Мукачеві (1838–1742). 6 вересня 1743 р. папа римський іменував Ольшавського апостольським вікарієм. Здається, ще до цього, на початку 1743 р., духовенство Мукачівської єпархії обрало його своїм новим єпископом, а імператриця Марія Терезія та папа римський згодом затвердили його на цій посаді. При монашому постриженні, як про це пише Атанасій В. Пекар, він прийняв ім'я Мануїл. Його хіротонія відбулася 9 грудня 1743 р. у Маріяповчанському монастирі. На посаді єпископа перебував 24 роки, залишивши по собі гідного наступника – Івана Брадача. Помер 5 листопада 1767 р. у Мукачеві.

За М. Ольшавського у Мукачеві було засновано у 1744 р. богословську (теологічну) школу, яка згодом (за еп. А. Бачинського, у 1775 р.) була переведена до Ужгорода та перетворена на духовну семінарію Мукачівської єпархії. Відкриттю першої духовної школи у Мукачеві передувало чимало драматичних подій. Треба вточнити, що ще до цього, починаючи з 1704 р., поодинокі здібні юнаки з русинських уніатських родин отримували освіту в єзуїтській семінарії св. Адальберта у Трnavі завдяки т.з. фундації Янія – каноника Пейчської єпархії. З часом пейчський єпископ Зігмунд Берені почав вимагати, щоби фундація Янія розповсюджувалася також на римо-католицьких кліриків, яких у Трnavі має навчатися рівно стільки ж, скільки є там учнів з мукачівської єпархії. Саме тому імператор Карл VI (батько Марії Терезії), шукаючи вихід із положення, у якому опинилися уніати, у 1737 р. спробував відкрити для них окрему семінарію, яка б забезпечувалася з державних фондів і діяла при Мукачівській єпархії. Оскільки угорська Королівська

намісницька рада кошти на фінансування семінарії у Мукачеві не віднайшла, така семінарія не відкрилася. Але було прийняте рішення, що уніати й надалі будуть направляти до Трнави на навчання чотирьох кліриків. (Як дослідив у другому томі дослідження “Нариси історії церкви Закарпаття” А. Пекар, карпаторусинські клірики продовжували навчатись у Трнаві аж до 1749 р.).

Богословська школа у Мукачеві спочатку була дворічною, відчувався брак досвідчених професорів, рівень навчання був достатньо низьким. Аж нарешті у 1748 р. школі було надано державну допомогу, що дало можливість залучити до професорсько-викладацького штату колишніх випускників Трнавської семінарії, а з 1757 р. школа стала трирічною. Але ще до цього, у 1754 р., егерський єпископ Ф. Барковцій (атакуючи М. Ольшавського) домігся від Марії Терезії фундації у розмірі 1200 флоринів для шістьох кліриків із Мукачівської єпархії, які мали б навчатися в Егерській духовній семінарії, чим суттєво послабив фінансове становище школи у Мукачеві. Окрім того, Егерська семінарія активно впроваджувала методи латинізації мукачівських кліриків, тому студенти висловлювали своє незадоволення, а у 1770 р. всі мукачівські студенти, змовившись, вночі покинули Егер й більше там ніхто з мукачівських кліриків ніколи не навчався. Ще у 1767 р. Марія Терезія стала на бік М. Ольшавського та наказала перенести Егерську фундацію у розмірі 1200 флоринів до Мукачева, що позитивно вплинуло на подальший розвиток цієї школи, яка з 1771 р. перейшла на чотирирічний цикл навчання, але все ще мала вирішити проблему гарного приміщення. У 1775 р. богословська школа переїхала до Ужгорода у приміщення ужгородського замку та отримала статус класичної духовної семінарії. Але сталося це також після смерті М. Ольшавського!

Не лише як здібний організатор шкільної справи, але також як педагог та автор шкільного підручника проявив себе єпископ Мануїл Ольшавський. Розуміючи роль латинської мови як мови науки та освіти (в Угорському королівстві вона мала статус офіційної), він сприяв засвоєнню цієї мови студентами з Мукачівської єпархії, що здобували середню та вищу освіту. Саме з часів єпископа Ольшавського ця мова стає поширеною (на рівні з церковнослов'янською) серед карпаторусинських вчених, які у своїх наукових викладах за європейською традицією перейшли виключно на латину.

М. Ольшавський написав та у 1746 р. видрукував підручник з латинської мови. Книжка мала назву “Начало писмень дѣтемъ къ

наставленію на Латинскомъ языкѣ...” (“Elementa puerilis institutionis in lingua latina”). Цей підручник був розрахований на студентів, які вже освоїли церковнославянську мову, яку тут вжито у якості допоміжної. Фактично, підручник складається з двох частин – букварної частини та уривків з катехизиса. Над кожним складом чи словом, чи цілим реченням церковнослов’янською мовою стоїть відповідник латиною. Оскільки у межах Мукачівської єпархії друкарні не було, М. Ольшавський надрукував її у сусідньому регіоні – у трансильванському місті Коложвар, або Клаудіополь (нині Клуж, Румунія). Багато років книжка залишалась єдиним подібним навчальним посібником для карпаторусинів. Отже, користувалась попитом студентів.

Не випадково заснування друкарні в Мукачеві було однією з стратегічних ініціатив єпископа Ольшавського. Адже у ті часи це напрям було пов’язане з формуванням осередків культури, освіти та науки у карпаторусинському середовищі, втечею від провінціалізму та периферійності регіону. Важливо знати, що у попередні епохи карпаторусинам вдалось видати лише кілька книжок, всі у друкарні Трнави: у 1698 р. вийшов із друку підручник єпископа Й. Декамеліса “Катехизисъ для наоуки оутрорускимъ людемъ зложеній”, а у 1699 р. там же його “Букварь языка славенська писаній чтенія оучитися хотящимъ въ полезное руковоженіе”. У наступну епоху, у 1727 р., мукачівський єпископ Георгій Геннадій Бізанцій видав у Трнаві „Краткое Припадковъ Моралныхъ, или Нравныхъ Собраніе Духовнымъ Особамъ потребное”.

Чимало рукописних матеріалів, що нині зберігаються в Державному архіві Закарпатської області (скорочено: ДАЗО) у м.Берегово стосуються проблем відкриття М. Ольшавським друкарні у Мукачеві. Так, 15 вересня 1752 р. до Мукачівської єпархії на ім’я єпископа Ольшавського надійшов офіційний лист „Про розширення католицької віри та заснування друкарні”.

По смерті єпископа Бізанція ніяка література з кириличними шрифтами у Трнаві не замовлялася, а тому шрифти звідти езуїтами було перевезено до Коложвару, де й була заснована кирилична друкарня. (У Коложварі попит на кириличне книгодрукування створювала румунська церковна інтелігенція, адже відомо, що румунська писемність була створена та існувала до 1861 р. на основі кирилиці). Час перенесення кириличних шрифтів із Трнави до

Коложвара вточнив дослідник Гіядор Стрипський у статті “Початки друкарства на Подкарпатю” – це сталося у 1740 році. Працювала ця друкарня дуже короткий час. 1749-го р., як стверджує А. Годинка, коложварська друкарня згоріла. З огляду на це твердження цілком логічно вбачається ініціатива мукачівського владики М. Ольшавського заснувати нову друкарню в Мукачеві. Цю ініціативу він проявив уже на початку 50-х років та одночасно надав Королівській раді проект такої друкарні. Рішення з цієї проблеми постійно відкладалося за браком коштів. Нарешті, у 1755 р. імператриця Марія-Терезія видає декрет про надання дозволу відкрити друкарню, але не у Мукачеві, а у сусідньому регіоні – місті Кароль (Великий Кароль, Нодь-Карой, нині м. Карей, Румунія) Сатмарського комітату. Друкарня мала бути забезпечена, як тут вказується, латинським та слов’янським шрифтами.

Як стверджує Є. Перфецький у публікації “Печатная церковно-славянская книга Угорской Руси въ XVII и XVIII вѣкахъ”, відкриття друкарні стало можливим завдячуючи ініціативі єпископа Ольшавського, який переконав угорського магната Ференца (Франца) Каролі взятись за цю справу та матеріально її підтримати. При цьому граф Каролі, у свою чергу, прохання до Королівської ради мотивував тим, що у навколишніх селах живе багато русинів.

Однак, скоріше за все, друкарню у Великому Каролі відкрити не вдалося. Опосередковано про це свідчить ініціатива інших тогочасних відомих осіб спробувати відкрити її саме у Мукачеві. Йдеться про ініціативи або інформації стосовно цієї проблеми, які виходили від дворянина Дмитрія Раца (у 1760 р.), Іоана Брадача (у 1763–1764 рр.), графа Г. Шенборна (у 1763–1768 рр.), егерського єпископа Естергазі (у 1765 р.), мукачівського єпископа Ольшавського (у 1765 р.).

Долучився до висвітлення цієї проблеми також історик М. Лучкай. У 4-му томі своєї визначної праці “Історія карпатських русинів” він умістив матеріали щодо організації друкарні в Мукачеві. Лучкай подає уривки з листування єпископа Ольшавського з архідеканом єпархіального собору в Мукачеві, інспектором єпархіальних шкіл (майбутнім єпископом, з 1768 р.) Іоаном Брадачем, який на той час (з 1764 р.) перебував у Відні з місією єпископа Ольшавського сприяти юридичному забезпеченню незалежності Мукачівської єпархії від католицького егерського єпископа. Про всі новини з

Відня ревний поборник незалежності Мукачівської єпархії Брадач інформував єпископа (деякі кореспонденції при цьому сягали й ста аркушів).

8 березня 1765 р. Брадач вкотре звертається з проханням до Королівської ради, тобто пише листа на ім'я графа Естергазі з приводу організації друкарні в Мукачеві. Інформує про це єпископа Ольшавського. Він також інформує єпископа про те, якою була реакція Г. Шенборна стосовно цієї чергової ініціативи, який, як йдеться у листі, “організацію запланованої Вашою світлістю друкарні схвалює”. Нарешті, Лучкай наводить уривок з ухвали Естергазі, яка датована 1766 роком й містить такий текст: „Друкарня не може бути дана ні мукачівському єпископові, ні графові Шенборну, а друкареві Тратнеру”.

Але й останній (з невідомих нам причин) друкарню не відкрив. Ще чотири роки це питання ніяким чином не вирішувалося, аж нарешті у 1770 р. привілей на видання книг виключно церковно-слов'янським шрифтом австрійська влада надала відомому віденському горожанину, друкарю Йосифу Курцбеку (1736–1792), який заснував друкарню не в Мукачеві чи десь інде на території Угорської Русі, а у Відні. У 1771 р. Курцбек видрукував у Відні першу кириличну книгу для русинів. Був це Урбарій – відомий юридичний документ, який регламентував на землях Угорського королівства взаємовідносини між поміщиками та кріпаками.

Видатний карпаторусинський історик Михайло Лучкай гідно оцінив життєвий шлях єпископа М. Ольшавського, про якого пише, що той “...довіреного йому народу ніколи не переставав підбадьорувати, де тільки була нагода говорити, – не менше прикладом, ніж живим словом, не ганяючись за марнославством, ... неначе другий воскреслий [апостол – В. П.] Павло”.

ВАЛЕРІЙ ПАДЯК

Джерельні приписи:

1. Олшавски, Михаил Мануил. Elementa puerilis institutionis in lingua latina = Начало писменъ дѣтемъ къ наставленію на Латинскомъ языкѣ... / М. М. Олшавски. – Факсимільне вид. за : Коложвар, 1746. – Nyiregyháza, 1999. – Факсиміле б. п. + 18 с. – Текст латин. та церковнослов'ян. мовами.

2. Годинка, Антоній. Час гурше, ги вода... : русинські тексти / А. Годинка ; Катедра української й русинської філології Ніредьгазької Висшої

- Школи ; матеріал зобраз, ушорив, коментарії застачив и вступное слово написав М. Капраль. – Ніредьгаза, 2005. – 200 с. – Текст русин. мовою.
- Зі змісту: [про М. Ольшавського]. – Див. імен. покажч.
3. Лучкай, Михайло. Історія карпатських русинів : в 6-ти т. Т. IV / М. Лучкай. – Ужгород : Закарпаття, 2003. – 328 с.
- Зі змісту: [про М. Ольшавського]. – Див. покажч. іст. осіб та назв.
4. Падяк, Валерій. Видавнича справа та кириличний друк на Підкарпатській (Угорській) Русі за часів австрійської влади Габсбургів / В. Падяк // Carpatho-Rusyns and Their Neighbors : essays in Honor of Paul Robert Magocsi / editor : V. Yjrbal, P. A. Krafcik, E. Rusinko. – Fairfax, VA: Eastern Christian Publications, 2006. – P. 307-347.
- Зі змісту: [про М. Ольшавського]. – С. 317-328.
5. Падяк, Валерій. Видавнича та друкарська справа на Закарпатті : [у т. ч. про М. Е. Ольшавського] / В. Падяк // Книга Закарпаття: анотований каталог видань 2005 року : (з фондів Закарпат. обл. універ. наук. б-ки) / уклад. : Л. Ільченко ; наук. ред. В. Падяк. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2006. – С. 69-81.
6. Пекар, Атанасій, ЧСВВ. Нариси історії церкви Закарпаття : у 2 т. Т. 1 / А. Пекар, ЧСВВ. – Рим ; Львів : Вид-во отців Василіян "Місіонер", 1997. – 492 с.
- Зі змісту: [про М. Ольшавського]. – Див. імен. покажч.
7. Поп, Іван. Ольшавський Михайл Еммануїл / І. Поп // Енциклопедія історії і культури карпатських русинів / уклад. : П. Р. Магочій, І. І. Поп ; заг. ред. П. Р. Магочія ; пер. з англ. мови Н. Кушко. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2010. – С. 552-553.
8. Удвари, Иштван. Епископы Гавриил Блажовский, Мануил Ольшавский, Иоанн Брадач и их время: Собрание источников для изучения русинской письменности II. / И. Удвари. – Ніредьгаза, 2005. – 228 с. – Текст рос. та угор. мовами, титул паралел. угор. мовою.
9. Ф. К. [Ковач, Федір]. Ольшавський Михайл Мануїл / Ф. Ковач // Краснавчий словник русинів-українців. Пряшівщина : словник / упоряд. Ф. Ковач. – Пряшів : Союз русинів-українців Словац. республіки, 1999. – С. 250.
10. Pop, Ivan. Ol'shavs'yi, Mykhaïl Emmanuïl / I. Pop // Encyclopedia of Rusyn History and Culture / editors : P. R. Magocsi and I. Pop. ; revised and Expanded Edition. – Toronto ; Buffalo ; London : University of Toronto press, 2005. – P. 360. – Текст англ. мовою.

ЕМІЛІЙ КУБЕК

160-річчя від дня народження письменника,
лексикографа (1857–1940)

Маганой-Сіті на сході американського штату Пенсильванія має славу шахтарського містечка. Нинішні цілосвітові проблеми у вугледобувній галузі позначились також на добробуті цього регіону багатой Америки. Від колишнього процвітання міста гірників не залишилося й сліду. Відсутність роботи жене людей в інші штати; з-понад тридцяти тисяч населення тут залишилось, як на око, тисяч п'ять-сім. Цілі вулиці покинутих двоповерхових дерев'яних будиночків, що руйнуються (деякі вже впали), закриті церкви, відсутність інвестицій в інфраструктуру міста – усе це справляє гнітюче враження на подорожуючого. А колись місто мало навіть свій оперний театр, де гастролували найвідоміші зірки опери. Ще одна особливість – з десяток добротних мурованих, архітектурно вдалих церков, які свідчать про багатонаціональний та багатоконфесійний склад його жителів, про своєрідне змагання конфесійних громад – а чия то церква буде найбільшою та найгарнішою!

Письменник, чие життя всеціло було пов'язане з Маганой-Сіті (Mahanoy City) і котрий був свідком колишнього процвітання цього робітничого міста, Емілій Кубек, в одному зі своїх оповідань з початку ХХ століття (“Palko Rostoka”) описав це місто, хоча й придумав йому іншу назву – Northwest. Автор писав: “Жителі, як повсюдно у східних штатах, з цілої Європи прийшлий робочий люд. Цілий Вавілон; немає такої європейської мови, яку не вдалось би почути на стрітах (вулицях). Містечко не таке мале; до сорок тисяч народа проживає в ньому. Усякого рода фабрики, і три майни [шахти – В.П.] не залишають народ без хліба”.

Хоча й не на головній вулиці, але майже в самому центрі містечка Маганой-Сіті (інколи цю індіанську назву міста вимовляють так: Меганой-Сіті) стоїть чудова, архітектурно витончена, двохвежова, велика за розмірами греко-католицька церква, яка під час служби Божої могла вмістити в себе двісті й більше віруючих русинів. Є ще одна особливість цієї церкви – в ній зберігається унікальна на весь християнський світ ікона. Навіть важко уявити собі, щоб десь у католицькій Європі митець міг би собі дозволити

(а церква би це благословила!) створити ікону Божої матері з малим Ісусом на руках не відповідно до давно затверджених канонів та наших стереотипів бачення. Але у шахтарському краї, де антрацит був на вагу людського щастя, їх благополуччя та майбуття, де шахтарі-русини часто гинули у шахтах чи на сталеливарних комбінатах, закладались свої традиції. На одній із бічних ікон у греко-католицькому храмі св. Марії у Маганой-Сіті новонароджений Ісус, що сидить на руках у Богородиці, тримає у лівій руці кошарик з антрацитом, а правою, вознісши вказівний та великий персти, ніби освячує це вугілля та благословляє працю шахтаря. Скільки десятків тисяч робітників зі Старого краю, що подалися через океан до Америки за роботою та бралися там за найважчу та ризиковану працю, перед тим, як спуститись на глибину шахти, коліноприклонно перед цією іконою просили заступництва у Бога, щоб не допустив їх смерті чи каліцтва у шахті і щоб не стали їх жони вдовами, а діти – сиротами!

Наш (з проф. Павлом Магочі та молодим американським літературознавцем Ніком Купенським) приїзд до міста викликав неочікуваний інтерес місцевого телебачення. Місто пробує знайти себе у туристичній галузі, а візитівкою Маганой-Сіті може бути саме постать письменника о. Емілія Кубека, який зберіг у своїх творах колишній колорит шахтарського регіону; по його оповіданнях та повістях, драматичних творах можна вивчати історію цього містечка, з його творів можна багато взнати про життя іммігрантських громад, їх взаємовідносини з місцевим населенням тощо. Літературні герої Е. Кубека народжувались, жили та помирали на вулицях цього міста. Тут відбувалось їх становлення, тут вони ставали мільйонерами чи жебраками. Тут на головній чи прилеглих вулицях вони проводили час у всюдисущих корчмах, клубах, барах, дехто пробував себе у бізнесі та відкривав маленькі крамниці, молодь на спортмайданчиках опановувала ази американського футболу, а обдаровані діти відвідували популярні на той час серед емігрантів гуртки хорового співу чи театральний, що діяли при церковній школі.

Тут, у Маганой-Сіті, зароджувались перші у карпаторусинів США культурні та братські допоміжні товариства, які саме тут у 1892 р. об'єднались у першу загальноамериканську асоціацію братств під назвою “Соєдинєніє Греко-Кафтолическихъ Русскихъ

Братство” – один із найбільш впливових центрів духовної культури карпатських русинів в Америці. Важливим напрямом діяльності “Соєдиненія” (щоправда, з часом воно перенесло свої активи до іншого такого “русинського” робочого містечка – Гомстед, що поруч із Піттсбургом) стала видавнича справа. Шістдесят років “Соєдиненіє” видавало газету “Американській рускій вѣстникъ” (1892–1952). Його редакторами були Павло Жаткович (1892–1914), Михайло Ганчин (1914–1920), Джордж (Юріон) Терзе (1920–1929), Стефан Варзалій (1929–1937), Михайло Роман (1937–1952). Також виходили дві молодіжні газети: “A. R. Sokol Sojedenenija” (1914–1936, редактор П. Мацков) та “Свѣтъ дѣтей – Children’s World” (1917–1973, редактор П. Мацков), а також кілька щорічних календарів, які з’являлися під різними назвами, наприклад: “Американській рускій мѣсяцословъ. Kalendar Sojedenenija”, “Американській рускій мѣсяцословъ Соєдиненія. Amerikánsko-russko-slovenský kalendár Sojedenenija”, “Американській рускій мѣсяцословъ. Amerikánsko russko slovenský kalendár”, “Kalendar Sojedenenija”, “Мѣсяцословъ Амер-русского Сокола Соєдиненія. Kalendar Amer-russkoho Sokola Sojedenenija” та багато іншої друкованої продукції.

Сучасні краєзнавці по крихтах збирають відомості про історію міста Маганой-Сіті. У місцевому музеї міста є стенди з творчою біографією письменника та священника Емілія Кубека. Чому б ні! Адже з поміж двох чи більше десятків етнічних громад, присутніх на той час (кінець XIX – перша половина XX століть) у місті, пам’ять зберіглася лише про одного письменника, а саме про Емілія Кубека. До того ж, саме з цим містом пов’язана вся без винятку його художня творчість. Тут він написав також свій значний за обсягом (у трьох томах!) роман-сагу “Marko Šoltys”. Й тут він похований на місцевому кладовищі – у тій його частині, де ховали вихідців з Карпатської Русі – чи то з Підкарпаття, чи з Пряшівщини, чи з Лемківщини. Багато надгробних пам’ятників збереглося на кладовищі; і навіть все ще стоїть великий триметровий кам’яний хрест-розп’яття, який поставила тут у 1904 р. місцева русинська молодь, або, як читаємо з висіченого у камені напису, “поставила молодежь маганойска”.

Могилу О. Кубека та його дружини Марії вінчає скромна пам’ятна дошка з темно-сірого мармуру. На ній напис двома мовами (карпаторусинською та англійською), який тут відтворимо без скорочень:

Mary Kubek
Марія Кубекъ
*1864 +1918
Rev. Emil A. Kubek
о. Емилій А. Кубекъ
*1857 +1940

Як свідчать архівні документи, перші карпатські русини у пошуках роботи приїхали до Америки ще в середині XIX століття. В одній з кореспонденцій віденського часопису “Вѣстник: Часопись политическа для русиновъ Австрійской державы” за 1854 рік повідомлялося про одну з перших таких груп переселенців із Пряшівської Русі. Невідомий автор пише: “Изъ Пряшева въ Оугорщинѣ доходятъ вѣсти, що изъ тамошної окрестности до 30 особъ съ родинами и всякимъ добыткомъ выбралося на заселеніе до Америки”. За підрахунками дослідників, між 1880-ми та 1914 р. близько 225 тис. карпаторусинів-заробітчан виїхало до США; емігранти оселялися, здебільшого, в індустріальних центрах на північному сході держави – у штатах Нью-Йорк, Нью-Джерсі, Коннектикут, Огайо та, найбільше, у штаті Пенсильванія. Історичні обставини не сприяли поверненню емігрантів до рідного краю; були це відсутність на батьківщині кваліфікованої, добре оплачуваної праці після Першої світової війни, Велика депресія 1930-х років, Друга світова війна й, нарешті, прихід до влади у державах Східної Європи прокомуністичних тоталітарних режимів та анексія Підкарпатської Русі Радянським Союзом. Нині у США проживають приблизно 640 тис. (за іншими даними – 1,3 мільйона) американців карпаторусинського походження – нащадків тих, хто до 1914 р. виїхав у пошуках роботи за океан.

Літературна творчість достатньо швидко поширилися у середовищі карпаторусинської діаспори в Америці. У тих містах, де сформувались русинські етнічні громади, повсюди русини засновували свої церковні, національні, культурні та молодіжні організації – “Соєдиненіє”, “Собраніє”, “Свобода”, молодіжна організація “Сокол” та інші. Під керівництвом священиків та вчителів церковних шкіл русини часто засновували церковні та світські хори; тут діяли віфлеємські товариства (“віфлеємчики”), а також аматорські театральні гуртки.

Художня література з Карпатської Русі була представлена на сторінках багатьох суспільно-політичних та молодіжних видань діаспори у Сполучених Штатах Америки. (На жаль, вона до цих пір

залишається невивченою, бібліографічно неопрацьованою). Майже вся книжкова та журнальна продукція Карпатської Русі потрапляла до редакцій емігрантської періодики й тамтешні редактори відповідно до своїх політичних, мовних, естетичних уподобань відбирали та передруковували її на шпальтах своїх видань. Навіть побіжний погляд на зміст публікацій в періодичних виданнях переконує щодо глибини проникнення у суспільну свідомість діаспори досягнень літературного процесу на батьківщині.

З часом у США літературна творчість карпаторусинів розвилась настільки, що з'явилась ціла плеяда “своїх” письменників. Серед них найвизначнішими були культурний діяч Петро Мацков (1880–1965), родом із с. Лівов на Пряшівській Русі, емігрував у 1898 р.; священники о. Сігмунд Бринський (1881–1932), родом із с. Матяшка на Пряшівській Русі, емігрував у 1913 р.; о. Джордж (Юріон) Тегзе (1883–1962), родом із Підкарпатської Русі, емігрував у 1912 р.; о. Орест Коман (1894–1988), родом із с. Біловежа на Пряшівській Русі, емігрував у 1921 р.; Дмитро Вислоцький (1888–1968), родом із с. Лабова на Лемківській Русі, емігрував у 1917 р.; о. Стефан Варзалій (1890–1957), родом із с. Фулянка на Пряшівській Русі, емігрував у 1920 р.; Валентин Горзо (1869–1943), родом із с. Білки на Підкарпатській Русі, емігрував у 1905 р. та багато інших. Творчий потенціал письменників, їх багатюща художня спадщина навіть дали привід говорити про історичний та культурний феномен карпаторусинської літератури Сполучених Штатів Америки. У друці письменники використовували як кирилицю, так і (більш поширену) латинку.

Одним із найплідних письменників в еміграції був о. Емілій Кубек (28.11.1857 – 17.07.1940) – греко-католицький священник, лексикограф, поет, письменник, драматург, громадський діяч. Він родом із с. Штефуров на Пряшівській Русі (батько його Антон також був священником). Ймовірно, саме в Ужгороді закінчив духовну семінарію. Одружився з дочкою греко-католицького священника о. Едуарда Шірілла – Марією. Мали чотирьох дітей: Марію, Антона, Анну та Алжбету. Рукоположений у 1881 році. Кілька років виконував функцію помічника священника (каплана) у селах Гомрог (нині в Угорщині), Якубянах, далі служив священником у сс. Кремна (1884) та Любовець (1885) У 1885–1904 роках був священником у с. Снаков (всі названі села – на Пряшівщині). У 1904 р. емігрував до США. Відтоді і до смерті служив у греко-католицькому храмі св. Марії у Маганой-Сіті.

Ще до еміграції Е. Кубек зарекомендував себе як досвідчений лексикограф. Він уклав порівняльний чотиримовний словник “Старославянській-оугорській-руській-німецькій словарь къ священному писанію”. Розуміючи цінність цього рукопису, виданню словника активно сприяли церковні кола Мукачівської єпархії; він був виданий саме в Ужгороді. Книжка з’явилась на світ у 1906 р. у видавництві “Унію” завдяки підтримці отців Емануїла Рошквича, Петра Гебея та д-ра Василя Гаджеги. Сьогодні цей словник є бібліографічною рідкістю.

Уже за океаном розвився художній талант Е. Кубека. У США він зарекомендував себе радше як плодовитий поет, прозаїк та драматург. Проза його була відома читачам-сучасникам, оскільки неодноразово з’являлась на шпальтах тамтешніх газет та журналів. Тут можна було б пригадати надруковані на сторінках газети “Американській рускій вѣстникъ” оповідання “Velykij sŭn” (1912), повісті “Otec Aleksij” (1915) та “Mikluš Mylŭj” (1916). Також твори малої прози увійшли до першого тому чотиритомника вибраних творів “Narodny povisti i stichi”, укладеного за життя літератора у 1922–1923 роках. Це повість “Palko Rostoka”, оповідання “Jedno svідanije”, “Paschal’nyj dar”, “Posl’i dožd’a – solnce” та інші.

Також нещодавно була вперше опублікована п’єса “Olga”, яка свідчить про його талант драматурга. Щодо поетичної спадщини, то Е. Кубек до вибраних творів “Narodny povisti i stichi” запропонував лише декілька зразків патріотичної, духовної та будительської лірики, а саме: “Dobryj tato”, “Pod obrazom o. A. Duchnoviča”, “Pozdravenije dl’a krajevoj Rusi”, “Nit! My ne pomreme”, “Svobodnaja Rossija – 1917”, “Ci lem viditsja mi?”, “Nova poslovica”, “Triramennyj krest”.

Але й в наступні роки він продовжував працювати, хоча й не так активно, оскільки редактори ігнорували його. Тому твори Кубека (наприклад, вірш “Materinskaja ŭbov”, 1930) лише зрідка можна було зустріти у періодичних виданнях. А на ще одне книжкове видання він вже не спромігся фінансово. Як сам про це згадував у “Автобіографії”, найбільше йому щастило з редактором газети “Американській рускій вѣстникъ” Михайлом Ганчиним (був редактором у 1914–1920 роках), потім вже складніше було друкуватись. Навіть до 50-ї річниці його душпастирського служіння (1931 р.) твори не вдалось видати окремою книжкою, хоча до цього закликав громадськість карпаторусинський журнал “Вождь – Leader”.

Багато що з написаного залишилось у рукописах; про місце їх знаходження нічого не відомо. Один із поетичних творів Е. Кубека – “Лемь еще разь...” (1920-ті роки?) – поклав на музику о. Микола Петрик з Пряшівської Русі, який до Америки емігрував у 1919 році. Сповнений ностальгічних настроїв, глибоко ліричний твір передає гаму почуттів, які вирують у душі поета-емігранта, що на чужині сумує за рідними Карпатами:

Лемь еще разь увидѣти
желалъ бы ’мъ тя, Родный край,
Где спѣвають русски дѣти
По надъ луги, по над гай.

Напитися воды чистой
Изь лѣсного жерела,
Поглянути съ горы быстрой
На долины, на села.

Загостити въ твои хаты,
Въ рѣки твои взрѣтися;
На родинѣ заспѣвати
Что ’мъ Русиномъ родился.

За тѣмъ счастьемъ дармо тужу
Ахъ! Не дарить ми ся доля,
Я родину не увижу,
Ни ей лѣсы, ни поля!

(“Лемь еще разь...”)

Але у літературу Е. Кубек увійшов перш за все як автор першого роману в карпаторусинській літературі. Роман “Marko Šoltys” автор написав в 1915 р. у Маганой-Сіті. Твір був надрукований у 2-4 томах чотири томника “Narodny povisti i stichi”, що виходив у світ впродовж 1922–1923 років. Ще до цього, за рішенням літературного комітету братської організації “Соединение Греко-Кафтолическихъ Русскихъ Братствъ”, твір було передано для друку молодіжній газеті “А. R. Sokol Sojedineniја”. Редактор видання П. Мацков у 1920 р. надрукував роман у 115 (!) продовженнях.

За жанровими характеристиками роман “Marko Šoltys” можна означити як сагу, тобто прозовий твір, у якому йдеться за тривалий період життя літературного героя. Автор зображує знайоме йому від народження карпаторусинське етнічне середовище на Пряшівській

Русі, де він (у с. Штефуров) народився и де (у с. Снаков) протягом двох десятиліть був греко-католицьким священиком (1885–1904). Власне, його життєвий досвід, типи селянських характерів, міжлюдські стосунки, які він міг спостерігати у с. Снаков, – все це лягло в основу твору, в якому прозаїк реалістично показав русинське село. Автор простежує життя свого героя – простого селянина Марка Фурмана – впродовж півстоліття – від 1864 й до 1915 року. Цей історичний проміжок вмів у себе чимало реальних подій та фактів, відображених у романі. Маркові випала терниста життєва дорога, але випробування зробили його сильним та витривалим. Із поваги до свого односельця, який усього в житті домогся чесною самовідданою працею та завдяки самовихованню, високим моральним якостям, люди прозвали Марка “Шолтисом”. Тобто, у середньовічній термінології – суддею, людиною високого соціального стану. Фактично, роман – це гімн високій моральності та духовності простого селянина. Син свого народу, Марко уособлює у собі найкращі риси карпаторусинського народу.

Автор зображує в романі три генерації родини Фурманів – люблячу матір та батька-п’яницю, який пропив усе нажите майно та, помираючи, залишив родину у боргах. Наступна генерація – це сам Марко та його дружина Катуса, які через своє життя пронесли любов і повагу одне до одного та у християнських чеснотах виховали своїх дітей. Нарешті, третя генерація – це діти Марка та Катуси: старший син Юрко та дві сестри – Улья та Мартуся. У кінці роману – це вже дорослі молоді люди, які стоять перед важливим життєвим вибором. Як колись випало Маркові замолоду брати участь у воєнних подіях у Боснії та Герцеговині (1878 р.), так молодій генерації випало випробування захищати свою державу у битвах Першої світової війни. Роман закінчується на оптимістичній ноті.

Автор написав роман кирилицею, але у діаспорі він був надрукований латинкою. Між тим, літературна праця підштовхнула письменника до питання стандартизації літературної мови, яку він успішно впроваджував. Роман-сага та інші твори написані русинським писемним стандартом на основі народної говірки Пряшівського регіону. Е. Кубек майже завершив у США створення писемного стандарту карпаторусинської літературної мови, але поширити з діаспори на русинські етнічні території цей стандарт не уявлялось можливим.

Отже, лише нині значуща як за змістом, так і за обсягом творча спадщина визначного карпаторусинського письменника повертається на батьківщину. Дещо вже видано, решта – у грандіозних планах карпаторусинських видавців.

ВАЛЕРІЙ ПАДЯК

Джерельні приписи:

1. Кубек, Еміл. Єдна стріча : вибране з прозы / Е. Кубек ; zostavitel' : М. Мальцовска, Ф. Данцак ; переклад до сучасного русинського літературного языка М. Мальцовска. – Пряшів : Світовий конгрес Русинів, 2007. – 120 с. – Текст русин. мовою.
2. Kubek, Emilij. Autobiografija / E. Kubek ; editor F. Dancak. – Prešov, 2007. – 26 s. – Текст русин. мовою латин. алфавітом.
3. Kubek, Emilij A. Narodny povísti i stichi / E. A. Kubek. – Scranton, Pa : Obrana, 1922–1923. – Текст русин. мовою латин. алфавітом.
Tom (Volume) I. – 240 s. ;
Tom (Volume) II : Marko Šoltys : roman iz žit'ja Podkarpatsoj Rusi. – 206 s. ;
Tom (Volume) III : Marko Šoltys : roman iz žit'ja Podkarpatsoj Rusi. – 194 s. ;
Tom (Volume) IV : Marko Šoltys : roman iz žit'ja Podkarpatsoj Rusi. – 182 s.
4. Kubek, Emilij. Olga : narodna teatralna p'esa s pišňami iz amerikanskoj žizni v dvuch aktach / E. Kubek ; editor F. Dancak. – Prešov, [2007]. – 52 s. – Текст русин. мовою латин. алфавітом.
5. Kubek, Emil. Výber z diela : Выбер з творбы. 2 / E. Kubek ; editor F. Dancák. – Prešov, [2010?]. – Текст русин. мовою латин. алфавітом.

6. Магочій, Павло Роберт. Кубек Емілій / П. Р. Магочій // Енциклопедія історії і культури карпатських русинів / уклад. : П. Р. Магочій, І. І. Поп ; заг. ред. П. Р. Магочія ; пер. з англ. мови Н. Кушко. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2010. – С. 380-381.
7. Мальцовска, Марія. Еміл Кубек (1857 – 1940) : жыв про Бога і людей / М. Мальцовска // 100 вызнамных Русинів очами сучасників. 1. часть / zostavitel'ka М. Мальцовска. – Пряшів, 2007. – С. 69-84 : фот. – Текст русин. мовою.
8. Падяк, Валерій. Аматерське театралне двиганя у карпаторусинів як основа формованя національного театру часу меживойня и закладины національного театра: еволюція драматургії од легкых водевілів до складных драматичных форм / В. Падяк // Studium Carpatho-Ruthenorum 2015 : штудії з карпаторусиністики 7. / Пряшівска універзіта в Пряшові,

- Інститут русинського язика і культури ; зоставителька К. Копорова. – Пряшів, 2015. – С. 102-121. – Текст русин. мовою.
Зі змісту: [про Е. Кубека]. – С. 118-120.
9. Падык, Валерій. До джерел карпаторусинської балади “Прощай, Росія, прощай, Кавказ” / В. Падык // *Dinamické procesy v súčasnej slavistike*“ Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencii 3.-4. novembra 2016. – Prešov, 2016. – С. 160-177.
Зі змісту: [про Е. Кубека]. – С. 170-171.
10. Падык, Валерій. Нарис історії карпаторусинської літератури. – Торонто : Каф. українознав. студій Торонт. ун-ту, 2016. – 256 с. – Титул парал. укр. та англ. мовами.
Зі змісту: [про Е. Кубека]. – Див. імен. покажч.
11. Падык, Валерій. Нарис історії карпаторусинської літератури XVI. – XXI. стороча : Высокошкольський учебник / В. Падык ; переклад з укр. язика : К. Копорова. – Пряшів, 2012. – 140 с. – Текст русин. мовою.
Зі змісту: [про Е. Кубека]. – С. 102-103.
12. Magocsi, Paul Robert. Kubek, Emilij / P. R. Magocsi // *Encyclopedia of Rusyn History and Culture* / editors : P. R. Magocsi and I. Pop. ; revised and Expanded Edition. – Toronto ; Buffalo ; London : University of Toronto press, 2005. – С. 258. – Текст англ. мовою.
13. Magocsi, Paul Robert. *Of the Making of Nationalities There is No End. Volume One: Carpatho-Rusyns in Europe and North America* / P. R. Magocsi. – New York, 1999. – 482 p. – Текст англ. мовою.
Зі змісту: [про Е. Кубека]. – С. 433-435.
14. Magocsi, Paul Robert. *Rusyn-American Ethnic Literature* / P. R. Magocsi // *Ethnic Literature Since 1776 : The Many Voices of America* / eds. Wolodymyr T. Zyla and Wendell M. Aycock, Vol. II. – Lubbock, Texas, 1978. – P. 503-520. – Текст англ. мовою.
15. Rusinko, Elaine. *Carpatho-Rusin literature* / E. Rusinko // *The Greenwood Encyclopedia of Multiethnic American Literature. Volume I : A – C* / edited by E. S. Nelson. – Westport, Connecticut ; London : Greenwood Press, 2005. – P. 392-396. – Текст англ. мовою.
Зі змісту: [про Е. Кубека]. – С. 393-394.
16. Rusinko, Elaine. *Karpatskorusínska literatura v USA* / E. Rusinko // *Studium Carpatho-Ruthenorum 2011: штудії з карпаторусиністики* / Пряшівська універзіта в Пряшові, Інститут русинського язика і культури ; ед. К. Копорова. – Пряшів, 2011. – С. 98-103. – Текст англ. мовою.
Зі змісту: [про Е. Кубека]. – С. 99-100.

КАЛЕНДАР ЗНАМЕННИХ ТА ПАМ'ЯТНИХ ДАТ 2017 РОКУ

Організацією Об'єднаних Націй

2017 рік проголошено Міжнародним роком сталого розвитку туризму в інтересах розвитку (A/RES/70/193)

Генеральною Асамблеєю ООН оголошено:

2016–2025 рр. – Десятиліття дій Організації Об'єднаних Націй з проблем харчування (A / RES / 70/259)

2015–2024 рр. – Міжнародним десятиріччям осіб африканського походження (A/ RES/68/237)

2014–2024 рр. – Десятиріччям постійної енергетики для всіх (A/RES/67/215)

2013–2022 рр. – Десятиріччям зближення культур (A/RES/67/104)

2011–2020 рр. – третім Десятиріччям за викорінення колоніалізму (A/RES/65/119)

2011–2020 рр. – Десятиріччям біорізноманіття (A/RES/65/161)

2011–2020 рр. – Десятиріччям дій по забезпеченню безпеки дорожнього руху (A/RES/64/255)

2010–2020 рр. – Десятиріччям, присвяченим пустелям і боротьбі з опустелюванням (A/RES/62/105)

2008–2017 рр. – Другим Десятиріччям по боротьбі за ліквідацію бідності (A/RES/62/205)

Верховною Радою України

2011–2030 рр. оголошені періодом розвитку Загальнодержавної програми мінерально-сировинної бази України (Закон № 3268-VI від 21.04.2011 р.)

2006–2020 рр. оголошені періодом виконання Загальнодержавної програми “Питна вода України” (Закон № 2455-IV від 03.03.2005 р.)

В Україні проголошено

2017 рік – рік Української революції 1917–1921 років (Указ Президента України №17/2016 від 22.01 2016 р.)

у **2017** році
У ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ
УКРАЇНИ ВІДЗНАЧАТИМУТЬСЯ
ТАКІ ЗНАМЕННІ ДАТИ

- 980 років** від дня спорудження Софійського собору в Києві (1037 за “Повістю временних літ”; 1017 – за Новгородським літописом), пам’ятки архітектури періоду Київської Русі
- 980 років** (1037) від заснування бібліотеки Софійського собору, першої відомої бібліотеки в Київській Русі
- 830 років** від написання “Слова о полку Ігоревім” (не пізніше 1187) пам’ятки літератури Київської Русі
- 410 років** від перших відомостей про м. Тульчин (1607) Вінницької обл.
- 410 років** від смерті Кирила Семеновича Терлецького (?–1607), українського церковного діяча, одного із ініціаторів Берестейської унії 1596 року
- 390 років** від видання у Києві видатної пам’ятки староукраїнської лексикографії – “Лексіконъ славеноросскій и именъ тлъкованіє” (1627) Памво Беринди
- 390 років** від дня смерті Даміана (Дем’яна) Наливайка (2-а пол. 16 ст.–1627), українського письменника, перекладача, церковного і культурного діяча
- 385 років** (1632) від початку діяльності Києво-Могилянського колегіуму, першого вищого навчального закладу на території України
- 380 років** (1637) від виходу “Євангелія Учительного” у друкарні Києво-Печерської лаври в перекладі українською мовою з виправленнями і вступним словом Петра Могили

- 380 років** від дня смерті Яна Шеліги (?–1637), українського мандрівного друкаря і видавця
- 350 років** від дня смерті Михайла Сльозки (?–1667), українського друкаря і літературного діяча
- 310 років** від дня народження Ігнатія Кульчицького (1707–1747), українського і білоруського письменника, церковного і освітнього діяча
- 295 років** (1722) від заснування Харківського колегіуму – другої після Києво-Могилянської академії школи з повним курсом наук для всіх верств населення
- 260 років** від дня народження Федора Йосиповича Туманського (1757?–1810), українського письменника, перекладача і видавця
- 200 років** від заснування Рішельєвського ліцею (1817), на базі якого був утворений Новоросійський університет (нині Одеський університет ім. Мечникова)
- 190 років** від дня народження Стефанії Матвіївни Лободи (1827–1887), російської і української письменниці
- 180 років** від дня народження Олександра Олександровича Котляревського (1837–1881), українського та російського філолога і етнографа
- 180 років** від дня народження Володимира Амвросійовича Мечиця (Менчиць, Менчиц) (1837–1916), українського фольклориста і етнографа
- 180 років** (1837) з початку видання діячами “Руської трійці” альманаху “Русалка Дністровая” – першої книги українською мовою в Галичині
- 180 років** від створення “Союзу синів вітчизни” (1837–1840), таємної польсько-української громадсько-політичної організації в Львові
- 180 років** від дня смерті Івана Федоровича Штейна (?–1837), російського і українського антрепренера, режисера і балетмейстера
- 180 років** від дня народження Марцелія Антоновича Ясинського (псевд. – Йосиф Дорошенко; 1837(?)–1867), українського і польського композитора, диригента, критика
- 170 років** від дня народження Семена Даниловича Пуздрача (1847–1929), українського народного оповідача, гумориста, казкаря

- 170 років** від дня народження Ісидора Трембицького (1847–1922), українського актора, режисера і письменника
- 160 років** від дня народження Миколи Васильовича Бикова (псевд. і криптоніми : М. Віл, М. В.) (1857–1917), українського журналіста, видавця, громадського діяча
- 160 років** від дня заснування українського видавництва П. О. Куліша в Петербурзі (1857)
- 160 років** від дня народження Ольги Олександрівни Пускової (1857–1913), української співачки
- 160 років** від дня народження Онисима Зиновійовича Сулова (1857–1929), українського актора, режисера, антрепренера
- 160 років** від дня народження Миколи Костянтиновича Толвінського (1857–1924), польського архітектора, що працював в Одесі
- 160 років** від дня народження Альфреда Костянтиновича Федецького (1857–1902), українського оператора, фотографа
- 160 років** від дня народження Олександра Петровича Шалашникова (1857–1890), українського мікробіолога-паразитолога
- 140 років** від заснування Ботанічного саду Чернівецького університету (1877)
- 130 років** від дня народження Овксентія Автономовича Болозовича (1887?–1930), громадського діяча, педагога, звинуваченого за справою “СВУ”
- 130 років** від дня народження Михайло Михайлович Бонч-Томашевського (1887–1939), режисера, журналіста
- 130 років** від заснування підприємства фарфоро-фаянсової промисловості “Будянський фаянс” (1887) (Харківська обл.)
- 130 років** від дня народження Інни Володимирівни Бурської (1887–1954), оперної співачки, солістки Київської, Одеської, Чиказької, Нью-Йоркської опери
- 130 років** від дня народження Івана Сіяка (1887–1937), українського військового і політичного діяча, адвоката
- 130 років** від закладення Стрийського парку (1887) у Львові, пам’ятки українського садово-паркового мистецтва
- 120 років** від часу створення Чорноморського суднобудівного заводу в м. Миколаєві (1897)
- 120 років** від дня народження Григорія Олександровича Яновицького (1897–1964), українського архітектора

- 110 років** від дня виходу літературно-художньої і громадсько-політичної ілюстрованої газети “Народне слово” (1907) у Львові
- 110 років** від часу заснування Українського наукового товариства (1907) в Києві
- 110 років** від часу заснування “Товариства українських наукових викладів ім. Петра Могили” (1907–1939), заснованого у Львові О. Колесою
- 100-річчя** подій Української революції 1917–1921 років
- 100 років** з дня заснування в Києві Центральної Ради, вищого законодавчого органу України (1917)
- 100 років** від часу заснування Союзу українок (1917), найбільшої української жіночої організації
- 100 років** від часу заснування Української національної академії образотворчого мистецтва і архітектури (1917)
- 100 років** від часу створення Харківської консерваторії (1917)
- 100 років** від часу заснування Херсонського педагогічного інституту (1917)
- 100 років** від часу виходу літературно-мистецького та громадсько-політичного журналу “Шлях” (1917–1919)
- 95 років** від часу заснування видавництва АН України “Наукова думка” (1922)
- 90 років** від часу заснування історико-етнографічного музею “Бойківщина” (1927) у м. Самбір
- 90 років** від часу виходу “Бумерангу” – журналу памфлетів, органу українських футуристів (1927)
- 90 років** від часу відкриття літературно-меморіального музею М. М. Коцюбинського у Вінниці (1927)
- 90 років** від часу заснування літературно-мистецького і громадсько-політичного журналу “Дніпро” (до 1937 р. – “Молодняк”, до 1944 – “Молодий більшовик”)
- 90 років** тому (1927) було розпочато та 75 років тому (1932) завершено будівництво Дніпрогесу
- 90 років** від часу заснування журналу “Радуга” (1927)
- 90 років** від часу заснування НДІ цукрової промисловості (1927) у Києві
- 90 років** від часу заснування Чорноморського заповідника (1927) у Херсонській і Миколаївській областях України

- 85 років** від часу заснування Спілки композиторів України (1932)
- 85 років** від часу заснування (1932) Донецького театру опери та балету
- 85 років** від часу заснування (1932) Центрального державного архіву кінофотофонодокументів України
- 85 років** від часу заснування Черкаського українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка
- 80 років** від часу заснування (1937) Національного ансамблю танцю України ім. П. Вірського
- 80 років** від початку будівництва стадіону у Києві (нині – Національний спортивний комплекс “Олімпійський”)
- 80 років** від часу видання “Літопису друку Газетні статті” (1937), нині – “Літопис газетних статей”
- 80 років** від часу заснування літературно-меморіального музею О. С. Пушкіна і П. І. Чайковського в м. Кам’янець Черкаської обл. (1937)
- 75 років** (1942) з часу створення Української повстанської армії (УПА)
- 70 років** від часу заснування видавництва виробничо-технічної літератури “Будівельник” (1947) (з 1995 р. реорганізоване в видавництво “Техніка”)
- 60 років** від часу виходу науково-популярного ілюстративного журналу “Народна творчість та етнографія” (1957)
- 60 років** від часу заснування Тернопільського медичного інституту (1957)
- 60 років** від часу виходу журналу “Уголь України” (1957)
- 60 років** від часу заснування Українського комітету славістів (1957), наукового координаційного органу при АН УРСР
- 60 років** від часу заснування Добровільного протипожежного товариства (1957)
- 60 років** від часу заснування Херсонського індустріального інституту (1957)
- 60 років** від часу створення Черкаського державного заслуженого українського народного хору (1957)
- 30 років** з часу створення Українського фонду культури (1987)

Січень

- 1 – Новий рік. Вважається святковим неробочим днем відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю
- 1 – Всесвітній день Миру. Проголошено папою Павлом VI. Відзначається з 1968 р.
- 1 – 80 років тому народився Віктор Іванович Кава, український письменник, автор багатьох дитячих книжок, лауреат премії імені Лесі Українки (1937–2004)
- 1 – 60 років тому народився Василь Дмитрович Кожелянко, український письменник (1957–2008)
- 2 – 90 років тому народився Віктор Панасович Іванисенко, український літературознавець і критик (1927–1997)
- 2 – 70 років тому народилася Галина Іванівна Галинська, українська художниця-ілюстратор (1947)
- 3 – 150 років тому народилася Євгенія Іванівна Бохенська, українська письменниця, прозаїк, публіцист (1867–1944)
- 3 – 125 років тому народився Джон Роналд Руел Толкін, англійський письменник, один із фундаторів жанрового різновиду фантастики – фентезі (1892–1973)
- 4 – 180 років тому народився Павло Гнатович Житецький, український мовознавець, педагог, громадський діяч (1837–1911)
- 5 – 180 років тому народився Стефан Васильович Кульженко, український друкар й видавець-просвітитель (1837–1906)
- 5 – 85 років тому народився Умберто Еко, італійський письменник, філософ (1932–2016)
- 6 – 215 років тому народився Іон Еліаде-Редулеску, румунський письменник, просвітитель і громадський діяч (1802–1872)
- 6 – 120 років тому народився Петер Вереш, угорський письменник, лауреат премії ім. Кошута (1897–1970)
- 6 – 100 років тому народився Юрій Олексійович Івакін, український письменник, літературознавець, дослідник творчості Т. Г. Шевченка (1917–1983)
- 6 – 80 років тому народився Микола Феодосійович Кагарлицький, український письменник, мистецтвознавець, перекладач (1937–2015)

- 7 – Різдво Христове. Вважається святковим неробочим днем відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю
- 7 – 90 років тому народився Ростислав Андрійович Братунь, український поет, громадський і державний діяч (1927–1995)
- 7 – 75 років тому народився Тарас Юрійович Сополига, український письменник, журналіст, науковець (1942)
- 8 – 125 років тому народився Поль Вайян-Кутюр'є, французький письменник (1892–1937)
- 9 – 90 років тому народився Юрій Костянтинович Голобородько, український прозаїк (1927–2009)
- 10 – 420 років тому народився Петро Симонович Могила, український політичний, церковний і освітній діяч, митрополит Київський і Галицький (1597–1647)
- 12 – День українського політв'язня. Ініціатором запровадження Дня (1975) був В'ячеслав Чорновіл
- 12 – 110 років тому народився Сергій Павлович Корольов, український вчений у галузі ракетобудування та космонавтики, конструктор, академік (1907–1966)
- 13 – 175 років тому народився Василь Семенович Мова (псевд. – В. Лиманський, В. Мигуцький, В. Мигученко та ін.), український письменник, філолог, юрист (1842–1891)
- 14 – Новий рік за старим стилем. День пам'яті Василя Великого
- 14 – 125 років тому народився Гордій Максимович Коцюба (справжнє прізвище – Коцегуб), український письменник, публіцист (1892–1939)
- 14 – 115 років тому народився Василь Петрович Минко, український письменник (1902–1989)
- 14 – 105 років тому народився Андрій Володимирович Трипільський, український літературознавець, мистецтвознавець, критик, прозаїк (1912–1983)
- 14 – 80 років тому народився Євген Пилипович Гуцало, український письменник, журналіст, поет і кіносценарист (1937–1995)
- 15 – 25 років тому Президія Верховної Ради України ухвалила Указ про Державний гімн України (затверджено музичну редакцію, автором якої є М. М. Вербицький) (1992)
- 15 – 395 років тому народився Мольєр (Жан Багист Поклен), французький драматург і громадський діяч (1622–1673)

- 15 – 135 років тому народився Іван Огієнко, український мовознавець, письменник, перекладач, церковний і громадський діяч (1882–1972)
- 15 – 110 років тому народився Еміл Коложвар Грандпієр, угорський письменник, критик, перекладач (1907–1992)
- 15 – 110 років тому народився Сергій Сергійович Жданов, український композитор, піаніст (1907–1968)
- 16 – 170 років тому народився Калман Мікшат, угорський письменник, журналіст, редактор (1847–1910)
- 16 – 130 років тому народився Іван Іванович Завадовський, український мовознавець і педагог (1887–1932)
- 17 – 145 років тому народився Антон Якович Шабленко, український письменник (1872–1930)
- 17 – 75 років тому народився Роман Дмитрович Горак, письменник, прозаїк, дослідник творчості І. Франка (1942)
- 18 – 150 років тому народився Рубен Даріо (псевд. Фелікс Рубен Гарсія Сармьєнго), нікарагуанський поет (1867–1916)
- 20 – 140 років тому народився Микола Клеофасійович Альбіківський, український драматург, актор і театральний діяч (1877–після 1937)
- 22 – День Соборності України. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 871/2014 від 13.11.2014 р.
- 22 – 98 років тому Директорія Української Народної Республіки проголосила на Софіївській площі в Києві злуку всіх українських земель (західних і східних) в єдину Українську Державу (1919)
- 22 – 140 років тому народився Болеслав Станіслав Лесьмян, польський письменник (1877–1937)
- 22-23 – 25 років тому в Києві відбувся Перший Світовий конгрес українців (1992)
- 23 – 110 років тому народився Ендре Домановський, угорський художник (1907–1974)
- 24 – 285 років тому народився П'єр-Огюстен Карон де Бомарше, французький драматург і публіцист (1732–1799)
- 24 – 80 років тому народився Ференц Барань, угорський поет, перекладач, редактор (1937)
- 25 – 135 років тому народилася Вірджинія Вульф, британська письменниця, літературний критик (1882–1941)

- 26 – Всесвітній день митниці (митника). Відзначається щорічно з 1983 р.
- 26 – День працівника контрольно-ревізійної служби України. Відзначається відповідно до Закону “Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні” № 2939-ХІІ від 26.01.1993 р.
- 26 – 240 років тому народився Василь Якович Ломиковський, український історик, етнограф, перекладач (1777–1848)
- 26 – 100 років тому Київ було захоплено присланими з Росії військами Михайла Муравйова. Цього дня Центральна рада та уряд УНР переїхали до Житомира (1917)
- 27 – Міжнародний день пам’яті жертв Голокосту. Відзначається відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/60/7 від 21.11.2005 р.)
- 27 – 185 років тому народився Льюїс Керрол, англійський письменник, математик, філософ (1832–1898)
- 28 – 25 років тому Верховна Рада України прийняла постанову № 2067-ХІІ від 28.01.1992 р. “Про Державний прапор України”
- 28 – 130 років тому народився Елемер Вашш, угорський художник (1887–1957)
- 29 – День пам’яті Героїв Крут. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 15/07 від 15.01.2007 р.
- 29 – 150 років тому народився Вісенте Бласко Ібаньєс, іспанський письменник і політичний діяч (1867–1928)
- 30 – Всесвітній день допомоги хворим проказою. Відзначається щорічно з 1954 р.
- 31 – 210 років тому народився Франц Петер Шуберт, австрійський композитор (1797–1828)
- 31 – 170 років тому народився Ларош Толнаї (Гадьмаші), угорський поет, письменник (1837–1902)

Лютий

- 1-7 – Всесвітній тиждень гармонійних міжконфесійних відносин. Відзначається протягом першого тижня лютого (A/RES/65/5)
- 1 – 135 років тому народилася Марія Махрова (Барташова), чеська письменниця (1882–1967)

- 1 – 120 років тому народився Євген Філімонович Маланюк, український поет, культуролог-енциклопедист, публіцист (1897–1968) (США)
- 2 – Всесвітній день водно-болотних угідь. Відзначається в день підписання “Конвенції про охорону водно-болотних угідь” у місті Рамсар (Іран) (1971)
- 2 – Міжнародний день захисту Дунайського біосферного заповідника
- 2 – 205 років тому народився Євген Павлович Гребінка, український письменник, педагог, видавець (1812–1848)
- 2 – 135 років тому народився Джеймс Джойс (Джеймс Августин Алоїзій Джойс), ірландський письменник (1882–1941)
- 3 – 80 років тому народився Василь Іванович Діденко, український поет, журналіст (1937–1990)
- 4 – 72 роки тому в Ялті відкрилась Кримська конференція глав держав Великої трійки СРСР, США і Великобританії (1945)
- 4 – Всесвітній день боротьби із захворювання на рак. Відзначається щорічно з ініціативи ВООЗ
- 4 – 140 років тому народився Микола Омелянович Макаренко, український мистецтвознавець й археолог (1877–1938)
- 4 – 120 років тому народився Федір Пилипович Максименко, український бібліограф-енциклопедист, книгознавець (1897–1983)
- 5 – 40 років тому було заарештовано членів Гельсінської групи Микола Руденка та Олексу Тихого (1977)
- 7 – День безпечного Інтернету. Відзначається щорічно з 2004 р. у другий вівторок лютого за ініціативою європейських некомерційних організацій
- 7 – 205 років тому народився Чарльз Діккенс, англійський письменник (1812–1870)
- 7 – 170 років тому народився Олександр Олександрович Русов, український етнограф, фольклорист, громадський діяч (1847–1915)
- 11 – Всесвітній день хворого. Засновано 30 травня 1992 р. папою Іоаном Павлом II
- 11 – 130 років тому народився Сигізмунд Домінікович Кржижановський, письменник, літературознавець, мистецтвознавець, перекладач (1887–1950)
- 11 – 100 років тому народився Сідні Шелдон, американський письменник (1917–2007)

- 13 – Всесвітній день радіо. Відзначається щорічно з ініціативи ЮНЕСКО з 2011 р.
- 13 – 130 років тому народився Гейза Чат (Йожеф Бренер), угорський письменник (1887–1917)
- 14 – День святого Валентина
- 14 – День комп’ютерника. Саме в цей день в 1946 р. був запущений перший реально працюючий електронний комп’ютер ENIAC
- 15 – День вшанування учасників бойових дій на території інших держав. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 180/04 від 11.02.2004 р.
- 15 – Всесвітній день онкохворої дитини. Основна мета цього дня – покращити інформування суспільства про проблеми дитячих онкологічних хвороб. З 2003 р. цей день відзначається і в Україні
- 18 – 110 років тому народився Леонід Якович Зимний (справжнє прізвище – Писаревський), український поет, журналіст (1907–1942)
- 19 – 25 років тому Верховна Рада України затвердила Тризуб як малий герб України, вважаючи його головним елементом великий Державного герба України (1992)
- 20 – Всесвітній день соціальної справедливості. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/10 від 18.12.2007 р. В Україні відзначається згідно з Указом Президента України № 1021 від 04.11. 2011 р.
- 20 – День Героїв Небесної Сотні. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 69/15 від 11.02.2015 р.
- 21 – Міжнародний день рідної мови. Проголошено Генеральною конференцією ЮНЕСКО 17.11.1999 р., відзначається щорічно з 2000 р.
- 22 – Міжнародний день підтримки жертв злочинів. Відзначається з 1990 р., коли в цей день уряд Англії надрукував “Хартію жертв злочинів”
- 24 – 170 років тому народився Мелітон Бучинський, український фольклорист, етнограф (1847–1903)
- 24 – 110 років тому народився Костянтин Миколайович Шипович, український композитор, піаніст (1907–1942)
- 24 – 100 років тому народилася Тетяна Нилівна Яблонська, українська художниця (1917–2005)

- 25 – 310 років тому народився Карло Гольдоні, італійський драматург (1707–1793)
- 25 – 130 років тому народився Лесь Курбас (повне ім'я – Олександр-Зенон Степанович Курбас), український режисер, актор, публіцист, перекладач та теоретик театру (1887–1937)
- 25 – 100 років тому народився Ентоні Берджес (Джон Ентоні Берджес Вілсон), англійський письменник, композитор і літературний критик (1917–1993)
- 26 – 215 років тому народився Віктор-Марі Гюго, французький письменник, публіцист, громадський діяч (1802–1885)
- 26 – 100 років тому народився Йозеф Саудер, угорський літературознавець, критик (1917–1975)
- 26 – 80 років тому народилася Олександра Федорівна Соловійова, українська художниця, майстер декоративно-прикладного мистецтва (1927)
- 27 – 210 років тому народився Генрі Уодсворт Лонгфелло, американський письменник-романтик (1807–1882)
- 27 – 115 років тому народився Джон Стейнбек, американський письменник, лауреат Нобелівської премії (1972) (1902–1968)
- 28 – 140 років тому народився Сергій Едуардович Борткевич, композитор, піаніст та педагог (1877–1952)

Березень

- 1 – Всесвітній день цивільної оборони. Саме в цей день 1972 р. набрав чинності статут МОЦО, який схвалили 18 держав
- 1 – Міжнародний день боротьби з наркоманією та наркобізнесом. Відзначається за рішенням ООН
- 1 – Свято початку весни “Мерцішор”. Відзначається як національне свято у Румунії та Молдові
- 1 – 125 років тому народився Акутагава Рюноске, японський письменник, класик нової японської літератури (1892–1927)
- 2 – 200 років тому народився Янош Арань, угорський поет (1817–1882)
- 3 – Всесвітній день письменника. Відзначається за рішенням 48-го конгресу Міжнародного Пен-клубу, який відбувся 12–18 січня 1986 р.

- 3 – День дикої природи
- 5 – Міжнародний день дитячого телебачення і радіомовлення. Проголошений на Міжнародному ринку телепрограм представниками Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) у квітні 1994 р., відзначається в першу неділю березня
- 5 – 190 років тому народився Леонід Іванович Глібов, український поет, байкар, журналіст (1827–1893)
- 7 – 130 років тому народився Олександр Сергійович Соловйов, український композитор (1887–1973)
- 7 – 130 років тому народився Бела Уїтц, угорський художник, громадський діяч (1887–1972)
- 8 – Міжнародний день прав жінок і миру. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН А/RES/32/142 від 16.12.1977 р.
- 8 – Міжнародний жіночий день. Святковий неробочий день в Україні відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю
- 8 – 110 років тому народився Моріц Борисович Уманський, український художник театру й кіно (1907–1948)
- 8 – 35 років тому народилася Катерина Олександрівна Калитко, українська поетеса, перекладачка, авторка прозових творів (1982)
- 9 – 203 роки тому народився Тарас Григорович Шевченко, український поет, художник, мислитель (1814–1861)
- 10 – 230 років тому народився Устим Якимович Кармалюк (Кармелюк), український народний герой, ватажок повстанського руху на Поділлі в I-й пол. XIX ст. (1787–1835)
- 11 – День землевпорядника. Відзначається щорічно у другу суботу березня відповідно до Указу Президента України № 1556/99 від 11.12.1999 р.
- 12 – 50 років тому народилася Дженні Ерпенбек, німецька письменниця і режисер (1967)
- 13 – 130 років тому народився Борис Порфірович Левитський (Левицький), український композитор, педагог (1887–1937)
- 13 – 110 років тому народився Василь Данилович Нефелін, український письменник (1907–1968)
- 15 – Всесвітній день захисту прав споживачів
- 16 – 100 років тому в Києві було засновано “Український військовий клуб імені гетьмана Павла Полуботка”. Військова громадсько-

- політична організація, яка відіграла визначну роль у розвитку українського військового руху, створена М. Міхновським (1917)
- 17 – 100 років з дня заснування в Києві Центральної Ради, вищого законодавчого органу України (1917)
- 17 – 170 років тому народився Федор Кіндратович Вовк (Волков), український етнограф, археолог, антрополог (1847–1918)
- 17 – 80 років тому народився Сергій Володимирович Данченко, український театральний режисер, педагог (1937–2001)
- 18 – День працівника податкової та митної справи України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 554/13 від 11.10.2013 р.
- 18 – 85 років тому народився Джон Апдайк, американський письменник (1932–2009)
- 19 – День планетаріїв. Найближча неділя до весняного рівнодення. Це свято вперше було проведено в Італії в 1990 р. з ініціативи Асоціації італійських планетаріїв
- 19 – День працівників житлово-комунального господарства і побутового обслуговування населення. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента (№46/94, від 15. 05. 1994 р.) в редакції Указу Президента №385/95 19.05.1995 р. у третю неділю березня як професійне свято
- 19 – 140 років тому народився Василь Миколайович Доманицький, український філолог, історик, фольклорист й бібліограф (1877–1910)
- 20 – Міжнародний день щастя. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН А/RES/66/281 від 12.07.2012 р.
- 20 – Міжнародний день франкофонії. Відзначається у 47 країнах світу
- 20 – День Землі. Відзначається щорічно у день весняного сонцестояння. Проголошено Генеральним секретарем ООН у березні 1971 р.
- 20 – 130 років тому народився Лайош Кашшак, угорський поет, письменник, художник (1887–1967)
- 21 – Всесвітній день поезії. Відзначається щорічно відповідно до резолюції 30-ої сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО 15.11.1999 р.

- 21 – Всесвітній день людей з синдромом Дауна. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/66/149 від 29.02.2012 р.
- 21 – Міжнародний день лісів. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/67/200 від 14.02.2013 р.
- 21 – Міжнародний день лялькаря
- 21 – 90 років тому в Києві вийшов перший номер “Літературної газети” (нині “Літературна Україна”) (1927)
- 21 – Міжнародний день боротьби за ліквідацію расової дискримінації. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 14C/11 A/RES/2142(XXI)
- 21-27 – Тиждень солідарності з народами, які борються проти расизму і расової дискримінації. Відзначається відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/34/24
- 22 – Всесвітній день водних ресурсів. Відзначається відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН 141EX/22 A/RES/47/193
- 23 – Всесвітній метеорологічний день. Відзначається щорічно з 1950 р. від дня набуття чинності Конвенції Всесвітньої метеорологічної організації (ВМО)
- 24 – Міжнародний день права на встановлення істини щодо грубих порушень прав людини та гідності жертв. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/65/196 від 03.03.2011 р.
- 24 – Всесвітній день боротьби з туберкульозом. Відзначається щорічно з 1882 р. від дня, коли доктор Р. Кох оголосив, що виявив туберкульозну бацилу
- 24 – Всеукраїнський день боротьби із захворюванням на туберкульоз. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 290/2002 від 22.03.2002 р.
- 25 – Міжнародний день солідарності із жертвами рабства та трансатлантичної работоргівлі. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/122 від 17.12.2007 р.
- 25 – День Служби безпеки України. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 193/01 від 22.03.2001 р.
- 25 – 150 років тому народився Артуро Тосканіні, італійський оперний диригент, віолончеліст (1867–1957)

- 26 – День Національної гвардії України. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 148/15 від 18.03.2015 р.
- 27 – Міжнародний день театру. Відзначається щорічно з 1962 р. відповідно до рішення IX конгресу Міжнародного інституту театру при ЮНЕСКО

Квітень

- 1 – Міжнародний день птахів. Відзначається щорічно з 1906 р. з дня підписання Міжнародної Конвенції про охорону птахів
- 1 – 320 років тому народився Абат Прево (справжнє ім'я Антуан Франсуа Прево), французький письменник, духовна особа (1697–1763)
- 2 – Всесвітній день поширення інформації про проблему аутизму. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/139 від 18.12.2007 р.
- 2 – Міжнародний день дитячої книги. Відзначається у день народження казкаря Ганса Крістіана Андерсена
- 2 – День геолога. Відзначається щорічно у першу неділю квітня відповідно до Указу Президента України № 110/95 від 07.02.1995 р. як професійне свято працівників геології, геодезії та картографії
- 3 – 260 років тому народився Ференц Вершегі, угорський лінгвіст, письменник (1757–1822)
- 4 – Міжнародний день Інтернету
- 4 – День створення НАТО
- 4 – Міжнародний день просвіти з питань мінної загрози і допомоги в діяльності, зв'язаної з розмінуванням. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/60/97 від 08.12.2005 р.
- 5 – 135 років тому народився В'ячеслав Казимирович Липинський, український громадсько-політичний діяч, вчений, політолог, дипломат (1882–1931)
- 6 – Міжнародний день спорту на благо розвитку та миру
- 6 – День працівників слідчих органів України
- 7 – Міжнародний день пам'яті євреїв – жертв фашизму
- 7 – Всесвітній день здоров'я. Відзначається щорічно в день набуття чинності Статуту ВООЗ WHA/A.2/Res.35, 1948 р.

- 7 – 170 років тому народився Єнс Петер Якобсен, данський письменник (1847–1885)
- 8 – Міжнародний день ромів. У цей день, у 1971 р. у Лондоні, відбувся Всесвітній конгрес ромів, де були представники 30 країн світу. Цигани (роми) визнали себе єдиною не територіальною нацією і прийняли національні символи – прапор і гімн
- 8 – 200 років тому народилася Роза Лаборфолві, угорська актриса (1817–1886)
- 11 – Міжнародний день визволення в’язнів фашистських концтаборів. Відзначається щорічно за ініціативою ООН в день, коли в’язні концтабору Бухенвальд почали інтернаціональне повстання проти гітлерівців
- 11 – Всесвітній День боротьби з хворобою Паркінсона
- 11 – 130 років тому народився Феодосій Прохорович Таран (справжнє прізвище – Гончаренко, псевд. – Ф. Мосенко), український публіцист (1897–1937)
- 12 – Міжнародний день польоту людини в космос. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН А/RES/65/271 від 07.04.2011 р.
- 12 – Всесвітній день авіації та космонавтики. Відзначається щорічно за рішенням Міжнародної авіаційної федерації (ФАІ)
- 12 – День працівників ракетно-космічної галузі України. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 230/97 від 13.03.1997 р.
- 13 – 130 років тому народився Іван Петрович Кавалерідзе, український скульптор, кінорежисер, драматург (1887–1978)
- 15 – Міжнародний день культури
- 15 – День працівників карного розшуку України
- 15 – День доквілля. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента (№855/98, від 06.08. 1998 р.) у третю суботу квітня
- 15 – 565 років тому народився Леонардо да Вінчі, італійський художник (1452–1519)
- 16 – Пасха (Великдень). Вважається святковим неробочим днем відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю
- 17 – Міжнародний день гемофілії. Відзначається за рішенням Всесвітньої федерації гемофілії та Всесвітньої організації охорони здоров’я щорічно в цей день

- 17 – День пожежної охорони. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 555/13 від 11.10.2013 р.
- 17 – 120 років тому народився Найвен Вайлдер Торнтон, американський письменник (1897–1975)
- 18 – Міжнародний день пам’яток і визначних місць
- 18 – День пам’яток історії та культури. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1062/99 від 23.08.1999 р. у Міжнародний день пам’яток і визначних місць
- 19 – День Голокосту. Відзначається в пам’ять про євреїв – жертв нацизму. Цей день приурочено до початку повстання у Варшавському гетто 19 квітня 1943 р.
- 19 – 185 років тому народився Хосе Ечегарай-і-Ейсагірре, іспанський драматург, політик, лауреат Нобелівської премії (1904) (1832–1916)
- 22 – Міжнародний день Матері Землі. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/63/278 від 22.04.2009 р.
- 22 – 310 років тому народився Генрі Філдінг, англійський романіст, драматург, публіцист (1707–1754)
- 22 – 420 років із дня страти Северина Наливайка, козацького ватажка, керівника козацького повстання (1595–1596)
- 23 – Всесвітній день книги і авторського права. Відзначається щорічно відповідно до рішення 28-ої сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО від 15.11.1995 р.
- 23 – Всеукраїнський день психолога
- 24 – Міжнародний день солідарності молоді
- 24 – 195 років тому народився Янко Краль, словацький культурний діяч, поет-романтик (1822–1876)
- 25 – Всесвітній день боротьби проти малярії. Заснований Всесвітньою асамблеєю охорони здоров’я 60-ю сесією в травні 2007 р.
- 25 – Міжнародний день ДНК. Цей день встановлено на честь виходу 25 квітня 1953 р. британський журналу “Nature”, в якому опублікована невелика стаття вчених з Кембриджу англійця Френсіса Кріка та американця Джеймса Уотсона під назвою “Молекулярна структура нуклеїнових кислот” та відкриттю подвійної спіралі ДНК
- 25 – 110 років тому народився Микола Петрович Трублаїні, український письменник (1907–1941)

- 26 – Міжнародний день інтелектуальної власності. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), ухваленого у вересні 2000 р.
- 26 – Міжнародний день пам'яті жертв радіаційних аварій. Відзначається за рішенням ООН
- 26 – День Чорнобильської трагедії (1986)
- 28 – Всесвітній день охорони праці. Відзначається щорічно з 2003 р. з ініціативи Міжнародної організації праці (МОП)
- 28 – День охорони праці. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 685/06 від 18.08.2006 р.
- 29 – Міжнародний день танцю. Відзначається з 1982 р. за рішенням ЮНЕСКО в день народження Ж. Ж. Новера, французького балетмейстера
- 29 – День пам'яті жертв застосування хімічної зброї. Відзначається щорічно відповідно до рішення 10-ї сесії Конференції держав – учасниць Організації заборони хімічної зброї С–10/5 від 11.11.2005 р.
- 29 – 150 років тому народився Адольф Фенъеа, угорський художник (1867–1945)
- 29 – 140 років тому народився Петар Кочич, сербський і боснійський письменник, драматург (1877–1916)
- 30 – Всесвітній день поріднених міст. Відзначається щорічно в останню неділю квітня за рішенням Всесвітньої федерації поріднених міст

Травень

- 1 – День Міжнародної солідарності трудящих. Відзначається щорічно відповідно до рішення конгресу II Інтернаціоналу 14-21 липня 1889 р. (Париж). 1-2 травня в Україні святкові неробочі дні відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю
- 1 – 90 років тому народився Іван Миколайович Лозинський, український літературознавець, бібліограф (1927–1992)
- 1 – 90 років тому народився Вілій Костянтинівич Москалець, український письменник (прозаїк) (1927–2001)

- 3 – Всесвітній день свободи преси. Відзначається щорічно, відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/48/432 від 20.12.1993 р.
- 3 – Міжнародний день Сонця. Відзначається щорічно з 1994 р. з ініціативи Міжнародного товариства сонячної енергії (MTSE)
- 3 – 130 років тому народився Микола Каленикович Гудзій, український та російський літературознавець (1887–1965)
- 3 – 100 років тому народився Остап Давидович Тарнавський, український письменник, бібліотекар, перекладач (США) (1917–1993)
- 5 – Міжнародний день акушерства. Відзначати цей день запропоновано у 1987 р. Міжнародною конфедерацією акушерок
- 5 – 110 років тому народилася Ірина Вільде (справжнє ім'я Дарина Дмитрівна Макогон), українська письменниця (1907–1982)
- 6 – Міжнародний день астрономії – професійне свято людей, чия діяльність безпосередньо пов'язана з астрономією
- 7 – 190 років тому народився Янош Вайда, угорський поет, публіцист (1827–1897)
- 7 – 150 років тому народився Владислав Реймонт, польський письменник, лауреат Нобелівської премії (1924) (1867–1925)
- 8 – Міжнародний день Червоного Хреста та Червоного Півмісяця. Відзначається щорічно у день народження Анрі Дюнан (1828–1910), засновника Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця
- 8-9 – Дні пам'яті та примирення, присвячені пам'яті жертв Другої світової війни. Відзначаються щорічно спираючись на резолюцію Генеральної Асамблеї ООН від 22.11.2004 р. № A/RES/59/26
- 8 – День пам'яті та примирення – пам'ятний день в Україні, відзначається щороку відповідно до Указу Президента України № 169/15 від 24.03.2015 р.
- 8 – 110 років тому народився Влас Мизинець (справжнє ім'я – Матчук Василь Володимирович), український поет і публіцист (1907–1943)
- 9 – День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні (День перемоги). Державне свято в Україні відзначається щороку
- 9 – День Європи. Відзначається щорічно за рішенням, прийнятим лідерами країн-членів ЄС на зустрічі у Мілані у 1985 р.

- 10 – Міжнародний день мігруючих птахів (ЮНЕП) Відзначається з 2006 р.
- 11 – 110 років тому народився Костянтин Михайлович Герасименко, український поет і драматург (1907–1942)
- 11 – 80 років тому народився Володимир Семенович Костенко, український кінорежисер й кіносценарист (1937–1990)
- 12 – День екологічної освіти. Цю дату святкують із 1992 р. У цей день заходи проводять у навчальних закладах усіх рівнів
- 12 – Міжнародний день медичної сестри. Започатковано в 1971 р. та відзначається на честь англійської медсестри Флоренс Найтінгейл у день її народження 12 травня 1820 р. за рішенням Міжнародної організації Червоного Хреста
- 14 – День Матері. Відзначається щорічно в другу неділю травня відповідно до Указу Президента України № 489/99 від 10.05.1999 р.
- 15 – Міжнародний день сім'ї. Відзначається щорічно за рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/47/237 від 20.09.1993 р.
- 15 – Міжнародний день клімату. Міжнародне співтовариство відзначає цей день із 1992 р.
- 15 – 250 років тому народився Етьєн Габріель Пеньо, французький книгознавець, бібліограф, бібліотекар (1767–1849)
- 15 – 160 років тому народився Андрій Якович Чайковський, український письменник, громадський діяч (1857–1935)
- 16 – 200 років тому народився Михайло Іванович Костомаров, український і російський історик, громадсько-політичний й культурний діяч, письменник, публіцист, критик, етнограф й фольклорист (1817–1885)
- 17 – Всесвітній день електрозв'язку та інформаційного суспільства. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/60/252 від 27.03.2006 р. у день підписання першої Міжнародної телеграфної конвенції і створення Міжнародного союзу електрозв'язку
- 17 – 80 років тому народилася Варвара Пилипівна Гринько, українська поетеса (1937)
- 17 – 200 років тому народився Янош Ірінї, угорський хімік, винахідник сірників (1817–1895)
- 18 – Міжнародний день музеїв. Відзначається щорічно відповідно до рішення XI Генеральної Конференції Міжнародної ради музеїв, яка відбулась у травні 1977 р.

- 18 – Міжнародний день рослин під егідою Європейської організації біології рослин (Брюссель) відзначається з 2012 р. в понад 50 країнах світу
- 18 – День боротьби за права кримськотатарського народу. Відзначається щорічно в Україні згідно з Указом в. о. Президента України № 472/2014 від 16.05.2014 р.
- 18 – День вишиванки – всеукраїнське свято, дата проведення – щороку в третій четвер травня
- 18 – 145 років тому народився Бертран Артур Вільям Расселл, британський філософ, математик, громадський діяч, лауреат Нобелівської премії (1950) (1872–1970)
- 18 – 110 років тому народилася Ірина Омелянівна Левинська, українська письменниця, новелістка та поетеса, згодом жила і творила в Румунії (1907–1990)
- 20 – Всесвітній день метеорології. Відзначається щорічно з 1999 р. відповідно до пропозиції Міжнародного комітету мір та ваг (МКМВ)
- 20 – День Європи в Україні. Відзначається щорічно у третю суботу травня згідно з Указом Президента України № 339/03 від 19.04.2003 р.
- 20 – День науки. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 145/97 від 14.02.1997 р. у третю суботу травня як професійне свято працівників науки
- 20 – День банківських працівників. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 316/04 від 06.03.2004 р.
- 20 – День перекладача жестової мови. В Україні відзначається щорічно
- 21 – Всесвітній день культурного різноманіття в ім'я діалогу та розвитку. Відзначається за рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/249 від 20.12.2002 р.
- 21 – День пам'яті жертв політичних репресій. Відзначається щорічно в третю неділю травня відповідно до Указу Президента України № 431/2007 від 21.05.2007 р.
- 21 – День пам'яті померлих від СНІДу. Відзначається щорічно з 1983 р. в третю неділю травня
- 22 – Міжнародний день біологічного різноманіття. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/55/201 від 08.02.2001 р.

- 24 – День слов'янської писемності й культури. Відзначається щорічно в день вшанування пам'яті святих рівноапостольних Кирила і Мефодія відповідно до Указу Президента України № 1096/04 від 17.09.2004 р.
- 24 – Європейський День Парків. Організований Федерацією Європарк, святкується щорічно по всій Європі. Саме 24 травня 1909 р. у Швеції було створено перший з дев'яти Європейських Національних Парків
- 25-31 – Тиждень солідарності з народами несамоверхніх територій. Проводиться щорічно з 1972 р. під егідою Спеціального комітету по деколонізації з ініціативи Генеральної Асамблеї ООН
- 25 – Всесвітній день щитовидної залози
- 25 – День філолога. Відзначається щорічно в цей день, як професійне свято
- 25 – День зниклих безвісти дітей. Відзначається з 2002 р. з ініціативи Європейського центру зниклих і таких, що зазнали сексуального насильства, дітей
- 27 – День працівників видавництв, поліграфії і книгорозповсюдження. Відзначається щорічно в останню суботу травня відповідно до Указу Президента України № 563/99 від 25.05.1999 р.
- 28 – День прикордонника. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 308/1992 від 25.05.1992 р.; зі змінами № 431/03 від 21.05.2003 р.
- 28 – День хіміка. Відзначається щорічно в останню неділю травня відповідно до Указу Президента України № 219/94 від 07.05.1994 р.
- 28 – 105 років тому народився Патрік Віктор Мартиндейл Вайт, австралійський письменник, лауреат Нобелівської премії (1973) (1912–1990)
- 28 – 80 років тому народився Юрій Григорович Каплан, поет, громадський діяч і голова Конгресу літераторів України (1937–2009)
- 29 – Міжнародний день миротворців ООН. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/129 від 11.12.2002 р.
- 29 – День миротворців ООН в Україні. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 374/03 від 30.04.2003 р.

- 30 – 115 років тому народився Денис Онисимович Галушка, український радянський письменник (1902–1937)
- 31 – Всесвітній день проти тютюну. Проводиться за ініціативою Всесвітньої організації охорони здоров'я
- 31 – 200 років тому народився Георг Гервег, німецький поет, публіцист і перекладач (1817–1875)

Червень

- 1 – Всесвітній день батьків. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН А/RES/66/292 від 15.10.2012 р.
- 1 – Міжнародний день захисту дітей. Проводиться щорічно з 1949 р. відповідно до ухвали Ради Міжнародної демократичної федерації жінок
- 1 – День захисту дітей. Відзначається в Україні щорічно згідно з Указом Президента України № 568/98 від 30.05.1998 р.
- 2 – 210 років тому народився Іван Максимович Сошенко, український живописець, який сприяв викупові Т. Г. Шевченка з кріпацтва (1807–1876)
- 4 – День святої Трійці. П'ятидесятниця. Вважається святковим неробочим днем відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю
- 4 – День працівників водного господарства. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 226/03 від 18.03.2003 р. щорічно у першу неділю червня
- 4 – Міжнародний день безневинних дітей – жертв агресії. Відзначається щорічно відповідно до рішення Надзвичайної спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН А/RES/ES-7/8 від 19.08.1982 р.
- 4 – День господарських судів України. 4 червня 1991 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон № 1142-ХІІ “Про арбітражний суд” (а 6 листопада 1991 – Арбітражний процесуальний кодекс України, який набув чинності з 1 березня 1992 р.)
- 5 – Всесвітній день навколишнього середовища. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН А/RES/2994 (XXVII) від 15.12.1972 р.
- 5 – День працівників місцевої промисловості. Відзначається в Укра-

- їні згідно з Указом Президента України № 726/02 від 20.08.02 р. щорічно в першу неділю червня
- 6 – День журналіста. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 251/94 від 25.05.1994 р. як професійне свято працівників засобів масової інформації
 - 6 – 170 років тому народився Олександр Григорович Барвінський, український громадсько-політичний діяч, історик, педагог (1847–1926)
 - 6 – 80 років тому народився Петро Мойсейович Перебийніс, український поет, журналіст, громадський діяч (1937)
 - 8 – Всесвітній день океанів. Всесвітній день боротьби за збереження біорізноманіття мешканців морських глибин і стабільну екологічну ситуацію в океанах проводиться щорічно
 - 8 – 190 років тому народився Георгій (Юрій) Андрузький, український поет, публіцист, громадський діяч (1827– після 1864)
 - 9 – Міжнародний день друзів
 - 11 – День працівників легкої промисловості. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 285/94 від 09.06.1994 р. у другу неділю червня
 - 12 – Всесвітній день боротьби з дитячою працею, встановлений Міжнародною організацією праці (МОП), відзначається щорічно
 - 12 – День працівника фондового ринку. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 202/2008 від 11.03.2008 р. щорічно в цей день
 - 14 – Всесвітній день донора крові. Відзначається щорічно відповідно до рішення Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я WHA 58.13 від 23.05.2005 р. Цього дня в 1868 р. народився австрійський лікар К. Ландштейнер, який відкрив існування груп крові людини
 - 15 – Всесвітній день поширення інформації щодо зловживань стосовно літніх людей. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/66/127 від 09.03.2012 р.
 - 17 – Всесвітній день боротьби з опустелюванням і засухою. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральною Асамблеєю ООН A/RES/49/115 від 19.12.1994 р.
 - 17 – 150 років тому народився Генрі Лоусон, австралійський письменник (1867–1922)

- 17 – 90 років тому народився Андраш Шютев, угорський письменник, казкар (1927)
- 18 – Міжнародний день батька. Святкують у третю неділю червня
- 18 – День медичного працівника. Відзначається щорічно в третю неділю червня відповідно до Указу Президента України № 281/94 від 03.06.1994 р.
- 20 – Всесвітній день біженців. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/55/76 від 04.12.2000 р.
- 21 – Міжнародний день йоги. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/69/131 від 11.12.2014 р.
- 21 – Всесвітній день гідрографії. Відзначається з 2006 р. з ініціативи Міжнародної географічної організації за підтримки Генеральної Асамблеї ООН
- 21 – 120 років тому народився Юрій Васильович Кондратюк (справжнє прізвище – Олександр Шаргей), український теоретик космонавтики, вчений-винахідник (1897–1942)
- 21 – 60 років тому народився Павло Миколайович Зібров, естрадний автор-виконавець, заслужений артист України (1957)
- 22 – День скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1245/2000 від 17.11.2000 р.
- 22 – 250 років тому народився Ласло Сабо, угорський письменник, юрист (1767–1795)
- 22 – 140 років тому народився Болеслав Леопольдович Яворський, український і російський музикознавець, піаніст, композитор і педагог (1877–1942)
- 23 – Міжнародний день вдів. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/65/189 від 23.02.2011 р.
- 23 – Міжнародний Олімпійський День. Святкується за рішенням Міжнародного олімпійський комітету щорічно
- 23 – День Державної служби ООН. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/277 від 20.12.2002 р.
- 23 – День державної служби – професійне свято в Україні. Від-

- значається щорічно відповідно до Указу Президента України № 291/03 від 04.04.2003 р.
- 25 – День молодіжних та дитячих громадських організацій. Відзначається щорічно в останню неділю червня відповідно до Указу Президента України № 599/2008 від 27.06.2008 р.; зі змінами № 600/2011 від 24.05.2011 р.
- 25 – День молоді. Відзначається щорічно в останню неділю червня відповідно до Указу Президента України № 323/94 від 22.06.1994 р.
- 25 – 130 років тому народився Фрідеш Карінті, угорський письменник, критик, перекладач (1887–1938)
- 26 – Міжнародний день ООН у підтримку жертв катувань. Відзначається щорічно до рішення Генеральною Асамблеєю ООН A/RES/52/149 від 12.12.1997 р.
- 26 – Міжнародний день боротьби із зловживанням наркотиками і їх незаконним обігом. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/42/112 від 07.12.1987 р.
- 26 – День кримськотатарського прапора – національного прапора кримських татар, корінного народу Криму. Відзначається з 2010 р.
- 26 – 125 років тому народилася Перл Бак, американська письменниця, лауреат Нобелівської премії (1938) (1892–1973)
- 26 – 90 років тому народилася Нінель Леонідівна Гаркуша, українська художниця декоративного мистецтва (1927)
- 27 – Всесвітній день рибальства. Відзначається щорічно за рішенням Міжнародної конференції з урегулювання та розвитку рибальства, яка відбулась у липні 1984 р.
- 28 – День Конституції України. Відзначається щорічно в день прийняття Верховною Радою України Основного Закону України. Святковий неробочий день в Україні відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю
- 28 – 440 років тому народився Пітер Пауль Рубенс, фламандський художник-живописець (1577–1640)
- 28 – 305 років тому народився Жан-Жак Руссо, французький філософ і письменник-просвітник (1712–1778)
- 28 – 150 років тому народився Луїджі Піранделло, італійський письменник, лауреат Нобелівської премії (1934) (1867–1936)

- 29 – День Дунаю. Відзначається з 2004 р. з ініціативи Міжнародної комісії ООН з охорони басейну ріки Дунай
- 29 – 80 років тому народився Петро Пантелійович Василенко, український письменник, публіцист, перекладач (1937–2001)
- 30 – Міжнародний день дружби оголошений Генеральною Асамблеєю ООН в резолюції № 65/275 від 27.04.2011 р.

Липень

- 1 – День архітектури України. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 456/95 від 17.06.1995 р. у Всесвітній день архітектури
- 1 – Міжнародний день кооперативів. Відзначається щорічно в першу суботу липня відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/47/90 від 16.12.1992 р.
- 1 – Міжнародний день Дніпра. Свято третьої по величині (після Волги та Дунаю) річки Європи відзначається щорічно в першу суботу липня
- 2 – Міжнародний день спортивного журналіста. Відзначається за ініціативою Міжнародної асоціації спортивної преси з 1995 р.
- 2 – День Військово-Морських Сил Збройних Сил України, відзначається щорічно у першу неділю липня згідно з Указом Президента України № 331/2015 від 12.06.2015 р. Відповідно до Указу Президента України № 331/2015 від 12 червня 2015 р. День Флоту в Україні відзначається у першу неділю липня.
- 2 – День працівників морського та річкового флоту, відзначається щорічно у першу неділю липня згідно з Указом Президента України № 332/15 від 12.06.2015 р.
- 2 – 140 років тому народився Герман Гессе, німецький та швейцарський письменник, лауреат Нобелівської премії (1946) (1877–1962)
- 3 – 110 років тому народилася Наталія Йосипівна Захарченко, українська співачка (1907–1992)
- 4 – День судового експерта. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 424/09 від 10.06.2009 р.
- 7 – День працівника природно-заповідної справи. Відзначається

- щорічно відповідно до Указу Президента України № 629/09 від 18.08.2009 р.
- 7 – 130 років тому народився Марк Шагал, російський та французький художник (1887–1985)
- 7 – 90 років тому народився Григорій Іванович Гавриленко, український художник (1927–1984)
- 8 – День родини. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1209/11 від 30.12.2011 р.
- 8 – 110 років тому народився Олег Ольжич (справжнє ім'я Олег Олександрович Кандиба), український письменник, науковець, політичний діяч (1907–1944)
- 9 – День рибалки. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 464/95 від 22.06.1995 р. у другу неділю липня як професійне свято працівників рибного господарства
- 11 – Всесвітній день народонаселення. Відзначається щорічно відповідно до рекомендацій Керівної ради Фонду ООН в галузі народонаселення, поданих у рішенні № 89/46 від 1989 р.
- 12 – 200 років тому народився Генрі Дейвід Торо, американський письменник, натураліст, громадський діяч (1817–1862)
- 12 – 110 років тому народився Петро Данилович Гайдамака, український композитор (1907–1981)
- 14 – 120 років тому народився Мирослав Ірчан, український поет, прозаїк, публіцист, драматург (1897–1937)
- 15 – 230 років тому народився Якуб Шеля, один з керівників Галицького повстання 1846 р. (1787–1866)
- 15 – 100 років тому народилася Марія Авакумівна Познанська, українська поетеса (1917–1995)
- 15 – День українських миротворців. Відзначається щорічно відповідно до Постанови Верховної Ради України № 292-VII від 21.05.2013 р.
- 16 – 27 років тому Верховна Рада Української РСР прийняла Декларацію про державний суверенітет України (1990)
- 16 – 80 років тому народилася Ада Миколаївна Роговцева, українська акторка театру та кіно (1937)
- 16 – День бухгалтера. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 662/2004 від 18.06.2004 р.

- 16 – День працівників металургійної та гірничодобувної промисловості. Відзначається щорічно в третю неділю липня відповідно до Указу Президента України № 187/93 від 03.06.1993 р.
- 17 – 110 років тому народився Роман Осипович Шухевич, український політичний і військовий діяч, військовик (1907–1950)
- 18 – 140 років тому народився Елін Пелін (справжнє ім'я Дмитр Іванов Стоянов), болгарський письменник і громадський діяч (1877–1949)
- 20 – Міжнародний день шахів
- 20 – День шахів в Україні. Відзначають щорічно згідно з постановою Верховної Ради України № 3985-VI від 01.11.2011 р.
- 22 – 130 років тому народився Василь Шопінський (справжнє ім'я Василь Мартинович Жоночин), український письменник і громадський діяч у США (1887–1967)
- 24 – День святої княгині Ольги. Велика княгиня увійшла в історію як творець державного життя і культури Київської Русі
- 24 – 215 років тому народився Олександр Дюма (батько), французький письменник (1802–1870)
- 24 – 160 років тому народився Генрік Понтoppідан, данський прозаїк, лауреат Нобелівської премії (1917) (1857–1943)
- 24 – 110 років тому народився Василь Олександрович Мисик, український письменник, перекладач (1907–1983)
- 25 – 100 років тому народився Дмитро Львович Клебанов, український композитор, диригент, педагог, музично-громадський діяч (1907–1987)
- 28 – День хрещення Київської Русі – України. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 668/08 від 25.07.2008 р.
- 28 – День пам'яті святого рівноапостольного князя Володимира – хрестителя Київської Русі
- 28 – Міжнародний день системного адміністратора. Відзначається з 2000 р. в останню п'ятницю липня
- 28 – 130 років тому народився Павло Григорович Савченко, український поет (1887–1920)
- 29 – День Сил спеціальних операцій Збройних Сил України. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 311/2016 від 26.07.2016 р.

- 29 – 200 років тому народився Іван Костянтинович Айвазовський (Гайвазовський), російський художник-мариніст (1817–1900)
- 30 – День працівників торгівлі. Відзначається щорічно в останню неділю липня відповідно до Указу Президента України № 427/95 від 05.06.1995 р.
- 30 – Всесвітній день боротьби з торгівлею людьми. У 2013 р. Генеральна Асамблея прийняла резолюцію А / RES / 68/192

Серпень

- 1 – День інкасатора. Професійний святковий день щорічно відзначається всіма співробітниками інкасаційних служб
- 1 – 70 років тому народилася Міля Лучак (Емілія Володимирівна Горбачек), українська поетеса (Польща) (1937)
- 2 – День високомобільних десантних військ. Відзначається в Україні щороку згідно з Указом Президента України № 457/2012 від 27.07.2012 р.
- 2 – Міжнародний день голокосту ромів. В цей день 1944 р. у концтаборі Аушвіц-Біркенау гітлерівські фашисти влаштували “циганську ніч”. Відзначається в Україні згідно з постановою Верховної Ради № 2085-IV від 08.10.2004 р.
- 2 – 100 років тому народився Олекса Якович Ющенко, український поет (1917–2008)
- 4 – День Національної поліції України. Починаючи з 2016 р., це свято буде відзначатися у день підписання Президентом Закону України “Про Національну поліцію”
- 4 – 260 років тому народився Володимир Боровиковський, український живописець, іконописець, мініатюрист, академік (1757–1825)
- 6 – Всесвітній день боротьби за заборону ядерної зброї. В цей день американська авіація здійснила атомне бомбардування японського міста Хіросіма (1945)
- 6 – Міжнародний день “Лікарі світу за мир”. Відзначається за рішенням виконкому Міжнародного руху “Лікарі світу за запобігання ядерної війни”
- 6 – День Повітряних Сил Збройних Сил України. Відзначається щорічно у першу неділю серпня відповідно до Указу Президента України № 579/2007 від 27.06.2007 р.

- 7 – 90 років тому народився Василь Олександрович Лисенко, український письменник (1927)
- 8 – 140 років тому народився Йован Скерлич, сербський критик, літературознавець (1877–1914)
- 8 – День військ зв'язку. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 154/2000 від 01.02.2000 р.
- 9 – Міжнародний день корінних народів світу. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/49/214 від 17.02.1995 р.
- 9 – 150 років тому народився Володимир Іванович Рєзанов, український літературознавець, педагог (1867–1936)
- 9 – 150 років тому народився Остап Макарушка, український педагог, філолог (1867–1931)
- 9 – 70 років тому народилася Софія Михайлівна Ротару, українська естрадна співачка (1947)
- 10 – 120 років тому народився Золтан Фабрі, угорський письменник, публіцист, критик (1897–1970)
- 12 – Міжнародний день молоді. Відзначається відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/54/120 від 20.01.2000 р.
- 13 – День будівельника. Відзначається в другу неділю серпня відповідно до Указу Президента України № 273/93 від 22.07.1993 р. як професійне свято працівників будівництва і промисловості будівельних матеріалів
- 13 – День працівників ветеринарної медицини. Відзначається щорічно в другу неділю серпня відповідно до Указу Президента України № 1035/01 від 01.11.2001 р.
- 14 – 150 років тому народився Джон Голсуорсі, англійський письменник, лауреат Нобелівської премії (1932) (1867–1933)
- 14 – 80 років тому народився Володимир Олександрович Базилевський, український поет, письменник, критик, перекладач (1937)
- 14 – 70 років тому народилася Даніела Стіл, американська письменниця (1947)
- 15 – День археолога. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 694/08 від 06.08.2008 р.
- 17 – 160 років тому народився Євсей Мандичевський, австрійський і український музикознавець, композитор, диригент, педагог (1857–1929)

- 19 – Всесвітній день гуманітарної допомоги. Відзначається відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/63/139/ від 05.03.2009 р.
- 19 – День пасічника. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 815/97 від 15.08.1997 р. як професійне свято бджолярів
- 19 – 115 років тому народився Олесь (Олександр) Васильович Донченко, український радянський поет, прозаїк, казкар (1902–1954)
- 20 – 190 років тому народився Шарль де Костер, бельгійський письменник, критик (1827–1879)
- 20 – 170 років тому народився Болеслав Прус, польський письменник (1847–1912)
- 23 – Міжнародний день пам'яті жертв работоргівлі та її ліквідації. (Рішення 8.2 150-ої сесії Виконавчої ради ЮНЕСКО)
- 23 – День Державного Прапора України. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 987/04 від 23.08.2004 р.
- 23 – 150 років тому народився Осип Степанович Маковей, український письменник, критика, історик літератури, публіцист, перекладач, громадський діяч (1867–1925)
- 24 – День Незалежності України (1991). Відзначається щорічно як державне загальнонародне свято відповідно до постанови Верховної Ради України № 2143-ХІІ від 20.02.1992 р. Вважається святковим неробочим днем відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю
- 25 – 140 років тому народився Олександр Сергійович Грушевський, український історик, літературознавець, етнограф (1877–1943)
- 26 – День авіації. Відзначається щорічно в останню суботу серпня відповідно до Указу Президента України № 305/93 від 16.08.1993 р. як професійне свято військових і цивільних авіаторів та працівників авіаційної промисловості і транспорту
- 27 – 115 років тому народився Юрій Іванович Яновський, український поет та романіст (1902–1954)
- 27 – День шахтаря. Відзначається щорічно в останню неділю серпня відповідно до Указу Президента України № 304/93 від 16.08.1993 р.

- 29 – 155 років тому народився Моріс Метерлінк, бельгійсько-фламандський письменник, драматург, лауреат Нобелівської премії (1911) (1862–1949)
- 29 – 120 років тому народилася Мирослава Сопілка (справжнє ім'я Юлія Мисько-Пастушенко), українська письменниця (1897–1937)
- 30 – 80 років тому народилася Лариса Валентинівна Кадочникова, українська актриса, художниця (1937)

Вересень

- 1 – Всесвітній день миру. Відзначається в день початку Другої світової війни
- 1 – День знань. Відзначається з 1984 р.
- 1 – 78 років від дня нападу фашистської Німеччини на Польщу. Початок Другої світової війни (1939)
- 1 – 80 років тому народився Микола Сергійович Сядристий, український майстер мікромініатюри (1937)
- 2 – День закінчення Другої світової війни (1945)
- 2 – День нотаріату. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 211/10 від 22.02.2010 р.
- 2 – 160 років тому народився Володимир Федорович Луцик, український письменник, журналіст (1857–1909)
- 3 – День підприємця. Відзначається щорічно в першу неділю вересня відповідно до Указу Президента України № 1110/98 від 05.10.1998 р.
- 3 – 90 років тому народився Олесь (Алесь) Адамович (справжнє ім'я та прізвище – Олександр Михайлович Адамович), білоруський письменник (1927–1994)
- 4 – 90 років тому народився Ференц Шанта, угорський письменник, романіст і сценарист (1927–2008)
- 5 – Міжнародний день благодійності, який збігається з річницею смерті матері Терези
- 6 – 120 років тому народився Іван Кіндратович Микитенко, український письменник і драматург (1897–1937)
- 7 – День знищення військової іграшки. Відзначається з 1998 р. за

- ініціативою Всесвітньої асоціації допомоги сиротам та дітям, які не мають батьківської опіки
- 7 – День військової розвідки України
 - 8 – Міжнародний день грамотності. Відзначаються в системі Організації Об'єднаних Націй щорічно відповідно до рішення 14-ї сесії ЮНЕСКО №1.141 від 1966 р.
 - 8 – Міжнародний день солідарності журналістів. Відзначається щорічно з 1958 р. відповідно до рішення IV конгресу Міжнародної організації журналістів. Приурочений до дня пам'яті Ю. Фучика
 - 8 – 120 років тому народився Іван Борковський, український і чехословацький археолог (1897–1976)
 - 9 – Всесвітній день краси. Проводиться за ініціативою Міжнародного комітету естетики та косметології
 - 9 – Всесвітній день надання першої медичної допомоги
 - 9 – День фізичної культури і спорту. Відзначається щорічно в другу суботу вересня відповідно до Указу Президента України № 340/94 від 29.06.1994 р.
 - 9 – День українського кіно. Відзначається щорічно в другу суботу вересня відповідно до Указу Президента України № 52/96 від 12.01.1996 р. як професійне свято працівників кінематографії
 - 10 – День танкістів. Відзначається щорічно в другу неділю вересня відповідно до Указу Президента України № 922/97 від 29.08.1997 р.
 - 10 – День працівників нафтової, газової та нафтопереробної промисловості. Відзначається щорічно в другу неділю вересня відповідно до Указу Президента України № 302/93 від 12.08.1993 р.
 - 10 – Міжнародний день пам'яті жертв фашизму. Відзначається щорічно у другу неділю вересня
 - 10 – 220 років тому народився Франц Крюгер, німецький художник (1797–1857)
 - 11 – 155 років тому народився О. Генрі (Вільям Сідні Портер), американський письменник (1862–1910)
 - 12 – 110 років тому народився Олександр Опанасович Здиховський, український режисер (1907–1990)
 - 14 – День мобілізаційного працівника. Відзначається щороку. Уперше відзначено 14.09.2000 р.

- 14 – 200 років тому народився Теодор Шторм, німецький письменник (1817–1888)
- 15 – Міжнародний день демократії. Відзначається щорічно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/7 від 13.12.1997 р. в цей день
- 15 – День створення міжнародної екологічної організації “Грінпіс”
- 15 – 140 років тому народилася Олена Львівна Кульчицька, український графік, маляр, педагог (1877–1967)
- 16 – Міжнародний день збереження озонового шару. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/49/114 від 23.01.1995 р.
- 16 – День винахідника і раціоналізатора. Відзначається щорічно в третю суботу вересня відповідно до Указу Президента України № 443/94 від 16.08.1994 р.
- 16 – 140 років тому народився Федір Миколайович Стешко, український музикознавець, бібліограф (1877–1944)
- 16 – День фармацевтичного працівника. Відзначається щорічно в третю суботу вересня відповідно до Указу Президента України № 1128/99 від 07.09.1999 р.
- 17 – День рятувальника. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 830/08 від 12.09.2008 р.
- 17 – День працівника лісу. Відзначається щорічно в третю неділю вересня відповідно до Указу Президента України № 356/93 від 28.08.1993 р. як професійне свято працівників лісового господарства, лісової, деревообробної та целюлозно-паперової промисловості
- 17 – 160 років тому народився Костянтин Едуардович Ціолковський, російський вчений в галузі авіації та динаміки ракет (1857–1935)
- 20 – 120 років тому народився Арон Томашій, угорський письменник (1897–1966)
- 21 – Міжнародний день миру. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/55/282 від 07.09.2001 р.
- 21 – День миру. Відзначається в Україні щорічно відповідно до Указу Президента України № 100/02 від 05.02.2002 р. у Міжнародний день миру

- 22 – День партизанської слави. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1020/2001 від 30.10.2001 р.
- 23 – 110 років тому народився Іван Максимович Кошелівець (справжнє прізвище – Ярешко), український літературознавець, критик, перекладач (Мюнхен) (1907–1999)
- 24 – Міжнародний день глухонімих. Встановлено в пам'ять про створення Міжнародної Федерації глухонімих (1951 рік). Відзначається в останню неділю вересня
- 24 – День машинобудівника. Відзначається щорічно в четверту неділю вересня відповідно до Указу Президента України № 361/93 від 08.09.1993 р. як професійне свято працівників машинобудування і приладобудування
- 24 – 120 років тому народився Іштван Шінка, угорський поет, письменник (1897–1969)
- 25 – 120 років тому народився Вільям Фолкнер, американський письменник, лауреат Нобелівської премії (1949) (1897–1962)
- 25 – 110 років тому народився Лазар Михайлович Юдін, український кінорежисер й сценарист (1907–1981)
- 26 – Європейський день мов
- 26 – 250 років тому народився Артемій Ведель, український композитор, співак, хоровий диригент (1767–1808)
- 27 – Всесвітній день туризму. Відзначається щорічно в день затвердження статуту Всесвітньої туристської організації
- 27 – День туризму. Відзначається щорічно в Україні відповідно до Указу Президента України № 1047/98 від 21.09.1998 р.
- 28 – Міжнародний день права знати. Започаткований у 2002 р. на конференції, де зібралися різні громадські організації та ініціативи, які працюють у сфері доступу до публічної інформації та відстоюють право громадян “знати”
- 28 – Всесвітній день моря. Відзначається за рішенням Х сесії Асамблеї Міжурядової морської консультативної організації, яка відбулася у листопаді 1977 році. У різних країнах День моря святкується в найбільш доречний день останнього тижня вересня
- 28 – 200 років тому народився Мігаль Томпа, угорський поет (1817–1868)
- 29 – День пам'яті жертв Бабиного Яру
- 29 – Всесвітній день серця

- 29 – 470 років тому народився Мігель де Сервантес Сааведра, іспанський письменник (1547–1616)
- 30 – Всеукраїнський день бібліотек. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 471/98 від 14.05.1998 р.
- 30 – День усиновлення. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1088/08 від 27.11.2008 р.
- 30 – Міжнародний день перекладача, відзначають щорічно. Його проголосили члени Міжнародної Федерації Перекладачів, вибравши для свята саме 30 вересня, оскільки цього дня в 420 р. помер перекладач, історик і письменник Ієронім Стридонський

Жовтень

- 1 – Міжнародний день музики. Відзначається за рішенням Міжнародної музичної ради ЮНЕСКО, ініціатором відзначення цього дня був Д. Шостакович
- 1 – День народження поштової листівки (Відень)
- 1 – Міжнародний день громадян похилого віку. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральною Асамблеєю ООН А/RES/45/106 від 14.12.1990 р.
- 1 – День працівників освіти. Відзначається щорічно в першу неділю жовтня відповідно до Указу Президента України № 513/94 від 11.09.1994 р.
- 1 – День ветерана. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1135/04 від 24.09.2004 р.
- 1 – 120 років тому народився Валер'ян Львович Поліщук, український письменник, публіцист доби Розстріляного відродження (1897–1937)
- 2 – Всесвітній день архітектури. Відзначається щорічно, проголошено Міжнародною спілкою архітекторів у 1985 р.
- 2 – Міжнародний день боротьби проти насилля. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН А/RES/61271 від 15.06.2007 р.
- 2 – Всесвітній день середовища проживання. Відзначається за рішенням Генеральної Асамблеї ООН (1985 р.) у перший понеділок жовтня

- 2 – 120 років тому народився Леонід Маркович Мосендз, український поет, прозаїк, публіцист (1897–1948)
- 3 – 120 років тому народився Луї Арагон, французький письменник, критик і громадський діяч (1897–1982)
- 3 – 60 років тому народилась Люко Дашвар (справжнє ім'я Ірина Іванівна Чернова), українська письменниця, сценарист, журналіст (1957)
- 4 – Всесвітній день тварин
- 4 – День початку космічної ери людства. Проголошено Міжнародною Федерацією астронавтики на честь запуску першого в світі штучного супутника Землі
- 5 – Всесвітній день учителя. Відзначається щорічно в ознаменування річниці підписання рекомендації ЮНЕСКО та Міжнародної організації праці щодо становища вчителів
- 5 – 130 років тому народився Олекса Наумович Синявський, український мовознавець (1887–1937)
- 5 – 100 років тому народилася Магда Сабо, угорська письменниця, поетеса, перекладач (1917–2007)
- 6 – 130 років тому народився Іван Артемович Панькевич, український й чехословацький мовознавець (1887–1958)
- 6 – 90 років тому народився Борис Терентійович Загорулько, український письменник (1927–1985)
- 7 – 130 років тому народився Євген Кароль Червінський, український архітектор (1887–1930)
- 8 – День юриста. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1022/97 від 16.09.1997 р.
- 8 – День художника. Відзначається згідно з Указом Президента України № 1132/98 від 09.10.1998 р. у другу неділю жовтня
- 8 – День працівників санітарно-епідеміологічної служби. Відзначається щорічно в другу неділю жовтня відповідно до Указу Президента України № 1178/04 від 05.10.2004 р.
- 9 – Міжнародний день поштової служби. Відзначається щорічно в річницю заснування Всесвітнього поштового союзу (1874 р., м. Берн, Швейцарія). В усьому світі починаючи з 9 жовтня проводять Міжнародний тиждень листа
- 9 – 145 років тому народився Іво Андрич, сербський письменник, лауреат Нобелівської премії (1961) (1892–1975)

- 9–15** – Європейський тиждень місцевої демократії. Держави-члени Ради Європи, які підписали Хартію (15 жовтня 1985 р.), зобов'язуються втілювати принципи місцевого самоврядування у своєму національному законодавстві. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 922/07 від 27.09.2007 р. щорічно в тиждень, що включає 15 жовтня
- 10** – Всесвітній день охорони психічного здоров'я. Відзначається щорічно з 1992 р. за ініціативою Всесвітньої федерації психічного здоров'я ВООЗ
- 10** – Міжнародний день стандартизації. Відзначається в день створення Міжнародної організації зі стандартизації
- 10** – День працівників стандартизації та метрології. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 910/02 від 08.10.2002 р.
- 10** – 70 років тому народилася Ніна Митрофанівна Матвієнко, українська співачка, народна артистка України (1947)
- 11** – 90 років тому народився Богдан Миколайович Бойчук, український поет діаспори (США) (1927)
- 13** – Міжнародний день зменшення ризику природних катастроф. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/64/200 від 25.02.2010 р.
- 13** – 160 років тому народився Андрій Михайлович Грабенко (псевд. Конощенко), український фольклорист-музикознавець, художник-аматор (1857–1932)
- 14** – День захисника України. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 806/14 від 14.10.2014 р. Святковий неробочий день відповідно до ст. 73 Кодексу законів про працю
- 14** – День Українського козацтва. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 966/99 від 07.08.1999 р. в день свята Покрови Пресвятої Богородиці
- 14** – Міжнародний день стандартизації. Відзначається в день створення Міжнародної організації зі стандартизації
- 14** – 75 років тому утворено Українську повстанську армію (УПА) (1942)
- 14** – 170 років тому народився Яков Павлович Новицький, український фольклорист, етнограф і педагог (1847–1925)

- 14 – 90 років тому народився Гелій (Євген) Іванович Снегирьов, український письменник, кінорежисер, правозахисник (1927–1978)
- 15 – Міжнародний день сільських жінок. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН А/RES/62/136 від 18.12.2007 р. Ініціатором відзначення цього свята в Україні стало Всеукраїнське громадське об'єднання “Рада жінок-фермерів України”, яке створено в 1998 р.
- 15 – День працівників харчової промисловості. Відзначається в третю неділю жовтня відповідно до Указу Президента України № 714/95 від 08.08.1995 р.
- 16 – Всесвітній день продовольства. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН А/RES/35/70 від 05.12.1980 р.
- 16 – 120 років тому народився Андрій Іванович Крамаренко, український актор (1897–1976)
- 16 – 90 років тому народився Гюнтер Вільгельм Грасс, німецький письменник, лауреат Нобелівської премії (1999) (1927–2015)
- 17 – Міжнародний день боротьби за ліквідацію бідності. Відзначається відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН А/RES/47/196 від 22.12.1992 р.
- 18 – 240 років тому народився Генріх фон Клейст, німецький письменник (1777–1811)
- 20 – Міжнародний день авіадиспетчера. Міжнародна федерація асоціацій авіаційних диспетчерів була створена в Амстердамі 20 жовтня 1961 р. Федерація представляє інтереси більше сорока тисяч авіадиспетчерів 127 країн світу
- 20 – Всеукраїнський день боротьби із захворюванням на рак молочної залози. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 42/05 від 17.01.2005 р.
- 21 – День працівників целюлозно-паперової промисловості. Відзначається щорічно у третю суботу жовтня відповідно до Указу Президента України № 885/2008 від 01.10.2008 р.
- 21 – 110 років тому народився Дмитро Пименович Надіїн, український поет, літературознавець, науковець (1907–1942)
- 22 – 130 років тому народився Джон Рід, американський письменник, журналіст (1887–1920)

- 22 – 90 років тому народився Іван Дмитрович Красовський, український етнограф, лемкознавець, літературознавець й культурний діяч (1927–2014)
- 23 – Міжнародний день шкільних бібліотек. Відзначається щорічно четвертого понеділка жовтня, починаючи з 1999 р. за ініціативою ЮНЕСКО
- 24-30 – Тиждень роззброєння. Проводиться щорічно за закликм спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН (1978) і починається у день річниці заснування ООН A/RES/S–10/2, п.102
- 24 – День Організації Об'єднаних Націй. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/168 (II) від 31.10.1947 р.
- 24 – Всесвітній день інформації щодо розвитку. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/3038 (XXVII) від 19.12.1972 р.
- 25 – Міжнародний день боротьби жінок за мир
- 25 – 120 років тому народився Дмитро Семенович Борзяк, український політик та письменник доби Розстріляного відродження (1897–1939)
- 25 – 360 років від дня обрання Івана Остаповича Виговського гетьманом України (1657–1659 рр.)
- 26 – 90 років тому народився Ласло Деже, угорський мовознавець (1927)
- 27 – 90 років тому народився Йон Костянтинович Чобану, молдавський письменник (1927- 2001)
- 28 – 28 років тому Верховна Рада УРСР затвердила Закон про державний статус української мови № 8312/XI від 28.10.1989 р.
- 28 – День визволення України від фашистських загарбників. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 836/09 від 20.10.2009 р.
- 29 – День автомобіліста і дорожника. Відзначається в Україні в останню неділю жовтня як професійне свято працівників автомобільного транспорту і дорожнього господарства згідно з Указом Президента України № 452/93 від 13.10.1993 р. в редакції Указу Президента України № 1173/97 від 22.10.1997 р.
- 31 – Міжнародний день Чорного моря. Ініційовано громадськістю та владними структурами причорноморських країн

- 31 – Всесвітній день заощаджень. Цей день відзначають у багатьох країнах Європи, де громадяни користуються послугами банків і зберігають там свої заощадження. У 20-30-ті роки ХХ ст. Свято ощадності активно відзначали в Галичині
- 31 – 80 років тому народився Василь Олексійович Дергач (Дергачов), український поет, прозаїк, драматург (1927)

Листопад

- 1 – 26 років тому Верховна Рада України прийняла “Декларацію прав національностей України” (1991)
- 3 – День інженерних військ. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1390/99 від 27.10.1999 р.
- 3 – День ракетних військ і артилерії. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1215/97 від 31.10.1997 р.
- 4 – 70 років тому у Парижі створено Організацію Об’єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) (1946)
- 4 – День залізничника. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1140/02 від 11.12.2002 р. Саме в цей день в 1861 р. з Відня через Перемишль до залізничного вокзалу Львова прибув перший поїзд на територію сучасної України. Цей день вважається початком історії залізниць в Україні
- 4 – 130 років тому народився Олександр Анастасійович Грановський (також Грановський-Неприцький) (псевд. – Олександр Авратинський), український письменник, науковець, зоолог-ентомолог (1887–1976) (США)
- 4 – Всесвітній день чоловіків. Цей день було встановлено в 2000 р. за ініціативою магістрату Відня (Австрія) і керівництва відділення ООН у Відні. Його святкують першої суботи листопада
- 5 – День працівника соціальної сфери. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента (№374/99, від 13.04.1999 р.) в першу неділю листопада
- 5 – 120 років тому народився Яков Павлович Авдієнко, український режисер, документаліст (1897–1994)
- 5 – 90 років тому народився Олександр Петрович Лук’яненко, український письменник (1927–2007)

- 6 – Міжнародний день запобігання експлуатації навколишнього середовища під час війни та збройних конфліктів
- 6 – 130 років тому народився Дмитро Дмитрович Вітовський (літ. псевд. Гнат Буряк), український політик і військовик (1887–1919)
- 9 – Всесвітній день якості. Відзначається за ініціативою міжнародних організацій зі стандартизації та якості, при підтримці ООН
- 9 – День української писемності та мови. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1241/97 від 6.11.1997 р. в день вшанування пам'яті Преподобного Нестора Літописця
- 9 – Всеукраїнський день працівників культури та майстрів народного мистецтва. Відзначається щорічно згідно Указу Президента України від 30.12.2013 р. № 717/13 “Про додаткові заходи щодо державної підтримки культури і мистецтва в Україні”
- 9 – 99 років тому Українська Національна Рада проголосила Західно-Українську Народну Республіку (1918)
- 9 – 120 років тому народився Яків Дем'янович Качура, український письменник (1897–1943)
- 9 – 145 років тому народився Богдан Лепкий (повне ім'я – Богдан Теодор Нестор Лепкий), український поет, прозаїк, громадсько-культурний діяч, художник (1872–1941)
- 10 – Всесвітній день молоді. Відзначається у день створення Всесвітньої Федерації демократичної молоді
- 10 – 320 років тому народився Вільям Хогарт, англійський художник-портретист (1697–1764)
- 10 – 130 років тому народився Арнольд Цвейг, німецький письменник, громадський діяч (1887–1968)
- 11 – 150 років тому народилася Ванда Адольфівна Яновичева, українська драматична акторка (1867–1950)
- 13 – Всесвітній день сліпих. Відзначається у день народження Валентина Гаюї, французького педагога, який у 1784 р. заснував у Парижі перший у світі інтернат для сліпих
- 14 – Всесвітній день боротьби із захворюванням на діабет. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/61/225 від 18.01.2007 р.
- 14 – 140 років тому народився Дмитро Володимирович Антонович (псевд. Войнаровський, Муха, Шельменко, Подорожній),

- український історик, мистецтвознавець, громадський діяч (1877–1945)
- 14 – 130 років тому народився Ларош Април (Екель), угорський поет, перекладач (1887–1967)
- 14 – 110 років тому народилася Астрід Анна Емілія Ліндгрєн, шведська письменниця (1907–2002)
- 15 – 155 років тому народився Гергарт Йоганн Роберт Гауптман, німецький драматург, поет, лауреат Нобелівської премії (1912) (1862–1946)
- 15 – 110 років тому народився Петро Андріанович Поляков, український композитор і диригент (1907–1973)
- 16 – Міжнародний день толерантності. Відзначається в усьому світі у 1995 за рішенням ЮНЕСКО. Саме цього дня ухвалили Декларацію принципів терпимості
- 16 – День працівників радіо, телебачення та зв'язку. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 667/94 від 11.11.1994 р.
- 16 – Міжнародний день відмови від паління. Відзначається щорічно в третій четвер листопада в більшості країн світу. Встановлений Американським онкологічним товариством в 1977 р.
- 16 – 95 років тому народився Жозє ді Соуза Сарамаго, португальський письменник, критик, лауреат Нобелівської премії (1998) (1922–2010)
- 16 – Всесвітній день філософії. Свято відзначається в третій четвер листопада, починаючи з 2002 р., за регламентом ЮНЕСКО
- 17 – Міжнародний день студентів. Встановлений 17 листопада 1946 р. на Всесвітньому конгресі студентів, що відбувся в Празі, в пам'ять чеських студентів-патріотів
- 17 – День студента. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 659/99 від 16.07.1999 р.
- 19 – День працівників сільського господарства. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента (№ 428/93 від 07.10.1993 р.) у третю неділю листопада як професійне свято
- 19 – День працівників гідрометеорологічної служби. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 208/03 від 11.03.2003 р.
- 19 – День скловиробника. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1417/03 від 09.12.2003 р.

- 19 – Всесвітній день іммігранта. Відзначається у третю неділю листопада за ініціативою національних єпископських конференцій
- 20 – Всесвітній день дітей. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/836(1X) від 14.12.1954 р. 20 листопада Генеральна Асамблея ООН схвалила Декларацію прав дитини
- 20 – 300 тому народився Григорій Осипович Кониський (чернече ім'я Георгій), український письменник, педагог, церковний і громадсько-культурний діяч (1717–1795)
- 21 – Всесвітній день телебачення. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/51/205 від 17.12.1996 р.
- 21 – День Гідності та Свободи. Відзначається щорічно в Україні згідно з Указом Президента України № 872/2014 від 13.11.2014 р. на честь початку цього дня двох революцій: Помаранчевої революції (2004 р.) та Революції Гідності (2013 р.)
- 22 – 190 років тому народився Кароль Юзеф Теофіл Ейстрайхер, польський бібліограф, історик літератури й театру (1827–1908)
- 22 – 140 років тому народився Ендре Аді, угорський поет, публіцист і громадський діяч (1877–1919)
- 25 – День пам'яті жертв голодоморів. Відзначається щорічно у четверту суботу листопада відповідно до Указу Президента України № 1310/98 від 26.11.1998 р.
- 25 – Міжнародний день боротьби за ліквідацію насильства щодо жінок. Відзначається щорічно відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН A/RES/54/134 від 17.12.1999 р.
- 26 – Всесвітній день інформації. Це свято проводиться щорічно з 1994 р. за ініціативою Міжнародної академії інформатизації
- 28 – 260 років тому народився Вільям Блейк, англійський поет, художник (1757–1827)
- 28 – 110 років тому народився Альберто Моравія, італійський письменник, журналіст (1907–1990)
- 29 – Міжнародний день солідарності з палестинським народом. Відзначається щорічно за закликм резолюції Генеральної Асамблеї ООН (1977 р.) у день, коли у 1947 р. Генеральною Асамблеєю ООН було схвалено резолюцію про розділ Палестини

- 29 – 110 років тому народився Ференц Янкович, угорський поет, письменник, перекладач (1907–1971)
- 30 – Міжнародний день захисту інформації
- 30 – 350 років тому народився Джонатан Свіфт, англійський письменник- сатирик (1667–1745)

Грудень

- 1 – Всесвітній день боротьби зі СНІДом. Відзначається щорічно з ініціативи ВООЗ відповідно до рішення Генеральної Асамблеї ООН А/RES/43/15 від 27.10.1988 р.
- 1 – 26 років тому на всенародному референдумі підтверджено Акт проголошення незалежності України (1991)
- 1 – День працівників прокуратури. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1190/00 від 02.11.2000 р.
- 2 – Міжнародний день боротьби за скасування рабства. Відзначається відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН А/RES/317(IV) від 02.12.1949 р.
- 3 – Міжнародний день інвалідів. Відзначається відповідно до резолюції Генеральною Асамблеєю ООН А/RES/47/3 від 14.10.992 р.
- 3 – 160 років тому народився Джозеф Конрад (Юзеф Теодор Конрад Коженьовський), англійський письменник, критик (1857–1924)
- 3 – 140 років тому народився Степан Львович Рудницький, академік, фундатор національної географічної науки (1877–1937)
- 3 – 110 років тому народився Андрій Васильович Головка, український письменник (1897–1972)
- 5 – Міжнародний день волонтерів. Відзначається щорічно відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН А/RES/40/212 від 17.12.1985 р.
- 5 – День працівників статистики. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1120/2002 від 02.12.2002 р.
- 6 – День Збройних Сил України. Відзначається відповідно до Постанови Верховної Ради України № 3528-XII від 19.10.1993 р.
- 7 – Міжнародний день цивільної авіації. Відзначається відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН А/RES/51/33 від 06.12.1996 р.

- 7 – День місцевого самоврядування. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1250/2000 від 25.11.2000 р.
- 8 – 190 років тому народився Микола Васильович Гербель, український поет, перекладач, видавець і бібліограф (1827–1883)
- 8 – 110 років тому народився Антон Федорович Хижняк, український письменник (1907–1993)
- 8–12 – Всеукраїнський тиждень права. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1149/08 від 08.12.2008 р. щорічно в тиждень, що включає День прав людини, який відзначається (10 грудня) в пам’ять проголошення Генеральної Асамблеєю ООН у 1948 р. “Загальної декларації прав людини”
- 9 – 150 років тому народився Григорій Ксенопулос, грецький письменник (1867–1951)
- 9 – 120 років тому народився Борис Тен (справжнє ім’я Микола Васильович Хомичевський), український поет і перекладач, хормейстер, педагог (1897–1983)
- 9 – Міжнародний день боротьби з корупцією. Відзначається відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН A/RES/58/4 від 31.10.2003 р.
- 10 – День захисту прав людини. Відзначається відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН A/RES/423(V) від 04.12.1950 р.
- 11 – Міжнародний день гір. Відзначається відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/245 від 20.12.2002 р.
- 12 – День Сухопутних військ України. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1167/97 від 18.10.1997 р.
- 12 – 130 років тому народився Олександр Адріанович Назаревський, український літературознавець, бібліограф (1887–1977)
- 13 – 220 років тому народився Крістіан Йоганн Генріх Гейне, німецький поет, публіцист, критик (1797–1856)
- 13 – 140 років тому народився Микола Дмитрович Леонтович, український композитор, хоровий диригент, музично-громадський діяч, педагог (1877–1921)
- 14 – День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 945/2006 від 10.10.2006 р.
- 15 – День працівників суду. Відзначається щорічно відповідно до

- Указу Президента України № 1318/2000 від 08.12.2000 р.
- 15 – 140 років тому народився Микола Севастьянович Державін, літературознавець, автор розвідок про Т. Шевченка (1877–1953)
 - 16 – 160 років тому народився Франтішек Ржегорж, чеський етнограф, дослідник українського народного побуту і фольклору Галичини (1857–1899)
 - 17 – 140 років тому народився Данило Михайлович Щербаківський, український мистецтвознавець (1877–1927)
 - 17 – 120 років тому народився Владислав Броневський, польський поет (1897–1962)
 - 18 – Міжнародний день мігрантів. Відзначається відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/55/93) від 04.12.2000 р.
 - 19 – День Святителя Миколи Чудотворця
 - 19 – День адвокатури. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1121/02 від 02.12.2002 р.
 - 20 – Міжнародний день солідарності людей. Відзначається щорічно за рішенням Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/60/209)
 - 20 – 210 років тому народився Йосип Іванович Лозинський, український мовознавець, етнограф, публіцист (1807–1889)
 - 21 – 100 років тому народився Генріх Белль, німецький романіст, публіцист, лауреат Нобелівської премії (1972) (1917–1985)
 - 22 – День працівника дипломатичної служби. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1639/05 від 21.11.2005 р.
 - 22 – День енергетика. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 282/01 від 25.04.2001 р.
 - 22 – 150 років тому народився Аркадій Васильович Верзілов, український історик, краєзнавець, археолог, громадський діяч (1867–1831)
 - 22 – 150 років тому народився Франтішек Шалда, чеський критик, письменник (1867–1937)
 - 22 – 100 років тому народився Григорій Давидович Плоткін, український письменник (1917–1986)
 - 24 – День працівників архівних установ. Відзначається щорічно відповідно до Указу Президента України № 1200/98 від 30.10.1998 р.

- 24 – 80 років тому народився В'ячеслав Максимович Чорновіл, український політичний і державний діяч, голова Народного руху України (1937–1999)
- 25 – 110 років тому народився Євген Сергійович Кравченко, український письменник (1907–1975)
- 25 – 90 років тому народився Олесь Павлович Бердник, український письменник, громадський діяч, дисидент, член Української Гельсінської групи (1927–2003)
- 25 – 90 років тому народився Юрій Григорович Данилів, український кобзар (1927–1988)
- 26 – 90 років тому народився Іван Іванович Майчик, український диригент, фольклорист, композитор (1927–2007)
- 27 – 280 років тому народився Микола Миколайович Бантиш-Каменський, український історик, археограф (1737–1814)
- 27 – 150 років тому народився Вацлав Морачевський, польський і український хімік, літературознавець, перекладач (1867–1950)
- 31 – 270 років тому народився Готфрід Август Бюргер, німецький поет (1747–1794)
- 31 – 140 років тому народився Гнат Мартинович Хоткевич, український письменник, фольклорист, актор, мистецтвознавець (1877–1938)

**ПОКАЖЧИК ПРИЗВИЩ ЮВІЛЯНТІВ
ТА АВТОРІВ ЮВІЛЕЙНИХ СТАТЕЙ**

А

Апдайк Д. **236**
Авдієнко Я. П. 265
Авратинський О. *див.*
Грановський О. А.
Адамович Олесь
(Алесь) (Адамо-
вич О. М.) 256
Аді Е. 268
Айвазовський І. К.
(Гайвазовський)
253
Акопова Т. П. 73
Алмашій А. С. 63
Альбиківський М. К.
230
Андрашко М. І. 38
Андріч І. 261
Андрійцо В. М. 3,
24, 97, 112
Андрішко В. М. 16
Андрузький Г. (Анд-
рузький Ю.) 247
Андрял Г. В. 17, 102
Анталовський С. В.
42
Антоник К. Д. 27
Антонович Д. В.
(Войнаровський,
Муха, Шельменко,
Подорожній) 266
Апдайк Д. 236
Апріл Л. (Екель) 267
Арагон Л. 261
Арань Я. **234**
Архій Е. Й. 35
Афанасенко Е. Є. 59

Б

Бабич М. Д. 57
Бабич С. Ю. 20
Бабота М. 20
Баганич В. С. 21
Баглай Й. О. 35
Базилевич Ф. 63
Базилевський В. О.
254
Базилевич І. 37
Байцура Т. М. 22
Бак П. 249
Балла К. Л. 9
Балла Л. К. 39
Балог Й. С. 42
Балог М. 69
Балудянський М. 21
Бантиш-Камен-
ський М. М. 272
Баран О. 15
Барань Ф. **230**
Барвінський О. Г.
247
Бардош О. А. 73
Барташова М. *див.*
Махрова М.
Басараб В. І. 7
Басараб В. С. 30
Басараб П. М. 10
Баторі-Тарці З. І. 25
Бахно В. Я. 56
Бача Ю. 28
Бачинський А. Ф. 57
Бачо Г. І. 62
Бевка В. С. 31
Бедзір В. О. 3, 148

Безик Г. І. 24
Белей В. В. 15
Белль Г. 271
Бенда Є. 13
Бенедек А. 11
Бергман С. Д. 6
Берджес В. (Берджес
Вілсон Д. Е.) 234
Бердник О. П. 272
Берніцкі-Балла Є. Й.
64
Берчі Д. М. 6
Беляєва Л. Л. 14
Бисага С. 59
Бисага Ю. М. 27
Біксей Л. 3, 120,
134, 179
Білак І. І. 52
Білак П. І. 13
Біцко Ю. М. 25
Блейк В. 268
Бобела С. І. 18
Бобинець С. П. 68
Бобонич Д. М. **5**, 83
Бобонич П. П. 35,
87, 149
Бобульський А. 33
Богля Ю. Ю. 12
Богу Б. 64
Божук М. (Божук-
Штефуца В. М.) 6
Бойчук Б. М. 262
Бомарше П.-О. К., де
230
Бонкало Д. В. 22
Бора К. В. 31

Борецький С. В. 38
Борецький Я. Д. 36
Боржавин В. (Соч-
ка В. А.) 6
Борзяк Д. С. 264
Борковський І. 257
Боровиковський В.
253
Борткевич С. Е. 234
Бохенська Є. І. 228
Брадач І. 13
Братійчук М. В. 47
Братунь Р. А. 229
Бращайко А. М. 17
Бренер Й. *див.* Чат Г.
Броневський В. 271
Булеца Г. Н. 42
Бурч Ю. Ю. 27
Буряк Гнат *див.* Ві-
товський Д. Д.
Бучинський М. 233
Бюргер Г. А. 272

В

Вагера Г. 67
Вайда С. М. 9
Вайда Я. 242
Вайт П. В. М. 245
Вайян-Кутюр'є П.
229
Вакула Н. 3, 142
Варга М. І. 54
Варнава, ісромонах
(Щербан В. І.) 16
Василенко П. П. 250
Васовчик В. 17
Вашш Е. 231
Вегеш М. М. 59
Ведель А. 259
Вепрік М. 67

Вереш Г. 28
Вереш П. 228
Вершегі Ф. 238
Верзілов А. В. 271
Висаник М., фон 52,
183
Вискварко С. А. 14
Віг Я. 10
Візичканич Г. П. 10
Вільде Ірина (Мако-
гон Д. Д.) 242
Вісневська Л. І. 74
Вітовський Д. Д. (Бу-
ряк Гнат) 266
Вовк Ф. К. (Волков)
236
Войнаровський *див.*
Антонович Д. В.
Волков Ф. К. *див.*
Вовк Ф. К.
Волович Н. І. 65
Вондрачек Я. 10
Ворчак Й. Ф. 18
Вульф В. 230

Г

Габор М. І. 19
Гавриленко Г. І. 251
Гаврош О. 3, 116,
157, 175
Гаврош Ок. 3, 195,
201
Гадьмаші Л. *див.*
Толнаї Л.
Газій І. В. 49
Гайвазовський І. К.
див. Айвазов-
ський І. К.
Гайдамака П. Д. 251
Галай О. М. *див.*
Горленко О. М.

Гал М. 43
Галда П. П. 21
Галинська Г. І. 228
Галипар Є. Д. (Тор-
ма) 57
Галушка Д. О. 246
Гандера М. С. 58
Ганзел В. Й. 34, 145
Ганич О. М. 24
Ганус С. О. 49
Ганчич В. Ф. 29
Гарагонич О. І. 37
Гаркуша Н. Л. 249
Гауптман Г. Й. Р.
267
Гейне К. Й. Г. 270
Гельбич І. М. 37
Генрі О. (Пор-
тер В. С.) 257
Герасименко К. М.
243
Гербель М. В. 270
Гервег Г. 246
Гессе Г. 250
Гецько Н. Р. 39
Глібов Л. І. 235
Глуханіч В. М. 32
Глюк Г. М. 29
Гойденко Е. Р. *див.*
Левадська Е. Р.
Голобородько Ю. К.
229
Головач Й. І. 39
Головінська Л. К.
(Маух) 46
Головко А. В. 269
Голод Л. С. 35
Голлоші Ш. 21
Голсуорсі Д. 254
Голубка Т. В. 63

Гольдоні К. 234
Гольча І. І. 46
Гомонай О. В. 37
Гончаренко Ф. П.

див. Таран Ф. П.

Горак Р. Д. 230
Горбачек Е. В. *див.*
 Лучак Міля
Горват А. А. 26
Горват І. М. 51
Горват О. К. (Шан-
 дор) 48, 166
Горленко О. М. (Га-
 лай) 30
Горонгозо М. М. 62
Гошовський В. Л. 50
Грабар К. Л. 43
Грабенко А. М. (Коно-
 щенко) 262
Грабовський Е. Р. 58
Грандпієр Е. К. 230
Грановський-Неп-
 рицький О. А. *див.*
 Грановський О. А.
Грановський О. А.
 (Грановський-Неп-
 рицький, Авратин-
 ський О.) 265
Гранчак І. М. 52
Гранчак М. І. *див.* Не-
 меш М. І.
Грасс Г. В. 263
Гребінка Є. П. 232
Гривняк Ю. **31**
Григор'єв В. К. **51**,
 177
Гримут В. Й. 42
Гринько В. П. 243
Грушевський О. С.
 255

Гудзій М. К. 242
Гудивок І. І. 61
Гурдзан І. М. 40
Гусак Д. В. 26
Гут З. 68
Гуца-Венелін Ю. І. 24
Гуцало Є. П. 229
Гюґо В.-М. 234

Г

Гренджа-Донський В. С.
 25
Гулла П. 29

Д

Дадико Д. В. 74
Данилич А. А. 47
Данилів Ю. Г. 272
Данко Й. А. 43
Данко Л. І. 39
Данко М. М. 37
Данко-Шолтес К. Е.
 36
Данченко С. В. 236
Дашвар Люко (Чер-
 нова І. І.) 261
Дворцин Ф. Б. 8
Деже Л. 264
Дергач В. О. (Дерга-
 чов) 265
Дергачов В. О. *див.*
 Дергач В. О.
Державін М. С. 271
Деркач С. І. 60
Деяк Т. П. 55
Джойс Д.
 (Джойс Д. А. А.)
 232
Дзямко М. Ю. 75
Діденко І. 232
Діккенс Ч. 232

Ділінка І. Г. 38
Дмитришин-Час-
 то Л. Ю. 27
Добош В. В. 63
Добош С. В. 61
Добровський П. В.
 31
Добрянський А. І. 62
Довбак А. І. 68
Довганич М. М. 20
Долинський В. М. 22
Доманицький В. М.
 236
Домановський Е.
 230
Донченко О. В. 255
Дорошенко Д. І. 22
Драгуський І. Д. 24
Дробняк М. 51
Другет Б. 70
Дудаш А. В. 61
Дудаш Н. 55
Дулішкович В. Є. 54
Дупка Д. Д. 23
Дурда М. І. 23
Дурдинець В. В. 50
Духнович О. В. 25
Душин В. О. 62
Дьерке Л. 14
Дюма О., батько
 252

Е

Ейстрайхер К. Ю. Т.
 268
Екель Л. *див.* Ап-
 ріл Л.
Еко У. 228
Еліаде-Редулеску І.
 228
Ерпенбек Д. 235

Ечегарай-і-Ейса-
гірре Х. 240

Ж

Жданов С. С. 230
Желізко І. М. 36
Житецький П. Г. 228
Жоночин В. М. *див.*
Шопінський В.

З

Завадовський І. І.
230
Загаров О. Л. 8, 95
Загорулько Б. Т. 261
Задерака Н. К. *див.*
Червак Н. К.
Задор А. 42
Задор Д. Є. 54
Закривдорога О. Д.
161
Записочний І. П. 27
Захарченко Н. Й.
250
Заяць М. С. 55, 192
Здиховський О. О.
257
Зейкан О. 3, 106
Земан К. *див.* Ольб-
рахт І.
Зимний Л. Я. (Писа-
ревський) 233
Зібров П. М. 248
Зілгалов В. О. 64
Змій-Микловшик Й.
18
Зубанич Ф. І. 16

І

Ібаньєс В. Г. 231
Івакін Ю. О. 228
Іванисенко В. П. 228

Іванова Л. Д. 34
Івановчик В. 62
Іванчев С. С. 60
Іванчо М. Б. 16
Іванчо М. Ф. 43
Іваньо В. М. 59
Івашко Г. І. 33
Ізаї К. 69
Іллар О. Д. 66
Ільницька О. П. (Хар-
халіс) 16
Ілюк М. 37
Ірінї Я. 243
Ірчан М. 251

Й

Йосиф, архімандрит
(Попович) 19

К

Кабалюк О. І. 46
Кабаций М. С. 26
Кава В. І. 228
Кавалерідзе І. П.
239
Кагарлицький М. Ф.
228
Кадочникова Л. В.
256
Каламуняк М. М. 56
Калениченко В. П.
15
Калинюк В. Д. 7
Калинюк П. Г. 68
Калитко К. О. 235
Кандиба О. О. *див.*
Ольжич Олег
Капітан В. С. 9
Капітан Л. І. 38
Каплан Ю. Г. 245
Капраль М. І. 55
Карінті Ф. 249
Кармалюк У. Я. (Кар-
мелюк) 235
Карп'юк С. О. 24
Катона І. 61
Качур Г. Д. 75
Качура Я. Д. 266
Кашшак Л. 236
Кедюлич І. М. 61
Кеменяш І. Ф. 11
Керестей П. М. 44
Керрол Льюїс 231
Кирлик В. О. 60
Киртич Л. П. 40
Кирчев Р. Б. 43
Кишко С. М. 41
Кічковський М. М. 23
Кіштулинець М. Ф.
54
Клебанов Д. Л. 252
Клейст Г., фон 263
Климпуш Д. І. 56
Кліма Е. 29
Коваленко Л. А. 18
Коваль В. Ю. 23
Ковальчук О. О. (Сто-
колос) 76
Ковач А. М. 5
Ковач В. Е. 32
Ковач Д. В. 40
Ковач Д. Ш. 34
Ковач І. І. 32
Кожелянко В. Д. 228
Коженьов-
ський Ю. Т. К. *див.*
Конрад Д.
Колодзінський М. Ф.
40
Кондор Ю. А. 32

- Кондратюк Ю. В.
 (Шаргей О.) 248
 Кониський Г. О. 268
 Конощенко *див.* Гра-
 бенко А. М.
 Конрад Д. (Коженьов-
 ський Ю. Т. К.)
 269
 Контратович Е. Р. 29
 Копинець К. Ф. 21
 Копинець М. І. 34
 Копинець М. С. 24
 Кополович І. М. 33
 Корж Б. В. 59
 Корнійчук І. З. 50
 Король В. І. 57
 Король І. Ф. 38
 Корольов С. П. 229
 Костенко В. С. 243
 Костер Ш., де 255
 Костович Ю. Ю. 15
 Костомаров М. І. 243
 Костюк Ю. Ю. 16
 Костюков В. 48
 Котелянський Є. В.
 35
 Котигорошко В. Г.
 39, 158
 Коцак А. (Коцак О. Ф.)
 18
 Коцегуб *див.* Коцю-
 ба Г. М.
 Коцюба Г. М. (Коце-
 губ) 229
 Кочич П. 241
 Кошелівець І. М.
 (Ярешко) 259
 Кошшут Л. 49
 Кравченко Є. С. 272
 Краль Я. 240
 Крамаренко А. І. 263
 Красовський І. Д.
 264
 Кремп І. 17
 Кржижановський
 С. Д. 232
 Кривський І. Ю. 11
 Кричфалушій М. В.
 76
 Криштоп О. Ф. *див.*
 Мочар О. Ф.
 Крюгер Ф. 257
 Ксенопулос Г. 270
 Кубек Е. 59, 210
 Кубіній Н. Ю. 60
 Кудрявцев М. 4, 152
 Кукурадза-Король М.
 5
 Кульженко С. В. 228
 Кульчицька О. Л.
 258
 Кунак Ю. Ю. 11
 Курбас Лесь (Кур-
 бас О.-З. С.) 234
 Курбас О.-З. С. *див.*
 Курбас Лесь
 Куртанич П. Ф. 28
 Куруц Ф. Ф. 14
 Куцин М. І. 53
 Кучерук С. С. 45
 Кушнірова О. П. 14

Л
 Лабор-Фолві Р. **239**
 Ладані І. 68
 Лазар Д. В. 45
 Лазоришенець В. В.
 30
 Ландовська А. Ф. 29
 Лар В. В. 60
 Лаудон І. 43
 Лацанич М. М. **57**
 Лашкай М. І. *див.*
 Сочка М. І.
 Лева В. П. 41
 Левадська Е. Р. (Гой-
 денко) 51
 Левинська І. О. 244
 Левитський Б. П. (Ле-
 вицький) 235
 Лелекач М. М. 63
 Лемко І. С. 44
 Лендел З. Е. 53
 Лендел М. А. 54
 Леонтович М. Д.
 270
 Лепкий Б. (Леп-
 кий Б. Т. Н.) 266
 Лесьмян Б. С. **230**
 Лефтер А. С. 76
 Лиманський В. *див.*
 Мова В. С.
 Липинський В. К.
 238
 Лисенко В. О. 254
 Личко І. Ю. 43
 Ліндгрєн А. А. Е.
 267
 Лінтур В. В. 41
 Ловга І. І. 48
 Лозинський Й. І. 271
 Лозинський І. М.
 241
 Ломиковський В. Я.
 231
 Лонгфелло Г. У. 234
 Лоусон Г. 247
 Лук'яненко О. П.
 265
 Лустіг К. Е. 32
 Лучак Міля (Горба-
 чек Е. В.) 253

Люта М.-І. (О.) Г. 77
Ляшенко Н. П. (Май-
стриюкова) 9

М

Магочій П. Р. (Маго-
чій) 218, 219
Мадяр М. М. 53
Мазурок О. С. 45
Мазюта М. А. 53
Майстриюкова Н. П.
див. Ляшенко Н. П.
Майчик І. І. 272
Макара С. 27
Макаренко М. О.
232
Макарушка О. 254
Маковой О. С. 255
Маковський С. К. 38
Макогон Д. Д. *див.*
Вільде Ірина
Максименко Ф. П.
232
Маланюк Є. Ф. 232
Малиновська Г. П.
78
Малінін О. М. 12
Маляр В. А. 12
Манайло І. Ф. 8
Мандичевський Є.
254
Мандрик І. О. 161
Маринець В. В. 11
Марія-Терезія, імпе-
ратриця 28, 122
Маркусь В. В. 64
Матвієнко Н. М. 262
Матола Д.-М. О. *див.*
Матола М.
Матола М. (Мато-
ла Д.-М. О.) 7

Матчук В. В. *див.*
Мизинець Влас
Матяш М. М. 46
Маух Л. К. *див.* Голо-
вінська Л. К.
Махрова М. (Барта-
шова) 231
Мацинський І. 22
Машіка В. В. 10
Машкаринець Й. В.
48
Машкаринець Н. С.
9
Медвецька Е. Ф. 54
Мезев-Крічфо-
луші Г. М. 37
Мельник О. Ю. 29
Мельник-Гудь Н. І. 5
Метерлінк М. 256
Мешко Ф. О. 31
Мештер М. Б. *див.*
Фюзеші М. Б.
Мигович І. І. 48
Мигуцький В. *див.*
Мова В. С.
Мигученко В. *див.*
Мова В. С.
Мизинець Влас (Мат-
чук В. В.) 242
Микита Л. Б. 47
Микита Х. І. 17
Микитенко І. К. 256
Микуляк М. В. 44
Минко В. П. 229
Мисик В. О. 252
Мисько-Пастушен-
ко Ю. *див.* Сопілка
Мирослава
Митрак О. А. 53
Митрик М. І. 26, 117

Мишко В. В. 52
Мікор О. І. 45
Мікшат К. 230
Мілан, владика (Ша-
шік) 49, 170
Міляєва Н. М. 54
Мова В. С. (Лиман-
ський В., Мигуць-
кий В., Мигучен-
ко В.) 229
Могила П. С. 229
Молдавчук М. С.
(Студеняк) 50
Молнар В. 13
Молнар М. 12
Мольєр (По-
клен Ж. Б.) 229
Мондич О. С. (Шіна-
лі) 33, 50
Моравія А. 268
Морачевський В.
272
Мосендз Л. М. 261
Мосенко Ф. *див.*
Таран Ф. П.
Москалець В. К. 241
Мочар О. Ф. (Криш-
топ) 56
Мункачі А. В. 44
Муха Г. М. 33
Муха *див.* Антоно-
вич Д. В.
Н
Надїїн Д. П. 263
Надь Е. 12
Назаревський О. А.
270
Найпавер К. С. 13
Наливайко С. 240
Небола І. І. 37

Немеш М. І. 78
Немеш М. І. (Гран-
чак) 8
Нефелін В. Д. 235
Нитка В. І. 51
Німчук Д. С. 51
Новицький Я. П. 262

О

Обертюх Т. Л. 61
Обицький М. А. 47
Обливач А. В. 45
Огієнко І. 230
Олаг В. І. 8
Олашин М. В. 52
Ольбрахт І. (Зе-
ман К.) 7
Ольжич Олег (Канди-
ба О. О.) 251
Ольшавський М. М.
56, 202
Орос П. П. 38, 154
Остап'юк М. Я. 41

П

Павлович Ю. 32
Падяк В. 4, 191,
208, 218
Пазуханич О. Є. 16
Пайкош О. М. 47
Палюх Ю. І. 24
Панаїт Т. І. 23
Панейко І. М. 15
Панькевич І. А. 52,
261
Панько С. С. 39
Пап С. В. 17
Пап А., єпископ 57
Пастернак Я. І. 6, 88
Патрус-Карпат-
ський А. М. 20

Паулкович Л. 13
Пашкуй З. А. 12
Пейтер М. Д. 56
о. Пекар А. 15
Пекарюк В. В. 63
Пеленський О. І. 19
Пелехач М. І. 51
Пелін Е. 252
Пеньо Е. Г. 243
Пеняк С. І. 51, 180
Перебийніс П. М.
247
Перестюк З. В. 13
Переш Є. Ю. 55
Петкі П. 7
Петкі Ш. Ф. 43
Петрущак І. Д. 53
Пехньо В. І. 42
Печора В. В. 47
Писаревський Л. Я.
див. Зимний Л. Я.
Пільцер М. Л. 59
Піпаш-Косів-
ський В. О. 62
Піранделло Л. 249
Пішковці П. Ю. 38
Плиска В. М. 63
Плиска І. В. 9
Плиска М. 41
Плоскіна Д. І. 56
Плоткін Г. Д. 271
Повхан І. Г. 47
Погоріляк С. Ю. 40
Подорожній *див.*
Антонович Д. В.
Познанська М. А.
251
Поклен Ж. Б. *див.*
Мольєр
Поліщук В. Л. 260

Поляков П. А. 267
Пономарчук В. І. 62
Понтоппідан Г. 252
Попадиш М. Ф. 58
Попович В. Ю. 61
Попович Й. *див.* Йо-
сиф, архімандрит
Поп С. С. 6
Портер В. С. *див.*
Генрі О.
Похиляк М. І. 79
Прево Абат (Пре-
во А. Ф.) 238
Прево А. Ф. *див.* Пре-
во Абат
Приймак Г. В. 79
Приймич М. В. 58,
196
Приходько О. К. 53
Продан І. С. 34
Прокіпчак І. 7
Прохненко І. 4, 160,
181
Прохоренко К. М. 64
Прус Б. 255
Пупчак М. М. 55

Р

Расселл Б. А. В. 244
Ревть Ю. І. 8
Реймонт В. 242
Решко Ш. М. 19
Резанов В. І. 254
Ржегорж Ф. 271
Рід Д. 263
Рішко В. М. 54
Ровт О. С. 40
Роглев Й. 12
Роговцева А. М. 251
Розгоній В. І. 7

- Роман А. І. 41
 Роман В. М. 8
 Романюк І. В. 28, 131
 Роман Ю. Ю. 22
 Ромбауер І. 69
 Росола Т. Ф. 28
 Росул І. І. 68
 Ротару С. М. 254
 Рошко Ф. І. 17
 Рубен Даріо (Фелікс Рубен Г. С.) 230
 Рубенс П. П. 249
 Рубіш В. В. 47
 Рудницький С. Л. 60, 269
 Русинко К. М. 10
 Русов О. О. 232
 Руссо Ж.-Ж. 249
 Рюноске А. 234
- С**
- Сабадеш В. О. 61
 Сабінін О. А. 34
 Сабов В. І. 23
 Сабов В. О. 50
 Сабов І. В. 30
 Сабов Ю. С. 26
 Сабо Е. 80
 Сабо Л. 49, 248
 Сабо М. 261
 Савченко П. Г. 252
 Сак Ю. М. 22
 Сарамаґо Ж. ді С. 267
 Сарвадій І. Й. 28
 Саудер Й. 234
 Свистак Ф. А. 17
 Свіфт Д. 269
 Селянський Я. Ю. 30
- Семан Ф. (OCSI) 19, 107
 Сенько І. М. 30
 Сервантес Сааведра М., де 260
 Сергієнко Т. С. 44
 Сидоряк М. М. 63
 Симулик П. І. 37
 Синявський О. Н. 261
 Сирохман М. 4, 111
 Сівач В. О. 62
 Сідак В. В. 8
 Сіксаї Л. Т. 42
 Сікура Й. Й. 60
 Сільваші Т. Й. 34, 135
 Сірмаї А. 9
 Скерлич Й. 254
 Скрябін І. І. 13
 Скунць П. М. 29
 Сливка П. І. **54**
 Сливко Р. Я. 21
 Смільгіна Н. 4, 136
 Сможанік М. Ф. 58
 Смоленка І. В. 13
 Снегірьов Г. (Є.) І. 263
 Соловійов О. С. 235
 Соловійова О. Ф. 234
 Солянкін А. (Штиліха) 14
 Сопілка Мирослава (Мисько-Пастушенко Ю.) 256
 Сопко Т. М. 13
 Сополіга Т. Ю. 229
 Соскида І. П. 41
- Сочка В. А. *див.* Боржавин В.
 Сочка М. І. (Лашкай) 27
 Сошенко І. М. 246
 Спачинський М. М. 23
 Срезневський І. І. 32
 Станкович Є. Ф. 49
 Стеблюк Ю. В. 27
 Стейнбек Д. 234
 Стецюра І. К. 7
 Стецяк І. П. 36
 Шешко Ф. М. 258
 Стіл Д. 254
 Стоколос О. О. *див.* Ковальчук О. О.
 Сторожук Г. С. 80
 Строїн Ю. Ю. 17
 Студеняк М. С. *див.* Молдавчук М. С.
 Сюсько М. І. 31
 Сядристий М. С. 256
- Т**
- Тар М. М. 60
 Таран Л. В. 16
 Таран Ф. П. (Гончаренко, Мосенко Ф.) 239
 Тарнавський О. Д. 242
 Тегза-Попадюк Ю. І. 25
 Теличко В. Ф. 27
 Теметев О. О. 14
 Тен Борис (Хомичевський М. В.) 270
 Терента В. 35
 Тернуцак І. А. 54

Тиводар В. М. 28
Тимкович С. 43
Ткач І. І. 33
Толкін Д. Р. Р. 228
Толнаї Л. (Гадьмаші)
231
Томаш М. 10
Томашій А. 258
Томпа М. 259
Торма Є. Д. *див.*
Галипар Є. Д.
Торнтон Н. В. 240
Торо Г. Д. 251
Тороні І. П. 19
Тосканіні А. 237
Трипільський А. В.
229
Трон Г. Л. 18
Трублаїні М. П. 240
Трухлий Ю. І. 25
Турак Й. А. 58
Турянця І. Д. 14

У

Угляренко П. В. 36
Уїтц Б. 235
Уманський М. Б.
235

Ф

Фабрі З. 254
Фатула М. І. 47
Федака С. 4, 93,
101, 129, 165
Фединець О. В. 33,
137
Федорик І. І. 22
Фелікс Рубен Г. С.
див. Рубен Даріо
Фенцик С. А. 53
Феньєа А. 241

Фера О. В. 12
Філдінг Г. 240
Філеш В. В. 16
Фінцицький М. 49
Фіріщак Ф. М. 14
Фірцак Ю. 32
Фодор С. С. 56
Фолкнер В. 259
Фофлак І. 4, 167
Францев В. А. 21
Фролова А. О. 81
Фюзеші М. Б. (Мештер) 26

Х

Хархаліс О. П. *див.*
Ільницька О. П.
Хижняк А. Ф. 270
Хіра О. К. 9, 99
Хогарт В. 266
Хома В. 29
Хомичевський М. В.
див. Тен Борис
Хосроєва-Щекіна С. А. 49
Хоткевич Г. М. 272
Худанич В. І. 19

Ц

Цвейг А. 266
Цибульський П. Д.
36
Ціолковський К. Е.
258
Цупик І. В. 40

Ч

Чайковський А. Я.
243
Чат Г. (Бренер Й.)
233

Чейпеш Ю. Ю. 12
Чекан Х. І. 33
Чендей І. М. 29
Червак Н. К. (Задерака) 49
Червінський Є. К.
261
Черепаня В. Й. 11
Черкун Й. К. **50**
Чернова І. І. *див.*
Дашвар Люко
Чехмар І. І. 46
Чижмар П. М. 41
Чобану Й. К. 264
Чорновіл В. М. 272
Чубар В. О. 57
Чувалова Т. Ф. 12
Чундак С. Ю. 20

Ш

Шабленко А. Я. 230
Шагал М. 251
Шаланкі Ю. 9
Шалда Ф. 271
Шандор В. І. 52
Шанта Ф. 256
Шаргей О. *див.* Кондратюк Ю. В.
Шашік *див.* Мілан, владика
Швалагін І. В. 25
Швед В. А. 82
Шеба В. С. 7
Шебела М. В. 11
Шевер В. С. 58
Шевченко Т. Г. 235
Шелдон С. 232
Шельменко *див.* Антонович Д. В.
Шеля Я. 251

Шерегій Ю.-А. М. 8
Шипович К. М. 233
Шімон М. 33
Шімоні М. І. 67
Шіналі О. С. *див.*
Мондич О. С.
Шінка І. 259
Шкіряк-Нижник З. А.
45
Шкода-Ульянов В. О.
46
Шлепецький І. С. 22
Шманько Г. І. 33
Шніцер Р. І. 44
Шобер О. Л. 24
Шовш К. К. 34
Шопінський В. (Жоно-
чин В. М.) 252

Штиліха А. *див.* Со-
лянкін А.
Шторм Т. **258**
Штремпель Б. Й. 57
Шуберт Ф. П. 231
Шухевич Р. О. 252
Шютев А. 248

Щ

Щербаківський Д. М.
271
Щербан В. І. *див.*
Варнава, ієромона-
нах
Щобак І. М. 31
Щур В. І. 6

Ю

Юдін Л. М. 259

Юрик І. І. 52
Юртин В. 6
Ющенко О. Я. 253

Я

Яблонська Т. Н. 233
Яворський Б. Л. 248
Якобсен Є. П. 239
Янкович Ф. 269
Яновичева В. А. 266
Яновський Ю. І. 255
Янут П. П. 39
Ярема В. І. 58
Яремчук І. І. 18
Ярешко І. М. *див.*
Кошелівець І. М.
Ященко Б. В. 36

ЗМІСТ

Від укладачів	3
КАЛЕНДАР КРАЄЗНАВЧИХ ЗНАМЕННИХ ТА ПАМ'ЯТНИХ ДАТ 2017 РОКУ	5
ЦЕ ЦІКАВО ЗНАТИ – 2017 рік –	66
Ювілеї ветеранів бібліотечної справи – 2017 рік –	73

КРАЄЗНАВЧІ ЗНАМЕННІ ДАТИ

ДМИТРО МИХАЙЛОВИЧ БОБОНИЧ	83
ЯРОСЛАВ ІВАНОВИЧ ПАСТЕРНАК	88
ОЛЕКСАНДР ЛЕОНІДОВИЧ ЗАГАРОВ	95
ОЛЕКСАНДР ХІРА	99
ГАБРІЕЛА ВАСИЛІВНА АНДЯЛ	102
ФЕРЕНЦ СЕМАН	107
ВАСИЛЬ МИХАЙЛОВИЧ АНДРІЙЦЬО	112
МАРІЯ ІВАНІВНА МИТРИК	117
МАРІЯ-ТЕРЕЗІЯ (династія ГАБСБУРГІВ)	122
ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ РОМАНЮК	131
ТИБЕРІЙ ЙОСИПОВИЧ СІЛЬВАШІ	135
ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ ФЕДИНЕЦЬ	137
ВЛАДИСЛАВ ЙОСИПОВИЧ ГАНЗЕЛ	145
ПЕТРО ПЕТРОВИЧ БОБОНИЧ	149
ПЕТРО ПАВЛО ОРОС	154
В'ЯЧЕСЛАВ ГРИГОРОВИЧ КОТИГОРОШКО	158
МУКАЧІВСЬКИЙ ТЕАТР ДРАМИ І КОМЕДІЇ	162
ОЛЕКСАНДР (ШАНДОР) ГОРВАТ	166
ВЛАДИКА МІЛАН (ШАШІК)	170
ВІТАЛІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ ГРИГОР'ЄВ	177

СТЕПАН ІВАНОВИЧ ПЕНЯК	180
МИХАЙЛО ВИСАНИК	183
МИХАЙЛО СТЕПАНОВИЧ ЗАЯЦЬ	192
МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ ПРИЙМИЧ	196
МИХАЇЛ МАНУЇЛ ОЛЬШАВСЬКИЙ	202
ЕМІЛІЙ КУБЕК	210
КАЛЕНДАР ЗНАМЕННИХ ТА ПАМ'ЯТНИХ ДАТ 2017 РОКУ	221
У 2017 РОЦІ У ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ ВІДЗНАЧАТИМУТЬСЯ ТАКІ ЗНАМЕННІ ДАТИ	223
Показчик прізвищ ювілянтів та авторів ювілейних статей	273

Довідкове видання

КАЛЕНДАР КРАЄЗНАВЧИХ ПАМ'ЯТНИХ ДАТ НА 2017 РІК

Рекомендаційний бібліографічний посібник

УКЛАДАЧІ:

Л. О. Падяк, Г. М. Ростецька

за участі:

М. Б. Бадида, Є. Й. Слущька, І. Р. Фофлак, О. В. Шмайда

Випусковий редактор:

Л. О. Падяк

Коректор:

Н. М. Панчук

Відповідальна за випуск

О. А. Канюка

Видавництво Валерія Падяка

вул. Гагаріна 14/3, Ужгород, 88006,

тел. (0312)-693132, моб. 0503726210

E-mail <padiak.valeri@gmail.com>

www.padyak.com

Редактор М. ПАДЯК

(Свідоцтво Держкомінформу України ДК № 963 від 20.06.2002 р.)

Оригінал-макет: **Л. Ільченко**

Замовлення № 336. Підписано до друку 6.10.2016 р. Формат 60x84/16.
Папір офсет. Гарнітура: Times, Arial. Умов. друк. арк. 16,62 Тираж 300 прим.

ТОВ "РІК-У"

м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36

К17 Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік [Текст] :
рекоменд. бібліогр. посіб. / Закарпат. обл. універс. наук. б-ка
ім. Ф. Потушняка, Від. краєзнав. л-ри ; уклад. : Л. О. Па-
дяк, Г. М. Ростецька, М. Б. Бадида ; за участі : О. В. Шмайда,
Є. Й. Слущька, І. Р. Фофлак ; відп. за вип. О. А. Канюка ; вип.
ред. Л. О. Падяк. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2016. – 286 с.
ISBN 978-966-387-109-7

Календар-щорічник є орієнтиром для громадськості краю у перебігу подій, ювілеїв та пам'ятних дат у 2017 році. Основу календаря складають ґрунтовні наукові розвідки про визначних діячів краю, підготовлені провідними карпатознавцями. Окремим розділом подано календар знаменних дат, які відзначатиме в 2017 році громадськість світу та України.

Представлені матеріали з успіхом можуть бути використані не лише в бібліотеках краю, але й у регіональній пресі, культосвітніх установах, навчальних закладах тощо.

УДК 015
ББК 92